

ΣΧΟΛΗ: ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ

ΤΜΗΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΙΟΛΟΓΙΑΣ

**«Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΣΤΟ ΕΡΓΟ
ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ π.ΦΛΩΡΙΝΗΣ
ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ ΚΑΝΤΙΩΤΟΥ»**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΓΑΪΤΑΝΗΣ

ΔΕΡΜΑΝΟΥΤΣΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

ΑΘΗΝΑ 2024

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΒΙΟΣ ΠΑΤΡΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ ΚΑΝΤΙΩΤΟΥ.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΤΟ ΠΛΟΥΣΙΟ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ ΚΑΝΤΙΩΤΟΥ.....	14
α) Ιεραποστολική-εθνική δράση.....	14
β) Οικονομικό πρόβλημα Εκκλησίας, σε περίπτωση χωρισμού Εκκλησίας και Πολιτείας.....	23
γ) Αντιαιρετική δράση.....	24
i) Μασονία.....	30
ii) Σατανάς-Σατανισμός.....	32
iii) Ρόταρυ.....	33
iv) Χίλιασμός.....	36
v) Πανθεισμός.....	44
vi) Οικουμενισμός.....	45
vii) Παπισμός.....	48
viii) Πνευματισμός.....	51
δ) Ποιμαντική δράση για την χρήση των ΜΜΕ.....	52
Κίνδυνοι της Τηλεποιμαντορίας.....	55
ε) Ποιμαντική καθοδήγηση και επαγρύπνηση.....	56
στ) Ιεραποστολική-φιλανθρωπική δράση.....	60
ζ) Μοναχισμός.....	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΦΛΩΡΙΝΗΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ ΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ	70
ΘΕΙΑ ΛΑΤΡΕΙΑ- ΜΥΣΤΗΡΙΑ.....	70

α) Ακολουθίες.....	70
β) Βάπτισμα-Χρίσμα.....	72
γ) Γάμος.....	78
δ) Ιερά Εξομολόγηση.....	81
ε) Θεία Κοινωνία.....	85
στ) Ιερωσύνη.....	92
Επίσκοποι.....	93
Πρεσβύτεροι.....	98
Διάκονοι.....	101
ζ) Ευχέλαιο.....	102
θ) Θεοτόκος-Άγιοι.....	102
ι) Οι Άγγελοι.....	103

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ: ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΟΥ ΑΛΗΘΙΝΟΥ
ΠΟΙΜΕΝΟΣ.....105**

ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ.....105

α) Η θεία κλήση.....	105
β) Ταπεινοφροσύνη.....	109
γ) Προσευχή.....	110
δ) Αυταπάρνηση-μαρτύριο.....	114
ε) Κοινωνία Αγίων.....	116
στ) Αυτοέλεγχος-Αυτογνωσία.....	118

ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΑ

ΠΡΟΣΟΝΤΑ.....121

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

ΠΡΟΣΟΝΤΑ.....121

α) Αγάπη θερμή προς τον Κύριο ημών Ιησού Χριστό.....	121
β) Ζήλος ιερός.....	121

γ) Φόβος Θεού άγιος.....	122
δ) Πίστη σταθερά και ζώσα.....	122
ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΑ ΠΡΟΣΟΝΤΑ.....	123
α) Φυσικά διανοητικά προσόντα.....	125
β) Επίκτητα διανοητικά προσόντα.....	127
Γνώση της Εκκλησιαστικής Παραδόσεως, Γραφής, Πατέρων και Κανονικού Δικαίου.....	128
Σωματικά προσόντα.....	130
Νόμιμος ηλικία.....	131
i) Ηλικία χειροτονίας Διακόνου.....	132
ii) Ηλικία χειροτονίας Πρεσβυτέρου.....	132
iii) Ηλικία χειροτονίας Επισκόπου.....	132
ΧΑΡΙΣΜΑΤΑ.....	133
Α. ΔΙΑΚΡΙΣΗ.....	133
Β. ΔΙΟΡΑΣΗ.....	133
Γ. ΠΡΟΟΡΑΣΗ.....	134
Δ. ΑΓΑΠΗ.....	134
Ε. ΑΓΙΟΤΗΣ.....	136
ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΟΥ.....	137
Σκοπός.....	137
Αρχές.....	139
α) Θείο θέλημα.....	139
β) Αγία Γραφή- Ιερά Παράδοση.....	141
γ) Θεανθρώπινη συνεργία.....	146
δ) Χριστοκεντρικότητα.....	147

ε) Πνευματοκίνητο.....	149
στ) Θείο κήρυγμα.....	150
ζ) Εξατομίκευση.....	154
ΑΡΕΤΕΣ.....	155
Α. Η ΗΘΙΚΗ ΑΝΔΡΕΙΑ.....	155
Β. ΣΩΦΡΟΣΥΝΗ.....	156
Γ. ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΟΣΥΝΗ.....	157
Δ. Ο ΠΟΙΜΕΝΑΣ ΩΣ ΙΑΤΡΟΣ.....	159
Ε. ΕΛΕΓΧΟΣ ΜΕΤ' ΥΠΟΜΟΝΗΣ ΚΑΙ ΑΓΑΠΗΣ.....	161
ΣΤ. ΑΝΕΞΙΚΑΚΙΑ-ΣΥΓΧΩΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	162
Ζ. ΕΠΙΕΙΚΕΙΑ.....	163
Η. ΠΡΑΟΤΗΤΑ.....	164
Θ. ΦΡΟΝΗΣΗ.....	164
Ι. ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑ-ΠΑΡΘΕΝΙΑ.....	166
ΙΑ. ΕΙΡΗΝΗ.....	166
ΙΒ. ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ.....	167
ΙΓ. ΕΓΚΡΑΤΕΙΑ.....	171
ΙΔ. Η ΕΛΠΙΔΑ.....	172
ΙΕ. ΥΠΟΜΟΝΗ.....	173
ΗΘΙΚΕΣ ΚΑΚΙΕΣ.....	175
Α. Αδικία.....	175
Β. Αδιαφορία.....	176
Γ. Απαισιοδοξία.....	176
Δ. Αισχρολογία.....	177
Ε. Αχαριστία.....	179

ΣΤ. Αισχροκέρδεια.....	179
Z. Λαιμαργία.....	180
Η. Κλοπή.....	182
Θ. Πολυτέλεια.....	183
Ι. Κατάκριση.....	184
ΙΑ. Κολακεία.....	185
ΙΒ. Ψευδορκία.....	185
ΙΓ. Ιεροκατηγορία.....	186
ΙΔ. Πορνεία.....	188
ΙΕ. Περιέργεια.....	190
ΙΣΤ. Οκνηρία.....	191
ΙΖ. Προπέτεια.....	191
ΙΗ. Μεμψιμοιρία.....	192
ΙΘ. Υπερηφάνεια.....	193
Κ. Φλυαρία.....	194
ΚΑ. Φιλαργυρία.....	195
ΚΒ. Ψέμα.....	196

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....199

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....201

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Στην παρούσα εργασία θα προσπαθήσω να αναφερθώ και να εκθέσω ακροθιγώς και περιεκτικά στο πρόσωπο και το πλούσιο ποιμαντικό έργο μιας σπουδαίας πατερικής μορφής του 20^{ου} αιώνα και της πρώτης δεκαετίας του 21^{ου} αιώνα, του Αυγουστίνου Καντιώτη (πρώην Επισκόπου Φλωρίνης). Η επιλογή να αποπειραθώ να εκθέσω το έργο μιας τόσο μεγάλης προσωπικότητας είναι τουλάχιστον δύσκολη και με γεμίζει με το αίσθημα της ευθύνης αλλά και της πρόκλησης, να ασχοληθώ με μια ιδιαίτερη και σπουδαία μορφή της Ορθοδοξίας. Η εκπόνηση αυτής της διπλωματικής εργασίας, γίνεται στο πλαίσιο Μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών “Κοινωνική Θεολογία και Επιστήμες του Ανθρώπου” του τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας και Θρησκευολογία. Θερμές ευχαριστίες αρμόζουν στον επιβλέποντα καθηγητή κ. Γαϊτάνη για την παράδοση, έγκριση του θέματος και καθοδήγηση της παρούσας διπλωματικής.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ ΚΑΝΤΙΩΤΟΥ

Ο π. Αυγουστίνος Καντιώτης γεννιέται στις 20/4/1907 στις Λεύκες – Πάρου. Οι γονείς του, Νικόλαος (μικρέμπορος) και Σοφία (δασκάλα) τον βαπτίζουν, δίνοντας του το όνομα, Ανδρέας.

Την περίοδο 1915-1925, υπότροφος στο Γυμνάσιο Σύρου, αποφοιτά με βαθμό «άριστα». Το 1925 εγγράφεται στην Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Ενώ το 1929 λαμβάνει το πτυχίο με βαθμό «άριστα». Την περίοδο 1929-1934, μένει με τη μητέρα του στην Ίο των Κυκλάδων για μελέτη και περισυλλογή, και διδάσκει στο Δημοτικό σχολείο. Το 1934 (Δεκέμβριος), μια βροχερή ημέρα, και ενώ βαδίζει σκυμμένος, βλέπει πεσμένο κάτω ένα μικρό ταχυδρομικό φάκελο. Σκύβει και τον παίρνει από τις λάσπες. Η έκπληξη του είναι μεγάλη όταν βλέπει ότι ο φάκελος είναι γι' αυτόν. Ανοίγει και διαβάζει.

Ο μητροπολίτης Αιτωλοακαρνανίας Ιερόθεος τον καλεί να πάει στο Μεσολόγγι και να αναλάβει τη θέση του γραμματέως της μητροπόλεως. Θεωρεί ως κλήση Θεού αυτό το γεγονός και υπακούει αμέσως.

Το 1934 (Χριστούγεννα) ο Ανδρέας Καντιώτης είναι ο μοναδικός ταξιδιώτης προς Πειραιά, μέσα στο πλοίο της άγονης γραμμής. Την περίοδο 1934-1941, αναλαμβάνει τη θέση του πρωτοσύγκελου στη μητρόπολη Αιτωλοακαρνανίας. Κάνει το πρώτο κήρυγμά του στο Μεσολόγγι το 1935 και γίνεται μοναχός και παίρνει το όνομα Αυγουστίνος, ενώ χειροτονείται διάκονος από τον μητροπολίτη Ακαρνανίας Ιερόθεο.

Το 1941, μετατίθεται στη μητρόπολη Ιωαννίνων και υπηρετεί ως ιεροκήρυκας, μάλιστα το 1941 (Χριστούγεννα) μπροστά στους Ιταλούς κατακτητές και χοροστατώντος του μητροπολίτη Ιωαννίνων Σπυρίδωνος Βλάχου και κηρύττει πατριωτικά.

Οι Ιταλοί, ενοχλημένοι, εκδίδουν ένταλμα συλλήψεώς του. Ο δεσπότης, για να τον προστατεύσει, δεν του επιτρέπει να κηρύττει. Τότε ο ιεροκήρυκας, βλέποντας ότι η παραμονή του στα Ιωάννινα περιττεύει, αφήνει εκεί τη μητέρα του και εν καιρώ χειμώνα φεύγει. Οι Ιταλοί σε έφοδο, που κάνουν στο σπίτι του, δεν τον βρίσκουν και συλλαμβάνουν τη γερόντισσα μητέρα του. Ακολούθως το 1942 έρχεται στη Μακεδονία. Στα Γιαννιτσία μαθαίνει, από Έλληνα αστυνομικό, για το ένταλμα συλλήψεώς του που έχουν εκδώσει οι Ιταλοί. Το 1942 στα Γιαννιτσία ο μητροπολίτης Εδέσσης και Πέλλης Παντελεήμων τον χειροτονεί πρεσβύτερο. Το 1942, μετατίθεται στη μητρόπολη Θεσσαλονίκης και από κεί παίρνει διαδοχικές αποσπάσεις στο Κιλκίς, στη Βέροια, στην Έδεσσα και στη Φλώρινα.

Στη Φλώρινα ελέγχει από του άμβωνος το μητροπολίτη του Βασίλειο, διότι έμενε στην Αθήνα και πήγαινε εκεί μόνο τα Χριστούγεννα και το Πάσχα, ενώ η προπαγάνδα στην επισκοπή του οργιάζε. Ο μητροπολίτης ενημερώνεται τηλεφωνικώς και του στέλνει την απόλυση του τηλεγραφικώς. Με την απομάκρυνση όμως από τη Φλώρινα ο Θεός σώζει τον ιεροκήρυκα Αυγουστίνο από άλλο μεγαλύτερο κακό. Οι Γερμανοί κατακτητές συλλαμβάνουν 10 πατριώτες και τους κρεμούν έξω από το χωριό Πρώτη – Φλωρίνης, θα ήταν μεταξύ των απαγχονισθέντων. Το διάστημα 1943-1945 μετατίθεται στην Κοζάνη. Ο επίσκοπος Κοζάνης Ιωακείμ Αποστολίδης έχει βγει στα βουνά. Τα χωριά καίγονται από τους Γερμανούς και ο λαός καταφεύγει στην πόλη, ενώ η πείνα και ο θάνατος παραμονεύουν.

Στην πόλη της Κοζάνης κάνει συσσίτια, που φτάνουν μέχρι και 8.150 πιάτα την ημέρα. Είναι ένα θαύμα, που ο ίδιος το αποδίδει στον άγιο Νικόλαο, πολιούχο της Κοζάνης. Οι Γερμανοί πολλές φορές τον δικάζουν για να τον εκτελέσουν, ο Θεός όμως τον προστατεύει. Το διάστημα 1945-1947, μετατίθεται στη μητρόπολη Γρεβενών. Την περίοδο 1947-1950 επιστρατεύεται ως στρατιωτικός ιερέας και ιεροκήρυκας, και υπηρετεί το Β΄ Σώμα Στρατού που εδρεύει στην Κοζάνη.

Το 1949 από τον άμβωνα του στρατιωτικού ναού Αγίου Αθανασίου Κοζάνης, παρουσία των αρχών, απαγορεύει να ψαλεί το Πολυχρόνιο του βασιλιά Παύλου.

Στο κήρυγμά του τον ονομάζει όχι «ευσεβέστατον», όπως έλεγε το Πολυχρόνιο, αλλά ασεβέστατον, και τον ελέγχει, γιατί υπέγραψε διάταγμα, με το οποίο η μασονία εμφανιζόταν ως φιλανθρωπικό ίδρυμα και θα έπρεπε να ενισχύεται ακόμα και από τους ιερούς ναούς και τις ιερές μονές. Η θαρραλέα αυτή φωνή, από τη θέση μάλιστα του στρατιωτικού ιερέως, σήμαινε αρχή νέων διωγμών και περιπετειών για τον ιεροκήρυκα Αυγουστίνο. Τελικά ο βασιλεύς αναγνωρίζει το λάθος και ανακαλεί την υπογραφή του από το φιλομασονικό διάταγμα και παύει κάθε διωγμός του ιεροκήρυκο.

Το 1950 με 1951, μετατίθεται στη μητρόπολη Καρυστίας με έδρα την Κύμη Ευβοίας. Την περίοδο 1951-1967, ο αρχιεπίσκοπος Σπυρίδων Βλάχος τον διορίζει ιεροκήρυκα της αρχιεπισκοπής Αθηνών. Η περίοδος αυτή είναι καιρός μεγάλης πνευματικής δράσεως και αγώνων, αλλά και διωγμών και περιπετειών του.

Το 1964 εισάγεται στο νοσοκομείο «Ευαγγελισμός» των Αθηνών για μίαεγχείρηση. Παθαίνει μόλυνση και φτάνει κοντά στον θάνατο. Οι γιατροί, παρ' όλες τις προσπάθειες, σηκώνουν τα χέρια και λένε, ότι μόνο ένα θαύμα μπορεί να τον επαναφέρει.

Προβλέπουν μάλιστα την ώρα του θανάτου και την κρίσιμη «τελευταία» νύχτα στέλνουν ένα νεαρό γιατρό να μείνει δίπλα του μέχρι το επερχόμενο τέλος. Το θαύμα γίνεται. Η ώρα, που από τους γιατρούς ορίστηκε ως ώρα θανάτου, ήταν η ώρα που ο υψηλός πυρετός έπεσε απότομα και άρχισε η βελτίωση.

Μετά από 60 μέρες νοσηλείας, καταφέρνει και βγαίνει από το νοσοκομείο. Το 1965 η Ιερά Σύνοδος του απαγορεύει το κήρυγμα σε όλη τη χώρα, γιατί ελέγχει κάποιους μητροπολίτες για σκάνδαλα και κάνει αγώνα εναντίον του μεταθετού των επισκόπων που οι ιεροί κανόνες απαγορεύουν.

Ξεσηκώνεται ο λαός και σύσσωμος ο τύπος και τάσσονται στο πλευρό του. Η Ιεραρχία, βλέποντας τις αντιδράσεις, αναγκάζεται να ανακαλέσει άμεσα την απαγόρευση.

Επίσης, παροιμιώδες είναι το συγγραφικό του έργο με πληθώρα πονημάτων και μελετών για ποικίλα θέματα από αφορούν την ποιμαντική του διακονία και την οικοδομή του ποιμνίου.

Διακρίνονται σε ερμηνευτικά της αγίας Γραφής, απολογισμό της ποιμαντικής του δράσεως, απολογητικά, για ποικίλα θέματα της χριστιανικής ζωής, της θείας λατρείας και αντιρρητικά. Όπου στόχο έχει τον καταρτισμό των αγίων, των πιστών. Πηγές του είναι η Αγία Γραφή, η Πατερική Θεολογία και η Ιερά Παράδοση.

Το 1967 (Μάιος) γίνεται το απροσδόκητο· ο ήλιος ανατέλλει —όπως ο ίδιος λέει— από τη δύση! Ο δυσάρεστος ιεροκήρυκας, που ήταν συνεχώς υπό διωγμό λόγω

του ελέγχου που ασκούσε, προάγεται σε επίσκοπο και εκλέγεται μητροπολίτης Φλωρίνης¹. Την περίοδο 1967-2000 υπηρετεί επί 33 συναπτά χρόνια την ακριτική μητρόπολη Φλωρίνης, Πρεσπών και Εορδαίας με κάθε θυσία, και παραιτείται το 2000.

Κοιμήθηκε 28/08/2010.

¹ Περιοδικό «Χριστιανική Σπίθα», φύλλο 440, του 1985, του μητροπολίτου Φλωρίνης π. Αυγουστίνου Καντιώτου. Επί τη συμπλήρωση μιας πεντηκονταετίας ιεροσύνης (1935-1985).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΤΟ ΠΛΟΥΣΙΟ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ ΚΑΝΤΙΩΤΟΥ.

α) Ιεραποστολική-εθνική δράση

Ο π. Αυγουστίνος Καντιώτης ανέπτυξε τεράστιο ποιμαντικό έργο όπως κατηχητικό, αντιαιρετικό, κηρυκτικό, κοινωνικές και εθνικές δράσεις, με την συγγραφή βιβλίων, έκδοση εκκλησιαστικών φυλλάδων, εφημερίδων με ποικίλα θέματα ψυχοφελούς χαρακτήρα κ.τ.λ..

Αρχικά θα αναφερθούμε στο κατηχητικό του έργο όπου στο περιοδικό της Μητροπόλεως Φλωρίνης («Σάλπιγξ Ορθοδοξίας»), αναφέρει εκτός των άλλων ο π. Αυγουστίνος Καντιώτης προς τις νεάνιδες κάτι που απαρτίζει την αναγκαιότητα για εγρήγορση, συνειδητοποίηση των καταστάσεων στην ζωή και την διάκριση του ωφέλιμου και καλού από το κακό λέγοντας “Αγαπητά μας κορίτσια! Ζήτε —γιατί να σάς το αποκρύψουμε;— ζήτε σ' έναν αιώνα απιστίας και διαθοράς. Τό κακό με μύριες μορφές θριαμβεύει ως λερναία ύδρα και παρασύρει πλήθος νεανικές ψυχές στην καταστροφή. Αλλά μήν απελπίζεσθε! Εάν πιστέψετε ειλικρινά στον Κύριο ημών Ιησού Χριστό, τότε θα αισθανθήτε τη θεϊκή του δύναμη να σάς βοηθεί, θα αναδειχθήτε νικήτριες, και θα γίνετε άξιες ν” ακούσετε την θριαμβευτική προσφώνηση του ευαγγελιστού Ιωάννου προς την νεότητα²: Νεανίσκοι, «νενικήκατε τον πονηρόν³».

Χαρακτηριστικό του συνολικού ποιμαντικού του έργου αποτελεί με περίοπτη θέση ο φλογερός κηρυκτικός του λόγος, με πολύ χαρακτηριστικά κηρύγματα σε κομβικές χρονικές περιόδους της νεότερης και σύγχρονης ελληνικής ιστορίας όπως ήταν το «ΟΛΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ» – Κοζάνη, τη 27-11-1943 με τίτλο «ΕΧΕΙΣ ΤΙΜΟΝΙ; ΘΑ ΣΩΘΕΙΣ!», όπου διατέλεσε ιεροκήρυκας.

Σε άλλο του κήρυγμα με τίτλο «ΟΛΟΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΙΟΡΔΑΝΗΝ! ΟΛΟΙ ΕΧΟΜΕΝ ΑΝΑΓΚΗ ΡΙΖΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ». Σε αυτό το κήρυγμα εκτός των άλλων αναφέρει << Η ρίζα, από την οποίαν προέρχονται όλα τα κακά της ανθρωπότητας, είναι μέσα εις την καρδιά μας. Είναι το πολυκέφαλον θηρίον της κακίας. Αυτό ας κτυπήσομε όλοι. Και ας ξαναβαπτισθώμεν όλοι μέσα εις τον αθάνατο Ιορδάνη της χριστιανικής ιδεολογίας μας. Απηλλαγμένοι τότε από τα πάθη μας θα είμεθα πραγματικώς ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ και θα δημιουργήσουμε μία Ελλάδα ωραία, χριστιανική, ένα νέο κόσμο αληθινά «αγγελικά πλασμένον» κατά τον εθνικό μας ποιητή>>⁴.

Μερικά από τα χιλιάδες κηρύγματα του που μπορούμε να αναφέρουμε είναι τα επόμενα με τους παρακάτω τίτλους, << Η ΜΟΝΗ ΣΩΤΗΡΙΑ>> (Γραπτό κήρυγμα Κατοχής 1944)⁵ , <<ΕΛΛΑΣ>>⁶, «Η ΑΓΑΠΗ»⁷, «ΧΡΙΣΤΟΣ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ-ΧΡΙΣΤΟΣ ΣΤΑ ΧΕΙΛΗ-ΧΡΙΣΤΟΣ ΣΤΑ ΕΘΝΗ»⁸ κ.τ.λ.. Κηρύγματα με πλούσιο εθνικό και Ορθόδοξο περιεχόμενο σε περιόδους μεγάλων προβλημάτων και δεινών που έπλητταν την χώρα μας.

²Κείμενο ενθυμίου στη λήξη της σειράς λυκείου του έτους 1990 , περιοδικό <<Σάλπιγξ Ορθοδοξίας>> 1990, σελ. 319.

³Α΄ Ιωάν. 2,13.

Προς την ενίσχυση του Ιεραποστολικού έργου της Μητροπόλεως Φλωρίνης με δικές του επίμονες ενέργειες ιδρύθηκε Ιερατική σχολή υπό την επωνυμία Μέσον Εκκλησιαστικόν Φροντιστήριον, το 1978. Επίσης, ιδρύθηκε από τους Ιερείς της Μητροπόλεως με σχετική προτροπή Ιερατικός Σύνδεσμος, με επωνυμία “Αθανάσιος Διάκος”⁹.

Επίσης, στην ευρύτερη ποιμαντική του δράση δεν έμεινε αδιάφορος σε θέματα πατριωτικά¹⁰ ως απόρροια του ελληνορθόδοξου πνεύματος και πολιτισμού. Τέτοια είναι για το Μακεδονικό, τη Βόρεια Ήπειρο και άλλα. Αλλά και την ενίσχυση κατηχητικών δράσεων¹¹, με λειτουργία κατηχητικών σχολείων σε όλα τα χωριά της Μητροπόλεως, ακόμη και το Επισκοπείο γίνεται χώρος κατηχητικών μαθημάτων, αλλά και χρήση της Βιβλιοθήκης του από τους μαθητές. Η κατήχηση είναι ήχος, είναι διδασκαλία, όχι εκ των κάτω, όχι εκ των γήινων, εκ της σαρκικής και δαιμονιώδους σοφίας, εκ του σκοτεινού βασιλείου του άδου, όπως είναι οι διδασκαλίες του αιώνας τούτου, αλλά είναι ήχος προερχόμενος άνωθεν¹².

Όπου πέρα από τα κατηχητικά σχολεία, γίνονταν και ειδικές ομιλίες απολογητικού και αντιαιρετικού χαρακτήρος σε σπουδαστές της Παιδαγωγικής Ακαδημίας και στους μαθητές των ανωτέρων τάξεων των Γυμνασίων υπό του καθηγητού της Θεολογίας κ. Στεργίου Σάκκου¹³. Τα Κατηχητικά σχολεία διακρίνονταν σε κατώτερα, μέσα και ανώτερα, μεικτά, αρρένων και θηλέων, τα οποία απαρτίζονταν από πλούσια συμμετοχή εκατοντάδων ή και χιλιάδων παιδιών¹⁴. Δυναμικά προχώρησε στην ανέγερση δεκάδων ναών¹⁵

⁴ Καπλάνογλου Ανδρονίκης, «ΜΙΑ ΖΩΝΤΑΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ, ο π. Αυγουστίνος Καντιώτης στην Κοζάνη», μέρος β', Κοζάνη 2003, σελ. 151.

⁵ Όπ.αν., σελ. 146.

⁶ Όπ. αν., σελ. 173-175.

⁷ Όπ.αν., σελ. σελ. 80-85.

⁸ Όπ.αν., σελ. 185-190.

⁹ Καντιώτης Αυγουστίνος, Απολογισμός τρίτης τετραετίας (1975-1979), σελ. 99-100.

Ενδιαφέρθηκε με ποικίλους τρόπους για την ίδρυση, λειτουργία Εκκλησιαστικών κατασκηνώσεων, για την ανέγερση κτιρίων και στελέχωση των οποίων εργάστηκαν αφιλοκερδώς πτυχιούχοι και φοιτητές όλων των επιστημών, με ιεραποστολικό ζήλο¹⁶.

Χαρακτηριστικό τέτοιο παράδειγμα είναι η Εκκλησιαστική Κατασκήνωση της Πρώτης στην Φλώρινα, το 1969¹⁷. Ενώ σαν στόχος της Κατασκηνώσεως ορίστηκε “η παροχή στους κατασκηνωτές των απαραίτητων υλικών μέσων διά την άνετον διαβίωσιν των κατά τους θερινούς μήνας και κυρίως η κατά Χριστόν μόρφωσις αυτών εν τω πλαισίου των ορθοδόξων παραδόσεων του ευσεβούς ημών γένους”. Αναλυόμενος είναι τριττός ο σκοπός, άσκηση (παιχνίδι), ψυχαγωγία (χαρά) και πνευματική καλλιέργεια (σχολείο)¹⁸. Η πνευματική καλλιέργεια, η διδασκαλία υπήρχε η ειδοποιός διαφορά από άλλες κατασκηνώσεις. Η διδασκαλία του λόγου του Θεού από τον ίδιο τον Μητροπολίτη Φλωρίνης κ. Αυγουστίνου, αλλά και τους ομαδάρχες, αρχηγούς, όπως και τον καθηγητή της Θεολογικής σχολής Θεσσαλονίκης Στέργιο Σάκκο¹⁹, με ενδιαφέροντα πρωϊνά, απογευματινά, και ελεύθερα μαθήματα, όπως και το κήρυγμα του Επισκόπου²⁰.

¹⁰ Βλ. Καντιώτης Αυγουστίνος, Απολογισμός τέταρτης τετραετίας(1980-1983), σελ. 80-86, 214 και εξής, 247 και 314 και εξής.

¹¹

Καντιώτης Αυγουστίνος, Απολογισμός τρίτης τετραετίας (1975-1979), σελ.106-107.

¹²

Καντιώτης Αυγουστίνος, Απολογισμός δευτέρας τετραετίας (1971-1975), σελ. 42.

¹³

Όπ.αν., σελ. 46-47.

¹⁴

Όπ.αν., σελ. 51-52.

¹⁵ Καντιώτης Αυγουστίνος, Απολογισμός τρίτης τετραετίας (1975-1979), σελ. 89-90.

¹⁶

Όπ. αν., σελ. 112.

Ενίσχυσε τον τομέα της Ιεράς Εξομολογήσεως, με γραπτές και προφορικές οδηγίες, κυκλοφορία ειδικού φυλλαδίου περί εξομολογήσεως και ύπαρξη εξομολόγων ιερέων να περιοδεύουν συστηματικώς όλες τις ενορίες ιδίως το Πάσχα και τα Χριστούγεννα²¹. Έτσι, αν και αρχικώς υπήρξε μυστήριο άγνωστο στην Μητροπολιτική περιφέρεια της Φλώρινας, εντούτοις με τη διασαφήνιση ότι αποτελεί ζήτημα σωτηρίας ψυχών, ενισχύθηκε δεόντως. Εξ αυτού έγινε κάλεσμα πνευματικών πατέρων εξ Αθηνών, λόγω της λεπτότητας του συγκεκριμένου μυστηρίου, καθώς πέρα από θεολογικές γνώσεις, γνώση των ι. Κανόνων απαιτεί φόβο Θεού και αγάπη στους μετανοούντες, όπως και διάκριση στα επιτίμια²². Υπενθυμίζοντας πως όλοι έχουμε πολλά αμαρτήματα με τις διάφορες αισθήσεις μας, άρα και ανάγκη μετάνοιας, αλλά και αφέσεως των αμαρτιών, συγχωρήσεως τους με το μυστήριο της Ι. Εξομολογήσεως. Προς προπαρασκευαστική διευκόλυνση για την συμμετοχή στο μυστήριο αυτό τύπωσε φυλλάδιο που ανέφερε κάποια αμαρτήματα προς τον Θεό, τον πλησίον και τον εαυτό. Συμβουλευοντας, τους πιστούς να εξομολογηθούν με ειλικρίνεια τα αμαρτήματα τους²³.

¹⁷ Όπ. αν., σελ. 121.

¹⁸ Όπ. αν., σελ. 126.

¹⁹ Όπ. αν., σελ. 145-146.

²⁰ Όπ. αν., σελ. 149-151.

²¹ Όπ. αν., σελ. 106.

²² Καντιώτης Αυγουστίνος, Απολογισμός δευτέρας τετραετίας (1971-1975), σελ. 53.

Υπέρ αγώνων για την πίστη και την Πατρίδα δεν υπολόγιζε τίποτα. Ακόμη και στην ειδοποίηση του Ναυπακτίας Χριστοφόρου (επι γερμανικής κατοχής) ότι οι Γερμανοί καταδιώκουν τον Αυγουστίνο στην Μακεδονία, ο Ιεράρχης, ως αρχιμανδρίτης τότε δήλωνε πως η ζωή του δεν αξίζει μιά δεκάρα και ότι θα μείνει ανυποχώρητος για ζητήματα πίστεως και εθνικά, καθώς ακόμη και αν δεν τον εκτελέσουν οι Γερμανοί είναι πιθανό να τον φάει κάποια αρκούδα από τα δάση της Μακεδονίας που αφόβως κήρυττε²⁶.

Επίσης, χαρακτηριστικές ήταν οι έντονες διαμαρτυρίες και τα συλλαλητήρια υπέρ των δικαιωμάτων των Βορειοηπειρωτών αδελφών μας που καταπιέζονταν υπό τον Αλβανικό ζυγό. Διευκρινίζοντας πως δεν εκφράζεται με μίσος στο Αλβανικό λαό, αλλά στρέφεται κατά της καταπίεσεως της ελληνικής μειονότητάς. Επίσης, εκφράζει τον θαυμασμό του προς την ελληνική μειονότητα που παρα τις πιέσεις κρατά την πίστη στο Θεό και την αγάπη στην Ελλάδα. Καταγγέλλει το καθεστώς του Εμβέρ Χότζα, λόγω της ασυνέπειας του, καθώς παρότι εντάχθηκε στα Ηνωμένα Έθνη δεν τηρεί την υπόσχεση περί σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Διαμαρτύρεται για την ανενεργό στάση του Ελληνικού Κράτους. Παροτρύνει με συλλαλητήρια σε όλη την Ελλάδα υπέρ των Βορειοηπειρωτών, να τεθεί το θέμα στην Ι.Σ.Ι. , και να αποσταλεί σε όλες τις αρμόδιες Αρχές στον περιοδικό και καθημερινό τύπο προς αναδημοσίευση. Κατακλείνοντας, πως η Βόρειος Ήπειρος είναι Ελληνική και ανήκει με τους 400.000 και πλέον υπόδουλους αδελφούς μας, στην Ελλάδα²⁷.

Ως γνήσιος Ποιμήν, που ενδιαφέρεται για την σωτηρία της κάθε ψυχής, ασχολήθηκε ιδιαίτερα και με το παλαιοημερολογητικό ζήτημα. Αρχικά, μνημονεύοντας θέση του καθηγητού Πανεπιστημίου Χρ. Ανδρούτσου, ότι η διόρθωση του ημερολογίου, δεν προσκρούει βεβαίως σε δόγματα, αλλ' αποτελεί, στις

²⁶ Καντιώτης Αυγουστίνος, Απολογισμός τετάρτης τετραετίας (1980-1983), σελ. 83.

²⁷ Όπ.αν., σελ. 215-216.

συνθήκες τις οποίες έγινε, αντικανονική ενέργεια που διέσπασε την λατρευτική ενότητα του Ορθοδόξου κόσμου. Ιδιαίτερος μάλιστα η διόρθωση αυτή είχε αισθητό αντίκτυπο στον απόδημο Ελληνισμό, όπου η διαφορά ημερολογίου από την Παπική Εκκλησία αποτελεί ένα εξωτερικό γνώρισμα της Ορθοδοξίας²⁸.

Επίσης, στην Πατρίδα μας αυτή η αλλαγή προκάλεσε την αντίδραση του Ορθόδοξου Ελληνικού λαού, και σε σύντομο χρόνο δημιουργήθηκε η λεγομένη παράταξη των Παλαιοημερολογιτών, που έφθασε περι του 200.000 πιστούς. Η οποία παράταξη λόγω και του εγγενούς ελαττώματος της φυλής, της μανίας δηλαδή του άρχειν, διασπάστηκε από των πρώτων ημερών. Παρόλα αυτά, τις ακρότητες και τα σφάλματα, οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι στις τάξεις των Παλαιοημερολογιτών υπάρχουν ψυχές ευλαβείς, άνδρες και γυναίκες, κληρικοί και λαϊκοί, έτοιμοι σε κάθε θυσία υπέρ της Ορθοδοξίας. Ενώ δεν έλλειπαν και περιπτώσεις η η παράταξη αυτή γινόταν αντικείμενο πολιτικής εκμεταλλεύσεως²⁹.

Χαρακτηριστικό του πολύπλοκου χαρακτήρα και του περαιτέρω ρήγματος είναι οι προσπάθειες αναγνωρίσεως. Με πρόσχημα την συνταγματική ισότητα μεταξύ όλων των Ελλήνων, αλλά με τον βαθύτερο σκοπό να διευρυνθεί το υφιστάμενο ρήγμα και να πληγεί και ταπεινωθεί η επίσημος Εκκλησία, ρίπτεται από κάποιους κύκλους, εμφανιζομένων ως προστατών των Παλαιοημερολογιτών, η ιδέα να αναγνωρισθεί η παράταξη τους ως ισότιμος με την επίσημη Εκκλησία και να απολαμβάνει κι αυτή όλων των ευεργετημάτων. Δηλαδή, η παράταξη αυτή με την ξεχωριστή της Ιεραρχία να εξαρτάται από κάποιο πρεσβυγενές Πατριαρχείο, όπως των Ιεροσολύμων. Έτσι πρέπει να ασχοληθούμε ενισταμένως προς αυτό το αρκετά σοβαρό θέμα. Το εκ πρώτης όψεως θέμα αν και φαίνεται άλυτο, πρέπει με εκκλησιαστικά μέσα και ενέργειες, δι' εναγωνίου προσπάθειας εμπνεόμενης από το Πνεύμα το Άγιο, με

²⁸ Όπ.αν., σελ. 110.

²⁹ Όπ.αν., σελ. 111.

επικοινωνία και συζήτηση μετ' αυτών εν πνεύματι αγάπης, ώστε η επίσημη Εκκλησία να επιδιώξει και να πετύχει την γεφύρωση του σημερινού χάσματος³⁰.

Ποιμαντική αντιμετώπιση του Παλαιοημερολογιτικού ζητήματος. Να συσταθεί Επιτροπή αποτελούμενη από Αρχιερείς και να έρθει σε επαφή με τους ηγέτες της Παλαιοημερολογιτικής παρατάξεως. Ενώ παρακάλεσε σε σχετική πρόταση του στην Ι. Σύνοδος να μετέχει και ο ίδιος σε μια τέτοια Επιτροπή που αφορά το ανωτέρω θέμα, λόγω της σχετικής γνώσης και κάποια πείρα που έχει για αυτό το ζήτημα. Έτσι να φθάσουμε στην πολυπόθητη ενότητα, μακριά από διακρίσεις σε Παλαιοημερολογίτες και Νεοημερολογίτες, ώστε να παύσει αυτό το θέμα της διαιρέσεως που εκμεταλλεύονται οι εχθροί της Εκκλησίας³¹. Βέβαια, δεν παρέλειψε να καταδικάσει και τις αυθαιρεσίες ως προς την χειροτονία Ιερέων και Αρχιερέων των φανατικών Παλαιοημερολογιτών και την αναγωγή του ημερολογίου σε δόγμα πίστεως και όρο σωτηρίας³².

Περίοπτη θέση στους κοινωνικούς αγώνες του, για την εξάλειψη του ηθικού κακού, υπήρξε και ο αντιβλασφημικός αγώνας, θέμα για το οποίο συνέγραψε και ένα ομότιτλο βιβλίο. Όποιος βλαστημά, χριστιανός δεν είναι. Διότι, ο χριστιανός σέβεται το όνομα του Θεού, τον αγαπά και τον λατρεύει, προτιμώντας να πεθάνει παρά να τον βλασφημήσει³³.

Ο βλάσφημος ούτε ζώο δεν είναι, διότι και αυτά γνωρίζουν και αγαπούν το αφεντικό τους που τα ταΐζει. Ο βλάσφημος άνθρωπος γίνεται χειρότερος και από τον

³⁰ Όπ.αν., σελ. 112.

³¹ Όπ.αν., σελ. 113.

³² Καντιώτης Αυγουστίνος, Εκκλησιαστικός Στρουθοκαμηλισμός, σελ.191

³³ Καντιώτης Αυγουστίνος, Κοινωνικά πληγαί, σελ.27.

Διάβολο, καθώς μέχρι και αυτός ακούει το όνομα του Θεού και τρέμει, γι' αυτό βάζει άλλους να βλασφημούν³⁴.

Χαρακτηριστική είναι η τοποθέτηση του Ι. Χρυσοστόμου γι' αυτό το ζήτημα. Αναφέρεται πως ότι αμαρτάνει όχι μόνο αυτός που βλαστημάει, αλλά και αυτός που ακούει βλαστήμιες και δεν διαμαρτύρεται. Ενώ η σωστή, χριστιανική στάση του θα ήταν να πλησιάσει, να τον συμβουλευτεί, με καλό τρόπο, μία, δύο, τρεις φορές, αλλά και με το καλό παράδειγμα τους οι χριστιανοί³⁵.

Επίσης, ως Επίσκοπος την περίοδο της επταετίας κατήγγειλε επανειλημμένως, ενώ μήνυσε κιόλας τον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών Ιερώνυμο και είχε σχετική αλληλογραφία και με άλλους Μητροπολίτες για τον αντικανονικό τρόπο εκλογής των Επισκόπων στην Ελλαδική Εκκλησία (ενώ συνέγραψε και σχετικό βιβλίο για την κανονικότητα της χειροτονίας του), καθώς και για το χαρακτηριζόμενο ως βλάσφημο 1ο άρθρο του Συντάγματος του 1968, σχετικά με το παραγκωνισμό των ιερών Κανόνων³⁶, αλλά και με την παράγραφο 5 του ίδιου άρθρου υποδουλώνεται η Εκκλησία στην Ελληνική Πολιτεία³⁷. Διασαφηνίζοντας πως η μήνυση αυτή δεν οφείλεται από κάποιο προσωπικό πάθος που τον ώθησε προς αυτή τη μήνυση, αλλά εκ συνειδήσεως ως Ορθόδοξος Επίσκοπος, ώστε με όλη του τη δύναμη να υπερασπίζει τα δίκαια της Εκκλησίας³⁸.

³⁴ Όπ. αν. σελ. 28.

³⁵ Όπ. αν. σελ. 30.

³⁶ Καντιώτης Αυγουστίνος, Χρονικόν Σοβούσης κρίσεως εν τη Εκκλησίας της Ελλάδος, σελ. 92.

³⁷ Όπ. αν., σελ. 95.

³⁸ Καντιώτης Αυγουστίνος, Απαντήσεις επί Εκκλησιαστικών θεμάτων, σελ. 93-94.

β) Οικονομικό πρόβλημα Εκκλησίας σε περίπτωση χωρισμού με

Πολιτεία.

Στην αποστολική περίοδο υπήρχε η λογία, ο έρανος, απαύγασμα πλούτου αγάπης και πίστεως προς θεραπεία των διαφόρων αναγκών των χριστιανών. Άνευ κρατικής χρηματοδοτήσεως. Σε περιόδους αγίας παρανομίας, διωγμών των τριών πρώτων αιώνων η Εκκλησία επιβίωσε με τις προαιρετικές εισφορές των πιστών της τέκνων για την κάλυψη των αναγκών των κληρικών, αλλά και την φιλανθρωπική δράση της Εκκλησίας³⁹. Ακόμη και επι τουρκοκρατίας με βαρύτατους φόρους, δουλεία, και τυραννία ως Εκκλησία των πενήτων κατάφερε να επιβιώσει⁴⁰. Άλλα, αντίστοιχα παραδείγματα ιεραποστολικής δράσεως και διακονίας της Εκκλησίας σε περιβάλλοντα που δεν έχει κρατική χρηματική βοήθεια είναι οι περιπτώσεις είναι οι Εκκλησίες των ελευθέρων χωρών και της Αμερικής, η Εκκλησία των παλαιοημερολογιτών και οι ορθόδοξες ιεραποστολικές αδελφότητες⁴¹.

Ποιμαντική προτροπή επίλυσης του οικονομικού προβλήματος. Η ελάττωση του αριθμού των εφημερίων ιδίως στα αστικά κέντρα. Η ίδρυση και λειτουργία καθαρώς εκκλησιαστικών σχολών και προτύπων ενοριών⁴². Ενώ το σπουδαιότερο είναι η αλλαγή νοοτροπίας από τον Αρχιεπίσκοπο μέχρι τον τελευταίο κληρικό, ώστε να σκέπτονται όχι κοσμικά αλλά με νούν Χριστού⁴³.

³⁹ Καννάκης Αυγουστίνος Το οικονομικό πρόβλημα της Εκκλησίας της Ελλάδος εις περιπτώσιν διωγμού ή χωρισμού, σελ. 8-10

⁴⁰ Όπ. αν., σελ. 11.

⁴¹ Όπ. αν., σελ. 12-15.

⁴² Όπ. αν., σελ. 17-18.

⁴³ Όπ. αν., σελ. 19.

γ) Αντιαιρετική δράση

Καταρχάς, ο π. Αυγουστίνος Καντιώτης με τον όρο αίρεση, συνοψίζει την Ορθόδοξη πατερική διδασκαλία, την παραδοθείσα παρακαταθήκη⁴⁴, ορίζοντας *«Αίρεσις, λοιπόν, είναι η δηλητηριώδης τροφή της ψυχής είνε νοθεία των σωτηρίων φαρμάκων είνε η υποκλοπή της ιεράς παρακαταθήκης είνε η παραχάραξις των νομισμάτων της αληθείας είνε η παραποίησης του τελείου είνε η παρέκκλισις εκ της ορθής γραμμής την οποία χαράσσει ο λόγος του Θεού. Αίρεσις είνε η παραδοχή θρησκευτικών ιδεών, τας οποίας η Εκκλησία καταδικάζει ως ψευδείς και αντικειμένας εις την ορθήν αυτής πίστιν. Αίρεσις είνε έγκλημα κατά του κύρους και της αυθεντίας της Εκκλησίας την οποίαν ο Χριστός ίδρυσεν ως στύλον και εδραίωμα της αληθείας»*⁴⁵.

Σε ότι αφορά τον αντιαιρετικό αγώνα αυτού του σπουδαίου πατέρα της Εκκλησίας μας είναι αναγκαίο να αναφέρουμε κάποια πράγματα, όπως η επέμβαση του ως στρατιωτικός ιεροκήρυκας (1949) όπου είδε τον κίνδυνο που διέτρεχε η πατρίδα μας από το θηρίο της μασονίας και το πολέμησε αναφέροντας «Η μασονία είναι πολύ επικίνδυνη, διότι ενώ το σύστημα αυτό εν τη εσχάτη αναλύσει του είναι ΣΑΤΑΝΑΣ, εν τούτοις αποκρύπτει τους καταχθονίους σκοπούς του και παρουσιάζεται ως ΑΓΓΕΛΟΣ ΦΩΤΟΣ, Σιγούν σήμερα αι θρησκευτικαί οργανώσεις. Σιγούν αι Θεολογικάί μας Σχολαί Αθηνών και Θεσσαλονίκης! Σιγούν αι εφημερίδες και τὰ περιοδικά. Σιγούν οι άμβωνες τής πρωτευούσης και τών πόλεων εις τας οποίας δρά ή μασονία. Σιγούν οι αρχιερατικοί θρόνοι. Καί εν μέσω της ΕΝΟΧΟΥ ΣΙΓΗΣ τὸ θηρίον ἐξηλθεν ἀφόβως εκ τής αβύσσου, προχωρεί, ανοίγει τὰς σιαγόνας του και ετοιμάζεται νὰ καταβροχθίσει τήν Ἑλλάδα μας....Λέγει ότι είναι φιλανθρωπική οργανωσις, ότι αγαπά τούς ανθρώπους. Ἄλλα μασόνοι, Αγαπάτε πραγματικά τους ανθρώπους; αἱ αφου τὸν Ἰησουν Χριστόν, τὸν τέλειον ἄνθρωπον και Θεὸν δὲν

⁴⁴ Καντιωτης Αυγουστίνος, Σφενδόνη τ. Α., σ.20-22.

⁴⁵ Ὅπ. αν., σελ. 27-28.

αγαπάτε, ποίον θὰ ἀγαπήσετε; Τοὺς οπαδοὺς Του; Ἄλλ' οἱ ὀπαδοὶ Του ὅσοι ἔχουν βαπτισθεῖ καὶ ἀγιασθεῖ διὰ τῶν μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι διὰ σὰς βέβηλοι ποὺ πρέπει νὰ καθαρισθοῦν συμφώνως μὲ τὸ τυπικὸν τῆς Στοάς.»⁴⁶. Μάλιστα υπῆρξε σφοδρὸς πολέμιος τοῦ οἰκουμενισμοῦ καὶ τῶν συναφῶν με αὐτὸν παρεκτροπῶν, ὅπου σε ἀπόσπασμα στο βιβλίου του «Προδοσία τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως» το 1963 γράφει μεταξύ ἄλλων « Γιατὶ ποτέ μὲς' στὴν καρδιά μου δὲν μπορούσε νὰ περάσει ἡ ἰδέα, ὅτι ἓνας πατριάρχης μπορούσε νὰ μας προδώσει.

Ὅταν σκέπτομαι τὸ Γρηγόριο τὸν Ε', ὅταν σκέπτομαι τὸ σχοινὶ του τὸ ματωμένο, ὅταν σκέπτομαι τοὺς ἥρωας πατριάρχας, κλωτσάει ἡ ψυχὴ μου. Δὲν μπορεῖ νὰ παραδεχθεῖ ἡ ψυχὴ μου, ὅτι ὀρθόδοξος πατριάρχης μπορεῖ νὰ δεχθεῖ αὐτὸ τὸ μεγάλο μυστήριον τῆς ἀνομίας. Δὲν μπορεῖ νὰ τὸ δεχθεῖ αὐτὸ ἡ ψυχὴ μου. Τώρα, ἔχω πεισθεῖ ἀκραδάντως, ὅτι μυστήριον ἀνομίας καὶ προδοσίας μέσα στὴν Ἐκκλησία μας συντελεῖται. Καὶ γι' αὐτὸ ὀμιλῶ καὶ γι' αὐτὸ κηρύττω καὶ γι' αὐτὸ γράφω»⁴⁷.

Κινεῖται ἐπίσης δραστηρίως στὸν τομέα τῆς καταπολεμήσεως τῶν αἱρέσεων τόσο στὴν ἐπαρχία του ὅσο καὶ πανελλαδικῶς καὶ πανορθοδόξως. Αγωνίζεται σθεναρὰ ἔργω καὶ λόγῳ, προφορικῶς καὶ γραπτῶς, ἐκτός καὶ ἐντός τῆς Ἱεράς Συνόδου, ἐναντίον τοῦ παπισμοῦ, τοῦ χιλιασμοῦ, τῆς μασονίας καὶ τῶν παραφυάδων τῆς (ρόταρυ κ.λπ.), κακοδοξιῶν τύπου Χ.Ο.Ε., τῆς μαγείας, καὶ προπάντων ἐναντίον τῆς συγκρητιστικῆς παναιρέσεως τοῦ οἰκουμενισμοῦ ἀκόμη καὶ ὅταν ἐκδηλώνεται μέσα στὴν Ἐκκλησία με φορεῖς υψηλά ἱστάμενα πρόσωπα. Γι' αὐτὸ μαζί με ἄλλους δύο μητροπολίτες τῶν «νέων χωρῶν» τῆς Βορείου Ἑλλάδος (τοὺς μακαριστοὺς Ἐλευθερουπόλεως Ἀμβρόσιο καὶ Παραμυθίας Παύλο) ἔπαυσε τὸ μνημόσυνο τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἀθηναγόρα το 1970 λόγω φιλοπαπικῶν καὶ ἀντορθοδόξων δηλώσεών του, ἐνῶ ἀργότερα (1989) θὰ μνηύσει τὸν ἀρχιεπίσκοπο Αυστραλίας στὴν ἐκκλησιαστικὴ του ἀρχὴ γιὰ κακόδοξες δηλώσεις καὶ ἐνέργειες. Ἀκόμη ἀντιδρά

⁴

⁶«Χριστιανικὴ Σπίθα», Οκτώβριο τοῦ 1949, ἀριθμ. φυλ. 99.

⁷«Χριστιανικὴ Σπίθα», φ. 264 – 265, Ἀθήνα 1963.

εντόνως στις προσπάθειες ενώσεως με τους μονοφυσίτες χωρίς την αποκήρυξη προηγουμένως εκ μέρους τους των αιρετικών διδασκαλιών τους, και ζητεί την παύση όλων των σχετικών διαλόγων με αιρετικούς ως άκαρπων και ανωφελών. Προειδοποιεί επίσης για τους κινδύνους που μπορεί να προέλθουν από μία πανορθόδοξο σύνοδο χωρίς τις κατάλληλες προϋποθέσεις. Αντιθέτως, έντονη ήταν η προσπάθεια του για γεφύρωση του χάσματος και απόσβεση του σχίσματος με τους παλαιοημερολογίτες (φθάνοντας να προτείνει στην Ιερά Σύνοδο την επαναφορά του παλαιού εορτολογίου στην Εκκλησία), χωρίς παραλλήλως να διστάζει να υποδεικνύει και σ' εκείνους τα σφάλματα τους.

Δεν παραλείπει να τονίζει την συνύπαρξη Ελλάδας και Ορθοδοξίας, αναφέροντας σχετικά «άνευ της Ορθοδοξίας, άνευ της ακραδάντου πίστεως η Ελλάς είναι πτώμα, Λάζαρος τεταρταίος, όζων. Ιστορία αιώνων μαρτυρεί ότι ουδέν ηδυνήθη ν' αποσπάση την Ελλάδα από την αγκάλη της μητρός της, της Ορθοδόξου Εκκλησίας...⁴⁸», αλλά παρέμεινε «ως βράχος Ορθοδοξίας, επάνω εις τον οποίον εθραύοντο όλα τα κύματα των αιρέσεων Ανατολής και Δύσεως»⁴⁹.

Επίσης, απαριθμώντας και καυτηριάζοντας τις ποικίλες αιρέσεις και πλάνες, δεν περιορίζεται στην κατ' όνομα αναφορά τους, αλλά ασχολείται πρωτίστως, συστηματικά και με την ποιμαντική τους αντιμετώπιση. Σε αυτό το κύμα αιρέσεων συμπεριλαμβάνει:

Πρεσβυτεριανούς, τους ουνίτες, αγγλικανούς ελευθέρας επισκοπιανούς, ευαγγελικής ευαγγελ. Εκκλησίας, πεντηκοστιανούς, αντβεντιστών, πλημμούθιων, ευαγγελιστών, οπαδών χριστιανικής επιστήμης, εκκλησία Θεού, μονοφυσιτών, αρμενίων, παπιστών, αρμενίων αντβεντιστών, σαββατιστών, αναβαπτιστών κ.τ.λ., διακρίνοντας ως χειρότερους από την πανσπερμία των αιρέσεων, τους χιλιαστές⁵⁰.

⁴⁸ Καντιώτης Αυγουστίνος, Σφενδόνη, τ. Α., σ.14.

⁴⁹Οπ.αν., σελ.14-15.

⁵⁰Οπ.αν., σ.16.

Παροτρύνει λόγω και έργω, με συγγραφική δραστηριότητα, βιβλία και ομιλίες, προσωπική δράση την επιστράτευση των πιστών και την αξιοποίηση των πνευματικών όπλων που θα καταστήσουν εφικτό τον αγώνα, με την πανσπερμία των αιρέσεων που κατακλύζουν την Ελλάδα.

Συγκεκριμένα, με στρατιωτική ορολογία εμπνεόμενος από τα λόγια της Αγίας Γραφής και ιδιαίτερα τον Απόστολο Παύλο, ερμηνεύει θεολογικά την πνευματική στολή του Ορθοδόξου Χριστιανού. Έχοντας ως αφετηρία της ανάλυσης αυτού του κομβικής σημασίας ζητήματος, ερμηνεύει το χωρίο 6, 11-18 της προς Εφεσίους Επιστολής.

Αυτά τα πνευματικά όπλα είναι η ζώνη, ο θώραξ, τα υποδήματα, ο θυρεός, η περικεφαλαία, η μάχαιρα και η προσευχή⁵¹. Συνοπτικώς, γίνεται αναφορά στο περιεχόμενο των ανωτέρω όρων, όπως ως ακραιφνής Ορθόδοξος Επίσκοπος (Ιεροκήρυκας όταν συνέγραψε τα σχετικά άρθρα), όπως πάντοτε στηριζόμενος στην Αγία Γραφή και την συνέχεια των Πατέρων.

Με τον όρο ζώνη που αναφέρεται αρκετές φορές στην Αγία Γραφή⁵², εννοείται η εγκράτεια. Χαρακτηριστικά αναφέρει «εγκράτεια εις το φαγητόν, εις το ποτό, εις τον ύπνον, εις τας ατάκτους ορμάς της σαρκός»⁵³. Η εγκράτεια να αναφέρεται εις πάντα. Προς υποταγή του σώματος, αρχίζοντας από την σκέψη. Προς εκδίωξη των αισχρών επιθυμιών με την φρόνηση, με την αλήθεια, με την αντικειμενική εξέταση των πραγμάτων. Σύμβουλος να είναι η σωφροσύνη, η αλήθεια, που φανερώνει ότι η ηδονή που δημιουργεί φαντασίες στο μυαλό και παρακινεί στην αμαρτία, είναι όλη ψεύδος και απάτη⁵⁴.

Καταλήγοντας, «..πάντοτε εγκρατής, νηφάλιος, προσεκτικός...», διαβλέποντας και

⁵¹Οπ.αν., σ. 21-39.

⁵²Βλ. Έξ. (12,11), Ακ (12,35), Εφ.(6,14), Ακ (21,34).

⁵³Καντιώτης Αυγουστίνος, Σφενδόνη, τ. Α., σ. 22.

⁵⁴Οπ. αν. σ.21-23.

υπογραμμίζοντας το τέλος όσων περιπατούν εν ακοσμία, «γίνονται επί τέλους τραγικά θύματα του σατανά και νούμερα διασκεδάσεων των αφρόνων συναδέλφων των»⁵⁵.

Δεύτερο πολυσήμαντο πνευματικό όπλο του Χριστιανού είναι ο θώραξ. Όπου αντιστοιχεί στην έννοια της δικαιοσύνης. Διευκρινίζοντας ο π. Αυγουστίνος «ο χριστιανός δεν αδικεί. Δεν προσβάλλει τα δικαιώματα του άλλου...», όμως αν μέναμε μόνο σε αυτό θα ήταν η δικαιοσύνη μας ατελής. Ο Χριστιανός ως δικαιοσύνη και χρέος του έχει να προστατεύει το δίκαιο όταν καταπατείται ενώπιον μας. Όπως, ευάλωτους ανθρώπους, οι οποίοι είναι χήρες, ορφανά, οι πτωχοί κ.τ.λ., αλλά και τον άνθρωπο της ειλικρινείας, που καταδιώκεται από τους ανθρώπους του σατανά⁵⁶.

Επόμενο πνευματικό όπλο, τα υποδήματα. «Η χριστιανική ζωή, αγαπητέ την οποία καλούμεθα να ζήσωμεν επάνω εις τον πλανήτην αυτόν είνε μία οδός...στενή και τεθλιμμένη...οδός του Σταυρού, οδός του Γολγοθά». Μάλιστα, κατά την επιστροφή του ασώτου, διατάσσει ο πατέρας να του δώσουν και καινούργιο ζεύγος υποδημάτων, ως και μια συμβολική κίνηση. Δηλαδή ότι ο μετανοήσας ειλικρινώς άνθρωπος βαδίζει πλέον με προθυμία την οδόν του Κυρίου⁵⁷.

Ο θυρεός είναι η ασπίδα. Ο Χριστιανός στρατιώτης έχει την ασπίδα, τον θυρεό της πίστεως. Διασαφηνίζοντας σε ποιο το περιεχόμενο της πίστεως σχολιάζει «η πίστις η ορθή, η ορθόδοξος, η οποία δεν νοθεύεται με τας διδασκαλίας των αιρετικών, αλλά καθαρά και αμίαντος, όπως μας την παρέδωσαν οι αθάνατοι πατέρες και διδάσκαλοι της Εκκλησίας μας, αυτή η πίστις είναι όπλον πανίσχυρον της χριστιανικής ζωής μας.

Με την πίστη αυτή συντρίβονται και πίπτουν τα φλογερά τοξεύματα και βέλη των λεγεώνων του άδου. Αυτή η πίστις είνε θαυματουργική»⁵⁸.

⁵Όπ. αν. σ.23.

⁶Όπ. αν. σ.24-25.

⁷Όπ.αν., σ.27.

⁸Όπ.αν., σ. 30.

Ακολουθεί η περικεφαλαία. Η οποία είναι η ελπίς. «Ω! Η ελπίς όχι εις την ύλην, αλλά η ελπίς εις το πνεύμα, η ελπίς εις τον Ιησούν Χριστόν τόν αήτητον, τον ένδοξον αρχιστράτηγόν μας, αυτή η ελπίς οι καταισχύνει. Ελπίζουμεν ότι ο Κύριος θα είνε μαζί μας πάσας τας ημέρας της ζωής, από του λίκνου μέχρι του τάφου και πέραν του τάφου...»⁵⁹.

Η μάχαιρα αναφέρεται κατά τον Απόστολο Παύλο, ως «το ρήμα του Θεού», ο λόγος του Θεού, ιδού «η μάχαιρα του Πνεύματος». Αναφερόμενος στους πειρασμούς⁶⁰ του Κυρίου και σχολιάζοντας τους θεολογικά, ως αντιβαιόντων προκλήσεων και πειρασμών, που όμως ποροέρχονται από διαστρέβλωση και άγνοια της Γραφής. Επισημαίνοντας ότι «η γνώσις του νόμου του Θεού, της αγίας Γραφής, είνε όπλον ισχυρόν εναντίον του σατανά. Όταν, χριστιανέ, ο σατανάς βλέπει να κρατής την αγίαν Γραφήν καίεται και φεύγει. Όπου όμως υπάρχει άγνοια της αγίας Γραφής, εκεί θριαμβεύει η πλάνη και η αμαρτία, εκεί χορεύουν όλαι αι λεγεώνες των δαιμόνων»⁶¹.

Ως τελευταίο και απαραίτητο όπλο του Χριστιανού είναι η προσευχή⁶². Καθώς, ο σκοπός είναι σωτηριολογικός, προς επιστράτευση όλων αυτών των πνευματικών όπλων. Προς αναζήτηση και επίτευξη της πρωτοπηγικής αναγωγής στην αρχέγονη Κοινωνία.⁶³

⁵⁹Όπ.αν., σ. 34.

⁶⁰Μτθ (4, 1-11).

⁶⁴Όπ.αν., σ.38.

⁶²Όπ.αν., σ.39.

⁶³ Γαϊτάνης Βασίλειος, Απο την Επικοινωνία στην κοινωνία, σελ. 20.

I) Μασονία

Ο π. Φλωρίνης Αυγουστίνος Καντιώτης ασχολήθηκε ενισταμένως με τοπολυσχιδές και επικίνδυνο θέμα της Μασονίας και του ρόλου της στην Εκκλησία, την κοινωνία και την Πολιτεία.

Χαρακτηριστικά αναφέρει « η μασονία είναι λίαν επικίνδυνος, διότι ενώ το σύστημα αυτό εν τη εσχάτη αναλύσει του είναι σατανάς, εν τούτοις αποκρύπτει τους καταθρονίους σκοπούς του και παρουσιάζεται ως άγγελος φωτός...φορεί προσωπίον αγγέλου άψογος εμφανίζεται εις τας αιθούσας των ισχυρών, των πλουσίων, των τιτλούχων ενός κράτους...»⁶⁴. Ανατρέποντας εκτενώς με επιχειρήματα τις θέσεις των μασόνων περι φιλανθρωπικής οργανώσεως, φιλοσοφικού χαρακτήρα και πίστεως στον ένα Θεό.

Ανταπαντώντας αντίστοιχα δεν πιστεύουν στον κήρυκα της αγάπης Θεάνθρωπο Χριστό, οπότε πως γίνεται να αγαπάν πραγματικά, έχουν μυστικότητα απόλυτη και ως θεό δέχονται τον Αρχιτέκτονα του Σύμπαντος (όπου πίσω από αυτόν τον τίτλο διαβλέπει τον σατανά)⁶⁵. Ενώ δεν παραλείπει να ασκήσει και δριμύ κατηγορώ στους κληρικούς και δη Επισκόπους που σιωπούν ή και συνεργάζονται με τους μασόνους⁶⁶, αλλά και σε μέλη της Χριστιανικής ενώσεως επιστημόνων, καθηγητών των Θεολογικών σχολών⁶⁷, όπως και την συμμετοχή τους στα πανπροτεσταντικά συνέδρια⁶⁸.

Επίσης, δεν διστάζει να εκφράσει τον κίνδυνο της μασονίας με ελεγκτικό τρόπο ακόμη και σε Πατριαρχικούς θρόνους⁶⁹, διακρίνοντας πρόσωπα από τον θεσμό του Πατριαρχείου τον οποίο τιμούσε και εστόλιζε με περίλαμπρες και ειλικρινείς εκφράσεις⁷⁰. Καλώντας πάντοτε την επιστροφή στην γραμμή των πατέρων. Φθάνοντας και σε κάπως ακραίες αλλά κυρίως για το μέγεθος και την σημασία της παρεκκλίσεως από την Ιερά παρακαταθήκη που λάβαμε, σημειώνει «ονόματα πατριαρχών, προδοτών της ιεράς παρακαταθήκης, δι' όλης στάσεως των,

⁶⁴ Σφενδόνη, τ.Α, σ.42.

⁶⁵ Οπ.αν., σ. 43-44.

⁶⁶ Οπ.αν., σ. 45-48.

⁶⁷ Οπ.αν., σ.91-92.

⁶⁸ Οπ.αν., σ.73-82.

⁶⁹ Οπ.αν., Βλ. σ. 140-146.

⁷⁰ Οπ.αν., σ. 58-59.

βροντοδέστερον λόγων λαλούσης, μη ορθοτομούντων τον λόγον της αληθείας, δεν δύνανται να μνημονεύονται εν τοις ι. ναοίς των Ορθοδόξων..και σεις τους ζηλωτάς μοναχούς του Αγίου Όρους θα προστεθή λαός πολύς και κύμα αγανακτήσεως θα ογκωθή και το πνεύμα, η μαχητικότητα Ιωσήφ Βρυεννίου, Μάρκου Ευγενικού Θεοδώρου Στουδίτου, αιμνήστων προμάχων της χριστιανικής πίστεως και ηθικής θααναζωογονηθή. Εν τω μαρτυρικό μας λαώ υπάρχουν κεκρυμμένοι δυνάμεις...ο ευσεβής ορθόδοξος λαός, ο ακοίμητος αυτός φρουρός της Ορθοδόξου πίστεως»⁷¹.

Επίσης, η Μασονία καταδικάστηκε και συνοδικώς αρκετές φορές όπως το 1933, 1972 και χαρακτηρίστηκε ως αντιχριστιανικό σύστημα, ως αναβίωση αρχαίας ειδωλολατρίας. Επομένως, η ιδιότητα του χριστιανού και του μασόνου είναι ασυμβίβαστες. Μέλη και στελέχη της Μασονίας στην Ελλάδα εμφανίζονται και πολιτικά πρόσωπα⁷².

Η ποιμαντική αντιμετώπιση της Μασονίας. Άσκησε έντονη προτροπή η Ι. Σύνοδος να επισημάνει το ασυμβίβαστο του χριστιανού με την μασονική ιδιότητα και σε περίπτωση που είναι πολιτικός αξιωματούχος, να παύεται από τα καθήκοντα του. Η Γραμματεία της Ι. Συνόδου υπό την εποπτεία του Προέδρου αρμόδιας Συνοδικής Επιτροπής, να συντάξει πίνακα, στον οποίο να αναγράφονται κατά στοές και πόλεις όλα τα ονόματα των φερομένων ως μασόνων.

Η Εκκλησία αφού γνωστοποιήσει αυτά τα στοιχεία δημόσια, να λάβει το μέτρο του αφορισμού στα πρόσωπα εκείνα που πεισμόνως εξακολουθούν να εμμένουν και να δρουν υπέρ της Μασονίας. Όσοι Ιεράρχες χειροτονήθηκαν μετά την απόφαση για αποκλήρυξη της Μασονίας (το 1972), να υπογραφούν και από τους Ιεράρχες που ανέλαβαν ποιμαντορία. Με τη μέριμνα της Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, να εκδοθεί και κυκλοφορήσει κατα εκατοντάδες χιλιάδες τεύχος του φυλλαδίου “ΦΩΝΗ ΚΥΡΙΟΥ”, στο οποίο με απλή γλώσσα να διαφωτίζεται ο Ελληνικός λαός περι της εν Ελλάδι καταχθονίου δράσεως της Μασονίας⁷³.

⁷¹Οπ.αν., σ.68-69.

⁷²Καντιώτης Αυγουστίνος, Απολογισμός τετάρτης τετραετίας (1980-1983), σελ. 113-114.

Συνεπώς, και κάθε Ιεράρχης που δεν αποκηρύξει τον μασονισμό σημαίνει πως διακατέχεται από φιλομασονικό πνεύμα ή είναι ο ίδιος κρύφιος μασόνος ή είναι δειλός τρέμων τους εν τη παροιμία του ισχυρούς μασόνους και προστάτες της Μασονίας. Γι' αυτό η ψηφοφορία να είναι φανερή και όχι μυστική⁷⁴.

II) Ο Σατανάς-Σατανισμός

Ένα μόνιμο θέμα που υποτιμάται και περιφρονείται στις μέρες μας είναι η ύπαρξη και η επίδραση σατανικών δυνάμεων. Όμως, μαρτυρίες που συνοψίζουν την ύπαρξη σατανά και ακαθάρτων πνευμάτων είναι πολλές. Αρχικά, με το εν τω κόσμω κακόν. « Το ηθικόν κακόν, η αμαρτία είνε μία βρώσα πραγματικότης...είτε ως φιληδονία, είτε ως φιλοδοξία, είτε ως φιλαργυρία, είτε όπως άλλως εις ποικίλα σχήματα παρουσιάζεται, λυμαίνεται ως λερναία ύδρα την ανθρωπίνην φύσιν»⁷⁵.

Άλλη μαρτυρία είναι η ύπαρξη δαιμονισμένων. Όπου «η ύπαρξις του δεν ευρίσκεται υπό την ίδιαν εξουσίαν αλλά τα ηνία της κυβερνήσεως έχει παραλάβει έτερος, σκοτεινή τις και ειδεχθής δύναμις...υπό ξένην φοβεράν κατοχήν...αποκτά αιφνιδίως δύναμιν τεραστίαν και να εκδηλώνη τάσεις προς κακοποιάν»⁷⁶, ενώ μόλις ακούσει το όνομα του Κυρίου ημών Ιησούν Χριστού ταρασσεται⁷⁷.

⁷³ Όπ.αν., σελ. 115-117.

⁷⁴ Καντιώτης Αυγουστίνος, Εκκλησιαστικός στρουθοκαμηλισμός, σελ. 89.

⁷⁵ Καντιώτης Αυγουστίνος, Σφενδόνη, τ. Α., σ.123.

⁷⁶Όπ.αν., σ. 124-126.

⁷⁷Όπ.αν., σ.125-126.

Επίσης, άλλη μία απόδειξις υπάρξεως σατανά, είναι τα εγκλήματα. Όπου δεν εννοούνται οι συνήθειες παραβάσεις του γραπτού και άγραφου ηθικού νόμου, αλλά με κακία και μοχθηρία, που μας αφήνει κατάπληκτους⁷⁸. Η πείρα των Αγίων, με τους υπεράνθρωπους αγώνες, στις σπηλιές, ερήμους για το ιδεώδες της αρετής, μαρτυρούν ότι «*αόρατος πονηρά δύναμις υπάρχει που ταράζει τον ψυχικό κόσμο του ανθρώπου*»⁷⁹.

Τέλος, υπεράνω όλων των αποδείξεων είναι η μαρτυρία του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού⁸⁰. Όπως ενδεικτικά αναφέρονται η παραβολή των ζιζανίων⁸¹, όπου ο εχθρός που σπείρει τα ζιζάνια είναι ο διάβολος, η εκβολή των πονηρών πνευμάτων⁸², καθώς και η μαρτυρία περι έργων του σατανά και ο χαρακτηρισμός του ως ανθρωποκτόνου⁸³. Το μεγαλύτερο κατόρθωμα των μεθοδεύσεων και πανουργιών του είναι ότι πείθει μικρούς και μεγάλους πως δεν υπάρχει⁸⁴. Όπως και όταν τα ΜΜΕ ενεργούν ως σατανοκίνητα μέσα με μανιώδη δίψα κατάκτησης, της αυτοπροβολής του εμπορευματικού ναρκισσιστικού μοντέλου της Δύσης⁸⁵.

III) Ρόταρυ

Ακολούθως, τονίζεται ιδιαίτερα και ένα άλλο αρκετά δημοφιλές μόρφωμα στην πολιτική, οικονομική και κοινωνική ελίτ, που σε πρώτη φάση δίνει την εντύπωση ενός φιλανθρωπικού, κοινωνικού σωματείου. «*Εν πρώτοις η λέξις Ρόταρυ δεν είνε ελληνική, αλλά ξένη, αγγλική που σημαίνει περιστρεφόμενον κύκλον, ομάδα, δηλαδή, ατόμων, τα οποία εκάστην εβδομάδα εκ περιτροπής συνέρχονται εις τας οικίας των, τρώγουν, πίνουν και μεταξύ τυρού και αглаδίου συζητούν και λύουν ως νεώτεροι φιλόσοφοι τα μεγάλα σύγχρονα προβλήματα και ούτως εκ της τραπέζης*

⁷⁸Οπ.αν., σ.126.

⁷⁹Οπ.αν., σ.128.

⁸⁰Οπ.αν., σ.129-130.

⁸¹Μτθ (13,39).

⁸²Βλ.Μτθ (12,26) και Λκ (13,16).

⁸³Ιω (8,44).

⁸⁴Οπ.αν., σ.132.

⁸⁵ Γαϊτάνης Βασίλειος, Homo mediator και homo theologicus, σελ. 26.

εγείρονται έχοντες και στόμαχον και εγκέφαλον πλήρη, τον μὲν πρώτον πλήρη εκλεκτῶν φαγητῶν προς μεγάλην παρηγορίαν των πεινῶντων, τον δε δεύτερον πλήρη μεγάλων ιδεῶν, ικανῶν να διαλύσουν τα σκότη εν μέσω των οποίων ζῶμεν ημεῖς οι αμύητοι, οι μη συμμετέχοντες εις τας τραπέζας αυτών...ο πρώτος ὄμιλος ιδρύθη εν Σκάγω τῷ 1905...ίδρυσε 8.509 παραρτήματα και ενέγραψε 402.000 μέλη και 89 κράτη της υψηλίου παραπλεύρωσ της εθνικῆς τους σημαίας έχουν και την σημαία του ρόταρυ...Ο πρώτος ὄμιλος εν Ελλάδι ιδρύθη τῷ 1928 και αριθμεί ορισμένα μέλη της ανωτέρας λεγομένης αθηναϊκῆς κοινωνίας, η οποία ως γνωστόν ευκόλως και ανεξελέγκτως δέχεται πάν ο,τι σερβίρει ο ἔξω κόσμος...»⁸⁶.

Η οργάνωση του Ρόταρυ υποστηρίζει μία μορφή προσαρμοστικότητας και πανθηρσκευτικῆς σύμπνοιας, αναφέροντας ο π. Αυγουστίνος «Εἰς το φυλλάδιον σας, σελ.2, γράφετε ὅτι το ρόταρυ εἶνε πεπεισμένον ὅτι αι ιδέαι του ευρίσκονται εν αρμονία με ὅλας τας θρησκείας. Ἄλλ' η χριστιανικὴ θρησκεία, και εν συγκεκριμένη αυτῆς μορφή η ὀρθόδοξος Εκκλησία, εις την οποίαν ανήκετε και εσεῖς, ευρίσκεται ὄχι εις αρμονίαν, ἀλλ' εις ἀντίθεσιν, εις ιδεολογικόν πόλεμον με τας εσφαλμένας ιδέας που ἄλλαι θρησκείαι κηρύττουν...Διότι κατά την πίστην ημῶν μία εἶνε η ἀληθῆς πίστις, η πίστις των Ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ὅλαι δε αι ἄλλαι πίστεις εἶνε ψευδεῖς. Εἰς τον εν Τριάδι Θεόν, Πατέρα, Υἱόν και ἅγιον Πνεῦμα, εις μίαν τρισήλιον θεότητα ημεῖς οι Ὀρθόδοξοι πιστεύομεν, Ἰησοῦν Χριστόν ως μοναδικόν Λυτρωτὴν του κόσμου ομολογούμεν, εν τη Ὀρθοδόξῳ Εκκλησίᾳ ευρίσκομεν το φῶς το ἀληθινόν, εν τοῖς επτά μυστηρίοις αυτῆς μέσω ἀγγέλων και ἀρχαγγέλων ορώμεν την ἀειπάρθενον Θεοτόκον...Προσδοκόμεν ἀνάστασιν νεκρῶν και ζωὴν του μέλλοντος αἰῶνος».

⁸⁶ Καντιώτης Αυγουστίνος, Σφενδόνη, τ.Α, σ.204-205.

Επομένως, συνεπεία των ανωτέρω διερωτάται «μήπως το ρόταρυ είναι είδος τι εκλεκτικής θρησκείας, υπερθρησκεία, συγκρητισμός τις όστις εξ όλων των θρησκειών εκλέγει ο,τι θέλει και δημιουργεί εν μίγμα εις το οποίον υπάρχει και ολίγον τι Χριστιανισμός, και ολίγον τι μουσουλμανισμός, και ολίγον τι βουδισμός, και ολίγον τι αρχαία ειδωλολατρία;».

Επίσης, η αφηρημένη προσευχή σε θεότητα δεικνύει «εις την οποίαν επιμελώς αποφεύγετε να ονομάσητε το γλυκύτερον όνομα του αρχηγού της πίστεως ημών, να είπητε το Κύριε ημών Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού του ζώντος, και αποφεύγοντες το συγκεκριμένον καταφεύγετε εις το αφηρημένον, ίνα υπό την γενικήν έννοιαν της θεότητος καλύπτητε τας θεότητας όλων των θρησκειών και ούτω καταστή ικανόν να συμπροσεύχησθε και με τους Τούρκους ρόταρυ και με τους Ινδούς ρόταρυ και με τους Κινέζους ρόταρυ και με τους Ιάπωνας ρόταρυ και πρό παντός με τους μασόνους οι οποίοι και αυτοί προσεύχονται εις τον ιδικόν των κύριον, εις τον Αρχιτέκτονα του Σύμπαντος»⁸⁷.

Τέλος, ο αγωνιστικός Ιεράρχης τονίζει προς επαγρύπνηση σε πιστό λαό, Ιεραρχία, Θεολογικές σχολές, αναφέροντας μεταξύ άλλων «...υπέρ πάντας, η επίσημος εκκλησιαστική αρχή, η Ιερά Σύνοδος, θα ελέγομεν, η συνεδριάζουσα Ιεραρχία...οφείλει να εκδώση ειδικήν εγκύκλιον προς όλον τον ευσεβή ελληνικόν λαόν και να καλέση τα μέλη του ρόταρυ να διαγραφούν εξ αυτού, διότι άλλως θα προβή εις αφορισμόν αυτών ως απειθαρχούντων εις την απόφασιν αυτής. Αδελφοί και πατέρες! Καντήριον χρειάζεται η νέα αυτή κεφαλή της λερναίας ύδρας της ξένης προπαγάνδας, ίνα αύτη αποθάνη και μη εκ νέου βλαστήση. Πάσα χλιαρότης, η οποία θέλει τυχόν επιδειχθή, θα είναι ένδειξις δειλίας και ανθρωπαρεσκείας, προδοσίας της Ορθοδόξου πίστεως και των αιωνίων συμφερόντων των ψυχών”.

⁸⁷Οπ.αν., σ. 208.

IV) Χιλιασμός

Πρώτο μέτρο: Αντιμετώπισης της αντιχριστιανικής και αντεθνικής οργανώσεως του σατανα

Ο π.Αυγουστίνος Καντώτης στη σχετική μελέτη του για το φαινόμενο του χιλιασμού μεταξύ άλλων αναφέρει «ο χιλιασμός δέν είναι αίρεσις ούτε θρησκεία αλλ' αναρχική πολιτική οργάνωσις προς ανατροπήν του χριστιανισμού, μύθος εβραϊκής προελεύσεως, εισερχόμεθα εις το κύριον μέρος του θέματος, το οποίον είνε η αντιμετώπισις, όχι πλέον της αιρέσεως του χιλιασμού, ως γράφεται εν τω προγράμματι των εργασιών της Ιεράς Συνόδου, αλλ' η αντιμετώπισις της αντιχριστιανικής και αντεθνικής οργανώσεως του σατανα⁸⁸». Καταλήγοντας έτσι σε κάποιες ποιμαντικές προτάσεις, αναφέρει «Έχοντες υπ' όψιν και τα πρακτικά της μνημονευθείσης Συνοδικής Επιτροπής μελέτης του χιλιαστικού προβλήματος, έχομεν να προτείνωμεν τη σεπτή Ιεραρχία τα εξής προς περιστολήν ή εξάλειψιν της φοβεράς επιδημίας του Μπρούκλιν».

Χαρακτηριστικά μνημονεύει:

«1. Ως πρώτον προτείνωμεν την διοργάνωσιν του Γραφείου Αντιαιρετικού Αγónος παρα τη Ιερά Συνόδω. Το Γραφείον τούτο, στεγαζόμενον σήμερον εις εν μικρόν δωμάτιον, παρ' όλον τον ζήλον του διευθύνοντος αυτό πρωτοπρ. Αντωνίου Αλεβιζοπούλου, αδυνατεί να εκπληρώση την αποστολήν του. Είνε ανάγκη να στεγασθή εις ευρύχωρον οίκημα, να συγκεντρώση εκτός των άλλων όλας τας εκδόσεις, τα φυλλάδια και περιοδικά της αντιχριστιανικής αυτής κινήσεως. Είνε δε απαραίτητος η συγκέντρωσις, ταξινόμησις και αποδελτίωσις του περιεχομένου των εκδόσεων τούτων. Διότι πως θα καταπολεμηθή η Λερναία ύδρα, εαν εις την διάθεσιν των πολεμώντων αυτήν δεν ευρίσκονται

⁸⁸ Καντώτης Α., "ΑΝΤΙΧΙΛΙΑΣΤΙΚΑ", σ.137-138.

όλαι αι εκδόσεις; Δεν αρκεί να λέγωμεν, ότι ο χιλιασμός πολεμεί το α ή το β δόγμα της Ορθοδόξου Εκκλησίας, ότι είναι γέννημα και θρέμμα του σιωνισμού κ.λπ., εαν δεν δύναται οι πολεμούντες αυτόν να προσαγάγουν εκ της κωλιάδος της πλάνης αυτής τας σχετικές περικοπές, αι οποίαι σαφώς ομιλούν περι των πλανών.

Αλλά δια την οργάνωσιν και λειτουργίαν του Γραφείου αυτού ως επιτελικού γραφείου της Ιεράς Συνόδου απαιτείται μελέτη, κόπος, μόχθος και αυταπάρνησις, και δεν είναι δίκαιον όλα αυτά να τα ζητωμεν παρ' ενός κληρικού... Δια τούτο προτείνω προϊστάμενος του τμήματος τούτου να είναι επίσκοπος ή μητροπολίτης γλωσσομαθής και εντριβής περι τα τοιαύτα, έμπλεως παλμού και ενθουσιασμού, ο οποίος, εκλέγων τους συνεργάτας του, να επιδοθή το ταχύτερον εις την διοργάνωσιν του επιτελικού τούτου Γραφείου της Ιεράς Συνόδου»⁸⁹.

Δεύτερο μέτρο:

Διευθέτηση του ζητήματος της απαλλαγής απ' την στρατιωτική θητεία

Συνεχίζοντας αναφέρει:

« 2. Το έδαφος των σχέσεων Εκκλησίας και πολιτείας επι του συγκεκριμένου τούτου θέματος πρέπει να εκκαθαρισθή... Η σχετική απόφασις του Συμβουλίου της Επικρατείας, ως και ο υπ' αριθμ. 731/1977 νόμος (σχετικά με την απαλλαγή ενόπλου στρατείας), αποτελούντα αυτά καθ' εαυτά τεράστιον θρησκευτικόν και εθνικόν σκάνδαλον, δεν αντεμετωπίσθησαν υπο της Εκκλησίας ημων ως έπρεπε. Θα έπρεπε να είχαν ηδη συνταχθή μία επιστημονική νομοκανονική μελέτη, η οποία να ανατρέπη το σκεπτικόν της αποφάσεως του Συμβουλίου της Επικρατείας και να αποδεικνύη την αντισυνταγματικότητα του νόμου 731/1977, να τυπωθή δε και να κυκλοφορήση ευρέως η μελέτη αυτή εις τον ελληνικόν λαόν»⁹⁰.

⁸⁹Όπ. αν., σ.138-139.

⁹⁰Όπ. αν., σ.139-140.

Τρίτο μέτρο: Διαμαρτυρία της Εκκλησίας στην Πολιτεία.

Τρίτο μέτρο είναι, εντολή της Ιεραρχίας, επιτροπή ιεραρχών επισκεφθή τόν τε πρόεδρον της δημοκρατίας και τον πρόεδρον της κυβερνήσεως και αξιώση την εντος τακτής προθεσμίας ρύθμισιν του θέματος τούτου, συμφώνως προς την αδιάφθορον συνείδησιν του ευσεβούς λαού μας, ο οποίος δεν έπαυσε να διαμαρτύρεται.

«Έχει και η Εκκλησία μας ισχυρά και αήττητα όπλα, των οποίων η χρήσις παρα γενναίων ψυχών δύναται να κάνη αισθητήν την παρουσίαν της Εκκλησίας εν τω συγχρόνω κόσμω και να μη θεωρούμεθα οι ιεράρχαι διακοσμητικά στοιχεια, χρήσιμα μόνον δια τας τελετάς. Ας ανανήψωμεν, αδελφοί και πατέρες, και ας αναμνησθώμεν αρχαίων ημερών της Εκκλησίας»⁹¹.

Τέταρτο μέτρο: Συγκρότηση Συλλαλητήριου σύσσωμης της Εκκλησίας της Ελλάδος.

«Εάν η κυβέρνησις δεν θελήση ν' ακούση τας διαμαρτυρίας της Ιεραρχίας και ν' ανακαλέση πάραυτα τον νόμον 731/1977, προτείνω όπως εις το Στάδιον Αθηνών συγκροτηθή πανελλήνιον συλλαλητήριον εντόνου διαμαρτυρίας εναντίον των σκανδαλωδών ενεργειών του κράτους. Το συλλαλητήριον τουτο είμαι βέβαιος ότι θα επιτύχη, εάν η Αρχιεπισκοπή Αθηνών και αι περι αυτήν ιεραί Μητροπόλεις, αριθμούσαι πληθυσμόν τριών περίπου εκατομμυρίων, δια καταλλήλων ενεργειών συνεγείρουν τα ποιμίνα των. Εινε προς εντροπήν μας, αγαπητοί εν Χριστώ αδελφοί, οι μεν χιλιασταί να συγκεντρώνουν εις γήπεδα τους οπαδούς των και να υβρίζουν δημοσία την αγίαν Τριάδα, και να διατελούν υπο την προστασίαν της κυβερνήσεως, ημεις δε να μη τολμώμεν να συγκροτήσωμεν πανελλήνιον συλλαλητήριον προς εκδήλωσιν της ιεράς αγανακτήσεως,

⁹¹Όπ. αν., σ.140-141.

υπο της οποίας κατέχεται ο ευσεβής ελληνικός λαός. Ούτω πως αδρανούντες, αυτοκτονούμεν πνευματικώς»⁹².

Πέμπτο μέτρο: Ενότητα Ιεραρχίας.

«Επειδή προϋπόθεσις επιτυχούς εκκλησιαστικού αγώνος είνε η ενότης της Ιεραρχίας, ανάγκη όπως, καθώς και υπο άλλων έχει τονισθή κατ' επανάληψιν, η διασπασθείσα δυνάμει κυρίως των υπ' αριθμ. 3 και 7/ 1974 Συντακτικών Πράξεων ενότης επανέλθη»⁹³.

Έκτο μέτρο: Παύση σκανδαλοποιών κληρικών.

«Είς τινας ενορίας, εις τας οποίας ανίκανοι και σκανδαλοποιοί εφημέριοι συνετέλεσαν, ώστε η οργάνωσις των χιλιαστών να έχη σημειώσει επιτυχίας, παρίσταται ανάγκη οι ανίκανοι και σκανδαλοποιοί αυτοί κληρικοί ν' απομακρυνθούν τάχιστα εκ των ενοριών των και εις αυτάς να τοποθετηθούν ευλαβείς και ικανοί εφημέριοι, δυνάμενοι διά τε του λόγου και του παραδείγματος να συνετελέσουν εις την περιστολήν του κακού. Διότι άλλως και το υπολειφθέν υγιές μέρος του ποιμνίου θα γίνη κατάβρωμα των πρακτόρων του Μπρούκλιν. Μη δε είπη τις, ότι το μέτρον τούτο εινε σκληρόν και θα επιφέρη αναστάτωσιν εις τας ενορίας, καθ' όσον οι ιεροί Κανόνες επιβάλλουν εις τοιαύτας περιπτώσεις την αντικατάστασιν όχι μόνον πρεσβυτέρων αλλα και επισκόπων ακόμη, αδρανούντων εις την καταπολέμησι πλανων και αιρέσεων. Πονούμεν τους κληρικούς. Αλλ' υπερ τους κληρικούς, υπερ τα ατομικά και οικογενειακά συμφέροντα αυτων, πρέπει να πονέσωμεν την Εκκλησίαν του Χριστού, η οποία φθείρεται συνεχώς υπο τοιούτων κληρικών, οι οποίοι είνε οι άριστοι προπαγανδισταί των χιλιαστών. Το μέτρον τούτο υπεδείχθη και υπο της Επιτροπής μελέτης του προβλήματος των χιλιαστών»⁹⁴.

⁹²Οπ. αν., σ. 141-142.

⁹³Οπ. αν., σ.142.

⁹⁴Οπ. αν., σ.142-143.

Έβδομο μέτρο: Άρση απαγορεύσεως του κηρύγματος στους θεολόγους.

«Να αρθή η απαγόρευσις του κηρύγματος εις τους θεολόγους. Είνε πολυ λυπηρόν οι άμβωνες να σιγούν εις μίαν τοιαύτην περίοδον, κατα την οποίαν και εις την τελευταίαν ενορίαν θα έπρεπε ν' ακούεται ο λόγος του Θεού»⁹⁵.

Όγδοο μέτρο: Επιστράτευση δοκίμων θεολόγων και ιεροκηρύκων στον αντιχιλιαστικό αγώνα.

« Να επιστρατευθούν δόκιμοι θεολόγοι και ιεροκήρυκες, οι οποίοι έχουν ασχοληθή ειδικώς με το θέμα του χιλιασμού και έχουν συγγράψει σπουδαιότατα συγγράμματα, δια των οποίων ανατρέπονται αι σατανικά θεωρία των χιλιαστών. Οι θεολόγοι ούτοι, μετρούμενοι εις τα δάκτυλα της μιας χειρός, είνε γνωστοί εις τον ελληνικόν λαόν δια τους σθεναρούς αγωνάς των κατά των χιλιαστών, τους οποίους εις δημοσίας σφοδράς συζητήσεις κατώρθωσαν ν' αποστομώσουν, συντελέσαντες εις την κατασχύνην αυτών και τον θρίαμβον της Εκκλησίας. Δεν είνε υπερβολή να είπωμεν, ότι αποτελούν τον τρόπον των χιλιαστών. Και όμως οι θεολόγοι αυτοί είνε αποκλεισμένοι δι' αποφάσεως της Ιεράς Συνόδου, αυθαιρέτως ληφθείσης, άνευ κλήσεως αυτών εις απολογία. Τινές των σεβασμ. Μητροπολιτών, παρα την απαγορευτικήν εγκύκλιον της Ιεράς Συνόδου, επιτρέπουν εις τους ειρημένους θεολόγους το αντιχιλιαστικόν κήρυγμα. Ταπεινώς φρονώ, ότι η απόφασις αυτη της Ιεράς Συνόδου πρέπει ν' ανακληθή προς το συμφέρον της Εκκλησίας. Προτείνω, όπως η Ιεραρχία επι τη ευκαιρία της συζητήσεως του θέματος τούτου αναθεωρήση την απόφασιν της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου του 1976. Υπεράνω ατομικών συμπαθειών ή αντιπαθειών ας τεθή το γενικώτερον συμφέρον της Εκκλησίας. Εις εποχήν, κατα την οποίαν οι λύκοι ορμούν κατα του ποιμνίου, οι ποιμένες δεν πρέπει

⁹⁵Οπ. αν.,σ.143.

μανδρόσκυλα και δοκιμασμένα εις τας κατα των λύκων μάχας ν' απομακρύνουν και ν' αχρηστεύουν»⁹⁶.

Ένατο μέτρο: Δημόσια συζήτηση διαπρεπών θεολόγων με χιλιαστές, προς λάμψη της αλήθειας.

«Οι ειδήμονες ούτοι θεολόγοι, οι διαπρέποντες εις τας κατά των χιλιαστών μάχας, ως και άλλοι ικανοί περι τούτο, εντολή της Ιεράς Συνόδου να μεταβούν εις τας κυριωτέρας πόλεις και να καλέσουν εις δημοσίαν συζήτησιν τους ινστρούκτορας του χιλιασμού, και να είσθε βέβαιοι, αγαπητοί εν Χριστω αδελφοί, ότι οι χιλιασταί θα καταροπωθούν, και τούτο θα είνε μία λαμπρά νίκη της Εκκλησίας, υπενθυμίζουσα παλαιότερας νίκας αυτής, κατά τας οποίας διαπρεπείς θεολόγοι κατενίκησαν εις δίκας και δημοσίας συζητήσεις ισχυρούς εκπροσώπους αιρέσεων και πλανών»⁹⁷.

Δέκατο μέτρο: Αναγραφή στην ταυτότητα των χιλιαστών, η ένδειξη «Χιλιαστής».

«Εις τας ταυτότητας των χιλιαστών να μη αναγράφεται η ένδειξις «Χριστιανός Ορθόδοξος», αλλα ν' αναγράφεται η ένδειξις «Χιλιαστής» »⁹⁸.

Ενδέκατο μέτρο: Απαγόρευση μικτών γάμων με χιλιαστές.

«Ν' απαγορευθούν αυστηρώς οι γάμοι ορθοδόξων χριστιανών μετα χιλιαστών»⁹⁹.

⁹⁶Οπ. αν., σ.143-145.

⁹⁷Οπ. αν., σ.145.

⁹⁸Οπ. αν., σ.145.

⁹⁹Οπ. αν., σ.145

Δωδέκατο μέτρο: Απαγόρευση τυχηρών προς Ιερείς.

«Ν' απαγορευθούν καθ' άπασαν την επικράτειαν τα τυχηρά των διαφόρων ιεροπραξιών, καθ' όσον δια πλείστων γεγονότων, τα οποία συνέβησαν και συμβαίνουν εις όλας σχεδόν τας ιεράς μητροπόλεις, απεδείχθη ότι τα τυχηρά προκαλούν διάφορα επεισόδια, τα οποία σκανδαλίζουν πνευματικώς τον ευσεβή ελληνικόν λαόν και παρέχουν έδαφος εκμεταλλεύσεως εις τους χιλιαστές του Μπρούκλιν και λοιπούς απίστους και αθέους. Το εξ αιτίας των τυχηρών εν τη πόλει της Θεσσαλονίκης εσχάτως εκραγέν σκάνδαλον, το οποίον ίχθη και ενώπιον πολιτικών δικαστηρίων, ακόμη εν Θεσσαλονίκη και εν όλη τη Βορείω Ελλάδα συζητείται δυσμενώς. Εφημέριος, μη λαμβάνων τυχηρά, αποτελεί φωτεινόν μετέωρον και δια της αφιλαργυρίας του κλείει τα στόματα των απίστων. Η Ιερά Μητρόπολις Νικαίας κατήγγησε τα τυχηρά των εφημερίων εν σχέσει προς τας κηδεΐας και είθε δι' αποφάσεως της Ιεραρχίας να καταργηθούν τα παντός είδους τυχηρά εις όλην την πατρίδα μας. Θα εκλείψη ούτω μέγα σκάνδαλον, το οποίον τόσον εμεταλλεύονται οι χιλιασταί»¹⁰⁰.

Δέκατο τρίτο μέτρο: Ο αφορισμός αμετανόητων αιρετικών-χιλιαστών.

«Να κληθούν όλοι οι δεδηλωμένοι χιλιασταί δι' ειδικής κλήσεως εις τα γραφεία των ιερών μητροπόλεων, και να καταβληθή μία τελευταία προσπάθεια παρα του ιδίου του μητροπολίτου προς επαναφοράν εις την ορθόδοξον πίστιν. Εάν η προσπάθεια αυτή αποτύχη, τότε οι σκληροτράχηλοι χιλιασταί ν' αφορισθούν κατ' όνομα δι' αποφάσεως αναγιγνωσκομένης εις όλας τας ενορίας της μητροπόλεως.

Ο αφορισμός είναι όπλον ισχυρόν αποστολικής προελεύσεως, το οποίον η Εκκλησία εφήρμοσε κατα των οπαδών των διαφόρων πλανών και αιρέσεων. Ειδικώς δε δια τους χιλιαστές του Μπρούκλιν, αντιχρίστους και ανθέλληνας, επιβάλλεται ο αφορισμός, «ίνα και οι λοιποί φόβον έχωσι¹⁰¹». Άνευ αφορισμού η Εκκλησία μας παρουσιάζεται ως στε-

¹⁰⁰Οπ. αν., σ.145-146.

¹⁰¹Α' Τιμ. 5, 20.

ρουμένη του σπουδαιότητας της όπλου, ως τούτο σινίσταται εις τους όρους των οικου-
μενικών και τοπικών Συνόδων»¹⁰².

Λήψη άμεσων αποφάσεων κατά το πρότυπο της πρώτης Αποστολικής Συνόδου.

Τέλος, ο σεπτός Ιεράρχης διατυπώνοντας την αγωνία του και την ποιμαντική του μέριμνα για το ποίμνιο που του εμπιστεύθηκε ο Θεός, αλλά και για το ποίμνιο της Εκκλησίας μας συνολικά, καταλήγει:

«Διότι, εαν δεν ληφθούν αποφάσεις, τότε η παρουσα εισήγησις θα προσλάβη μορφήν ακαδημαϊκής συζητήσεως, χωρίς πρακτικόν τι αποτέλεσμα...ακολουθούντες το παράδειγμα της πρώτης Αποστολικής Συνόδου, η οποία κατόπιν πολλής συζητήσεως έλαβε σωστικές αποφάσεις, και ημείς οφείλομεν να συζητήσωμεν και να λάβωμεν ηρωϊκάς αποφάσεις και να θέσωμεν αυτάς πάραντα εις εφαρμογήν...Καλούμεθα δε ακόμη και υπο το πλέον δυσμενές κλίμα σχέσεων Εκκλησίας και πολιτείας ν'αγωνισθώμεν εν ταις εσχάταις ταύταις ημέραις κατα των ποικιλομόρφων θηρίων, τα οποία κατα την Αποκάλυψιν εξήλθον εκ της αβύσσου, ίνα θύσουν και απολέσουν. Μη λησμονώμεν δε, ότι οι απόστολοι του Κυρίου, γυμνοί και άοπλοι, παρα τας εχθρικές διαθέσεις της πολιτείας, ωπλισμένοι μόνον με το όνομα του Χριστού, κατόρθωσαν να νικήσουν και να θριαμβεύσουν. Εάν και ημείς πιστεύσωμεν, θ' αγωνισθώμεν, και αγωνιζόμενοι θα νικήσωμεν, και οι χιλιασταί του Μπρούκλιν ως ακρίδες της κολάσεως θα εξαφανισθούν, και η αήττητος σημαία της Ορθοδοξίας θα κυματίση και πάλιν εις όλας τας ιεράς επάλξεις των ενοριών και των μητροπόλεών μας προς δόξαν της αγίας Τριάδος»¹⁰³.

Ο επίσημος αφορισμός των Χιλιαστών, δεδοκιμασμένον πνευματικό όπλον της μα-
χομένης Ορθοδοξίας, θα φέρει εις συναίσθηση αρκετούς εκ των πεπλανημένων,
θαπροφυλάξει άλλους εκ της αιρέσεως, και προπάντων θα συνειδητοποιήσει σε όλο
τον ευσεβή λαό τον εκ ταύτης καί πάσης άλλης αιρέσεως φρικτόν κίνδυνον¹⁰⁴.

¹⁰²Οπ. αν., σ.146-147.

¹⁰³Οπ. αν., Σφενδόνη Α, σ.147-148.

V) Πανθεισμός

«Δυστυχώς την πίστιν αυτήν εις τον αληθινόν Θεόν καταπολεμούν διάφορα φιλοσοφικά συστήματα παλαιότερα και νεότερα. Εν εκ των φιλοσοφικών αυτών συστημάτων είνε και ο πανθεισμός. Αρχηγός του πανθεισμού υπήρξεν ο εβραίος Σπινόζα, όστις μετα εωσφορικής υπερηφανείας ομιλών και εκθειάζων την θεωρίαν του διακήρυττεν ότι αν ό,τι λέγει η χριστιανική πίστις περί Θεού δημιουργού αποτελεί μύθον! Και ως δόγμα, όπερ κατ'αυτόν και τους οπαδούς του πανθεισμού έρχεται να αντικαταστήση το χριστιανικόν περί Θεού δόγμα, διδάσκεται «άπαντα, ορατά και άορατα, Θεός, άνθρωπος και κόσμος είνε έν»...οι πανθεισταί συγγέουν αμφότερα κηρύσσοντες ότι η θεία ουσία εζ' αρχής είνε κεκρυμμένη εντός της ύλης, διατελεί αχώριστος απ' αυτής, προχωρεί βαθμιαίως την κλίμακα της δημιουργίας από τα ανόργανα εις τα ενόργανα, από τα μέταλλα εις τα φυτά, δένδρα, τα ζώα, και όσον προχωρεί τόσον και λαμβάνει τελειότεραν γνώσιν εαυτής, εν δε τω ανθρώπω τελειούται η λειτουργία της αναπτύξεως της»¹⁰⁵.

Όπως συνάγεται από τα ανωτέρω ο Θεός βρίσκεται εντός της ύλης κρυμμένος¹⁰⁶, αρα δεν διακρίνεται το κτιστό, από το άκτιστο. Συνεπώς ο Θεός ταυτίζεται υπαρξιακάς με την ύλη, η δημιουργία των όντων εξελίσσεται αναγκαστικώς, όχι εκ ελευθέρας βουλήσεως. Ο Θεός επομένως είνε ατελής, καταργείται οποιαδήποτε ευθύνη από τον άνθρωπο, ενώ καταλύεται και η ιδέα της θρησκείας, λόγω της ταύτισης Θεού-κόσμου¹⁰⁷. Ενώ στην Ορθοδοξία μέσω της “κοινωνίας των αγίων” εγκαινιάζει ένα νέο άυλο και άχρονο είδος της επικοινωνιακής μεσιτείας του Παρακλήτου¹⁰⁸.

¹⁰⁴ Καντιώτης Αυγουστίνος, Εκκλησιαστικός στρουθοκαμηλισμός, σελ. 92.

¹⁰⁵ Όπ.αν., σ.256-257.

¹⁰⁶ Όπ.αν., σ.257.

Καταλήγοντας, «Δειλόν και άνανδρον και προδότην θα με κατηγορήση η συνείδησις εάν σιωπήσω και όσον το εξ εμαυτού δεν υπερασπίσω τα υψηλά δόγματα της Ορθοδόξου πίστεως. Και τον έλεγχον τούτον της συνειδήσεως μου μη ανεχόμενος μετα πολλής συγκινήσεως γράφω το παρόν, και ελάχιστος εγω ιερομόναχος, όστις ανιδιοτελώς υπηρέτησα πίστιν και πατρίδα, διαμαρτύρομαι και παρακαλώ την σεπτήν Ιεραρχίαν, η οποία κατ'αυτάς θα συνεδριάση, ίνα επιληφθή του σπουδαιοτάτου τούτου θέματος και επιδιώξη συντόμως την κατά τους ι. κανόνας λύσιν του προβλήματος, μη επηρεαζόμενη από τα σχόλια και τας κρίσεις του ψυχρού, αδιάφορου και απίστου κόσμου, όστις τας υπέρ Ορθοδόξου πίστεως φωνάς των πιστών της Εκκλησίας τέκνων αποκαλεί άκαρπον Βυζαντινολογίαν»¹⁰⁹.

VI) Οικουμενισμός

Ο Οικουμενισμός χαρακτηρίζεται από τον Ιεράρχη ως αίρεση των αιρέσεων. Σύγχρονη αίρεση, γέννημα πνευματικής συγχύσεως των ημερών μας. Σχολιάζοντας τους ακόλουθους και υποστηρικτές του Οικουμενισμού, αναφέρει πως φρονούν ότι η εξ' αποκαλύψεως αλήθεια δεν βρίσκεται πλήρης σε μία Εκκλησία, ούτε σε μία θρησκεία, ούτε σε κάποιο φιλοσοφικό σύστημα, αλλ' ότι αυτή βρίσκεται εγκατεσπαρμένη κατά το μάλλον ή ήττον σε όλες τις “εκκλησίες” και σε όλες τις θρησκείες και σε όλα τα φιλοσοφικά συστήματα¹¹⁰. Κατά συνέπεια η Ορθοδοξία κατά τους ανωτέρω ισχυρισμούς δεν κατέχει ολόκληρο την εξ' αποκαλύψεως αλήθεια¹¹¹.

¹⁰⁷ Οπ.αν., σ.257-259.

¹⁰⁸ Γαϊτάνης Βασίλειος, Από την επικοινωνία στην κοινωνία, σ. 21-22.

¹⁰⁹ Καντιώτης Α., Εκκλησιαστικός στρουθοκαμηλισμός, σ.262-263.

Συνεπώς, μη παραδεχόμενοι την μοναδικότητα της Ορθοδοξίας οι οπαδοί του οικουμενισμού στρέφονται και προς άλλες πηγές, θολεράς, προς “λάκκους συντετριμμένους” κατα τον προφήτη¹¹². Μάλιστα με πρόσχημα την συναδέλφωση όλων των λαών σε κοινή στέγη, τείνουν από την ανάμιξη αυτή ποικίλων στοιχείων να δημιουργήσουν μία νέα θρησκεία ή μάλλον υπερθρησκεία, κράμα αλήθειας και ψεύδους, του οποίου η γεύση να είναι ευχάριστη στους ουρανίσκους των διαφόρων ιδεολογιών και αντιλήψεων, ανθρώπων. Ο Οικουμενισμός είναι επάνοδος παλαιού ρεύματος, του συγκρητισμού, που αποτελεί ένα τρόπο να σβέσουν οι άνθρωποι την μεταφυσική τους δίψα και λόγω της αμφισβητήσεως της θρησκείας την οποία είχαν¹¹³.

Σημειώνοντας, πως οι προσβληθέντες από το μίasma του οικουμενισμού έχουν πνευματικό δαλτονισμό. Δεν διακρίνουν τις διαφορές μεταξύ Ορθοδόξου Εκκλησίας, ετεροδόξων, ακόμη και αλλοθρήσκων, βλέποντας μόνο ομοιότητες. Χάριν των όποιων ομοιοτήτων, καλούν όλους να ενώσουν όλες τις πίστεις και να γίνουν ένα. Ακόμη και από άποψη συμπεριφοράς οργίζονται και εξανίστανται εάν κάποιος τολμήσει και υπενθυμίσει σε αυτούς δογματικές διαφορές και ότι χάσμα μέγα υπάρχει μεταξύ ορθοδόξων, ετεροδόξων και αλλοθρήσκων και ότι είναι άκρως επικίνδυνο να επιχειρούν ιλιγγιώδη άλματα¹¹⁴.

¹¹⁰ Καντιώτης Αυγουστίνος, Ορθοδοξία έναντι του Οικουμενισμού, σελ. 18.

¹¹¹ Α' Τιμ. 3,15.

¹¹² Ιερ. 2,13.

¹¹³ Όπ.αν. σελ.19.

¹¹⁴ Όπ.αν. σελ.20.

Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στα επιχειρήματα και αντεπιχειρήματα που προβάλλει ο π. Αυγουστίνος για την συμμετοχή της Ορθοδόξου Εκκλησίας στο Παγκόσμιο Συμβούλιο των Εκκλησιών και σε άλλες αντίστοιχες συνδιασκέψεις, συνέδρια κ.α.. Αρχικά, ότι η συμμετοχή των ορθοδόξων είναι μια ευκαιρία να εκμεταλλευθούμε τις παρουσιαζόμενες περιστάσεις και να διαφωτίσουμε τους πεπλανημένους αδελφούς, που επαινούν και θαυμάζουν την Εκκλησία και νοσταλγούν την Ορθοδοξία. Η απάντηση μεταξύ των άλλων σε αυτό είναι πως λόγω ότι είμαστε Θεολογικώς και εκκλησιαστικώς ακατάρτιστοι ως επι το πλείστον, μαγνητίζονται οι συμμετέχοντες ορθόδοξοι από την αζαιρετική συμπεριφορά, από τα γλυκόλογα, από την έξωθεν σοφία των ξένων, και αναλύονται σε εγκώμια αυτών¹¹⁵.

Δεύτερο επιχείρημα υπέρ του οικουμενισμού. Ότι αν δεν λάβουμε μέρος σε αυτά τα συνέδρια πώς θα επιτευχθεί η πολυπόθητη ένωση των εκκλησιών. Η απάντηση του π. Αυγουστίνου είναι χαρακτηριστική. Τονίζοντας, πως οι αντιπρόσωποι των λεγομένων “εκκλησιών” διαφωνούν μεταξύ τους και πρωτίστως με την ορθοδοξία, επί διαφόρων σημείων της χριστιανικής πίστεως. Άλλοι απ' αυτούς δεν κάνουν το σημείο του σταυρού, άλλοι δεν παραδέχονται τις ιερές εικόνες, άλλοι δεν πιστεύουν σε ιερά μυστήρια ούτε στο θεσμό της Εκκλησίας, και τέλος άλλοι απορρίπτουν και αυτό το θεμελιωδέστατο δόγμα της Αγίας Τριάδος, οι αντιτριαδίτες¹¹⁶.

Συνεπώς, η λύση για τον τρόπο ενώσεως μετα των ετεροδόξων είναι αν κάποιος εξ' αυτών εκδηλώσουν ποτέ επιθυμία συνεννοήσεως μετά της Ορθοδόξου Εκκλησίας, εμείς οι ορθόδοξοι θα πρέπει να πούμε προς αυτούς να πάνε πρώτα να συζητήσουν με όλους τους άλλους συναδέλφους τους και αφού λύσουν τις μεταξύ τους διαφορές και διατυπώσουν ένα κοινό πιστεύω, το οποίο θα υπογράψουν όλες οι παρατάξεις και αφού εκλέξουν αντιπρόσωπο, τότε να έλθουν να συζητήσουν με αντιπρόσωπο της Ορθοδόξου Εκκλησίας, την οποία θα ορίσει όχι μία τοπική ορθόδοξος εκκλησία, αλλά Σύνοδος των αυτοκέφαλων εκκλησιών της Ορθοδοξίας. Τότε θα φανεί αν υπάρχει ταύτιση και όχι με την συμμετοχή σε ψευτοσυνέδρια αντίστοιχου τύπου¹¹⁷.

¹¹⁵ Όπ.αν. σελ. 59-60.

¹¹⁶ Όπ.αν. σελ.61.

Ενω προέτρεπε διαρκώς την Ιερά Σύνοδο να συζητήσει το θέμα του Οικουμενισμού και να λάβει επίσημη θέση, καταδικάζουσα τόν Οικουμενισμό ως παναίρεση του αιώνας και απαγορεύουσα την συμμετοχή των Ορθοδόξων σε Οικουμενιστικά Συνέδρια, στα οποία συγκαταλέγεται καί το Παγκόσμιο Συμβούλιο των Εκκλησιών, το κυριαρχούμενον και κατευθυνόμενον υπό Προτεσταντών. Όπως και η απαγόρευση της συμμετοχής των Ορθοδόξων σε κάθε Οικουμενιστική εκδήλωση, όπως είναι π.χ. οι συμπροσευχές¹¹⁸. Διότι, η ζωή της Εκκλησίας συγκεντρωμένη γύρω από την ευχαριστιακή λατρεία της Αγίας Τριάδος παρουσιάζει μια πολύ διαφορετική εικόνα από όλες τις άλλες επικοινωνίες¹¹⁹ και τους ποικίλους συγχρωτισμούς.

VII) Παπισμός

Ο π. Αυγουστίνος έγραψε σχετική μελέτη με τίτλο “Αντιπαπικά”. Σε αυτό το πόνημα του πραγματεύεται τις κακοδοξίες του Παπισμού, επισημαίνοντας τες και σχολιάζοντας τις σχετικές παρεκκλίσεις από την Ορθόδοξη Εκκλησία.

Χαρακτηριστικά αναφέρει πως η ενσάρκωση της φιλαρχίας είναι ο παπισμός, κατά τον οποίο όχι η ενεργός πίστις, αλλ' η τυφλή υπακοή εις τον πάπα, και εάν ακόμη ούτος διατάσσει αντίθετα προς το γνήσιον πνεύμα του Ευαγγελίου, ως ηρμήνευσαν αυτό οι άθάνatoi πατέρες της καθολικής Εκκλησίας, συνιστάται ως το ιδεώδες, ως η υψίστη αρετή¹²⁰.

¹¹⁷ Όπ.αν. σελ. 62.

¹¹⁸ Καντιώτης Α., Εκκλησιαστικός στρουθοκαμηλισμός, σελ. 95.

¹¹⁹ Γαϊτάνης Β., Δοκίμια Επικοινωνιακής Θεολογίας, σελ. 52

¹²⁰ Καντιώτης Αυγουστίνος, Αντιπαπικά, σελ. 28.

Ιδιαίτερα ασχολήθηκε με το μέχρι και σήμερα ακμάζων θέμα της Ουνίας. Η ουνία δεν είναι ελληνική λέξις. Είναι λέξις ξένη, πολωνικής μάλλον προελεύσεως, η οποία και μόνον αυτή αρκεί ν' αποδείξει την έξωθεν κατά της Ορθοδοξίας επιβουλή των εχθρών αυτής. Η ουνία είναι από τα όπλα που χρησιμοποιεί η παπική προπαγάνδα δια να υποτάξει την Ορθόδοξον Εκκλησίαν¹²¹. Συμπεριλαμβάνοντας την στάση της Ορθόδοξου Εκκλησίας σε αυτό τον κίνδυνο, μνημονεύει τις εγκυκλίους του 1722 στην Κωνσταντινούπολη επι Κωνσταντινουπόλεως Ιερεμία Γ' και το 1838, αυστηρότερη της προηγούμενης, που ήλεγξε και εστηλίτευσε τους δολίους εργάτες της ουνίας, οι οποίοι αντί ενότητος, ως υπέσχοντο, διέσπασαν την ενότητα της εν Αντιοχεία Εκκλησίας και κατακερμάτιζαν τις δυνάμεις αυτής, για να επικρατήσει η μοναρχία του πάπα¹²². Σημειώνει πως η ουνία είναι φοβερών καταχθόνιον σύστημα, είνε ο δούρειος ίππος του πάπα, ο οποίος εσχάτως εισήχθη και εις τον τόπον μας πρός άλωσιν της Ορθοδοξίας¹²³.

Επίσης, καυτηριάζει την θεωρία του παπισμού περί Πρωτείου εξουσίας. Όπου με σχετική αγιογραφική και πατερική ανάλυση αναιρεί¹²⁴ τις θέσεις του παπισμού για θεμελίωση του Πρωτείου. Ενώ καταλήγει πως η παρεκτροπή αυτή της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, με την τάση προς εξύψωσιν του παπικού θρόνου δεν γνωρίζει όρια. Ο πάπας φέρεται να αξιολογείται υπεράνω και αυτών των οικουμενικών Συνόδων, τις οποίες έχει δικαίωμα όχι μόνον να συγκαλεί, αλλά και συγκαλουμένας σε οιονδήποτε στιγμή να διαλύει ή ν' αναβάλλει, ή και στιςδιαφόρους αυτών αποφάσεις να προβάλλει το veto, ισχυρότερον της γνώμης χιλιάδων επισκόπων¹²⁵.

¹²¹ Όπ. αν., σελ. 38.

¹²² Όπ. αν., σελ. 44-45.

¹²³ Όπ. αν., σελ. 53-54.

¹²⁴ Όπ. αν., σελ. 63-68.

Άλλη κακοδοξία που επισημαίνει είναι το περιβόητο αλάθητο. Η περί πρωτείου αλαθήτου θεωρία είναι, καθ' ημάς, η θεμελιώδης διαφορά μεταξύ παπισμού και Ανατολικής Εκκλησίας, διαφορά εκ της οποίας ως από θολεράς πηγής προήλθαν και όλες οι άλλες διαφορές. Και αυτό το Filioque, η σπουδαιότερα δογματική διαφορά, εαν θέλωμεν να εμβαθύνουμε, θα δούμε ότι εισήχθη στο Σύμβολο της πίστεως διά να εξαρθή ο Υιός, εξαιρουμένου δέ του Υιού να εξαρθή και ο Πέτρος εις τον οποίον ο Υιός έδωκε τις εξουσίες, εξαιρουμένου δέ του Πέτρου να εξαρθεί και ο πάπας, ο μοναδικός αυτός κληρονόμος των εξαιρετικών προνομίων του Πέτρου!¹²⁶.

Επιμένοντας πως “ *Εφ' όσον το πρωτεϊόν και το αλάθητον παραμένουν τα ασάλευτα βάθρα, επί των οποίων επιμένει να στηρίζεται ο παπισμός, ουδεμία ελπίς ενώσεως της Ανατολικής Εκκλησίας μετά των δυτικών δύναται να υπάρξη επί του παρόντος. Αι δε μετά των παπικών συζητήσεις, τας οποίας ζητούν ωρισμένοι θεολόγοι και εκκλησιαστικοί κύκλοι, φρονούμεν ότι ανήκουν εις τον κύκλον των συζητήσεων εκείνων, διά τας οποίας ο κορυφαίος των αποστόλων, ο Παύλος, έδωκε προς τόν πρώτον επίσκοπον Κρήτης την θεόπνευστον συμβουλήν, την δυναμένην να ρυθμίση και την σχέσιν της ημετέρας Εκκλησίας μετά των δυτικών*¹²⁷ “ μωράς δέ ζητήσεις και γενεαλογίας και έρεις και μάχας νομικάς περίστασο· εισί γάρ άνωφελεϊς και μάταιοι. αίρετικόν άνθρωπον μετά μίαν και δευτέραν νουθεσίαν παραιτου, ων αυτοκατάκριτος”¹²⁸.

Η Ορθόδοξος Εκκλησία στο σύγχρονο κόσμο ευρίσκεται σε δεινή κατάσταση. Πολιορκείται από πολλούς εχθρούς. Το μείζον τμήμα αυτής διατελεί εν αιχμαλωσία σε άθεα και ολοκληρωτικά καθεστώτα (την περίοδο της Σοβιετικής ενώσεως).

Στερείται δε εν πολλοίς ηγεσίας ανταξίας των περιστάσεων, και διά ταύτα ο καιρός προς έναρξιν διαλόγου μετά του παπισμού είναι δι' ημάς όλως ακατάλληλος. Ο παπισμός δεν μας έχει πείσει, ότι εκ των πλανών και αιρέσεων του έχει αποστή¹²⁹. Φρασιολογία αλλάσσουν οι θεολόγοι του παπισμού, αλλ' η πραγματικότης παραμένει η ίδια. Διότι κάτω από νέας συγχρονισμένας λέξεις οι παπικοί εννοούν τας παλαιάς των θέσεις. Το πρωτεϊόν του πάπα είναι τόσον βαθέως ερριζωμένον εν τη συνειδήσει της παπικής ιεραρχίας, ώστε μόνον θαύμα δύναται να εκριζώση το ευσκίοφυλλον και αγλαόκαρπον δένδρον της εν Χριστώ ελευθερίας¹³⁰.

¹²⁵ Όπ. αν., σελ. 68.

¹²⁶ Όπ. αν., σελ. 74.

¹²⁷ Όπ. αν., σελ. 83.

¹²⁸ Τίτ. 3, 9-11.

Κατακλείνοντας, το σχετικό πόνημα του και μνημονεύοντας μεταξύ άλλων και συγχρόνους Πατέρες και Αγίους που έγραψαν κατά του παπισμού, όπως ο Άγιος Χρυσόστομος Σμύρνης και ο Άγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως¹³¹, αναφέρει πως η ένωση, η ψευδοένωση, έχει αποφασισθή. Έχει αποφασισθή εις μυστικά διαβούλια Ανατολής και Δύσεως, διαβούλια πολιτικής, οικονομικής και θρησκευτικής φύσεως, ων εγκέφαλος ο πάπας. Τό δέ σχέδιον πρὸς πραγματοποίησιν του σκοπού εξελίσσεται κατά φάσεις καί στάδια εν αγνοία του ορθοδόξου λαού, ο οποίος έκπληκτος μίαν πρωίαν θα ακούση, ότι η ένωση επετεύχθη! Προοίμιον δέ αυτής είνε αι κοιναί προσευχαί ορθοδόξων μετά δυτικών, τας οποίας κατά περιέργον τρόπον θέλουν τινές να δικαιολογήσουν¹³².

VIII) Ο Πνευματισμός

Ο Πνευματισμός είναι θρησκεία δαιμονίων, διότι σε αυτή γίνεται επικοινωνία ανθρώπων μετά πονηρών πνευμάτων. Τα αποτελέσματα είναι οικτρά. Οι οπαδοί του Πνευματισμού ολίγον κατ' ολίγον απομακρύνονται εκ της Εκκλησίας. Η Αγία Τράπεζά αντικαθίσταται υπό της πνευματιστικής τραπέζης, στην οποία οι πνευματιστές προσφέρουν θυσία στα δαιμόνια. Ο Πνευματισμός και η Αστρολογία είναι είδος λατρείας των δαιμόνων, έχουν εξαπλωθεί στην Πατρίδα και επηρεάσουν πολλούς, μέσω εφημερίδων που δημοσιεύουν ωροσκόπια και διαφημίζουν μέντιουμ. Η Ιεραρχία καλείται να μελετήσει και πάρει θέση συζητώντας γι' αυτό το θέμα με έκδοση εμπειριστατωμένης εγκυκλίου προς διαφύλαξη των μελών της Εκκλησίας¹³³.

¹²⁹ Όπ. αν., σελ. 140-141.

¹³⁰ Όπ. αν., σελ. 142.

¹³¹ Όπ. αν., σελ. 143-145.

¹³² Όπ. αν., σελ. 146-147.

δ) Ποιμαντική δράση για την χρήση των ΜΜΕ

Πολέμησε την ανηθικότητα αλλά και εκείνα που οδηγούν σ' αυτήν, τις διασκεδάσεις (νυκτερινά κέντρα κ.λπ.) και τα θεάματα (κινηματογράφο, τηλεόραση, βίντεο)¹³⁴ που εκτρέπονται από τον καθαυτό σκοπό τους, την ψυχαγωγία. Ειδικά ως προς την τηλεόραση, το «κουτί» που κατά την προφητεία νεότερου αγίου (Αγίου Κοσμά του Αιτωλού) «θα τρελάνει την ανθρωπότητα», επισήμανε εγκαίρως στα κηρύγματά του τη διαφθορά της και ζήτησε την κάθαρση της, έριξε το σύνθημα «Κλείστε τις τηλεοράσεις» (το οποίο πολλοί ειρωνεύθηκαν αλλά υπήρξαν και πιστοιακόμη και στο εξωτερικό που το ασπάσθηκαν και μερίδα του τύπου το υιοθέτησε), διενήργησε τον καιρό της δικτατορίας δημοψήφισμα στην Μητρόπολη του, χωρίζαδια των αρχών, κατά το οποίο 21.853 άτομα αβίαστα υπέγραψαν σχετική διαμαρτυρία, ζήτησε άδεια λειτουργίας τηλεοράσεως για την Μητρόπολη του, κατήγγειλε το μονοπώλιο της πληροφόρησης που επικρατεί,

ζήτησε την δραστηριοποίηση της Εκκλησίας για την αναχαίτιση του κακού (με τον έλεγχο του κακού θεάματος και με παραγωγή δικών της κινηματογραφικών έργων) κ.λπ.. Δεν παρέλειψε ακόμη να τονίσει την ολέθρια επίδραση της τηλεοράσεως. Αναφερόμενος στην αυτοκτονία εννιάχρονου παιδιού λόγω μίμησης τηλεοπτικής ταινίας με αντίστοιχη σκηνή. Καταγγέλλοντας λόγω και έργω, προφορικά και γραπτά ότι τα έργα που προβάλλονται είναι αισχρά και εγκληματικής εμπνεύσεως και αντιχριστιανικού πνεύματος, δια των οποίων όλοι και προπαντός οι ανήλικοι υφίσταται τεράστια ψυχική φθορά¹³⁵. Μέσω των ΜΜΕ η αξία χρήσης σημείου γίνεται τώρα αξία χρήσης των οικογενειακών δεσμών, γίνεται ιδέα καθοδήγησης του εμπορίου και της χρησιμοθηρίας από τον ίδιο τον γονέα¹³⁶.

¹³³ Καντιώτης Α., Εκκλησιαστικός στρουθοκαμηλισμός, σελ. 92-93.

¹³⁴ Βλ. Γαϊτάνης Β., Δοκίμια Επικοινωνιακής Θεολογίας, σελ. 291 “ Το θέαμα ως κρυμμένο χρήμα (*De Bord*) έπρεπ να εισαχθεί στην καρδιά της οικογένειας και του γάμου, έτσι ώστε το κύτταρο αυτό να μὴν είναι πλέον έκφραση μιας αγίας οικογένειας (*Ανδρας-Χριστός, Γυναίκα- Εκκλησία*) είτε μικρογραφίας μίας θεολογικής ένωσης-κοινωνίας προσώπων, παρά μάλλον μικρόκοσμος ενός παγκόσμιου εμπορίου που τώρα εκφράεται σε μικρογραφία... και με όμοιο τρόπο η τηλεόραση να γίνει το ίδιο το “εσωτερικό εμπόριο” της οικογένειας”.

Προσπάθησε να σταματήσει τις παράνομες συμβιώσεις, τις συνοικήσεις των μνηστευμένων πριν το γάμο, την αποφυγή της τεκνογονίας, τις εκτρώσεις (για τις οποίες ήλεγξε και τις κυβερνήσεις και τους προέδρους δημοκρατίας που τις νομιμοποίησαν, διοργάνωσε ειδικό συλλαλητήριο στην Φλώρινα, αρνήθηκε να δεχθεί στην εκκλησία τον τότε πρόεδρο της δημοκρατίας Χρ. Σαρτζετάκη, συμπαραστάθηκε σε ιατρό της Φλωρίνης που μνηύθηκε για την άρνηση του να συνεργήσει σε έκτρωση και αθώθηκε κ.ά.), τα καρναβάλια (αντιτάσσοντας σ' αυτά λιτανείες που γίνονταν την ίδια ώρα), τα καλλιστεία (που κατόπιν έντονων διαμαρτυριών δεν κατόρθωσαν να πραγματοποιηθούν στην περιφέρεια του παρά τις προσπάθειες ορισμένων επιχειρηματιών), τη χαρτοπαιξία¹³⁷, τον αλκοολισμό¹³⁸, τη βλασφημία που χαρακτήρισε ως μέγιστον έγκλημα που προσβάλλει και κλονίζει τις βάσεις της Ελληνικής κοινωνίας¹³⁹, τον όρκο κ.λπ..

Καταγγέλων τον ρόλο της τηλεόρασης ως προς την συμβολή της, για την διαφθορά των νέων. Η τηλεόραση¹⁴⁰ λειτουργώντας κατ' απομίμηση ξένων αισχρών προτύπων Ευρώπης και Αμερικής, ως ολόκληρος βορβορώδης ποταμός αθλιότητας και εγκλήματος διοχετεύεται με σατανική μαεστρία, εισβάλλει σε όλα τα σπίτια και μολύνει την ηθική, θρησκευτική και εθνική ατμόσφαιρα των ελληνικών οικογενειών. Ενώ καλείται ως ηθικός αυτουργός της ψυχοκτονίας αυτής το ίδιο το Κράτος, όπου αν και στο Σύνταγμα αναφέρεται περί υγιούς ανατροφής της νεότητας, αλλ' εν τη πράξει αφήνει να διαφθείρεται η νεότητα, και το μέλλον της Πατρίδος να διαγράφεται σκοτεινό. Καλώντας οικογένεια, σχολείο και Εκκλησία να διαμαρτυρηθούν εντόνως και να ακολουθήσουν το σύνθημα που πρωτοστάτησε ο ίδιος "Κλείστε τις τηλεοράσεις", υπενθυμίζοντας την προφητεία του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού, αναφέροντας πως ένα κουτί, που θα κυβερνά όχι ο Θεός, αλλά ο διάβολος, θα τρελάνει τον κόσμο, κάτι που συμβαίνει μέσω της

¹³⁵ Καντιώτης Αυγουστίνος, Απολογισμός τετάρτης τετραετίας (1980-1983), σελ.266.

¹³⁶ Γαϊτάνης Β., Δοκίμια Επικοινωνιακής Θεολογίας, σ. 290.

Η Ορθοδοξία εκφράζεται ως το Αποκαλυπτόμενο μήνυμα της Ενσάρκωσης, η άμεση Σάρκωση, δηλαδή ένα άμεσο μη-μέσο που ενεργεί σωτηριολογικά¹⁴² και όχι τον διαβρωμένο άνθρωπο της κοσμικής αλλοτρίωσης. Κατά συνέπεια, κρυπτοχριστιανοί υπάρχουν και στην Ελλάδα. Η πνευματική ατμόσφαιρα που έχει δημιουργηθεί με την αντιχριστιανική προπαγάνδα, δηλαδή με τα ΜΜΕ, τα μέσα μαζικής ενημερώσεως, όπως είναι ο τύπος, το ραδιόφωνο, η τηλεόραση, είναι τόσο εχθρική, ώστε οι άνθρωποι δεν τολμούν να εκδηλώσουν την πίστη τους. Φοβούνται τα δυσμενή σχόλια του κόσμου. Δεν τολμούν να κάνουν και το σταυρό τους ακόμη. Αυτοί είναι δειλοί χριστιανοί. Αυτοί είναι κρυπτοχριστιανοί του αιώνας μας, που αποδοκιμάζει η Εκκλησία μας. Το Ευαγγέλιο μας καλεί να μην είμαστε κρυπτοχριστιανοί αλλά με έργα και λόγια, παντού και πάντοτε, να ομολογούμε την πίστη μας στον Χριστό¹⁴³. Η πραγματική εκκλησία θα διώκεται πάντα και οι άνθρωποι θα σωθούν μόνο μέσα από τις θλίψεις και τις αρρώστιες¹⁴⁴.

¹³⁷ Καντιώτης Αυγουστίνος, Προς Κλήρον και Λαόν (70 Ποιμαντορικά Εγκύκλιοι), εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1969, σελ. 217.

¹³⁸ Όπ. αν. σελ. 221.

¹³⁹ Καντιώτης Αυγουστίνος, Αντιβλασφημικός αγών, σελ.36.

¹⁴⁰ Γαϊτάνης Β., Homo Mediator και Homo Theologicus, σ. 311 "Η "τηλεοπτικότητα" ... καθοριστεί χωρίς υπερβολή ως η "νέα οντολογία" της ύπαρξης".

¹⁴¹ Καντιώτης Α., Απολογισμός τρίτης τετραετίας (1975-1979), σελ.405.

¹⁴² Γαϊτάνης Β., Από την επικοινωνία στην κοινωνία, σελ. 175-176.

ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΗΣ ΤΗΛΕΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΑΣ

Επίσης, για ένα πρόβλημα που άρχισε να εκδηλώνεται στην εποχή του και βέβαια έχει αποκορυφωθεί στην σημερινή εποχή, είναι το φαινόμενο της Τηλεποιμαντορίας, όπως το ονομάτισε. Υπενθυμίζει τα βαρύτατα καθήκοντα των ποιμένων. Κατ' αντιστοιχία τουλάχιστον αν όχι και μεγαλύτερη με αυτή του καλού τσοπάνη, του καλού στρατιωτικού, του καλού διδασκάλου και του καλού γιατρού.

Η εργασία του υπεύθυνου κληρικού σύμφωνα με το λειτούργημα που επιτελεί, δεν πρέπει να εξαντλείται στο οκτάωρο, αλλά αν είναι δυνατόν και το εικοσιτετράωρο. Το πρόβλημα των μισθωτών ποιμένων, ο αποίμαντος λαός.

Κατά την εποχή του μέχρι και σήμερα παρατηρείται το φαινόμενο αρκετοί κληρικοί να μένουν σε αστικά κέντρα και να εξυπηρετούν τις ενορίες τους μόνο Κυριακές και μεγάλες εορτές. Με αποτέλεσμα ως συνέπεια της τηλεποιμαντορίας ο λαός να μένει αποίμαντος και οι αιρετικοί και κατεξοχήν τους χιλιαστές να κάνουν προσηλυτισμό.

Κατόπιν σχετικών προσπάθειών του να αναγάγει το θέμα στην σύνοδο με κοινή απόφαση αναφέρει σε σχετική αγόρευση του με αριθμ.441/1985 φύλλον του περιοδικού «Χριστιανική Σπίθα», στο οποίο πληρέστερα αναπτύσσεται το επίμαχο θέμα προς παρακίνηση για λήψη αποφάσεων, ικανές για να εξαλείψουν ή έστω μετριάσουν το φοβερό φαινόμενο της τηλεποιμαντορίας.

¹⁴³ Καντιώτης Α., Ποικίλα, σελ. 207.

¹⁴⁴ Γαϊτάνης Β., Δοκίμια Επικοινωνιακής Θεολογίας, σελ. 67.

Διότι την εξακολούθηση του φαινομένου αυτού την θεωρούσε σοβαρή διοικητική αδυναμία της Εκκλησίας, ενώ οι ασκούντες αυτήν τακτική εφημέριοι κληρικοέμφανίζονται στον λαό ως ασκούντες το πλέον σκνηρό επάγγελμα, ενώ ανεναντίας η αποστολή του κληρικού συνιστά το βαρύτερο και κοπιωδέστερο όλων των επαγγελμάτων¹⁴⁵.

Στην Ορθοδοξία η επικοινωνία μεταβάλλεται σε κοινωνία διότι η τέλεια Κοινωνία βασίζεται στην ενανθρώπιση του Υιού και Λόγου του Θεού, ως κοινωνία Σώματος Χριστού, ως εκκλησιαστική μετοχή όχι απόλυτου τύπου μεταφυσικής, ιδεαλιστικής υφής, παρά ως αγαπητική κοινωνία¹⁴⁶.

ε) Ποιμαντική καθοδήγηση και επαγρύπνηση

Ο π. Αυγουστίνος στηριζόμενος στην Ευαγγελική και Πατερική διδασκαλία και παραδοχή διασαφηνίζει ποιοι μπορούν να είναι διδάσκαλοι και οδηγοί ψυχών. Έτσι, καυτηριάζει την συνήθεια ορισμένοι χωρίς να έχουν καταρτιστεί καλώς να αναλαμβάνουν αυτή τη θέση, μεγίστης βαρύτητας, στηριζόμενος σχετική μαρτυρία από τον όσιο Νείλο. Δηλαδή, να μην αναλαμβάνουν αυτό το πνευματικό έργο, άνθρωποι που μόλις προ ολίγου άρχισαν την πνευματική ζωή, την άσκηση, έμαθαν να προσεύχονται και ακόμη οι ίδιοι έχουν ανάγκη διδασκαλίας. Καθώς, η επιμέλεια των ψυχών είναι το δυσκολότερο όλων των έργων.

¹⁴⁵ Βλ. Καντιώτης Α., Συνοδικά, σελ. 60-68.

¹⁴⁶ Γαϊτάνης Β., Από την επικοινωνία στην κοινωνία, σελ. 267-272.

Διότι, οι ψυχές έχουν ανάγκη καθάρσεως από τους παλαιούς μολυσμούς των αμαρτημάτων, ώστε έπειτα με πολλή προσοχή να δεχθούμε τους τύπους των αρετών. Έτσι, λοιπόν, είναι πολύ δύσκολο ο άπειρος αυτός διδάσκαλος να διορθώσει τα ήθη των μαθητών, πως να διορθώσει εκείνους που είναι ζυμωμένοι με πονηρές συνήθειες, πως θα βοηθήσει τους υπο των παθών πολεμουμένους, αφού δεν αντιλαμβάνεται τον αόρατο πόλεμο¹⁴⁷.

Διαμαρτυρήθηκε έντονα σε κυβερνητικές απόπειρες πλήρους καταργήσεως της αργίας της Κυριακής και αμνηστεύσεως της βλασφημίας. Καταδίκασε ως ορθόδοξος ιεράρχης την καύση των νεκρών. Στάθηκε σταθερά αντιμέτωπος, και μάλιστα τα τελευταία χρόνια, στις προσπάθειες της Κυβερνήσεως να στήσει καζίνο στην Φλώρινα, και κατόρθωσε να αφυπνίσει και τους άλλους τοπικούς παράγοντες για τις ολέθριες συνέπειές του. Χαρακτηριστικές είναι ακόμη οι προσπάθειές του για την συμφιλίωση κλονιζόμενων ζευγών, ενώ πάντοτε ερχόταν σε προσωπική επαφή με όλους τους μελλονύμφους δίδοντάς τους μαζί με την άδεια γάμου και τις πατρικές του συμβουλές. Παρ' όλη την πολεμική των μέσων ενημερώσεως, παρέμεινε σταθερός στην αρχή του ότι όσοι τέλεσαν πολιτικό <γάμο>, εάν δεν μετανοήσουν, δεν μπορούν να μετέχουν εκκλησιαστικών μυστηρίων και ακολουθιών (λ.χ. να παραστούν ως ανάδοχοι ή και να κηδευθούν). Μάλιστα στους τρόπους αντιμετώπισεως, περιορισμού και εξαλείψεως της βλασφημίας πρότεινε από Ιερέας ακόμη, πρό της εκλογής του σε Επίσκοπο, κάποια ποιμαντικά μέτρα.

Συγκεκριμένα, η δια πυκνού και ζωηρού κηρύγματος διαφώτιση και έλεγχος και δι' ειδικών βιβλιαρίων και φυλλαδίων δωρεάν διανεμόμενων καταπολέμηση της αισχρής βλασφημίας, ενώ παραλλήλως προς το γενικό κήρυγμα και την γραπτή διαφώτιση πρέπει να συμβαδίζει και η κατ' άτομο διδασκαλία, από κάθε πιστό δηλαδή η προφορική διαφώτιση, η απλή αλλά μετά πόνου και δακρύων πολλώνσυμβουλή. Στην περίπτωση όμως παρα της γραπτής και προφορικής διαφώτισης, υπάρχουν άνθρωποι , οι οποίοι επιμένουν στην βλασφημία, τότε οι πιστοί ας αραιώνουν τις συναναστροφές με αυτούς τους ανθρώπους, και ας φθάσουν μέχρι την διακοπή των κοινωνικών τους σχέσεων, οσονδήποτε ωφέλιμα και αναγκαία και προσφιλή και εάν είναι τα πρόσωπα των βλάσφημων.

¹⁴⁷Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ. Α', σελ. 271-272.

Όμως περισσότερο από όλους προς την εξάλειψη της βλασφημίας μπορούν να συντελέσουν οι διδάσκαλοι, καθηγητές και ακόμη περισσότερο οι μητέρες¹⁴⁸. Αλλά στον αντιβλασφημικό αγώνα σημαντικό ρόλο έχουν και οι μικροί, οι μαθητές των Κατηχητικών Σχολείων, οι την ευσέβειαν αναπνέοντες, είναι δυνατόν να επιστρατευθούν. Ενώ κατα τον Ι. Χρυσόστομο ο οποίος αρχικά τονίζει με επιείκεια και κατανόηση να πλησιάζουμε τους βλασφήμους, όμως αν κάθε προσπάθεια μένει άκαρπη, παροτρύνει ακόμη και ράπισμα προς τον βλάσφημο, διότι ο βλάσφημος υβρίζει τον Βασιλέα των Αγγέλων.

Ισχυρό όπλο κατα της βλασφημίας είναι και υπο την διεύθυνση ζηλωτού και πεπειραμένου Χριστιανού δημιουργία αντιβλασφημικής ομάδος, η οποία θα παρακολουθεί και με ποικίλα μέσα θα υποβάλει τους βλασφήμους ν' αποβάλουν την σατανική τους συνήθεια¹⁴⁹.

Τέλος, έσχατο όπλο κατα της βλασφημίας, αλλά και ισχυρότερο είναι ο αφορισμός των αμετανόητα βλασφήμων. Κατά συνέπεια και η μη τέλεση της εξοδίου ακολουθίας υπό Ιερέως, όταν ο βλάσφημος πεθάνει¹⁵⁰.

Δεν αδιαφόρησε ούτε για την οικονομική ανάπτυξη του τόπου, στηριζόμενη όμως επάνω στον σεβασμό προς τα ήθη και την κτίση. Γι' αυτό εξαίρει την προσφορά των γεωργών, ενώ στηλιτεύει τους κερδοσκόπους μεσάζοντες. Καταβάλλει προσπάθειες, τιθέμενος επικεφαλής τοπικών φορέων, για την ίδρυση εργοστασίου της Δ.Ε.Η. μετά την Πτολεμαΐδα και στην Φλώρινα, την ίδρυση νοσοκομείου στην Πτολεμαΐδα (πραγματοποιήθηκαν και τα δύο), την σύνταξη και υποβολή στον τότε (1993) πρωθυπουργό της χώρας ειδικού υπομνήματος για το νομό Φλωρίνης που προέβλεπε απορρόφηση κοινοτικών κονδυλίων προς όφελος της περιφέρειας, την διάνοιξη δρόμων και τη βελτίωση της σιδηροδρομικής συγκοινωνίας, την δημιουργία έδρας μεραρχίας κ.ά.

¹⁴⁸Καντιώτης Α., Αντιβλασφημικός αγών, σελ. 20-23.

¹⁴⁹ Όπ. αν. σελ. 24-25.

¹⁵⁰ Όπ. αν. σελ. 25.

Αντιδρά στην δημιουργία τεραστίου υπερκαταστήματος στα σύνορα που θα απορροφούσε όλη την εμπορική κίνηση της περιοχής, στην μετακίνηση της Παιδαγωγικής Ακαδημίας από την Φλώρινα (αποφεύχθηκαν και τα δύο), στην εγκατάσταση πλαζ γυμνιστών στις Πρέσπες. Παραλλήλως προσπαθεί ν' αποτρέψει τοπικές συρράξεις ή συγκρούσεις με την αστυνομία, ενώ στηρίζει ενεργώς τα αιτήματα χωριών να μην απαλλοτριωθούν- μετακινηθούν από τις θέσεις τους επειδή η Δ.Ε.Η. ήθελε να εκμεταλλευθεί το υπέδαφός τους. Δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την καταπολέμηση της ανεργίας και για την στήριξη των τοπικών επιχειρήσεων. Συμπαρίσταται επίσης με παρεμβάσεις του προς την Κυβέρνηση για απολυόμενους εργάτες της Α.Ε.Β.Α.Λ., συμβασιούχους της Δ.Ε.Η. κ.λπ..

Μέσα στον αγώνα του να κρατηθεί καθαρό το περιβάλλον προς όφελος του ανθρώπου, αγωνίζεται να τοποθετηθούν ειδικοί καπνοσυλλέκτες στα ιδιαίτερος ρυπογόνα θερμοηλεκτρικά εργοστάσια της Πτολεμαΐδος, συμμετέχει σε σχετικό συλλαλητήριο. Ενδιαφέρεται για την προστασία των σπανίων λιμνών της περιφέρειας, των δασών από τις πυρκαγιές, και παροτρύνει για έμπρακτη συμμετοχή του κλήρου και του λαού στην κατάσβεση τους κ.ά.. Απέναντι σε καιρικά φαινόμενα όπως στο μεγάλο καύσωνα και τη λειψυδρία του 1990 αντιπαρατάσσει τα εκκλησιαστικά όπλα· καλεί σε μετάνοια και πάνδημη λιτανεία, ο Θεός ευλογεί και «ο ουρανός έδωκε βροχή».

Ενδιαφέρεται για τη συντήρηση των χριστιανικών αρχαιολογικών μνημείων (ιδίως των Πρεσπών) επειδή αποτελούν ζωντανές μαρτυρίες πίστεως, ενώ αντιτίθεται στη μεταφορά εικόνων σε μουσεία. Ο π. Αυγουστίνος υπήρξε όχι μόνο εκκλησιαστικός άνδρας αλλά και εθνικός. Χριστός και Ελλάς ήταν οι δύο πόλοι του κηρύγματός του. Συνέχισε σ' αυτό τη μακραίωνα παράδοση των Ελλήνων κληρικών,

οι οποίοι αρκετές φορές εκκένωσαν την εκκλησιαστική τους διακονία, για να στηρίξουν το έθνος μας. Γι' αυτό το σκοπό συνέταξε άρθρα, εγκυκλίους, εξέδωσε βιβλία, ομίλησε σε Εκκλησίες, σε στρατόπεδα, σε συλλαλητήρια, προχώρησε ακόμη και σε αφορισμό. Όταν οι πολλοί αδιαφορούσαν, εκείνος ήδη μιλούσε για τους κινδύνους που απειλούν τη Μακεδονία και για την καταπίεση των Βορειοηπειρωτών, όπως και απεδείχθησαν¹⁵¹. Έτσι, το όλο του έργο ήταν “το σπατάλημα στην αγάπη, ως διαλεκτική της θυσίας του πονεμένου δρόμου, την ορθόδοξη διαλεκτική της μαρτυρίας ως αγώνα ανακάλυψης του Θεού, την συνειδητή αυτοθυσία ώστε οι άνθρωποι να ξαναβρούν την ταυτότητα που έχασαν, την απεγνωσμένη ταυτότητα του έσχατου που απωλέστηκε, την διαδρομή του σπαταλήματος στην αγάπη ενάντια στο προφύλαγμα”¹⁵².

στ) Ιεραποστολική-φιλανθρωπική δράση

Σε ότι αφορά την τεραστία προσφορά αυτής της εξέχουσας σύγχρονης ποιμαντικής μορφής του π. Αυγουστίνου Καντιώτη θα ήταν ασυνέπεια να μην αναφερθούμε και σε κάποια ιστορικά γεγονότα της προσωπικής του βιωτής. Στα Ιωάννινα σε χρόνους χαλεπούς για το έθνος, επέσυρε τον εκφοβισμό των κατακτητών Ιταλών στραφείς εναντίον τους με κήρυγμα. Διωκόμενος για την αλήθεια του Κυρίου εκεί μετατίθεται αλληλοδιαδόχως σε Έδεσσα, Θεσσαλονίκη, Κιλκίς, Βέροια και Φλώρινα. Απο 1943-1945 βρίσκεται στην φτωχή πνευματικώς και υλικώς Κοζάνη όπου κινδύνευσε επανειλημμένα απο κατακτητές και κομμουνιστές, όμως χάριν των εξόχων αυτού ικανοτήτων αναλαμβάνει την ανόρθωση του φρονήματος του λαού και των αναξιοπαθούντων με 8.000 μερίδες φαγητό.

¹⁵¹Αυγουστίνος Ν. Καντιώτης, Σύντομος βιογραφία, Ιερά Κοινοβιακή Μονή «Ζωοδόχος Πηγή» Λογγοβάρδας, Πάρος 2010, σελ.17 και εξής.

¹⁵² Γαϊτάνης Β., Δοκίμια Επικοινωνιακής Θεολογίας, σελ. 321.

Μετατίθεται για 2 έτη στα Γρεβενά κατατάσσεται έπειτα στον αγωνιζόμενο εθνικό στρατό(1947-1949) ως διευθυντής της θρησκευτικής υπηρεσίας με έντονη δραστηριότητα. Ίδρυσε κέντρο εκπαίδευσης θεολόγων στρατιωτών, εξέδωσε το περιοδικό <<ο χριστιανός Στρατιώτης>>, μίλησε σε χωριά, μονάδες και τον ραδιοφωνικό σταθμό ενόπλων δυνάμεων Λαρίσης και προέβη σε ανέγερση ναού. Μετά απο 2 ετη στην Μητρόπολη Καρυστίας διορίζεται ιεροκήρυξ Αθηνών από τον Αρχιεπίσκοπο Σπυρίδων το 1951. Υπήρξε ηγούμενος πολλών θρησκευτικών συλλόγων όπως του «Αγίου Αθανασίου» και «Αγίου Ιωάννη του Ελεήμονος» και στρέφεται εναντίον του ηθικού κακού της σύγχρονης ζωής στην κοινωνία και την Εκκλησία.

Το 1962 γνωρίζοντας ότι η αναγέννηση της Εκκλησίας απαιτεί ριζοσπαστικά μέτρα, αρνείται να δεχθεί την προσφερομένη σε αυτόν απο την Ι. Σύνοδο, Αποστολική Διακονία αν προηγουμένως δεν προβεί σε μεταρρυθμίσεις που εξέθεσε σε υπομνηματισμό αυτής. Εξέδωσε περιοδικά πλούσιου ποιμαντικού ενδιαφέροντος όπως «Σπίθα» και «Σταυρός», ίδρυσε 5 οικοτροφεία φοιτητών και μαθητών που εξυπηρετούσαν εκατοντάδες νέους σπουδαστές, οργάνωσε για Χριστιανική δράση ομάδα νέων εργαζομένων και φοιτητών, ανήγειρε μεγαλοπρεπή οικήματα στεγάζονται οικοτροφεία και αίθουσες διαλέξεων, ηγείται ίδιας αδελφότητας Θεολόγων, εξεφώνησε πάνω απο 3.000 κηρύγματα σε όλη την χώρα ,συνέγραψε βιβλία ,<<Κοσμάς ο Αιτωλός>>(1950,1959),<<Προς Γολγοθάν>>(1952),<<Σαλπίσματα>>(1952), “Σημεία των καιρών” κ.τ.λ. προς διαφώτιση και διαποίμανση του λαού.

Η σημαντικότερη είναι η συγγραφή της <<Ελευθέρα και Ζώσα Εκκλησία>>(1955) που αναφέρεται περί καθάρσεως ,αυτονομίας, ελευθερίας ,και από του κράτους ανεξαρτητοποίησης της Εκκλησιαστικής Ιδέας του, και τις απόψεις περί την εκλογή της Ιεραρχίας απο κλήρο και λαό, και την ενεργό του κατωτέρου κλήρου και λαού συμμετοχή στην διοίκηση της Εκκλησίας.

Ασκητική προσωπικότητα, με μόρφωση ευρύτατη, βαθιά γνώση της πατερικής θεολογίας, γραμματείας και των Γραφών, διακρινόμενος για την πίστη του προς το απόλυτο, ασυμβίβαστος προς κοινωνικές και εκκλησιαστικές συμβατικότητες, ήλεγξε απόβως και αντικειμενικώς, είτε τις γνώμες της υγιούς συνειδήσεως της Εκκλησίας προς Βασιλείς, Πατριάρχες, Ιεράρχες, μονάρχες, πολιτικούς άνδρας, κλήρου και λαού. Αντιληφθεί την τρομερή παρακμή που οδηγείται η Εκκλησία του Χριστού σε χρόνους όπου ο υλισμός και η αθεΐα μαστίζουν, κηρύσσει την επιστροφή κλήρου και λαού στην ανόθευτη αρχαία χριστιανική καθαρότητα και απλότητα και δημοκρατική της Εκκλησίας διοίκηση ως μόνη λυτρωτική οδό. Θερμός κήρυκας των αιώνων αληθειών με ιδιαίτερη έμφαση στο ελεγκτικό κήρυγμα που ορίζεται αναγκαίο σε κρίσιμους καιρούς ,άσκησε ισχυρότατη επίδραση επι του λαού με την παρρησία του, το προφητικό ύφος, την οσιότητα και ανιδιοτέλεια του βίου, τους ποικίλους αγώνες ,τα πολυπληθή συγγράμματα ,όλος του ο βίος θυμίζει μεγάλες αγωνιστικές μορφές της Εκκλησιαστικής ιστορίας διαθέτοντας τον βίο του σε διωγμούς και κινδύνους προς ανόρθωση της Εκκλησίας, δόξα της Ορθοδοξίας και του Γένους μας¹⁵³.

Εστίασε στην αναγκαιότητα της φιλανθρωπίας. Λόγω της ατέλειας όλων εν γένει των κοινωνικών συστημάτων, λόγω φιλαντίας και πλεονεξίας, οι οποίες βόσκουν ως

¹⁵³Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια, Εκδότης Αθ. Μαρτίνος, Αθήναι : 1962-1968, τόμος 7,σελ.312-313.

θηρία στα απύθμενα βάθη της ανθρώπινης ψυχής, λόγω προσηλώσεως μόνο στον υλικό κόσμο, χωρίς να υπάρχει καμία ενατένιση του ιδεώδους υπερφυσικού κόσμου, σε κοινωνίες όπου ζουν χωρίς Θεό, είτε διότι αρνήθηκαν την ύπαρξη του είτε διότι αρνήθηκαν την δύναμη της πίστεως στην καθημερινή ζωή, υπάρχουν πτωχοί, πεινώντες, ρακένδυτοι, ασθενείς, φυλακισμένοι, αιχμάλωτοι και εξόριστοι και οι οποίοι πρωτίστως έχουν ανάγκη ψυχικής παρηγοριάς¹⁵⁴. Ισχύει ο λόγος του Χριστού για τους πτωχούς¹⁵⁵, εφόσον οι άνθρωποι δεν θα θέλουν εκουσίως να ασπασθούν και ζήσουν με συνέπεια την χριστιανική πίστη, η οποία δύναται να ενώσει την ανθρωπότητα σε μία οικογένεια κατά το πρότυπο της πρώτης χριστιανικής κοινωνίας, οπότε ουδείς θα υπάρχει ενδεής¹⁵⁶. Κατά αυτό το πρότυπο η Ιερά Μητρόπολη Φλώρινας που ποιίμανε θεοφιλώς ο π. Αυγουστίνος, δεν έπαυσε να κηρύττει την αγάπη προς τους πτωχούς και τους πάσχοντες, καθώς ο Χριστός είναι το αιώνιο πρότυπο μιάς απεράντου αγάπης προς τον άνθρωπο¹⁵⁷.

Ο χριστιανός πρέπει να βλέπει την ύλη ως μέσο προς εξυπηρέτηση του πνεύματος και όχι ως σκοπό. Αναφερόμενος ενδεικτικά στο φιλανθρωπικό έργο που επιτελείται στην Μητρόπολη του, από το Γενικό Φιλόπτωχο ταμείο και των Ενοριακών Φιλόπτωχων Ταμείων, μόνο κατά την τετραετία 1971 με 1975, εισπραχθεί το ποσό των 14.245.673 δραχμών για ενίσχυση απόρων ατόμων, για ανέγερση και λειτουργία ευαγών ιδρυμάτων, στα οποία ασκείται οργανωμένη φιλανθρωπία¹⁵⁸.

Η έγγραφη κοινοποίηση των οικονομικών στοιχείων φιλανθρωπικών δράσεων της Μητροπόλεως, μπορεί για ορισμένους βιαστικώς επικαλούμενους το εδάφιο Ματθ. 6,3, να αντιβαίνει στην μυστικότητα της ελεημοσύνης. Αυτή όμως η εντολή του Κυρίου αφορά στην εισφορά του ατόμου που πρέπει γίνεται μυστικώς και όχι για επίδειξη. Αλλ' όταν τα χρήματα προέρχονται εκ δημοσίων εράνων, στους οποίους λαμβάνουν μέρος χιλιάδες πιστοί, οι οποίοι καταβάλλουν τους οβολούς τους. Κατά συνέπεια οι ενεργούντες τέτοιους εράνους είναι υποχρεωμένοι να λογοδοτούν στο κοινό¹⁵⁹.

¹⁵⁴ Καντιώτης Α., Απολογισμός δευτέρας τετραετίας (1971-1973), σελ.61.

¹⁵⁵ Ματθ 26, 11.

¹⁵⁶ Όπ. αν. Σελ. 62.

¹⁵⁷ Όπ. αν. Σελ. 62.

¹⁵⁸ Όπ. αν. σελ. 63.

¹⁵⁹ Όπ. αν. σελ. 64-65.

Αδιαλείπτως αγωνίσθηκε για την ίδρυση Νοσοκομείου στην Πτολεμαίδα¹⁶⁰, νέου Κοιμητηρίου, καθώς το παλαιό αντιμετώπιζε κάποια προβλήματα αισθητικά, σεβασμού των κεκοιμημένων, αλλά και πρακτικά όπως ο συνωστισμός, η κλίση και ο υπερκορεσμός του εδάφους και παρασύρουν χώματα τα ύδατα το χειμώνα με κίνδυνο μόλυνσεως της Πόλης¹⁶¹.

Δραστήρια ασχολήθηκε με την ύπαρξη Γενικού Φιλόπτωχου Ταμείου και Ενοριακών Φιλοπτώχων Ταμείων, την ίδρυση και λειτουργία ευαγών ιδρυμάτων όπως ήταν στην Φλώρινα, Εκκλησιαστικό Γηροκομείο, Οικοτροφείο Μαθητών “Οι Τρεις Ιεράρχαι”, Οικοτροφείο Μαθητριών “Η Αγάπη”, Ίδρυμα Προστασίας Νεότητος “Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος”, Ταμείον Αλληλεγγύης Κληρικών “Άγιος Νικόλαος”, Σχολή Βυζαντινής Μουσικής “Ιωάννης Κουκουζέλης”, Αδελφότης “Η Αγία Μακρίνα”, Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις. Στην Πτολεμαίδα Οικοτροφείο Μαθητών “Κοσμάς ο Αιτωλός”, Οικοτροφείο Μαθητριών “Χριστιανική Ελπίς”. Στο Αμύνταιο, Οικοτροφείο Μαθητών “Ιωάννης ο Χρυσόστομος”, Οικοτροφείον Μαθητριών “Χριστιανική Ελπίς”¹⁶² και άλλα.

Όπως χαρακτηριστικά είναι ο Συνοικισμός Νεοφωτίστων “Η Αγία Ειρήνη”, Εκκλησιαστικές Κατασκηνώσεις, “Ο άγιος Θαλλέλαιος” εν Πρώτη, οίκος χειροτεχνίας εν Φλωρίνη, Επισκοπείον Πρεσπών, Βυζαντινό μουσείο στη Φλώρινα, διώροφος στέγη εν Φλωρίνη για τους σπουδαστές της Παιδαγωγικής Ακαδημίας Φλωρίνης, διώροφος οικοδομή απέναντι Μητροπολιτικού μεγάρου προς εξυπηρέτηση των κατηχητικών αναγκών της Ι.Μητροπόλεως, εφημεριακούς οίκους για στέγαση κληρικών, διώροφο κτίριο για στέγαση κληρικών άλλααν περιφερειών, ενοριακά κέντρα, πληθώρα ιερών ναών και παρεκκλησιών¹⁶³.

¹⁶⁰ Καντιώτης Αυγουστίνος, Απολογισμός τετάρτης τετραετίας (1980-1983),σελ. 181.

¹⁶¹ Όπ.αν., σελ. 201.

¹⁶²Καντιώτης Αυγουστίνος, Απολογισμός τρίτης τετραετίας (1975-1979), εκδ. Ορθοδόξου Ιεραποστολικής Αδελφότητος “Σταυρός”, Αθήναι,1980, σελ.91-92.

¹⁶³Καντιώτης Α., Απολογισμός δευτέρας τετραετίας (1971-1975), σελ. 66-73.

Ασχολούμενος εντόνως και με την κάλυψη κατα δύναμιν και των αναγκών των πολυτέκνων, απόρων κορασίδων και εν γένει ενδεών αδελφών¹⁶⁴.

Ως ποιμήν και Επίσκοπος της Ορθοδόξου Εκκλησίας και μάλιστα μιας πτωχής και ακριτικής Μητροπόλεως όπως αυτή της Φλωρίνης που διοικούσε και ποίμανε για δεκαετίες, ασχολήθηκε και με αγώνες υπέρ των ιερέων και ιεροψαλτών. Ως προς τους Ιερείς μεταξύ των άλλων η μη ένταξη τους από την Πολιτεία στο ενιαίο μισθολόγιο με αποτέλεσμα αν και πολύτεκνοι, δεν λαμβάνουν επίδομα τέκνων¹⁶⁵. Για τους ιεροψάλτες τονίζει ότι επίσης πρέπει να βρεθεί κάποια λύση για τον βιοπορισμό τους, πρωτίστως ως εκφραστών πολιτισμού, λόγω της καλλιτεχνικής του ιδιότητας πέρα από την τόνωση του θρησκευτικού συναισθήματος. Είναι αυτοί που μέσω της βυζαντινής μουσικής συνεχίζουν την ιερά παράδοση του Γένους¹⁶⁶.

Επίσης, δεν παρέλειψε και πρωτότυπα θέματα να τον απασχολούν, ακόμη και σε δύσκολες περιόδους για την εποχή εκείνη, της δικτατορίας, όπως αυτό του εκχριστιανισμού των τσιγγάνων. Αυτοί βαπτίσθηκαν στον Σακουλέβα ποταμό της Φλώρινας, αρχικά ήταν εκατό. Αλλά σε μια δεκαετία, αυξήθηκαν και έγιναν γύρω

¹⁶⁴ Βλ. Καντιώτης Α., Απολογισμός τετάρτης τετραετίας (1980-1983), σελ. 372-378.

¹⁶⁵ Καντιώτης Α., Απολογισμός τρίτης τετραετίας (1975-1979), σελ. 398.

¹⁶⁶ Όπ. αν., σ. 399.

στους διακόσιους. Κάτι αντίστοιχο πανελλαδικά δεν συνέβη, ούτε στη Φλώρινα, αλλά μόνο στον χριστιανικό Συνοικισμό των τσιγγάνων, όπου διπλασιάστηκαν¹⁶⁷.

Κατά συνέπεια αυξήθηκαν οι ανάγκες τους για σπίτια, καθώς τα 19 που είχαν χτιστεί δεν επαρκούσαν. Έτσι, η Ι. Μητρόπολη Φλωρίνης με πρωτοβουλία του π. Αυγουστίνου αγωνίστηκε στην εξεύρεση πόρων για την δημιουργία επιπλέον κατοικιών. Επαινούσε ιδιαίτερα την παιδοποιία τους, την πολυτεκνία τους, ενώ ταυτόχρονα διασαφήνιζε πως με τις εκτρώσεις και την αποφυγή τεκνοποιίας, η Ελλάδα αυτοκτονεί. Κρούοντας τον κώδωνα του κινδύνου πως η Ελλάδα ως χώρα γερόντων και παρηκμακότεων, θα εκλείψει από προσώπου της γης. Λόγω, της πολυτεκνίας των ανθιγγάνων ευρέθηκαν πόροι για την αγορά οικοπέδου πλησίον του Συνοικισμού, προς οικοδομή νέων κατοικιών. Καλώντας, τον λαό να συμβάλλει σε αυτό τον σκοπό, ιδίως των ευπορεστέρων, με οικονομική ενίσχυση, εισφορά για την επίτευξη αυτού του έργου¹⁶⁸.

Οι οικονομικοί πόροι για την επιτέλεση φιλανθρωπικών-ιεραποστολικών δράσεων. Φυσικά, ο πληθυσμός της Φλώρινας καθότι αγροτικός και πτωχός δεν ήταν δυνατόν να συγκεντρώσει ποσό τέτοιο προς εξασφάλιση όλων αυτών των ιδρυμάτων και δράσεων. Τα ποσά προέρχονται κυρίως από προαιρετικές εισφορές χιλιάδων γυναικών και ανδρών αναγνωστών των περιοδικών “Χριστιανική Σπίθα», «Σταυρός”, “Σάλπιγξ Ορθοδοξίας”, του εσωτερικού και του εξωτερικού. Αλλά και ο πτωχός αγροτικός λαός της Φλώρινας, με την δράση και την παρότρυνση των Ιερέων, έχει φιλανθρωπική δράση, με χαρακτηριστικό πως σε μια τετραετία προσέφερε 247 τόνους σίτου σε ευαγή ιδρύματα και στο Εκκλησιαστικό Γηροκομείο. Προς την κάλυψη των οικονομικών αναγκών για την ιεραποστολική-φιλανθρωπική δράση, συνέβαλλε και το μικρό κοινόβιο αποτελούμενο από τον Μητροπολίτη και άλλα τέσσερα πρόσωπα που υπηρετούν ανιδιοτελώς, αρκούμενοι στα λίγα.

¹⁶⁷ Όπ.αν., σελ. 93.

¹⁶⁸ Όπ.αν., σελ. 93-95.

Ο Μητροπολίτης Φλωρίνης κ. Αυγουστίνος Καντιώτης διέθεσε το διάστημα 1-1-1970 με 31-12-1977 το ποσό των 4.109.000 δραχμών¹⁶⁹. Δείγμα κι αυτό της θυσιαστικής προσφοράς και της απόδειξης ότι είναι γνήσιος Ποιμένας του Χριστού, αφιλάργυρος, ελεήμων.

Ο π. Αυγουστίνος στο επιμέρους, έκτακτο φιλανθρωπικό του έργο δεν ήταν δυνατόν να αγνοούσε και την βοήθεια προς τους σεισμοπλήκτους. Επειδή και δί' έργων ευεργετούντων το σώμα πρέπει να εκδηλωθεί προς τους κατοίκους των σεισμοπλήκτων περιοχών η εν Χριστώ αγάπη, γι' αυτό είναι ανάγκη μαζί με το κάλεσμα για μετάνοια να τονιστεί από τους εφημερίους των ναών η ανάγκη και υλικής προσφοράς στους έχοντες ανάγκη σεισμοπλήκτους. Συντρέχοντες εκ του υστερήματος ή του περισσεύματος σε βοήθεια των αδελφών μας¹⁷⁰.

Η ιεραποστολική και φιλανθρωπική του δράση και ποιμαντική μέριμνα, εναντιώνεται σε μια κοσμική πραγματικότητα του κρατικο-μονοπωλιακού κόσμου, των καπιταλιστικών διαρθρωτικών δομών, την αποξένωση από τον συνάνθρωπο, τον κενό χρόνο, την μαζοποίηση¹⁷¹.

¹⁶⁹ Όπ.αν., σελ 96-97.

¹⁷⁰ Καντιώτης Α., Απολογισμός τετάρτης τετραετίας (1980-1983), σελ. 399.

¹⁷¹ Γαϊτάνης, Homo mediator και homo theologicus, σελ. 43. Βλ. Απο την επικοινωνία στην κοινωνία, σ.355
 Η μεταστροφή του ανθρώπου στην κοινωνία προσώπου με πρόσωπο είναι έργο μόνο της ορθόδοξης αγάπης σε έναν πολιτισμό που ξεπερνά τους απολογητικούς σκοπούς της απλής προσέλευσης των ψυχών και φθάνει έως την Τριαδική Κοινωνία”.

ζ) Μοναχισμός

Ο Ι. Χρυσόστομος χωρίς να υποτιμά την αξία του γάμου και της οικογενειακής ζωής, εξήρε το παρθενικό ιδεώδες και υπήρξε από τους θερμότερους υποστηρικτές του μοναχισμού. Μάλιστα σε σχετικούς τρεις λόγους του, απευθυνόμενους σε πιστό και άπιστο πατέρα, όπου ειδικά στον πρώτο λόγο εκφράζεται όλη η αγανάκτηση του ιερού πατρός εναντίον εκείνων, οι οποίοι επιτίθενται όχι μόνο κατά των επιθυμούντων να ζήσουν την μοναχική ζωή, αλλά και κατ' εκείνων, τους οποίους υποπτεύονται ότι διεγείρουν στις ψυχές τέτοια επιθυμία¹⁷². Η υπηρεσία που μπορεί να προσφέρει στην ανθρωπότητα ένας αληθής μοναχός, ευεργετώντας τον, αρκεί ν' αποδείξει το παράδειγμα Ηλιού του Θεσβίτου, του πυρίνου προφήτου, ο οποίος μονάζων στο Καρμήλιο όρος κατόρθωσε με τις προσευχές του ν' ανοίξει τους ουρανούς και να λύσει την φοβερή ανομβρία τρισήμισι ετών¹⁷³.

Επίσης, άλλο το να κρίνει και καταδικάζει τα τρωτά μοναχών και άλλο το να ζητεί την εκρίζωση του μοναχισμού, ενός θεσμού αιωνοβίου, με ρίζες βαθύτατες εντός της ανθρώπινης ψυχής και με καρπούς πλουσίους για την Ορθοδοξία και το έθνος¹⁷⁴.

Ως αίτια της φυγής εκ του κόσμου, της ακολούθησης της μοναχικής ζωής¹⁷⁵, όπου εκτός της αηδίας, που προκαλεί η σύγχρονος ζωή και η οποία εξωθεί τους πολλούς, υπάρχει και μία άλλη αιτία βαθύτερα, η οποία θα εξωθεί πάντοτε προς τον μοναχισμό τους ολίγους, τους θερμούς εραστές του αιωνίου κάλλους. Αυτοί, και υπό τα πλέον ευχάριστα σχήματα της ζωής στην κοινωνία, θ' αναζητούν την περισυλλογή του

¹⁷² Καντιώτης Α., Δύο Αδελφά Ρεύματα, σελ. 57.

¹⁷³ Όπ. αν., σελ. 58-59.

¹⁷⁴ Όπ. αν., σελ. 59.

¹⁷⁵ Βλ. Γιαγκάζογλου Σταύρος, Κοινωνία Θεώσεως, η Σύνθεση Χριστολογίας και Πνευματολογίας στο έργο του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά, σελ. 450 "Η "χριστοφανική" αυτή θέα του ακτίστου φωτός, επειδή ακριβώς θεμελιώνεται και συνιστά γνώρισμα κατ' εξοχήν της μυστηριακής ζωής του εκκλησιαστικού σώματος, διαφοροποιεί ριζικά το βίωμα των ιερώς ησυχάζοντων από οποιαδήποτε άλλη εξω-χριστιανική μυστική εμπειρία".

πνεύματος τους σε ερημικά μέρη, στα οποία δεν θα φθάνει ο θόρυβος και η σύγχυση του κόσμου. Διότι η ρίζα του μοναχισμού βρίσκεται στην ψυχή του ανθρώπου¹⁷⁶.

Η παρθενική ζωή είναι θεοφύτευτο δέντρο, το οποίο φύτευσε ο Κύριος μας Ιησούς Χριστός. Ένας κλάδος της παρθενικής ζωής, της κατά Χριστόν αγαμίας, υπο ποικίλα σχήματα δρώσης εν τη στρατευομένη Εκκλησία, είναι και η εν τη ερήμω μοναχική ζωή, της οποίας εξ αίρετο άνθος αποτελεί η αγιορείτικη ζωή. Η εν τη ερήμω μοναχική ζωή είναι μίμηση της επί του Καρμηλίου όρους ζωής του πυρφόρου προφήτου, του προφήτου Ηλιού, είναι μίμηση της ζωής του Ιωάννου του Προδρόμου, και πρό παντός της εν ερήμω κατά διαστήματα παραμονής του Κυρίου είναι η δι' αγώνων εσωτερικής καθάρσεως άνοδος στην κορυφή του Θαβωρίου όρους, όπως έκθαμβοι γενόμενοι οι τρεις μαθητές διά του στόματος του Πέτρου παρακαλούν τον Κύριο¹⁷⁷ λέγοντες “ Κύριε, καλόν έστιν ημάς ώδε είναι¹⁷⁸”. Ο μοναχισμός ως βίος που προσομοιάζει με τους Αγγέλους, έχει ως θεμελιώδη προϋπόθεση της θεανθρώπινης ησυχαστικής γνωσιολογίας την αποδοχή της αρχής της κοινωνίας, της συνεργίας και της κοινής ζωής μεταξύ Θεού και ανθρώπου, στο μέτρο που αυτή δίδεται και φανερώνεται εν Χριστώ¹⁷⁹. Στην Ορθοδοξία και ευκρινέστερα στον αληθή μοναχισμό τα μέλη-αποδέκτες του σαρκωμένου Λόγου, θεωρούνται ως ατομικές οντολογικές υπάρξεις, οι οποίες κατά χάρη μετέχουν στην Κοινωνία των ενεργειών του Θεού¹⁸⁰.

¹⁷⁶ Καντιώτης Α., Δυο Αδελφά Ρεύματα, σελ. 62.

¹⁷⁷ Όπ. αν., σελ. 120-121.

¹⁷⁸ Ματθ. 17,4.

¹⁷⁹ Γαϊτάνης Β., Από την επικοινωνία στην κοινωνία, σελ. 339.

¹⁸⁰ Γαϊτάνης Β., Homo mediator και homo theologicus, σελ. 62.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΦΛΩΡΙΝΗΣ

ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ ΩΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΣ.

ΘΕΙΑ ΛΑΤΡΕΙΑ-ΜΥΣΤΗΡΙΑ

Ο άνθρωπος μιμητής του Θεού στην καθημερινή του ζωή. Εάν όμως ο χριστιανός δεν φροντίζει να αποκτήσει τις θεϊκές αρετές, αλλά η με αδικία, με ψέματα, με κακία και μοχθηρία, τότε η λατρεία¹⁸¹ του, και αν κάνη χίλιες προσευχές, δεν είναι λατρεία “εν αληθεία”. Είναι λατρεία τυπική, λατρεία των χειλέων και όχι της καρδιάς. Θεωρία και πράξη πρέπει να συμβαδίζουν. Πίστις αληθινή και ζωή αγία, να η “ εν πνεύματι κι αληθεία” λατρεία του Θεού¹⁸².

α) Ακολουθίες

Η θεία Λειτουργία¹⁸³ η σπουδαιότερη από όλες τις ιερές Ακολουθίες, που γίνονται μέσα στο ναό. Η θεία λειτουργία είναι ο ήλιος της δημόσιας λατρείας. Και όπως γύρω από τον ήλιο κινούνται οι πλανήτες, έτσι και γύρω από την θεία λειτουργία κινούνται οι άλλες ιερές ακολουθίες. Κέντρο είναι η θυσία του Γολγοθά¹⁸⁴. Το “αδιαλείπτως προσεύχεσθε” εφαρμόζει και η Εκκλησία. Βέβαια η ιδανική προσευχή, συνδεδεμένη με το μέγα μυστήριο της θείας κοινωνίας, είναι η θεία λειτουργία, που περιέχει όλα τα είδη της προσευχής, και δοξολογία και ευχαριστία και δέηση. Αλλά και οι άλλες Ακολουθίες είναι και αυτές προσευχές. Η Εκκλησία, καθώς βλέπει κανείς στο ωραίο βιβλίο της, Ωρολόγιο, έχει ορίσει σ' όλο το εικοσιτετράωρο

¹⁸¹ Βλ. Θεοδώρου Ανδρέας, Η ουσία της Ορθοδοξίας, σελ. 216 “ Ολόκληρη η ορθόδοξη λατρεία αποτελεί διαρκή προσευχή που απευθύνεται από την Εκκλησία στον Θεό”.

¹⁸² Καντιώτης Α., Σταγόνες από το ύδωρ το ζων, σελ. 124.

¹⁸³ Φίλιας Ν. Γεώργιος, Λειτουργική, τ. α', σελ. 136 “ Το έσχατον καθίσταται σύγχρονο μέσα στην Ευχαριστία”.

¹⁸⁴ Καντιώτης Αυγουστίνος, Ορθόδοξος ναός, σελ. 234.

ορισμένες ώρες που κάθε πιστός καλείται να προσευχηθεί στο Θεό. Οι ώρες αυτές είναι οι εξής:

Το μεσονυκτικό¹⁸⁵. Τα μεσάνυχτα δηλαδή, πρέπει ο χριστιανός να προσεύχεται παρακαλώντας το Θεό να τον διαφυλάξει από τους πειρασμούς της νύχτας. Μετά το μεσονυκτικό, προτού να ανατείλει ο ήλιος, αρχίζει η ακολουθία του Όρθρου¹⁸⁶. Μετά τον Όρθρο¹⁸⁷ είναι η πρώτη ώρα¹⁸⁸. Η ώρα αυτή κατά το εβραϊκό ωρολόγιο αντιστοιχεί με την δική μας 6η πρωινή. Είναι η ώρα που ο ήλιος ανατέλλει και διαλύει τα σκοτάδια της νύχτας. Μετά έρχεται η τρίτη ώρα¹⁸⁹, που γίνεται την 9η προ μεσημβρίας. Είναι η ώρα που το Άγιο Πνεύμα εν είδει πυρίνων γλωσσών ήλθε και κάθισε εις τας κεφαλάς των αποστόλων και τους ανέδειξε διδασκάλους όλης της οικουμένης. Μετά έρχεται η έκτη ώρα¹⁹⁰. Η έκτη εκκλησιαστική ώρα αντιστοιχεί με την 12η μεσημβρινή. Είναι η ώρα που ο Χριστός σταυρώθηκε για την σωτηρία των ανθρώπων¹⁹¹. Μετά έρχεται η ενάτη ώρα¹⁹² που αντιστοιχεί με την 3η μετά

¹⁸⁵ Βλ. Φουντούλης Μ.Ιωάννης, Λογική Λατρεία, σελ. 213-214 “ τα μεσάνυχτα συνδέθησαν και με την ώρα ελεύσεως του Κυρίου, της δευτέρας ενδόξου παρουσίας Του...ανάστασις των νεκρών και κρίσις...”.

¹⁸⁶Καντιώτης Α., Ορθόδοξος ναός, σελ. 235.

¹⁸⁷ Λογική Λατρεία, σελ. 229 “ Η ανάπτυξις της υμνογραφίας έδωσε μία νέα μορφή στην ακολουθία του όρθρου. Έδημιουργήθη γι’αυτήν τόσο πλήθος τροπαρίων και ύμνων, που την ελάμπρυνε πολύ και τήν προσήρμοσε προς τα θέματα των εορτών και των αγίων”.

¹⁸⁸ Όπ. αν., σελ. 281 “ Η Α' ώρα έχει ως θέμα την έλευσι του φωτός, την αρχή της ημέρας. Είναι δηλαδή δοξολογία και ευχαριστία προς τον Θεό που μας αξίωσε να ιδούμε και πάλι το αισθητό φως, αλλά και δέησις για τήν κατευόδωσι των έργων των χειρών μας και την καθοδήγησι των διαβημάτων μας”.

¹⁸⁹ Όπ. αν., σελ. 283 “ Η ωή των πιστών είναι ωή εν Πνεύματι Αγίω. Αυτό κατευθύνει τις σκέψεις και τις ενέργειες των, το Πνεύμα το “ηγεμονικόν”.

¹⁹⁰ Όπ. αν., σελ. 283 “ Είναι ευχαριστήριος για την μεγάλη αγάπη του σταυρωθέντος για μας, αλλά και ικετήριος για να μπορέσωμε και ημείς οι ταπεινοί μιμηταί του Χριστού να σταυρώσωμε τα πάθη μας και να λυτρωθούμε από τους ποικίλους πειρασούς του εχθρού που μας περικυκλώνουν την ώρα αυτή, στό μέσον της καθημερινής δραστηριότητος μας”.

¹⁹¹Καντιώτης Α., Ορθόδοξος ναός, σελ. 236.

¹⁹² Λογική Λατρεία, σελ. 284 “ Ευχαριστήριος και πάλι και νικητήριος είναι η δοξολογία μας. Αλλά και η δέησις για να μπορέσωμε και ημείς να νεκρώσωμε το φρόνημα της σακός μας, να αποθέσωμε τον παλαιό άνθρωπο και να ήσωμε την νέα εν Χριστώ ζωή, των σταυρωθέντων εν Χριστώ, αλλά και

μεσημβρίας. Είναι η ώρα που ο Χριστός πάνω στο σταυρό είπε το “τετέλεσται” και παρέδωσε το πνεύμα στον ουράνιο Πατέρα. Μετά έρχεται ο Εσπερινός¹⁹³ και έπειτα το Απόδειπνο όπου με αυτή την Ακολουθία κλείνει το πρόγραμμα της ημέρας και ο πιστός ετοιμάζεται για ύπνο¹⁹⁴.

Εκτός όμως απ' αυτές τις ακολουθίες του εικοσιτετράωρου υπάρχουν και άλλες ακολουθίες όπως είναι των επτά μυστηρίων, του αγιασμού, ο παρακλητικός κανών, μικρός και μέγας, η ακολουθία της θείας μεταλήψεως, η νεκρώσιμος ακολουθία και προπαντός οι ιερές ακολουθίες της Μ. Εβδομάδος. Επίσης, είναι μακάριος ο χριστιανός που παρακολουθεί ή διαβάσει μόνος του αυτές τις Ακολουθίες, καθώς διδάσκεται, εμπνέεται, εξυψώνεται, θερίζεται και αγιάζεται. Η Εκκλησία είναι το πιο διδακτικό και ωραίο σχολείο του Θεού. Όσοι τακτικά μετέχουν σε αυτό γίνονται πραγματικά σοφοί και νικούν τους ψευτοφιλοσόφους του κόσμου. Γιατί αληθινή φιλοσοφία είναι η διδαχή της Εκκλησίας, που είναι σκορπισμένη σαν χρυσάφι σ' όλες τις ακολουθίες¹⁹⁵.

β) Βάπτισμα-Χρίσμα

Ιστορικά και αγιογραφικά υπήρξαν πέντε βαπτίσματα. Το ένα των Ιουδαίων, το βάπτισμα της μωσαϊκής νομοθεσίας (βλ. Α΄ Κορ. 10,2). Το δεύτερο είναι το βάπτισμα του Ιωάννου στον Ιορδάνη (βλ. Ματθ. 21,25 κ.α.). Το τρίτο είναι το συναναστώντων μαί Του νέων ανθρώπων”.

¹⁹³Φουντούλης Ι., Λογική Λατρεία, σελ. 149 “ Το θέμα της ακολουθίας του εσπερινού είναι ανάλογο με την ώρα κατά την οποία τελείται δοξολογία προς τον Θεό για την παρέλευση της ημέρας, δέηση για την εσπέρα και την ν΄τκα γιατί απ' Αυτόν έχει ο άνθρωπος την ύπαρξη και απ' Αυτόν περιμένει την προστασία και την βοήθεια”.

¹⁹⁴Καντιώτης Α., Ορθόδοξος ναός, σελ. 237.

¹⁹⁵ Όπ. αν., σελ. 237.

χριστιανικό βάπτισμα· «Όσοι εις Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε» (Γαλ. 3,27). Τέταρτο είναι το βάπτισμα της μετανοίας και της ιεράς εξομολογήσεως.

Πέμπτο βάπτισμα είναι το μαρτύριο· οι μάρτυρες βαπτίζονται μέσα στο αίμα τους. Το οποίο οδηγεί με ασφάλεια στην σωτηρία, διότι μετα το μαρτύριο διακόπτεται κάθε αμαρτία¹⁹⁶. Με το Άγιο Χρίσμα¹⁹⁷ ο πιστός,πλουτίζεσαι ἀπὸ τὰ χαρίσματα¹⁹⁸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος¹⁹⁹.

Εάν στο Σύμβολο της πίστεως αναφέρεται μόνο το ιερό βάπτισμα²⁰⁰, αυτό γίνεται γιατί στη σειρά των μυστηρίων το βάπτισμα είναι το πρώτο που δέχεται ο άνθρωπος όταν γίνεται χριστιανός. Η Εκκλησία μοιάζει με μια μεγαλοπρεπή οικοδομή, στην οποία, για να μπει κανείς και να δει όλα τα διαμερίσματα και τους ορόφους, πρέπει προηγουμένως να περάσει από την κεντρική πύλη της οικοδομής, την οποία φυλάνε οι θυρωροί. Και κεντρική πύλη, απ' όπου μπαίνει στη θεία οικοδομή, στην Εκκλησία, ο άνθρωπος όταν γίνεται χριστιανός, είναι το ιερό βάπτισμα²⁰¹.

1

⁹⁶ Απομαγνητοφωνημένη ομιλία, ἡ ὁποία ἔγινε στὸν ἱ. ναὸ Ἁγ. Παντελεήμονος Φλωρίνης τὴν Τετάρτη 6-1-1982.

¹⁹⁷ Βλ. Τρεμπέλας Π., Δογματική της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, τ. 3ος, σελ.117
"Παρεχόμενον το Χρίσμα

ευθύς μετά το βάπτισμα, διά της μετά καθαγιασμένου μύρου σημειώσεως του σταυρού επί των μελών του βεβαπτισμένου, πρὸς μετάδοσιν της ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δυνάμεως και των ποικίλων χαρισμάτων αὐτοῦ, ἀπαραιτήτως ἀναγκαίων πρὸς ἐνίσχυσιν και καθοπλισμὸν τοῦ ἡδη ἀναγεγεννημένου νεοφύτου εἰς τοὺς πρὸς αὐξήσιν και τελείωσιν αὐτοῦ ἐν τῇ νέᾳ ἐν Χριστῷ ῥῆ ἀγώνῳ, ἀποτελεῖ ἴδιον, διακεκριμένον ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος μυστήριον". Βλ. Λειτουργική, τ. Α', Γεώργιος Ν. Φίλιας " Το Χρίσμα τελείται, ευθύς ἐξ' ἀρχῆς, σε σύνδεσμο με το Βάπτισμα, ἀλλὰ διατηρεῖ τὴν αὐτοτέλεια τοῦ ὡς λειτουργική πρᾶξη...τα ἀποτελέσματα τῆς συγκεκριμένης λειτουργικῆς πρᾶξεως: τὴν παραδοχὴ τῶν "δῶρων" τοῦ Ἁγίου Πνεύματος".

¹⁹⁸ Καντιώτης Α., Απόστολος, σελ. 154 " Ο Θεός, ἀγαπητοῖ μου εἶνε ἐκεῖνος που δίνει τὰ διάφορα χαρίσματα. Χαρίσματα, ὅπως εἶδαμε, σωματικά διανοητικά, πνευματικά. Τα δίνει ὄχι για να τα κρύψουμε, ἀλλὰ για να ἐργαστοῦμε πάνω σ' αὐτὰ και να τα πολλαπλασιάσομε για τὴν ωφέλεια τῆς κοινωνίας, για τὴν πρόοδο τῆς Εκκλησίας, για τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ".

¹⁹⁹ Καντιώτης Α., ΤΙ ΘΑ ΜΑΣ ΣΩΣΗ; σελ. 228.

²⁰⁰ Βλ. Τρεμπέλας Π., Δογματική της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, τ. 3ος, σελ. 67
"Το βάπτισμα είναι το μυστήριο, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ πιστός διὰ διπλῆς καταδύσεως και ἀναδύσεως ἐν τῷ ὕδατι και τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ὀνόματος των τριῶν προσώπων τῆς θεότητος ἀναγεννάται ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καθιστάμενος καινὴ ἐν Χριστῷ κτίσις".

²⁰¹ Καντιώτης Αυγουστίνος, Εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν, τ. β', Ἀθήναι, 1993, σελ. 196.

Εξαιτίας του προπατορικού αμαρτήματος “...σαν μολυσμένη πηγή, αρχίζει η αμαρτωλότης του ανθρωπίνου γένους. Καί όπως, όταν μιά δεξαμενή είναι μολυσμένη, μολυσμένα θα είναι και τα νερά όλων των σπιτιών που υδρεύονται απ' τη δεξαμενή, έτσι και όλες οι ανθρώπινες υπάρξεις, που προέρχονται από το πρώτο ανθρώπινο ζεύγος που αμάρτησε, έχουν μολυνθεί από την αμαρτία...οι άνθρωποι...είναι μολυσμένοι από την αμαρτία, το μαρτυρεί το γεγονός ότι οι άνθρωποι, οπουδήποτε κι' αν κατοικούν, θεωρούν τον εαυτό τους αμαρτωλό και ένοχο και αναστενάζουν και με διάφορους τρόπους προσπαθούν να λυτρωθούν από το κακό...Αλλ' ούτε οι πλύσεις στα νερά του Γάγγη ποταμού ούτε οι θυσίες των Εβραίων ούτε οι ανθρωποθυσίες των ειδωλολατρών είναι δυνατόν να σώσουν τόν άνθρωπο από την αμαρτία. Όλα αυτά είναι απλώς απόδειξις, ότι ο άνθρωπος αισθάνεται τόν εαυτό του αμαρτωλό και ένοχο”²⁰².

Με την σταυρική θυσία του ο Χριστός “...μια σταγόνα από το αθώο και αναμάρτητο αίμα του Χριστού φτάνει για να ξεπλύνει την ένοχη ανθρωπότητα. Και αυτό το ξέπλυμα, αυτή η συγχώρηση των αμαρτημάτων, που απορρέει απ' το σταυρό του Χριστού, δίνεται στον άνθρωπο υπό τον απαραίτητο όρο να πιστέψει και να βαπτισθεί στο όνομα του Χριστού...Όταν δέ μετά την ανάστασή του έστειλε τούς μαθητές του να κηρύξουν, έδωσε τήν εντολή νά βαπτίζουν εκείνους που πιστεύουν, στο όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος”²⁰³.

Η χάρις του μυστηρίου του Βαπτίσματος καθαρίζει τον άνθρωπο από του προπατορικού αμαρτήματος και των ατομικών αμαρτημάτων στα οποία η κακία παρασύρει κάθε άνθρωπο. Το μυστήριο αυτό στηρίζεται στην εντολή του Σωτήρος.

Ότι δι' ύδατος και Πνεύματος πρέπει ν' αναγεννηθεί ο άνθρωπος και στην πρότερη κατάσταση της αθωότητος να επανέλθει. Το νερό του Βαπτίσματος δεν είναι κοινόν

²⁰² Όπ. αν., σελ. 196-197.

²⁰³ Όπ. αν., σελ. 197-198.

ύδωρ. Διότι με την προσευχή και την επίκληση κατέρχεται το Πνεύμα το Άγιο και το ύδωρ αγιάζεται. Να βαπτίζομαστε λοιπόν κατα τον λόγο του Κυρίου εις το όνομα της Αγίας Τριάδος και κατα αυτόν τον τρόπο η χάρη του Πνεύματος έρχεται και κατοικεί στην ψυχή του βαπτισθέντος, καθαρίζει και λαμπρύνει και θεϊκή αυτήν αναδεικνύει και το κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν Θεού, ανακαινίζει²⁰⁴.

Στηριζόμενος στην Προς Ρωμαίους Επιστολή του Αποστόλου Παύλου υπογραμμίζει πως την ώρα του βαπτίσματος, όπου το ένα είναι η σταύρωση και το άλλο η ανάσταση. Το ένα είναι ο θάνατος, το άλλο η ζωή...Ο άνθρωπος, σαν αμαρτωλός και ένοχος, θά έπρεπε να πεθάνει. Θα έπρεπε δηλαδή να σταυρωθεί. Αλλ' αντί να πεθάνει και να σταυρωθεί ο αμαρτωλός άνθρωπος, σταυρώθηκε ο Χριστός. Σταυρώθηκε όχι γιατί ήταν αμαρτωλός, αλλά για τίς αμαρτίες όλου του κόσμου. Έτσι και τώρα, που βυθίζεται ο άνθρωπος μέσα στο νερό, είναι σαν να πεθαίνει και να σταυρώνεται μαζί με το Χριστό. Το βάπτισμα, όπως γίνεται στην Ορθόδοξο Εκκλησία μας, πού ο βαπτιζόμενος βυθίζεται ολόκληρος στην κολυμβήθρα, εικονίζει τη συσταύρωση με το Χριστό. Όταν δέ ο βαπτιζόμενος βγαίνει απ'το νερό απαλλαγμένος από το ρύπο της αμαρτίας, τη στιγμή εκείνη είναι σαν να βγαίνει από τον τάφο, ν' αφήνει τη σαπίλα και τη νέκρα, και ν' αρχίζει μια νέα ζωή. Το βάπτισμα των Ορθοδόξων είναι μια εικόνα της σταυρώσεως και αναστάσεως του Χριστού. Έτσι διδάσκει ο απόστολος Παύλος (Ρωμ. 6, 3-4)²⁰⁵.

Χαρακτηριστικά αναφέρει πως πριν το βάπτισμα προηγείτο μια περίοδος κατηχήσεως²⁰⁶ στα της πίστεως²⁰⁷. « η επόμενη μέρα, η μέρα του Πάσχα, ήταν για

²⁰⁴Καντιώτης Α., Πολύτιμος Μαργαρίτης, Βιογραφία των οσίων Πατέρων ημών Βαρλαάμ και Ιωάσαφ, σελ. 80-82.

²⁰⁵ Καντιώτης Α., Εις την Θεϊαν Λειτουργίαν, τ. β', σελ. 198-199.

²⁰⁶Φίλιας Γ., Λειτουργική, τ. α., σελ. 405.

²⁰⁷ Βλ. Ξιώνης Ρ.Ν., Περι του Αγίου Πνεύματος, σελ. 328 "Η πίστη, συνεπώς, ως διασφάλιση της εν Αγίω Πνεύματι υιοθεσίας, δεν χαρακτηρίζει τη σχέση της υιότητας αυτή καθ' εαυτή μεταξύ

τους κατηγουμένους η πιο λαμπρή μέρα της ζωής τους. Ομολογούσαν την πίστη τους και βαπτίζονταν και καταγράφονταν στα μητρώα της Εκκλησίας ως πιστοί. Δυστυχώς όμως το σύστημα αυτό της κατηχήσεως, που έφερε τόσους θαυμάσιους καρπούς και αναδείκνυε την Εκκλησία ζώσα και ελευθέρα, νικητήρια του κόσμου, αυτό το σύστημα συν τω χρόνω ατόνησε και εξασθένησε, κι ήρθαν εποχές που καταργήθηκε τελείως. Ύστερα από το Μ. Κωνσταντίνο, όταν η νέα θρησκεία νίκησε, πολλοί προσήρχοντο για να γίνουν χριστιανοί όχι γιατί πίστευαν στο Χριστό, αλλά γιατί ήθελαν ν' ανήκουν στη θρησκεία εκείνη που επικράτησε κι έγινε θρησκεία του κράτους. Αλλά και η συνήθεια που επικράτησε στην Ορθόδοξο Εκκλησία, να βαπτίζονται οι άνθρωποι νήπια, ο λεγόμενος νηπιοβαπτισμός, συνετέλεσε ώστε να καταργηθεί τελείως η κατήχηση πριν από το βάπτισμα. Λίγοι δε είναι οι γονείς εκείνοι που κατηχούν τα παιδιά τους. Οι πιο πολλοί είναι τελείως αδιάφοροι για τη χριστιανική διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους. Υπάρχουν δε στις μέρες όχι και λίγοι γονείς, άπιστοι και άθεοι, που εμπαιίζουν το μυστήριο του βαπτίσματος. Ταπεινή μου γνώμη είναι, τα παιδιά των ανθρώπων αυτών, εφ' όσον αυτοί έχουν διακόψει κάθε ουσιαστική επαφή με την Εκκλησία, να μη βαπτίζονται νήπια, αλλά να τ' αφήνουμε ν μεγαλώσουν κι' ελεύθεροι πια ν' αποφασίζουν για τη θρησκεία τους. Νομίζω πως πλησίασε ο καιρός, που η Εκκλησία απ' αυτά τα πράγματα θ' αναγκασθεί να επανέλθει στην τάξη της αρχαίας Εκκλησίας και οι μέρες των κατακομβών να ξαναζήσουν. Το σύνθημα μας «Ζητούμεν ελευθέραν και ζώσαν Εκκλησίαν»²⁰⁸.

Επίσης, έχουμε και το δι' αίματος Βάπτισμα. Οι θεοφόροι Πατέρες λαμβάνοντας υπόψιν και την Αγία Γραφή, σπουδαίως φρόντισαν, όπως μετα το βάπτισμα διατηρήσουν καθαρό και ακηλίδωτο το ένδυμα της αφθαρσίας. Γι αυτό, ορισμένοι από αυτούς και άλλο βάπτισμα θέλησαν να αποκτήσουν, το δι' αίματος και μαρτυρίου

Θεού και ανθρώπων, αλλά την ένωση του πιστού με τον Υιό και Λόγο του Θεού ώστε ο άνθρωπος να καταστεί χάριτι υιός Θεού”.

βάπτισμα. Το οποίο είναι τιμιότατο και παντός σεβασμού άξιο, διότι δεν μολύνεται με μολυσμούς νέων αμαρτημάτων, διότι θέτει τέρμα στην επίγειο ζωή του ανθρώπου, ο οποίος θυσιάζεται υπερ της δόξης του Λυτρωτού. Του δε Κυρίου στο αίμα Αυτού βαπτισθέντες υπερ της του κόσμου ζωής και σωτηρίας, πρώτοι μιμητές έγιναν οι αυτόπτες και μαθητές και Απόστολοι και όλος ο χορός των αγίων μαρτύρων, με ποικίλα μαρτύρια, βασανιστήρια, με φωτιά και ξίφη, από του βασιλείς, τυράννους και προσκυνητές των ειδώλων. Ομολογώντας δημόσια την καλή ομολογία και τον δρόμο ατέλεσαν και την πίστη ετήρησαν, πέτυχαν των αθανάτων βραβείων της δικαιοσύνης και των Αγγέλων σύντροφοι και του Χριστού συγκληρονόμοι έγιναν²⁰⁹.

Αυτοί οι ομολογητές και μάρτυρες όχι μόνο η ομολογία τους, οι λόγοι και τα έργα, αλλά και αυτά τα αίματα και τα οστά πλήρη αγιότητας υπάρχουν, διότι και δαίμονες εκδιώκουν, και νοσήματα ανίατα εκείνων των ασθενών, οι οποίοι με πίστη προσέρχονται, θεραπεύουν. Ακόμη βέβαια και αυτά τα ενδύματα τους²¹⁰.

Ακολούθως, μετα τους διωγμούς, εμφανίσθηκαν οι ασκητές ως μάρτυρες τη προαίρεσή. Οι οποίοι φλεγόμενοι από θείου έρωτος και θέλοντας να διατηρήσουν και παραστήσουν στον Κύριο σώμα και ψυχή καθαρά περικόπτοντας τις ενέργειες των παθών και καθαρίζοντας τελείως εαυτούς εκ του μολυσμού σαρκός και πνεύματος. Τα δύο σημεία που πρόσεχαν ιδιαιτέρως ήταν, να μην βλέπουν τις ύλες των παθών, δηλαδή τα αισθητά που εξάπτουν την φαντασία και κατόπιν αγώνος αφού εξαλείψουν την μνήμη των κακών, να εμφυτεύσουν στην καρδιά τους έρωτα και πόθο των θείων και ουρανίων²¹¹. Έτσι, μέσω της κακοπαθείας εκδαπάνησαν το σαρκίο τους, γενόμενοι προαίρεσή μάρτυρες, ώστε να απολαύσουν όσα και εκείνοι που μαρτύρησαν στους διωγμούς και δι' αίματος τελειώθηκαν και όσο μπορούν να γίνουν

²⁰⁹Καντιώτης Α., Πολύτιμος Μαργαρίτης, σελ.116-117.

²¹⁰ Όπ. αν., σελ.117-118.

²¹¹ Όπ. αν., σελ.118-119.

και οι ασκητές, μιμητές των παθών του Χριστού και της ατελευτήτου βασιλείας συμμετοχοί²¹².

γ) Γάμος

Η Εκκλησία διδάσκει, ότι η έλξις μεταξύ άρρενος και θήλεος έχει εντεθεί υπο του Δημιουργού στον άνθρωπο για την ηθική τελειοποίηση αμφοτέρων των φύλων και για την διαίωνιση του ανθρωπίνου γένους.

Ο αγνός έρωσ²¹³ μεταξύ ανδρός και γυναικός βρίσκει τη φυσιολογική του κοίτη εντός του γάμου, τον οποίο ευλόγησε ο Θεός. Αλλά όπως και άλλες έμφυτες ορμές και κλίσεις εξέκλιναν λόγω της διεφθαρμένης βουλήσεως του ανθρώπου και έγιναν και γίνονται πρόξενοι πολλών κακών στην ανθρωπότητα²¹⁴.

Πέρα του γάμου, τον οποίο ευλογεί η Εκκλησία, κάθε άλλη σαρκική σχέση ανδρός προς γυναίκα και γυναικός προς άνδρα αποτελεί σοβαρά ηθική εκτροπή και καταδικάζεται ως πορνεία ή μοιχεία. Η σημερινή νεότητα διαποτίζεται συνεχώς με ποικίλα μέσα (περιοδικά κ.τ.λ.) με τη διδασκαλία του πανσεξουαλισμού²¹⁵.

²
¹² Όπ. αν., σελ.119.

²¹³ Νικολαΐδης Α., Προβληματισμοί Χριστιανικού ήθους, εκδ. Γρηγόρη, σελ. 125-127 "ο έρωτας δεν υπάρχει ως μιά προπρωτική, αλλά ως μιά μεταπτωτική πραγματικότητα...συνδέεται με τήν ανθρωπινή σωματικότητα...είναι η συνεκτική και συνδετική δύναμη ανάμεσα στα δύο φύλα...δεν νοείται εκτός του γάμου".

²¹⁴ Καντιώτης Α., Απολογισμός τρίτης τετραετίας 1975-1979, σελ. 412.

²
¹⁵ Όπ. π., σελ. 413-414.

Ο γάμος²¹⁶ ως μόνος τρόπος επίλυσης του σεξουαλικού προβλήματος, καθίσταται αναγκαίος από νεαράς ηλικίας. Διατηρώντας κατ' αυτό τον τρόπο την παρθενία τους αμφότεροι νέοι, γευόμενοι έτσι την αληθινή χαρά του χριστιανικού γάμου και στερεώνουν την νέα οικογένεια επι ακλόνητών βάσεων πίστεως και αρετής. Προς αυτό το σκοπό θα μπορούσε και το Ελληνικό κράτος να ενισχύσει αυτή την κατεύθυνση, να παντρεύονται νέοι στην ηλικία, με μείωση στρατιωτικής θητείας, οικονομική ενίσχυση κ.τ.λ.²¹⁷.

Η μονογαμία δημιουργεί το φυσικό, ηθικό και ψυχολογικό εκείνο κλίμα, εντός του οποίου δύναται να ανθίσει μία ωραία και ευτυχισμένη οικογενειακή ζωή. “Σε και μόνον”, λέγει με τρυφερή αγάπη ο άνδρας στην γυναίκα και η γυναίκα στον άνδρα. Ο δεσμός αυτός είναι ισόβιος. Τρίτος δεν δύναται να παρεισδύσει στην ιερά αυτή ένωση. Από την ιδεώδη αυτή ένωση ανδρός και γυναικός, την μονογαμία, προήλθαν οι πατριαρχικές λεγόμενες οικογένειες, μεγάλα οικογενειακά δένδρα με κλάδους, άνθη και καρπούς. Η πατριαρχική ζωή ήταν ένα είδος κοινοβιακής ζωής, η οποία υπενθύμιζε τη κοινοβιακή ζωή των πρώτων χριστιανών, όπως αυτή περιγράφεται στις Πράξεις των Αποστόλων²¹⁸.

Κατά την Παράδοση της Εκκλησίας, την οποία τηρούσε και ακολουθούσε ως ποιμένας και Ιεράρχης, κράτησε αυστηρή στάση κατά του αυτομάτου διαζυγίου.

²¹⁶ Τρεμπέλας Π., Δογματική της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, τ. 3ος, σελ. 320 “Ο γάμος είναι το μυστήριο, εν τω οποίω διά της ιερολογίας ο φυσικός δεσμός ο συναπτόμενος μεταξύ ανδρός και γυναικός, ελευθέρως συνευγνυμένων εις κοινωνίαν ωής ισόβιον, εξαγιάεται, ανυψούμενος υπέρ τήν πρό της πτώσεως κατάστασιν της υπό του Δημιουργού ευλογίας των πρωτοπλάστων, και παρέχεται τοίς συνευγνυμένοις χάρις πρὸς πλήρη επίτευξιν των του Θείου τούτου θεσμού σκοπών”.

²¹⁷ Καντιώτης Α., Απολογισμός τρίτης τετραετίας 1975-1979, σελ. 414-415.

²¹⁸ Όπ. π., σελ. 416.

Συγκεκριμένα, δεν υπέγραφε αυτόματο διαζύγιο²¹⁹ αν δεν υπήρχε κανονική,

Συντόμως, να αναφέρουμε ότι ο εκκλησιαστικός γάμος, όπως και η λύση αυτού είναι καθαρώς πνευματική και θρησκευτική πράξη, κάτι που μαρτυρείται στην μακραίωνη πορεία της Εκκλησίας στην ιστορία. Το ζήτημα λύσης ή σύναψης γάμου με νόμους που μεταβάλλονται αποτελεί ζήτημα μεταξύ Εκκλησίας και Πολιτείας. Όμως, οι επίσκοποι της Ορθοδόξου Εκκλησίας δεν είναι δημόσιοι υπάλληλοι, αλλά έχουν πνευματική δικαιοδοσία. Ο νόμος για τα διαζύγια που χορηγεί η Πολιτεία είναι ο 868/1979. Ο Μητροπολίτης Φλωρίνης, Πρεσπών και Εορδαίας κ. Αυγουστίνος υπήρξε ο μόνος που είπε όχι στη λύση του γάμου κατά τα προστάγματα της Πολιτείας²²⁰, ελπίζοντας πως θα ακολουθούσαν και άλλοι επίσκοποι, πιστοί στο Ευαγγέλιο και τους ι. κανόνες της Εκκλησίας.

Προς κατανόηση του μεγάλου ολισθήματος της απλοποιημένης εκδόσεως διαζυγίων αναφέρονται τα παρακάτω. Οι περί δημιουργίας του ανδρός και της γυναίκας λόγοι της Αγίας Γραφής είναι άξιοι πολλής προσοχής και μελέτης, προκειμένου να καθοριστούν οι σχέσεις ανδρός και γυναίκας. Ούτε εκ του ποδός ούτε εκ της κεφαλής, αλλ' εκ της πλευράς του ανδρός ο Θεός δημιούργησε την γυναίκα²²¹. Όπου τον γάμο μόνο η απιστία, η μοιχεία η οποία θεωρείται έγκλημα πλήττον θανασίμως την γαμική ενότητα, ως φόνος, η οποία υπό του Κυρίου είναι ο μόνος λόγος που επιτρέπεται η λύση του γάμου²²². Μάλιστα χαρακτηρίζει τον νόμο 868/1979 περί αυτομάτου διαζυγίου ως αντιχριστιανικό και αντισυνταγματικό, εμμένοντας πως δεν θα

²¹⁹ Καντιώτης Α., Διαζύγιον, σελ. 8 "μόνον η Εκκλησία, λέγομεν, έχει το δικαίωμα να λύη εκκλησιαστικούς γάμους, επί τη βάση της Ευαγγελικής Νομοθεσίας".

²²⁰ Καντιώτης Α., Απολογισμός τρίτης τετραετίας (1975-1979), σ.69-72.

²²¹ Καντιώτης Α., Διαζύγιον, σελ. 81.

²²² Όπ. αν., σελ. 88.

υπογράψει αυτόματο διαζύγιο²²³. Διευκρινίζοντας πως στον αγώνα κατά του αυτόματου διαζυγίου “η μάχη δίνεται όχι δι’ ατομικά συμφέροντα, αλλά διά τα ύψιστα πνευματικά συμφέροντα του ευσεβούς λαού μας”²²⁴. Ενώ προσπάθησε να αντιμετωπίσει την άμβλωση²²⁵, ως ύψιστη αμαρτία, που προβαίνουν εντός και εκτός γάμου τα ανδρόγυνα.

δ) Ιερά Εξομολόγηση

Το μυστήριο της Ιεράς Εξομολογήσεως²²⁶ θεμελιώνεται στα Κυριακά λόγια²²⁷. Ενώ τελετουργικά προηγείτο ο έλεγχος του επισκόπου²²⁸ και στην συνέχεια χορηγείτο η άφεση των αμαρτιών διά της επιθέσεως των χειρών του στον μετανοήσαντα, ενώ μαρτυρείται στις Πράξεις των Αποστόλων²²⁹ και στο κατα Ματθαίον²³⁰ Ευαγγέλιο, ότι η Εξομολόγηση λάμβανε χώρα πριν από την τέλεση της Ευχαριστίας, είχε δημόσιο

²²³ Όπ. αν., σελ. 180.

²²⁴ Όπ. αν., σελ. 163.

²²⁵ Νικολαΐδης Α., πό τη Γένεση στη Γενετική, Εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα, 2014, σελ. 227 “

Άμβλωση σημαίνει τη διακοπή της κύησης, όταν ήδη είναι διαπιστωμένη η ύπαρξη ζωής.”

²²⁶ Βλ. Τρεμπέλας Π., Δογματική της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, τ. 3ος, σελ. 258 “*Τή τόσην αυτής ισχύν καί δραστικότητα εκδηλοί η μετάνοια, εφ’ όσον είναι αληθής και ειλικρινής. Πρός τούτο δε απαιτείται απαραίτητως, ίνα προηγήται της υπό ου ιερέως απολύσεως των ημαρτημένων συντριβή και πένθος ειλικρινές επί τούτοις εκ μέρους του μετανοούντος, αποστροφή και μίσος προς αυτόν συνοδευόμενον υπό διαθέσεως όλως εναντίας προς εκείνην, ήτις ήγαγεν εις ταύτα, απόφασις σταθερά όπως εις το εξής ο μετανοών αμαρτωλός μη επανέλθη εις αυτά, αλλ’ όλως τουναντίον αποδώση καρπούς αξίους της μετανοίας μετερχόμενος ωήν όλως διάφορον και αντίθετον της διά της μετανοίας αυτού αποκρηυτομένης” και στο ίδιο σελ. 238 “Υπό την ειδικήν αυτής έννοιαν θεωρουμένη η μετάνοια είναι μυστήριον θεοσύτατον, εν τω οποίω ο ιερεύς εξ’ ονόματος του Κυρίου αφήσει τας μετά το βάπτισμα διαπραχθείσας αμαρτίας εις τόν μετά συντριβής και Ειλικρινούς διαθέσεως προς αλλαγήν βίου και ενάρτετον ωήν εξομολογούμενον ταύτας πιστόν”.*

²²⁷ Βλ. Ματθ. 16,19 18,18.

²²⁸ Α' Τιμ. 5, 20, 23.

²²⁹ Πραξ. 19,18.

²³⁰ Ματθ. 5, 23-24.

και λειτουργικό χαρακτήρα και ως εκ τούτου μπορούμε να εικάσουμε ότι υπήρχε ένα υποτυπώδες τελετουργικό²³¹.

Επίσης, υπάρχουν πολλές πατερικές μαρτυρίες περί Μετανοίας και Εξομολογήσεως και ιδιαίτερα για το τελετουργικό του μυστηρίου²³². Ενδεικτικά αναφέρονται ο Αποστολικός Πατέρας Άγιος Ιγνάτιος Αντιοχείας που μας πληροφορεί για τον καθοριστικό ρόλο του Επισκόπου²³³, το κείμενο Διδαχή των Δώδεκα Αποστόλων που συνδέει την Εξομολόγηση με το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας²³⁴, όπως και τα κείμενα Αποστολική Παράδοση του Ιππολύτου και πατερικές μαρτυρίες όπως του Μεθοδίου Ολύμπου, Μ. Αθανασίου και Ι. Χρυσοστόμου κ.α. , αλλά και οι Αποστολικές Διαταγές που περιλαμβάνουν διδαχές και οδηγίες για τη ωή και τη λειτουργική τάξη της Εκκλησίας²³⁵. Το σύγγραμμά Ποιμήν του Ερμά προβάλλεται κατ' εξοχήν το κήρυγμα της μετανοίας²³⁶. Το θέμα της επιθέσεως των χειρών κατα την τέλεση του μυστηρίου της Εξομολογήσεως, αναφέρεται χαρακτηριστικά από τον Άγιο Κυπριανό Καρχηδόνας²³⁷, ενώ μνεία ή εκτενή αναφορά κάνουν σε συγγράμματα τους πατέρες όπως ο Μ. Βασίλειος²³⁸ κ.α.

Το κατεξοχήν μυστήριο που επαναστατεί εναντίον του ο εγωισμός του ανθρώπου είναι αυτό της μετάνοιας και εξομολογήσεως. Ανταποκρίνεται στις βαθύτατες

²³¹ Αυγουστίδης Α., Εξομολογητική, Το μυστήριο της Μετανοίας στην Ποιμαντική Θεολογία, σελ. 43.

²³² Όπ. αν., σελ. 45.

²³³ Όπ. αν., σελ. 46.

²³⁴ Όπ. αν., σελ. 47.

²³⁵ Όπ. αν., σελ. 57-59.

²³⁶ Όπ. αν., σελ. 49.

²³⁷ Όπ. αν., σελ. 57.

²³⁸ Όπ. αν., σελ. 62 και εξής.

ανάγκες της ανθρώπινης ψυχής και εξυπηρετεί ύψιστα συμφέροντα του ατόμου και της κοινωνίας²³⁹.

Η εξομολόγηση προσφέρει στον τεθλιμμένο μία πολύτιμη παρηγοριά στον αμαρτωλό, αλλά ακόμη περισσότερο και από αυτό προσφέρει την συγχώρεση των αμαρτημάτων του. Η συγχώρεση των αμαρτημάτων, η εξάλειψη της ενοχής είναι εκείνο που αναζητεί διακαώς η ψυχή του αμαρτωλού μετανοούντος. Καθώς, ο άνθρωπος από την στιγμή που αμαρτήσσει εισέρχεται στην κατάσταση της ταραχής, της ανησυχίας, της ενοχής, δεν βρίσκει ησυχία, ενώ η συνείδηση του τον ελέγχει. Βρίσκεται σε μια ανείπωτη θλίψη, μία εσωτερική τραγωδία.

Αυτή η συγχώρεση των αμαρτημάτων που κάθε μετανοημένος αμαρτωλός διψά, έρχεται πλήρως στο μυστήριο της μετανοίας και ιεράς εξομολογήσεως. Είναι ο νέος Ιορδάνης ποταμός που ρέει από το αίμα Του Θεανθρώπου Χριστού μέχρι της δευτέρας παρουσίας. Το όργανο της θείας χάριτος, δια του οποίου παρέχεται η άφεση των αμαρτημάτων, είναι ο Ιερέας, πνευματικός πατήρ, ο εξομολόγος. Αυτός εφοδιασμένος με το θείον πληρεξούσιο, με αγάπη θεία θα δεχθεί τον αμαρτωλό, τον μεγαλύτερο αμαρτωλό, θ' ακούσει την εξομολόγηση του, θα ακτινοσκοπήσει το εσωτερικό της καρδιάς του, θα ψυχολογήσει καλώς τις πράξεις του, θα κάνει την ορθή διάγνωση και όταν πεισθεί ότι ο αμαρτωλός μετανόησε ειλικρινώς και έλαβε σταθερή απόφαση να πεθάνει περισσότερο παρα να αμαρτήσσει εκ νέου, τότε εν ονόματι του Χριστού δίνει την άφεση των αμαρτημάτων.

Όταν ο Ιερέας λέει την φράση” τέκνον, αφέωνται σοι αι αμαρτίαι πορεύου και μηκέτι αμάρτανε”, είναι εξόχως ιερά και συγκινητική. Ο ουράνιος Πατήρ εναγκαλίζεται τον άσωτο και εισαγάγει πάλιν στον οίκο του, την Εκκλησία του, από την οποία τόσο αφρόνως είχε απομακρυνθεί για να ζήσει τη ζωή της αμαρτίας, τη ζωή της απερίγραπτου δυστυχίας, τη ζωή του χοιροστασίου²⁴⁰.

²³⁹ Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ. Α', σελ.22-23.

Το μυστήριο αυτό είναι νέα πηγή χαράς, χαράς θείας, υπερφυσικής, την οποία κανένας δεν θα μπορέσει να αφαιρέσει, αλλά αναβλύζει στα βάθη της καρδιάς. Διότι με την εξομολόγηση λαμβάνουμε χειροπιαστή απόδειξη της ευσπλαχνίας του Θεού, η οποία ως ουράνιο τόξο θα παρηγορήσει τον μετανοούντα, με νέες δυνάμεις, άγνωστες στον άπιστο και αμετανόητο άνθρωπο, βαδίζοντας τον δρόμο της αρετής και της πίστεως²⁴¹. Το μυστήριο αυτό αποτελεί μέγιστο θαύμα, λόγω και της ηθικής αναγεννήσεως²⁴² που λαμβάνει ο μετανοημένος πιστός, με την ριζική αλλαγή του τρόπου ζωής του. Η μετάνοια βέβαια πρέπει να είναι “μεμεριμνημένη και εναργής”. Απέναντι, δηλαδή, της αμαρτίας, ο μετανοών²⁴³ δι' αυτήν δεν πρέπει να ίσταται χλιαρώς, αλλά ν' αμύνεται και να επιτίθεται γενναίως. Να μισεί την αμαρτία. Άλλο γνώρισμα ειλικρινούς μετανοίας είναι η λύπη, την οποία αισθάνεται ο αμαρτωλός δια τα υπ' αυτού διαπραχθέντα αμαρτήματα. Αυτή η λύπη στην Κλίμακα του Αγίου Ιωάννη ονομάζεται χαρμολύπη, διότι αυτή η λύπη φέρει στο βάθος της καρδιάς μας μία χαρά, χαρά τέτοια, η οποία δεν αντισταθμίζεται με όλες τις χαρές του μάταιου τούτου κόσμου²⁴⁴.

Θεία έχει την προέλευση του το μυστήριο της εξομολογήσεως. Εκείνος, ο οποίος γνωρίζει και αγαπά τον άνθρωπο όσο κανένας άλλος γνώρισε και αγάπησε αυτόν, Εκείνος συνέστησε το μυστήριο αυτό. Βαδίζοντας με πίστη προς το μυστήριο της μετανοίας και ιεράς εξομολογήσεως και στο πρόσωπο του πνευματικού πατρός ας

²⁴⁰ Όπ. αν., σελ. 26.

²⁴¹ Όπ. αν., σελ. 27.

²⁴² Όπ. αν., σελ. 28.

²⁴³ Γιαννακοπούλου Β., Η Θυσία του Μεγάλου Αρχιερέως και Αρχιποίμενος ως προϋπόθεση και σκοπός της Ποιμαντικής, σελ. 18 “ Διά της σταυρικής Θυσίας και της Αναστάσεως του Μεγάλου Αρχιερέως και Αρχιποίμενος εδόθη και η χάρις της μετανοίας στο κόσμο”.

²⁴⁴ Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ. Α', , σελ. 156.

συναντήσουμε τον Ιησού διδάσκοντα, φωτίζοντα, ελέγχοντα, παρηγορούντα και προπαντός συγχωρούντα πάντα μετανοούντα αμαρτωλό²⁴⁵.

ε) Θεία Κοινωνία

Ενώ ψάλλεται το κοινωνικό, με την ευχή “Μελίζεται και διαμερίζεται ο Αμνός του Θεού, ο μελιζόμενος και μη διαιρούμενος, ο πάντοτε εσθιόμενος και μηδέποτε δαπανώμενος, αλλά τούς μετέχοντας αγιάζων”.

Ο Ιερέυς εδώ παίρνει τον άρτο, τον τεμαχίζει σε τέσσερα μέρη, που στο καθένα απ' αυτά είναι χαραγμένα, στο μεν πρώτο το ΙΣ, στο δεύτερο το ΧΣ, στο τρίτο το ΝΙ, και στο τέταρτο το ΚΑ. Τα γράμματα αυτά, όταν τα ενώσουμε, σχηματίζουν τη φράση “ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ ΝΙΚΑ”. Είναι αυτό μία εκδήλωση της πίστεως μας, ότι ο Χριστός σαν Θεάνθρωπος είναι αήττητος...”Μελίζεται και διαμερίζεται ο Αμνός του Θεού”. Μ' αυτό που κάνει ο ιερέυς, να τεμαχίζει τον άγιο άρτο, μιμείται το Χριστό, που τελώντας για πρώτη φορά το μυστήριο των μυστηρίων πήρε τον άρτο και κόβοντας τον σε κομμάτια έδινε στους αποστόλους από ένα κομμάτι. Αλλ' ενώ ο άγιος άρτος γίνεται κομμάτια, εν τούτοις, παρ' όλη τη διαίρεσή του άρτου σε μυριάδες κομμάτια σε όλα τα θυσιαστήρια των ιερών ναών της Ορθοδοξίας, ο ουράνιος άρτος, το σώμα του Χριστού, ο Αμνός του Θεού²⁴⁶, παραμένει αδιαίρετος, ένας και μόνο²⁴⁷.

²⁴⁵ Όπ. αν., σελ. 29.

²⁴⁶ Βλ. Καντιώτης Αυγουστίνος, Πάσχα, σελ. 23 “Αμνός άμωμος, χωρίς δηλαδή το παραμικρόν ελάττωμα, καθαρός και αμίαντος, είνε ο Χριστός”.

²⁴⁷Καντιώτης Α., Εις την Θείαν Λειτουργίαν, τ. β', σ.315-316.

Επίσης, ο Ιερέυς παίρνει το κομμάτι εκείνο του αγίου άρτου, πάνω στο οποίο είναι χαραγμένο το ΙΣ και το ρίχνει στο άγιο ποτήριο, λέγοντας “Πλήρωμα ποτηρίου πίστεως Πνεύματος Αγίου. Αμήν”²⁴⁸.

Δηλαδή, το νόημα είναι το εξής. Ο Κύριος έγινε άνθρωπος, έπαθε και σταυρώθηκε, ετάφη και αναστήθηκε και ανελήφθη στους ουρανούς, για να λάβουμε Πνεύμα Άγιο, που σαν ποταμός αστείρευτος άρχισε να ρέη και να αρδεύη τήν Εκκλησία ύστερα από τη σταυρική θυσία του Χριστού. Χωρίς τη σταυρική θυσία του Χριστού δεν ήταν δυνατό να έλθη Πνεύμα Άγιο...”Πλήρωμα ποτηρίου πίστεως Πνεύματος Αγίου”. Ρίχνοντας μέσα στο άγιο ποτήριο τό κομμάτι του αγιασμένου άρτου με τα γράμματα ΙΣ γίνεται ένωση των δύο στοιχείων, του αγιασμένου άρτου και του αγιασμένου οίνου. Τέλος, προτού κοινωνήσει ο Ιερέας, λέει “Ευλογημένη η ζέσις των αγίων σου πάντοτε, νυν και αεί και εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν.” Όχι κρύο νερό, αλλά ζεστό πρέπει να χύνεται μέσα στο άγιο ποτήριο κατά τη στιγμή αυτή...όταν ένας στρατιώτης κέντησε την αγίαν πλευρά του Χριστού μας με τη λόγχη, βγήκε αμέσως αίμα και νερό, σημάδι ότι πέθανε. Για να θυμόμαστε αυτό το γεγονός ρίχνει ο Ιερέυς το ζεστό νερό μέσα στο άγιο ποτήριο²⁴⁹. Αλλ' υπάρχει κι άλλος λόγος...οι χριστιανοί ιδίως όταν πάνε να κοινωνήσουν, πρέπει να είναι θερμοί στα αισθήματα πίστεως και αγάπης προς το Χριστό. Ένας πόθος, ο πόθος να κοινωνήσουν και να γίνουν ένα με το Χριστό, αυτός ο άγιος πόθος πρέπει σαν φωτιά να καίει στα σωθικά τους²⁵⁰.

“Μετά φόβου Θεού, πίστεως και αγάπης προσέλθετε”.

Τα λόγια αυτά αποτελούν μια πρόσκληση προς τους εκκλησιαζομένους γιά να προσέλθουν να κοινωνήσουν τα άχραντα μυστήρια. Παλαιότερα, όταν η πίστις ήταν ζωντανή και οι χριστιανοί ζούσαν σύμφωνα με το θέλημα του Θεού, όλοι όσοι βρίσκονταν την ιερή αυτή στιγμή μέσα στην εκκλησία, πλησίαζαν και κοινωνούσαν

²⁴⁸Όπ. αν., σ.318.

²⁴⁹Όπ. αν., σ.318-319.

²⁵⁰Όπ. αν., σ.319.

τα άχραντα μυστήρια. Αλλά κατόπιν ήρθαν στο γένος μας χρόνια δουλείας, αγνοίας και σκότους. Η πίστις ψυχράνθηκε, τα ήθη κατέπεσαν και οι χριστιανοί δεν προσέρχονταν στη θεία Κοινωνία τακτικά, όπως πρωτύτερα²⁵¹.

Ο τρόπος με τον οποίο πλησιάζουμε τα Άχραντα μυστήρια κατά την πρόσκληση που δια στόματος του Ιερέως είναι “ Ω χριστανέ, να κοινωνήσης με φόβο Θεού. Να κοινωνήσης με πίστι. Να κοινωνήσης με αγάπη. Δηλαδή, στήν ψυχή σου την ώρα της θείας κοινωνίας πρέπει να βασιλεύη το ευγενέστερο απ' όλα τα αισθήματα, η αγάπη. Η αγάπη, που μπορεί να πή και να επαναλάβη τη φωνή του Χριστού “Πάτερ, άφες αυτοίς...”²⁵².

Αλλά, δυστυχώς, οι πιο πολλοί δεν κοινωνούν μ' αυτή την αγάπη. Αυτοί μοιάζουν με κάποιον, που νήστεψε, και τη Λαμπρή πήγε να κοινωνήσει, αλλ' όταν μέσα στο ναό είδε τον εχθρό του, ταραχτηκε τόσο πολύ, ώστε ξέχασε και τόν τόπο και τη στιγμή την ιερή, κι' έβγαλε μαχαίρι να τον σκοτώσει. Και θα τον σκότωνε, αν δεν τον συγκρατούσαν! Σκληρές καρδιές, που δεν μαλακώνουν ούτε μπροστά στη θεϊκή φωτιά της απέραντης αγάπης του Θεού²⁵³.

Κατά την Θεία Ευχαριστία²⁵⁴, ο ίδιος ο Κύριος μας Ιησούς Χριστός ίσταται επί της αγίας Τραπέζης και του μικρότερου εξωκκλησίου, στο οποίο τελείται το μυστήριο ακόμη και από των ευτελέστερων της Ορθοδοξίας μας ιερέων και με φωνή απείρου αγάπης λέγει δια του στόματος του λειτουργού “Λάβετε φάγετε!...Πίετε!..”Να λάβετε

²⁵¹Όπ. αν., σ.325-326.

²⁵²Λουκ.23,24.

²⁵³Όπ. αν., σ.329.

²⁵⁴ Τρεμπέλας Π., Δογματική..., τ. 3ος, σελ. 142 “ Η θεία Ευχαριστία είναι το μυστήριο, εν τω οποίω ο Χριστός είναι πράγματι και ουσιωδώς παρών υπό τα είδη του άρτου και του οίνου, προσφερόμενος μέν ως αναίμακτος θυσία και αναπαράστασις της επί του Σταυρούεφάπαξ και εις το διηνεκές προσενηχθείσης, διαδιδόμενος δέ εις ωποιόν βρώσιν και κοινωνίαν τοίς πιστοίς”.

δηλαδή εκ της τεραστίας, απείρου δυνάμεως μου. Ακόμη και ένα ψίχουλο, μία ρανίδα αρκεί, για τη νέα ζωή, αιώνια ζωή, κατάσταση θείας μακαριότητας δημιουργείται²⁵⁵.

Αντίθετα, αν ο άνθρωπος αφήνεται μόνο στις δικές του δυνάμεις είναι αδύνατον να προχωρήσει ούτε ένα βήμα προς την ηθική του τελειοποίηση. Ερμηνεύοντας ο π.Αυγουστίνος, κατα το πατερικό πνεύμα ερμηνείας της Γραφής, στο Γ' Βασ. 19, 6-8, όπου εμφανίζεται Άγγελος Θεού και δίνει στον Προφήτη Ηλία άρτο. Ο άρτος ο γλυκύτερος, τον οποίον έφαγε ο Προφήτης Ηλίας, είναι εικόνα του άλλου εκείνου άρτου, του πραγματικού εκείνου άρτου, του άρτου της ζωής, του σώματος και του αίματος του Κυρίου, τον οποίο δια του μυστηρίου της θείας Ευχαριστίας προσφέρει στους πιστούς η Εκκλησία μας. Αυτός ο άρτος δίνει μυστηριώδη δύναμη στον κοινωνούντα. Αυτά είναι η ζωηρότητα πνευματικών κινήσεων, πτέρυγας αετού, τρέχει προς τα άνω, αναζητεί τον Ιησού²⁵⁶, πλησιάζει τους αγγέλους και αρχαγγέλους, ακούει τα άσματα του ουρανού, γίνεται θεωρός θείας δόξης, το μέγιστο και ασύλληπτο είναι ότι ενώνεται με το Χριστού. Το δραστικότερο φάρμακο κατα του διαβόλου, είναι το αίμα Του αρνίου²⁵⁷.

Ανώτερο από κάθε άλλο είδος δώρου είναι τα Τίμια Δώρα του Χριστού, δηλαδή το αίμα και σώμα του κατα το υπερφυές θείο μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας²⁵⁸. Όμως, η συμμετοχή στη θεία κοινωνία πρέπει να γίνεται με φόβου Θεού και όχι αναξίως κατα τον Απόστολο Παύλο, καθώς δύναται να φέρει αυστηρές ποινές²⁵⁹, ποινές φοβερών ασθενειών και θανάτων επιβάλλει η θεία δικαιοσύνη. Ερμηνεύοντας ο Ι. Χρυσόστομος στην 24η ομιλία του στην Α' προς Κορινθίους Επιστολή και στις

²⁵⁵Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ.Α', σελ. 182.

²⁵⁶ ΜΘ 24,28.

²⁵⁷Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ.Α', σελ. 183-184.

²⁵⁸Καντιώτης Α., Προς τον Γολγοθάν, σελ. 41 “*Ιδρύει το υπερφυσικότερον μυστήριον της Χριστιανοσύνης, διά του οποίου το αίμα της καινής διαθήκης μεταγγίζεται και δια μέσου των αιώνων ρέει εις τας φλέβας των χριστιανών*”.

²⁵⁹ Α' Κο 11, 30.

7η και 50η ομιλίες του στο κατα Ματθαίον Ευαγγέλιο αναφέρεται εκτενώς στις προϋποθέσεις της συμμετοχής στην Θεία κοινωνία²⁶⁰.

Παρόλα αυτά, οι κήρυκες του θείου λόγου δεν πρέπει να απελπίζονται, αλλά να ενθαρρύνονται. Άνευ εξαναγκασμού και βίας, με πραγματική διάθεση ιεράς ενώσεως μας στο θείο αυτό μυστήριο. Με ελεύθερη επιλογή, ακολουθώντας την στενή πύλη και τεθλιμμένη οδό, την οδό του μαρτυρικού Γολγοθά, με αποστροφή, μίσος προς την αμαρτία που διασπά την ιερά ενότητα και χωρίζει Θεό και άνθρωπο, η ειλικρινής, βαθεία, ισόβιος μετάνοια για ό,τι αμαρτωλό πράξαμε ή πράττουμε, η απόφαση να ακολουθήσουμε το Χριστό, η προσφορά ολόκληρου του εαυτού μας χωρίς την ελάχιστη επιφύλαξη, αυτά είναι τα ουσιώδη γνωρίσματα του αξίως κοινωνούντος του σώματος και αίματος του Χριστού εις άφεση των αμαρτιών και ζωή αιώνια²⁶¹.

Η Θεία μετάληψη είναι μυστική δύναμη που εισέρχεται στο εσωτερικό του ανθρώπου, ένεση, εμβολιασμός, μεταβολή της αγριελαίας σε καλλιέλαιο, η εκ λύκου σε αρνίο μεταμόρφωση, η θέωση²⁶².

Ο Κύριος μας διαβεβαιώνει *“οί πατέρες υμών έφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθανον οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγη καὶ μὴ ἀποθάνῃ. ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· ἐάν τις φάγη ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. Ἐμάχοντο οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες· πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν; εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθῶς ἐστὶ βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστὶ πόσις. ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ*

²⁶⁰ Ὁπ. αν., σελ.185-186.

²⁶¹ Ὁπ. αν., σελ.187.

²⁶² Ὁπ. αν., σελ.188.

πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με κἀκεῖνος ζήσεται δι' ἐμέ. οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα καὶ ἀπέθανον· ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδασκῶν ἐν Καπερναούμ.²⁶³ Για ὅλα μπορούμε να αμφιβάλλουμε, αλλά όχι για τις αλήθειες των λόγων του Κυρίου, υπέρ πάσης άλλης μαρτυρίας, υπερ πάν άλλο εγκόσμιο κύρος είναι για μας οι λόγοι του Κυρίου.

Κατά τα ανωτέρω, χωρίς την θεία Κοινωνία αληθῆς χριστιανική ζωή δεν υπάρχει. Νεκροί οι χριστιανοί και οι Εκκλησίες των οποίων τα μέλη δεν κοινωνούν, μετέχοντας αξίως των φρικτῶν μυστηρίων. Γι' αυτό πρέπει να καλλιεργήσουμε πόθο ζωηρό, χωρίς αναβολές, με προθυμία, με την προετοιμασία μας, με καρδιά νέα Βηθλεέμ κα ὕμνους ευχαριστίας, ὡστε να μετέχουμε, ενωθούμε με τον Χριστό που είναι η μόνη αληθινή ζωή και κοινωνώντας να δεχθούμε το Χριστό στην καρδιά μας, ο οποίος είναι η πηγή αθανασίας²⁶⁴. Ενώ στην συνήθη ερώτηση για το κάθε πότε πρέπει να κοινωνάμε, ο Ι. Χρυσόστομος λέει και κάθε μέρα αν είσαι καθαρός, προετοιμασμένος, αλλιῶς οὔτε το Πάσχα²⁶⁵.

Επίσης, ακριβῶς η Θεία Κοινωνία είναι αυτή που διακρίνεται ο ορθόδοξος ναός από τους ναούς των ετεροδόξων. Καθὼς, στους μεν παπικούς μόνο το σώμα (ὄστια) μεταδίδεται στους λαϊκούς, ενώ στους ναούς των διαμαρτυρομένων η Θεία Ευχαριστία δεν είναι πλέον μυστήριο και μετατράπηκε σε απλή τελετή, σε μνημόσυνο του σταυρικού θανάτου και της αναστάσεως του Κυρίου²⁶⁶.

²⁶³ Ιω 6, 49-59.

²⁶⁴ Όπ.αν., σελ.188-189.

²⁶⁵ Όπ.αν., σελ.190.

²⁶⁶ Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ. Β', σελ. 174.

Το μυστήριο της Θείας κοινωνίας και της μετάδοσης του τιμίου σώματος και αίματος Του Χριστού, είναι θείο και ανεξιχνίαστο μυστήριο, πίστη αδιστακτώ και θείο έρωτα καταλαμβάνεται όποιος μετέχει. Για τους πιστούς πέραν θεολογικών συζητήσεων αρκούν οι λόγοι του Κυρίου²⁶⁷. Στην αρχαία Εκκλησία οι πιστοί διακατέχονταν από φλογερή αγάπη προς το ιερό μυστήριο²⁶⁸ και έσπευδαν να κοινωνήσουν. Χαρακτηριστικό είναι ότι η Εκκλησία λάμβανε πρόνοια, ώστε και όσοι βρίσκονταν σε ασθένεια και στις φυλακές δια την ομολογία του Ιησού Χριστού ευρισκομένους, δια μέσου των διακόνων και άλλων έμπιστων προσώπων μεταφέρεται, που παρα την προς θάνατον πορεία τους, ανέμεναν να λάβουν τα Τίμια Δώρα. Κοινωνούσαν μάλιστα οι πιστοί όχι μόνοι τις Κυριακές, αλλά και δύο, τρεις και περισσότερες φορές, όσες τελούταν η Θεία Λειτουργία. Σε αντίθεση με σήμερα, όπου υπάρχει ψύξη του θρησκευτικού συναισθήματος, οι χριστιανοί, δείχνουν αδιαφορία προς το ουράνιο μάννα, την θεία Κοινωνία, δείχνουν αδιαφορία και προς άλλα ευτελή κόσμου τούτου προϊόντα και θέληγτρα στρέφονται και αφοσιώνονται²⁶⁹.

Όλα αυτά λόγω ανυπαρξίας αγάπης και πόθου Χριστού και της βασιλείας του. Δεν υπάρχει πόθος αιωνιότητάς, γι' αυτό δεν υπάρχει πόθος για την Θεία Κοινωνία.

Στην πρόσκληση του Ιερέως για την μετάληψη των πιστών πρέπει να μετέχουν προετοιμασμένοι οι πιστοί και να απέχουν μόνο όσοι υπόκεινται σε σοβαρά παραπτώματα²⁷⁰.

Μετα την δέηση, την κοινή προσευχή, με φόβο Θεού, πίστη και αγάπη, μετάληψη των μυστηρίων και παραμονή μέχρι του τέλους της Θείας Λειτουργίας²⁷¹. Αυτή η ψυχή γίνεται ωραία ως ο ήλιος ακτινοβολεί από το θείο φως.

²⁶⁷ Ιω 6, 53-56.

²⁶⁸ Βλ. Γιαννακοπούλου Β., Η Θυσία του Μεγάλου Αρχιερέως και Αρχιτοίμενος ως προϋπόθεση και σκοπός της Ποιμαντικής, σελ. 15 “ Κύριο έργο του ιερέως είναι η προσφοράτης αναϊμάκτου Θυσίας επί του ιερού Θυσιαστηρίου”.

²⁶⁹ Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ. Β', σελ. 175.

²⁷⁰ Όπ. αν., σελ. 176.

²⁷¹ Βλ. Γιαγκάζογλου Στ., Κοινωνία εσχάτων, σελ. 56 “Ό,τι γίνεται στην Ευχαριστία αφορά την υπέρβαση της βιολογικής υπόστασης, τη μεταβολή των υπαρκτικών δυνατοτήτων της φύσης, την κοινωνία και

Το πρόσωπο γίνεται ιλαρό, η φωνή γλυκεία, η συναναστροφή μετά των άλλων ανθρώπων πλήρης χάριτος. Προς ενίσχυση αυτής της πνευματικής πορείας και ιδίως την Κυριακή, ενδυναμώνεται με την πλήρους παρηγοριάς μελέτη της Αγίας Γραφής²⁷².

Η κοινωνία της αγάπης είναι για την ορθοδοξία ευχαριστιακή κοινωνία, είναι διάδραση μυστηρίου και πραγματικότητας, δεν είναι μόνο μυστήριο, αλλά ακριβώς ως μυστήριο είναι η τέλεια κοινωνία ανθρώπου και Θεού, είναι η ίδια η Εκκλησία με όλο το θεανδρικό και ανθρωπολογικό περιεχόμενο της²⁷³. Η διάδραση στην Επικοινωνιακή Θεολογία είναι εμπειρική κοινωνία μετοχής στο Σώμα Χριστού, είναι η Κοινωνία των Μελών κάτω από το κοινό Ποτήριο της Ευχαριστίας²⁷⁴.

στ) Ιερωσύνη

Η Ιερωσύνη²⁷⁵, όπως διδάσκει η Ορθόδοξος Εκκλησία, δεν χάνει την αξία της αν ο ιερέυς που τελεί τα μυστήρια δεν είναι εν τάξει. Και ο πίο ανάξιος ιερέυς, πρέπει να γνωρίζουμε, εφ' όσον έχει κανονική χειροτονία και δεν έχει κανονικώς καθαιρεθεί, μπορεί να τελεί μυστήρια και τα μυστήρια είναι έγκυρα τόσο, όσο και τα μυστήρια εκείνα που τελεί ο αγιώτερος κληρικός. Από το στόμα του ιερέως, όποιος κι αν είναι αυτός, όσες φορές τελεί μυστήρια, από το στόμα του βγαίνουν λίρες, λόγια χρυσά, που αν τα πιστέψεις μπορούν να σε σώσουν, διότι έχουν δύναμη σωτηρίας²⁷⁶. Παρότι

αλληλοπεριχώρηση των μελών του Σώματος του Χριστού, την πραγμάτωση του προσώπου”.

²⁷² Όπ. αν., σελ. 177.

²⁷³ Γαϊτάνης Β., Απο την επικοινωνία στην κοινωνία, σελ. 281.

²⁷⁴ Γαϊτάνης Β., Δοκίμια Επικοινωνιακής Θεολογίας, σελ. 52.

²⁷⁵ Βλ. Δογματική της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, τ. 3ος, σελ. 287 *“Η ιερωσύνη είναι τό υπ’ αυτού του Κυρίου συσταθέν μυστήριον, εν τω οποίω διά της μετ’ ευχής επιθέσεως των χειρών του επισκόπου επί των εις ένα των τριών βαθμών της ιερατικής τάξεως χειροτονούμενον μεταδίδεται εις αυτόν η ικανούσα τήν ασθένειαν αυτού θεία χάρις προς έγκυρον και θεάρεστον άσκησιν της εξουσίας και των λειτουργημάτων του οικείου βαθμού”.*

²⁷⁶ Καντιώτης Α., Ποικίλα, σελ. 126-127.

η έννοια του Θεού ως ουσία μένει πάντα υπερβατική, οι ενέργειες του χαρισματικά είναι μεθεκτές από τον άνθρωπο του εκκλησιαστικού σώματος²⁷⁷.

Επίσκοποι

Στηριζόμενος ο π.Αυγουστίνος στην Αγιοπατερική παράδοση και συγκεκριμένα στον Άγιο Νικόδημο τον Αγιορείτη και το έργο του δευτέρου “Συμβουλευτικόν εγχειρίδιον” αναφέρεται στο διπλό λόγο της τοποθέτησεως του Ευαγγελίου στην κεφαλή του Επισκόπου κατα την διάρκεια της χειροτονίας.

Αυτοί οι λόγοι είναι, πρώτον, η ενθύμηση σε του χειροτονούμενου, σε όλη του την ζωή ότι η εξουσία, την οποίαν λαμβάνει, δεν είναι μια εξουσία κοσμική, μία εξουσία ασύδοτος, η οποία θα του επιτρέπει να κάνει ό,τι θέλει εν τη Εκκλησία, αλλ' εξουσία πνευματική, η οποία εις κάθε ενέργειαν της θα έχη ως γνώμονα τόν νόμον του Θεού, όπως ο νόμος ούτωςεν τελειότητι διατυπώνεται εις το Ευαγγέλιον. Δεν δύναται ο Επίσκοπος να πει ή να πράξει κάτι που είναι αντίθετο από το Ευαγγέλιον. Θα κυβερνά το πλοίο αυτό που λέγεται Εκκλησίαν, έχων ως πυξίδα το Ευαγγέλιον. Δεν θα παρεκκλίνει της γραμμής ουδέ κατ' ελάχιστον. Οικτρών ναύαγιο αναμένει το πλοίο εκείνο του οποίου ο πλοίαρχος παύει να συμβουλευέται την πυξίδα. Αλλά και πνευματική καταστροφή αφάνταστος θα είναι το αποτέλεσμα της διοικήσεως επισκοπής, της οποίας ο επίσκοπος εν τη καθημερινή αυτού αναστροφή με τον λαό ουδόλως λαμβάνει υπ' όψιν τας σαφείς διατάξεις του ευαγγελικού νόμου, αλλά πορεύεται κατά τας πονηράς επιθυμίας της καρδιάς του και συμφώνως προς αυτάς θέλει να διοικείται ο λαός του Θεού.

Φρικτότερο θέαμα και απο τον να ποδοπατεί Επίσκοπος το Ευαγγέλιον εν μέσω της Θείας Λειτουργίας, είναι εκείνο κατα το οποίο η ζωή και η δράσης του Επισκόπου εν τη Εκκλησία του Χριστού είναι άρνηση, είναι καταπάτηση του ευαγγελικού νόμου, του θελήματος του Θεού. Ο Επίσκοπος να θέτει το ευαγγέλιο πάνω από όλα και από τον εαυτό του με θυσιαστικό πνεύμα.

²⁷⁷ Γαϊτάνης Β., Από την επικοινωνία στην κοινωνία, σελ. 277.

Υπέρ την κεφαλήν του τίθεται το Ευαγγέλιον κατα την φρικτήν ώραν της χειροτονίας του και δια της συμβολικής αυτής πράξεως λαμβάνεις το μέγα δίδαγμα ότι η ζωή και η διοίκησις του πρέπει να είναι καθαρώς ευαγγελική²⁷⁸.

Ο δε δεύτερος λόγος, δια τον οποίον το ιερόν Ευαγγέλιον τίθεται επι της κεφαλής του χειροτονουμένου επισκόπου, είναι όπως δια της συμβολικής ταύτης πράξεως ζωηρώς αυτό παρασταθή ότι τώρα που ηξιώθη να ανέλθη εις την ύψιστον βαθμίδα της ιερωσύνης, τώρα περισσότερο από κάθε άλλον κληρικών και λαϊκών αυτός ως επίσκοπος πρέπει όχι απλώς καθημερινώς να διαβάξη αλλά να εντρυφά εις τας αθανάτους σελίδας της αγίας Γραφής, υψίστην πνευματικήν ηδονήν έχων την καθημερινήν έρευναν των θείων νοημάτων. “ Πρόσεχε τη αναγνώσει”, είνε η έντονος προτροπή του αγίου Πνεύματος, η οποία διά του αποστόλου Παύλου το πρώτον απηυθύνθη προς τον επίσκοπον Τιμόθεον και εξακολουθεί να επευθύνεται προς πάντα επίσκοπον. Μόνον επίσκοπος, ο οποίος διαρκώς μελετά και εντρυφά εν τω λόγω του Θεού, και δια πάσαν απορίαν του συμβουλεύεται τα άριστα ερμηνευτικά συγγράμματα των πατέρων και διδασκάλων της Εκκλησίας, μόνον τοιούτος επίσκοπος δύνεται εκ του ακενώτου φρέατος των Γραφών ν' αντλή ύδωρ ζων, διδασκαλίαν ορθόδοξον, με την εποποιάν καθ' εκάστην ημέραν, αλλά κατ' εξοχήν τας Κυριακάς και τας μεγάλας εορτάς, να ποτίζει τον λαόν που διψά την αλήθειαν. Επιμένων δε εν τη μελέτη και τη διδασκαλία του λαού θα γίνη και αυτός μιά πηγή, πνευματικός ποταμός, εκ του οποίου θ' αρδεύεται όλον το γεώργιον, όλη η επισκοπή του. Παράδειγμα επισκόπων, οι οποίοι ηγάπησαν το Ευαγγέλιον και ανεδείχθησαν μελίρρυτοι ποταμοί της θείας διδασκαλίας, είναι οι τρείς Ιεράρχαι. Δέκα τρία έτη έζησαν εις την έρημον ο Μ. Βασίλειος και ο Γρηγόριος ο Θεολόγος μελετώντες τας Γραφάς, όπως και ο Ι. Χρυσόστομος²⁷⁹.

²⁷⁸ Καντιώτης Α., Κηρύξατε το Ευαγγέλιον, Εκδ. Ορθοδόξου Ιεραποστολικής Αδελφότητας “Σταυρός”, Αθήναι, 1986, σ.101-103.

²⁷⁹ Όπ.αν., σ.103-105.

Προηγείται η κάθαρσις του νοός και της καρδίας, προηγείται η βαθεία γνώσης της Γραφής και έπεται η ποιμαντορία. Χωρίς την εσωτερικήν αυτήν κάθαρσιν, χωρίς την βαθείαν γνώσιν της Γραφής οποία επιτυχία διδασκαλίας λαού δύναται να γίνη; ²⁸⁰.

Ο ρηξικέλευθος Ιεράρχης ορμώμενος απο τα ανωτέρω σχετικά με την θέση, στάση και τρόπο διαποιμάνσεως των Επισκόπων δεν διστάζει να ελέγξει και τα κακώς κείμενα της εποχής του. Συγκεκριμένα, ως προς την διοίκηση της Εκκλησίας από τους επισκόπους σύμφωνα με το Ευαγγέλιο αναφέρει ότι “ θλιβερά η διαπίστωσις, η και υπό άλλων γινομένη, ότι η Ιεραρχία της Εκκλησίας της Ελλάδος αφήκε και υπεισήλθεν εις την διοίκησιν των πνευματικών πραγμάτων το κοσμικόν πνεύμα, το αντιχριστιανικόν πνεύμα. Και μόνον αι περί διαζυγίου διατάξεις της ελληνικής πολιτείας, εις τας οποίας δυστυχώς υπέκυψεν η επίσημος Εκκλησία εκδίδουσα διαζύγια παρά την σαφεστάτην του Ευαγγελίου εντολήν (Μθ 5, 32)...Διά την επικράτησιν αντιευαγγελικών, αντιχριστιανικών αρχών εν τη διοικήσει του έθνους μας την μεγίστην ευθύνην, δεν θα παύσωμεν να το τονίζωμεν, έχουν οι επίσκοποι της επισήμου Εκκλησίας²⁸¹.

²⁸⁰ Όπ.αν., σ.106.

²⁸¹ Όπ. αν., σελ.107-108.

Επισημαίνοντας πως η Εκκλησία πρέπει να αποτινάξει την δουλικότητα και εκκοσμίκευση, να δέχεται και να προβαίνει σε κολλακείες με την πολιτική εξουσία, ούτε να επαναπαύεται σε χρυσοστόλιστους αναπαυτικούς θρόνους και πως θα φέρει νικηφόρο μάχη στον σύγχρονο κόσμο που ανασταυρώνει τον θεάνθρωπο στο όνομα του εκσυγχρονισμού, των φώτων και επιστημών.²⁸²

Επίσης, στηριζόμενος στον 19ο κανόνα της ΣΤ' Οικουμενικής Συνόδου που επιτάσσει τους προεστώτας να κηρύττουν τον θείο λόγο κατα τις Κυριακές, σχολιάζει “Άλλοι εκ των επισκόπων λειτουργούν μεν μετά πάσης μεγαλοπρεπείας και μάλιστα εις μνημόσυνα, αλλά δεν ομιλούν, και δύναται τις περί αυτών να επαναλάβη το του Ιερού Χρυσοστόμου περί τινος επισκόπου της εποχής του, ότι είνε αφωνότεροι ιχθύος. Άλλοι δε ομιλούν, αλλά προτιμότερον θα ήτο να μη ωμιλούν, διότι ομιλούν εντελώς απροετοίμαστοι, λέγοντες παν ο,τι επ' ακαιρίμαν γλώτταν έλθη. Ίσως νομίζουν ότι εξ αργυρίου και χρυσού λαμπακοπούσα αρχιερατική στολή ως δια μαγείας είνε ικανή να κάμη αργυρά και χρυσά τα στόματα των...το όπλον της Εκκλησίας ήτο και είνε και θα είνε το κήρυγμα του Ευαγγελίου που κηρύττεται μετά πάσης παρρησίας”²⁸³.

Σημειώνοντας επίσης *“Αγαπητοί! Εις τον βίον του αγίου Κοσμά του Αιτωλού είχομεν αναγνώσει ότι ο μέγας του Ευαγγελίου κήρυξ είχε φθάσει εις κάποιαν μικράν πόλιν της Β. Ηπείρου, ήτις ήτο και έδρα επισκόπου. Ο επίσκοπος ήτο εις των αδαφόρων ποιμένων. Αλλά τό κήρυγμα του Κοσμά τον συνεκλόνησε. Τόν έκαμε να εγερθή εκ του ύπνου του. Συνησθάνθη την ενοχήν του ως ποιμενάρχου. Είδε τας τεραστίας ελλείψεις, των οποίων πρώτη ήτο η άγνοια της Γραφής. Δι' αυτό εκλείσθη*

²⁸² «Ελευθέρα και ζώσα Εκκλησία»,Καντιώτης Α., σελ.. 174-176 και σελ. 26 και εξής.

²⁸³ Καντιώτης Α., Κηρύξατε το Ευαγγέλιον, σελ. 109-111.

εντός της επισκοπής του επί αρκετόν χρονικόν διάστημα και μετα του αγίου Κοσμά καθημερινώς, ημέραν και νύκτα, εμελέτα τας Γραφάς. Έγινεν άλλος άνθρωπος.

Εάν και οι σημερινοί επίσκοποι ήρχοντο ποτε εις βαθείαν συναίσθησιν... όπως ο επίσκοπος εκείνος και εκλείοντο μόνοι εντός ιεράς Μονής επι δύο και τρείς μήνας, τας Γραφάς μελετώντες και εν τω λόγω του Ευαγγελίου αγιαζόμενοι, και εξήρχοντο κατόπιν εις περιοδείαν συνοδευόμενοι από φλογερούς ιεροκήρυκας και μετ' αυτών αρμονικώς συνεργαζόμενοι, ω τότε οποία ευλογία, οποία καρποφορία θα επαρουσιάζετο! Ω επίσκοποι! Προς υμας ως διαδόχους των αποστόλων κυρίως απευθύνεται η εντολή του Κυρίου “Κηρύξατε το Ευαγγέλιον”. Σπείρατε παντού τόν ουράνιον σπόρον. Κατηγήσατε, διαφωτίσατε, νουθετήσατε, ελέηξατε, σώσατε. Εργάζεσθε αόκνως “έως ημέρα εστί. Έρχεται νύξ ότε ουδείς δύναται εργάζεσθαι”²⁸⁴” (Ιω 9,4).

Επίσης, κρίνεται αναγκαίο να διευκρινιστεί ότι ο επίσκοπος « είναι ο εν Χριστω αδελφός, που σαν πρώτος μεταξύ αδελφών πρέπει να συμπεριφέρεται προς τους άλλους ιερείς σαν μικρούς αδελφούς»²⁸⁵. Καθώς, η διαφορά μεταξύ ιερέως και επισκόπου βρίσκεται κυρίως στο ότι ο ιερέας έχει την ευθύνη για μία μονάχα ενορία. Ο επίσκοπος έχει την ευθύνη για όλες τις ενορίες, για όλους τους χριστιανούς της Μητροπολιτικής του περιφέρειας.

²⁸⁴ Όπ. αν., σελ. 112-114.

²⁸⁵ Καντιώτης Α. , Εις την Θείαν Λειτουργίαν, τ. α',σελ. 93.

Έχει τεράστια ευθύνη²⁸⁶. Άμα χαθεί ο τσοπάνος, χάνονται και τα πρόβατα. Γι' αυτό λυσσάει ο διάβολος εναντίον επισκόπου. Ο επίσκοπος κατά τον Ι.Χρυσόστομο επειδή φορεί το ράσο και ελέγχει αμαρτήματα αρχόντων και λαού, ο κόσμος πουνε μακριά από το Θεό μισεί όχι το άτομο, αλλά, την πνευματική εξουσία. Ειδικά στις μέρες μας που είναι εποχή απιστίας και διαφθοράς αφάνταστης, κινδυνεύει από την οργανωμένη επίθεση του κακού και έχει ανάγκη από πνευματική βοήθεια. Έτσι, πρέπει να του συμπαρασταθούν στους αγώνες του οι πιστοί, σαν συστρατιώτες να συναγωνισθούν για τη νίκη του σταυρού. Πρέπει να νικήση, γιατί η νίκη του θανε νίκη της Εκκλησίας θάνε νίκη της Ορθοδοξίας²⁸⁷. Ο επίσκοπος κατα την ορθόδοξη επικοινωνιολογία καλείται να μεταπλάσσει την επικοινωνία από το χαρακτήρα της κοσμικής πτώσης σε κοινωνία της θεόμορφης παρουσίας του υπερβατικού εντός του ανθρώπου²⁸⁸.

Πρεσβύτεροι

Στον ανώτερο κλήρο ανήκουν οι Επίσκοποι, καθώς και οι πρεσβύτεροι και οι διάκονοι. Κατώτερος κλήρος είναι οι υποδιάκονοι, ψάλτες, αναγνώστες και λοιποί υπηρέται της Εκκλησίας, οι απλώς διά της χειροθεσίας και ουχί δια χειροτονίας, ως εν τω μυστηρίω της ιερωσύνης, υπηρεσίαν αναλαμβάνοντες²⁸⁹.

Αλλα διά ν' αντιληφθή τις πόσο διαφορετικώς φρονεί η ορθόδοξος συνείδησις, αρκεί ν' αναφέρωμεν εκ πολλών μαρτυριών δύο μόνον. Μία μεν είναι η μαρτυρία οικουμενικού διδασκάλου, ως είναι ο ιερός Χρυσόστομος, όστις ερμηνεύων την Α' προς Τιμόθεον ποιμαντορικήν επιστολήν του αποστόλου Παύλου λέγει ότι δεν είναι μεγάλη η απόστασις μεταξύ επισκόπων και πρεσβυτέρων, διότι καί εις αυτούς έχει ανατεθή η διδασκαλία και η προστασία της Εκκλησίας και μόνον κατά το δικαίωμα να προβαίνουν εις χειροτονίας φαίνονται ότι υπερτερούν οι επίσκοποι. Η δε άλλη

²⁸⁶ Όπ. αν., σελ. 93-94.

²⁸⁷ Όπ. αν., σελ. 95-96.

²⁸⁸ Γαϊτάνης Β., Από την επικοινωνία στην κοινωνία, σελ. 318.

²⁸⁹ Καντιώτης Α., Κηρύξατε το Ευαγγέλιον, σελ. 116.

μαρτυρία προέρχεται από αυτήν την ιεράν ακολουθίαν της χειροτονίας του πρεσβυτέρου. Εις μίαν εκ των μυστικών ευχών του χειροτονούντος τον πρεσβύτερον αρχιερέως σαφώς βλέπει τις ότι το καθήκον του κηρύγματος του Ευαγγελίου δεν βαρύνει μόνον τόν επίσκοπον, αλλά και τόν πρεσβύτερον. Είναι και δι' αυτόν, όπως και διά τον επίσκοπο, εκ των κυριωτάτων καθηκόντων το να κηρύττει τον λόγο του Θεού, εις τον οποίο τόση σημασία δίδεται εν τη μυστική ευχή της χειροτονίας, ώστε να χαρακτηρίζεται η διακονία αυτή του θείου λόγου ως ιερουργία, λέξιν την οποίαν μεταχειρίζεται ο απόστολος.

Λέει σχετικά ο απόστολος Παύλος προκειμένου να εξάρη την σπουδαιότητα του έργου του κηρύγματος του Ευαγγελίου (Ρωμ 15, 16). Όπως λέει το σχετικό τμήμα της ευχής *“...καί τούτον ον ηυδόκησας τον του πρεσβυτέρου υπεισελθείν βαθμόν, πλήρωσον της του αγίου σου Πνεύματος δωρεάς, ίνα γένηται άξιος παρεστάναι αμέμπτως τω θυσιαστηρίω σου, κηρύσσειν το Ευαγγέλιον της βασιλείας σου, ιερουργείν τόν λόγον της αληθείας σου...”*.

Κατ' αυτήν, λοιπόν, τήν φρικτήν ώραν της χειροτονίας ανετέθη εις πάντα πρεσβύτερον το καθήκον του κηρύττειν τόν λόγον του Ευαγγελίου²⁹⁰.

Η Ιερωσύνη παραλληλίζεται με τον Άγγελο και υπερβαίνει η αξία και σημασία της ακόμη και αυτή του Αγγέλου. Κατά το ύψος της αποστολής του Ιερέως ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός σε συμφωνία με το πνεύμα της διδασκαλίας των μεγάλων Πατέρων της Ορθοδοξίας και μάλιστα του ι. Χρυσοστόμου, θαυμάζει την αγαθότητα του Θεού, ο οποίος δια του μυστηρίου της Ιερωσύνης παρέχει στον Ιερέα τη εξουσία της συγχωρήσεως των αμαρτιών, εξουσίαν την οποία ουδείς των αγγέλων και αρχαγγέλων έλαβε ποτέ²⁹¹.

Ο Πρεσβύτερος στην μικρά αυτού επισκοπή, την ενορία, οφείλει να προβαίνει σε μία καθαρά και έντονη απαγγελία του Ευαγγελίου. Όπου, πρώτον, απαιτείται

²⁹⁰ Όπ. αν., σελ. 117-119.

²⁹¹ Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ. Β', Έκδ. “Σταυρός”, Αθήναι, 1988, σελ. 31-32.

ευκρινής ανάγνωσης των ευαγγελικών περικοπών κατά την θεία Λειτουργία και τας λοιπάς ιεράς Ακολουθίας...μία καλή ανάγνωση είναι το ήμισυ της ερμηνείας²⁹². Δεύτερον, η εξήγησις του Ευαγγελίου. Λέγοντες δε εξήγησιν του Ευαγγελίου δεν εννοούμεν ότι ο εφημέριος ενός χωρίου πρέπει να εκφωνή λόγους ρητορικούς. Όχι. Διότι δια λόγους ρητορικούς, ως εκείνοι τους οποίους εξεφώνησαν διάσημοι ρήτορες της Χριστιανοσύνης, απαιτούνται φυσικά τάλαντα, πολλή άσκησης και πολλή σπουδή...καί ο ολίγων γραμμάτων ευλαβής εφημέριος εκ του βάθους της πιστευούσης καρδιάς του να είπη εις το ποίμνιον του ολίγας απλώς λέξεις διά των οποίων πλούσιον να διαχέεται το φως του ευαγγελικού κηρύγματος, να διαφωτίζονται και να θερμαίνονται αι ψυχαί και να γίνεται πνευματική ωφέλεια... Συνεπώς, όχι έλλειψις μορφώσεως, αλλ' έλλειψις ζήλου υπέρ της δόξης του Θεού είναι η βαθυτέρα αιτία ένεκα της οποίας το πλήθος των ιερέων μας δεν κηρύττουν τόν λόγον του Ευαγγελίου, καί εξ αιτίας των το Ευαγγέλιον είνε δια τόν λαόν μας βιβλίον κλειστόν²⁹³. Πόσο θα εβοηθούντο οι Ιερείς αν μελετούσαν τα πλήρη πατερικής σοφίας Κυριακοδρόμια του αιοδίμου Θεοτόκη, ως και τας διδαχάς του Μηνιάτη²⁹⁴.

Κανένας λαϊκός δεν μπορεί να αντικαταστήσει έναν ιερέα. Στην ιερή του αποστολή. Χίλιοι λαϊκοί, ένα εκατομμύριο λαϊκοί να μαζευτούν, δεν μπορούν να τελέσουν τη θεία λειτουργία. Έχουν βέβαια και οι λαϊκοί χαρίσματα απ' το Θεό. Αλλά δεν έχουν το ειδικό χάρισμα της ιερωσύνης²⁹⁵.

Ο ιερέας ανεξαρτήτως της καθαρότητας ή αμαρτωλότητας του είναι το όργανο της θείας χάριτος. Και όπως το νερό, είτε τρέχει μεσ' από χρυσό σωλήνα είτε από σιδερένιο είτε από πήλινο, δεν παύει να ναι το ίδιο νερό που ξεδιψάει τον άνθρωπο, έτσι είναι η θεία χάρις. Ενεργεί δια μέσου όλων των ιερέων, ασχέτως του ηθικού ποιού τους. Αν η ενέργεια της θείας χάριτος εξαρτάται απ' την ηθική ποιότητα των

²⁹² Καντιώτης Α., Κηρύξατε, σ.120.

²⁹³ Όπ. αν., σελ. 123-124.

²⁹⁴ Όπ. αν., σ.127.

²⁹⁵ Καντιώτης Α., Ορθόδοξος ναός, σελ. 204.

κληρικών, τότε ποιος θα μας έδινε εγγύηση πως αυτός ή εκείνος ο ιερέυς είναι καθαρός και άγιος και απ' αυτόν μονάχα πρέπει να δεχόμαστε τα μυσ. Ο ιερέυς εφόσον έχει κανονική χειροτονία, είναι όργανο της θείας χάριτος, και όταν τελεί τα μυστήρια οι πιστοί αγιάζονται και σώζονται . Αλλιώς θα έπρεπε όλοι να αμφιβάλουμε για την σωτηρία μας. Ας αφήσουμε, λοιπόν την κρίση στον Θεό, που γνωρίζει τις καρδιές και τα κρυπτά των ανθρώπων και ας κοιτάξουμε τον αγιασμό των ψυχών μας²⁹⁶.

Διάκονος

Ο ανώτερος κλήρος αποτελείται απ' τους τρεις βαθμούς της ιερωσύνης, τους διακόνους δηλαδή, τους ιερείς και τους επισκόπους²⁹⁷. Για τους διακόνους όπως βλέπουμε στο 6ο κεφάλαιο των Πράξεων των Αποστόλων, η πρώτη χριστιανική κοινότητα μετά από πρόταση των αποστόλων εξέλεξε τους επτά διακόνους, που επισημότερος τους ήταν ο πρωτομάρτυς Στέφανος. Έργο των επτά διακόνων στην αρχή ήταν να υπηρετούν τους χριστιανούς στις υλικές ανάγκες τους, όπως ήταν οι κοινές τράπεζες, όπου κάθονταν όλοι οι χριστιανοί και έτρωγαν μαζί και δοξολογούσαν το Θεό. Οι διάκονοι υπηρετούσαν στην υλική τράπεζα. Αλλά κατόπιν υπηρετούσαν στην πνευματική τράπεζα της θείας κοινωνίας²⁹⁸.

Οι διάκονοι δεν μπορούν να τελέσουν κανένα μυστήριο. Είναι οι βοηθοί των ιερέων και επισκόπων στο λειτουργικό έργο τους, αλλά και στο διδακτικό και ποιμαντικό. Όπως αναφέρει η ιστορία, διάκονοι προσέφεραν μεγάλες υπηρεσίες στην Εκκλησία του Χριστού αρκεί να αναφέρουμε το παράδειγμα του Μ. Αθανασίου, που κατατρόπωσε τον Άρειο ως διάκονος στην Α' Οικουμενική Σύνοδο. Οι διάκονοι είναι τα μάτια και τα αυτιά του επισκόπου, αυτοί που έχουν φόβο Θεού, που μέρα και νύχτα μελετούν την Γραφή και

²⁹⁶ Όπ. αν., σελ. 206-207.

²⁹⁷ Όπ. αν., σελ. 198.

²⁹⁸ Όπ. αν., σελ. 202.

αναπνέουν και ζουν μέσα στην αγία ατμόσφαιρα της προσευχής. Το οράριο που είναι το διακριτικό τους άμφιο συμβολίζει την προσευχή²⁹⁹.

ζ) Ευχέλαιο

Ο π. Αυγουστίνος στηριζόμενος στις διδαχές του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού, προτρέπει όσους ιερείς τελούν μυστήρια, όπως και του αγίου Ευχελαίου³⁰⁰, χωρίς να λαμβάνουν χρήματα. Διότι, με πληρωμή δεν ενεργεί η χάρις του Αγίου Πνεύματος και όπως χάρισμα έλαβαν οι ιερείς την εξουσία τους απ' τον Χριστό, έτσι και δωρεάν να δίνουν την χάρη προς τους αδελφούς. Ενώ με την αλληλοσυγχώρεση παραγγέλνει ο άγιος να ετοιμαστούν είκοσι φλετάνια και δύο οκάδες λάδι³⁰¹.

θ) ΘΕΟΤΟΚΟΣ-ΑΓΙΟΙ

Η υπεραγία Θεοτόκος, η οποία κατα την πίστη της Ορθοδόξου Εκκλησίας και πρό γεννήσεως και κατά τη γέννηση και μετά τη γέννηση του Χριστού υπήρξε πάντοτε παρθένος, γι' αυτό και ονομάζεται αειπάρθενος³⁰².

Η λέξη «άγιος» σημαίνει τον άνθρωπο που είναι καθαρός από την αμαρτία. Αλλά ποιος, παρακαλώ, ποιος άνθρωπος που έρχεται στον κόσμο με το φυσικό νόμο της αμαρτίας είναι καθαρός από την αμαρτία;³⁰³

Ακάθαρτος ο άνθρωπος σωματικώς και ψυχικώς. Για να καθαριστεί όμως ο άνθρωπος μόνος του είναι αδύνατο. Για να επιτευχθεί αυτή η κάθαρση χρειάζεται η θεία βοήθεια και επέμβαση. Όμως, ο άνθρωπος πλάστηκε ελεύθερος, και πρέπει να θελήσει να καθαριστεί, να απαλλαγεί από το κακό, την αμαρτία, και να γίνη άγιος. Ο πιστός με τη βοήθεια του Θεού παλεύει σκληρό αγώνα με την αμαρτία και τον κόσμο, και παρ' όλες τις τυχόν πτώσεις του τελικά νικά το κακό και σαν αθλητής γενναίος μπαίνει στη βασιλεία των ουρανών, στη θριαμβεύουσα Εκκλησία. Γιατί χωρίς αγιασμό κανείς δεν μπορεί να δη τη δόξα του Θεού (Πρβλ.Εβρ. 12, 14)³⁰⁴.

²⁹⁹ Όπ. αν., σελ. 202.

³⁰⁰ Βλ. Τρεμπέλας Π., Δογματική της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, τ. 3ος, σελ. 347 "Το Ευχέλαιον είναι μυστήριον, εν τω οποίω ο πιστός διά της μετ' ευχών χρίσεως αυτού δι' ελαίου υπό των πρεσβυτέρων της Εκκλησίας, λαμβάνη ιαματικήν χάριν ενεργούσαν κατά τας προς το συμφέροντου πιστούς θουλάς του Θεού εις ίασιν σώματος και ψυχής."

³⁰¹ Καντιώτης Αυγουστίνος, Κοσμάς ο Αιτωλός "Προφητείες και Διδαχές", σελ. 202.

³⁰² Καντιώτης Α., Ένα βλέμμα στο πανόραμα της Αγίας Γραφής τεύχος Γ, σελ. 262.

³⁰³ Καντιώτης Α., Εις την Θείαν Λειτουργίαν, τ. Α, σελ.138.

Ι) ΟΙ ΑΓΓΕΛΟΙ

Κύριο έργο των Αγγέλων είναι ο αίνος, η δοξολογία στον Θεό. Άλλα όντα οι άγγελοι, μη καμπτόμενοι από το βάρος της σαρκός, πετάνε στα ύψη του ουρανού και ακατάπαυστον τον αίνο αναπέμπουν στον Τριαδικό Θεό. Οι άγγελοι, δεύτερα φώτα μετά το πρώτο Φως. Άψυχα και έμψυχα, αστέρες και άγγελοι, το καθένα και όλα μαζί υμνούν το Θεό. Όμως ένας εκ των αγγέλων, ο λαμπρότερος όλων, ο εωσφόρος, άστρο της αυγής, συνέλαβε το κακό. Το οποίο ήταν εσωτερικό, μόλυνση κρυστάλλινης αρχαγγελικής διανοίας, το πρώτο αυτό μικρόβιο είναι η υπερηφάνεια. Ήθελε να γίνει ήλιος, να υπερβεί την θέση και αποστολή που το εδόθη. Ο εωσφόρος όντας πνεύμα και όχι ύλη, δεν μπορούσε μετα από αυτή τη διατάραξη α έρθει σε εκμηδενισμό και ανυπαρξία³⁰⁵.

Απομακρύνθηκε από την πηγή των αγαθών. Έπεσε από την πηγή του φωτός στο σκότος, ζόφος, η μακράν του Πρώτου φωτός ζωή, που είναι χειρότερα μυρίων θανάτων. Μαζί του συμπαρέσυρε αναρίθμητους αγγέλους. Αυτή την ροπή κατα τους συγγραφείς και Πατέρες της Εκκλησίας, σταμάτησε ο Αρχάγγελος Μιχαήλ, απευθυνόμενος στους άλλους αγγέλους να μην παρασύρονται, με την φράση που επαναλαμβάνουμε στη Θεία Λειτουργία “Στώμεν καλώς, στώμεν μετα φόβου...”³⁰⁶.

³⁰⁴ Όπ. αν, σελ.139-141.

³⁰⁵Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ. Α', σελ.251.

³⁰⁶ Όπ. αν., σελ. 252.

Ο εωσφόρος διεστράφη πλήρως, από λαμπρότερος έγινε σκοτεινότερος με ονόματαόπως πονηρός Βεελζεβούλ, σατανάς, Βελίαρ, διάβολος, με έργο να διαβάλλει και να παριστάνει το σκότος ως φως και το φως ως σκότος. Κατά τον Μ. Βασίλειο μέχρι την δημιουργία του ανθρώπου υπήρχε τόπος μετάνοιας για τον άνθρωπο, όμως μετά και την πτώση του ανθρώπου δεν υπάρχει ελπίδα τέτοια. Ενώ ο Ι. Δαμασκηνός διασαφηνίζει πως ότι είναι ο θάνατος για τον άνθρωπος είναι και η πτώση για τους αγγέλους, οπότε μετά δεν υπάρχει δυνατότητα μετάνοιας.

Καθώς, ο διάβολος όπως ιστορεί το τρίτο κεφάλαιο της Γενέσεως υπήρξε υποβολεύς, ο οποίος έρριψε στη διάνοια του πρώτου ανθρώπου την σκέψη της υπερηφάνειας, της ανταρσίας, της του Θεού αποστασίας. Ισοθεία ήθελε ο διάβολος και αντίστοιχη υπερήφανη σκέψη ενίσχυσε στον πρώτο άνθρωπο, με τις συνέπειες της πτώσεως του ανθρώπου. Αυτή η εχθρική ενέργεια του διαβόλου κατά του ανθρώπου οφείλεται στο ότι δεν μπορούσε να βλέπει τον άνθρωπο να ζει ευτυχής στον κήπο της Εδέμ. Φθόνησε τον άνθρωπο ο διάβολος γι' αυτό κατηγορήσε τον Θεό ως ψεύτη και ζηλόφθονο και την υπακοή στον Θεό αντι για πηγή ευτυχίας ως πηγή δυστυχίας και αθλιότητας³⁰⁷. Με αποτέλεσμα να έρθει ο θάνατος στον κόσμο³⁰⁸.

³⁰⁷ Όπ.αν., σελ. 252-253.

³⁰⁸ Σοφ. Σολ. 2,24.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ: ΠΡΟΤΥΠΟ ΤΟΥ ΑΛΗΘΙΝΟΥ ΠΟΙΜΕΝΟΣ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΕΩΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

α) Η θεία κλήση

Ως εμβριθής γνώστης της Αγίας Γραφής μνημονεύει την κλήση από του Θεού με παραδείγματα πρωτίστως από την ζωή του Χριστού και την θεία κλήση των πρώτων μαθητών, αλλά και περιστατικά θείας κλήσεως στην Παλαιά Διαθήκη. Μία φωνή του Κυρίου προς τους πρώτους μαθητές, Ανδρέα και Πέτρον, Ιωάννη και Ιάκωβο “Δεύτε οπίσω μου και ποιήσω υμάς αλιείς ανθρώπων”, έφθασε να δονήσει βαθύτατα τον ψυχικό τους κόσμο και να πάρουν απόφαση εκείνη, πρό της οποίας δεν δύναται παρα εν θαυμασμό να ίσταται ο χριστιανικός κόσμος. Από αυτή την στιγμή της θείας κλήσεως ακολούθησαν τον Ιησού. Ο οποίος δεν τους υποσχέθηκε ούτε γη, ούτε οικίες ούτε άλλο τι εγκόσμιο αγαθό υποσχέθηκε σε αυτούς, παρά πενία και σταυρό³⁰⁹.

Στην Παλαιά Διαθήκη³¹⁰ υπάρχει παρόμοια κλήση. Ο Ηλίας ο Θεσβίτης, ο πυρφόρος αυτός προφήτης του Θεού στο Ισραήλ κατα τους χρόνους μεγάλης θρησκευτικής και ηθικής καταπτώσεως, κάποια μέρα διερχόμενος τον αγρό βλέπει έναν νεαρό τον Ελισσαίο, που οργώνει τον αγρό με δώδεκα άροτρα συρόμενα, όντας πλούσιος γαιοκτήμονας για την εποχή. Τον οποίο θεώρησε κατάλληλο να τον διαδεχθεί στο προφητικό έργο. Έτσι, η κλήση του Ελισσαίου έγινε κατ έναν περίεργο τρόπο.

³⁰⁹ Καντιώτης Α., Ακολουθεί μοι, σελ. 64.

³¹⁰ Γ' Βασιλ. 19, 19-21.

³¹¹ Όπ.αν., σελ. 65.

Ο Ηλίας έριξε πάνω του την θαυματουργική εκείνη μηλωτή το εκ δέρματος προβάτου ή αιγός ένδυμα του. Αυτή η συμβολική πράξη σήμαινε κλήση. Έτσι, αποχωρώντας από την πατρική εστία, αποχαιρετίστηκε με τους δικούς του κι τέλεση ευχαριστήρια θυσία προς τον Θεό, ακολουθώντας τον και εγκαταλείποντας τα πάντα³¹¹. Αλλά τους συγχρόνους υποψήφιους ποιμένες, δεν τους καλεί μόνο ένας προφήτης. Αλλά Αυτός που είναι μείζων όλων των προφητών, ο Υιός του Θεού, είναι ο αμνός ο αίρων την αμαρτίαν του κόσμου, είναι ο Κύριος. Αυτός τώρα καλεί.

Και έχει περισσότερο από κάθε άλλον αυτό το δικαίωμα, είναι ο μόνος που έχει αυτό το δικαίωμα., καθώς είναι ο δημιουργός και ο πλάστης, που καλεί, επιστρατεύει δια την υπηρεσία του έργου το, τους ανθρώπους. Αλλ' αντιθέτως προς άλλους σφετεριστές και κλέπτες ανθρώπινης εξουσίας, οι οποίοι δικτατορικάς διοικούν τους λαούς και βιαίως σύρουν ανθρώπους και χρησιμοποιούν, ο Κύριος, που έπλασε κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν αυτού τον άνθρωπο, ο δια των εξόχων δωρεών της νοήσεως και της βουλήσεως ωραίσας αυτόν, ο Κύριος, σέβεται την ελευθερία των ανθρώπων, την οποία αυτός έδωσε και αφήνει έκαστον ν' απαντήσει στην τιμητική κλήση του δι' ενός όχι ή δι' ενός ναι³¹².

Κατά αυτόν τον λόγο οι Άγιοι και ιδίως οι θεμελιωτές Πατέρες της Ορθοδόξου Ποιμαντικής, οι Τρεις Ιεράρχες, εστιάζουν και τονίζουν την προσοχή που απαιτείται για την χειροτονία κάποιου. Με την επίδραση και προτροπή των διδασκάλων και Πατέρων η Ορθόδοξη Εκκλησία έλαβε τα μέτρα της, για να μην εισέρχονται στο ι. Θυσιαστήριο πρόσωπα ανάξια τα οποία θα παίζουν την κωμωδία νύμφης-γάλης. Η Εκκλησία δια τοπικών και Οικουμενικών Συνόδων, όρισε κανόνες και όρισε σωματικά, ηθικά και πνευματικά προσόντα εκείνων, οι οποίοι εμπρόκειτο να χειροτονηθούν³¹³.

³¹² Όπ.αν., σελ.66.

³¹³ Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ.Α', σελ. 121.

Συγκεκριμένα, να μην είναι νεόφυτος, αδοκίμαστος, αμύητος στην υψηλή θεωρία. Λόγω της νεότητάς και της ροπής της σε μυρία μεταπτώσεις, όρισαν ως κατώτερο όριο ηλικίας για τον διάκονο το 25ο έτος συμπληρωμένο, για τον πρεσβύτερο το 30ο έτος. Κι αυτό εντόνως το διευκρινίζουν οι Πατέρες ακόμη και αν υπάρχει νέος ο οποίος εμφανίζει ηθικά προσόντα εξαιρετα να μην χειροτονείται πριν των κεκανονισμένων ορίων ηλικίας, αλλά να περιμένει την και δια του χρόνου τελείωση.

Καθώς, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπως Επίσκοποι χειροτόνησαν σε πολλή νεαρή ηλικία Ιερείς, με αποτέλεσμα άλλα να πέταξαν τα ράσα και άλλοι να έγιναν δημιουργοί σκανδάλων³¹⁴. Προτρέποντας μάλιστα ο π.Αυγουστίνος οι υποψήφιοι κληρικοί, πριν να χειροτονηθούν, να δοκιμάζουν τον εαυτό τους, να έρχονται σε αυτοέλεγχο, να σεβαστούν τους νόμους που έθεσαν οι Άγιοι Πατέρες εν Πνεύματι Αγίω στις Οικουμενικές Συνόδους. Με μελέτη της Αγίας Γραφής, του Πηδαλίου, τους περι Ιερωσύνης λόγους του Ι. Χρυσοστόμου, τον Απολογητικόν και τα χρυσά έπη του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου, τα ασκητικά του Μ. Βασιλείου, να αναλάβουν πτέρυγες περιστεράς, να ζητήσουν σταθμό έσχατο, ερημικό και εκεί “εαυτοίς και τη Αγία Τριάδι συστρεφόμενοι” μελετήσατε, γνωρίσατε τα βάθη της καρδιάς, της σφοδρά απατηλής, καταληφθείτε από το δέος της θεότητας και ακούοντες την φωνή της κλήσεως τρέμοντες για τις ευθύνες βαδίσσατε στο Γολγοθά της υπέρτατης θυσίας. Γυμνοί απο τα πάθη ακολουθήσατε τον γυμνό εσταυρωμένο. Πτωχεία και σταυρός ας είναι τα συνθήματα σας. Με αυτές τις προϋποθέσεις θα βαδίσετε προς την νίκη, προς τόν εν Χριστώ θρίαμβο, ηγεμόνες εαυτών, ηγεμόνες λαού, ήρωες ιερείς σώζοντες εαυτούς και την φιλάτη πατρίδα³¹⁵.

³¹⁴ Όπ.αν., σελ.122-123.

³¹⁵ Όπ.αν., σελ.125.

Πριν την ανάληψη ποιμαντικής διακονίας και πνευματικής ευθύνης να ασκηθεί στα κατώτερα κλιμάκια. Όπως και ένας άνθρωπος που δεν γνωρίζει να κυβερνά και οδηγεί ένα πλοίο, έτσι και ο ιερέας πριν την ανάληψη των καθηκόντων του. Ο ναύτης δεν γίνεται απευθείας πλοίαρχος, αλλά προτού ακόμη γίνει ναύτης εγγράφεται στην ναυτική σχολή, δοκιμάζεται, ασκείται θεωρητικώς και πρακτικώς και αναλόγως γίνεται πλοίαρχος στην κατωτέρα βαθμίδα των πλοιάρχων και κατόπιν ασκούμενος και μετά την επιτυχή υπηρεσία προαγόμενος από πλοίαρχου μικρών σκαφών σε πλοίαρχο μεγάλων σκαφών, υπερωκεάνιων, που ταξιδεύουν στους ωκεανούς³¹⁶. Κατά αντίστοιχο τρόπο και ο υποψήφιος για Ιερέας, προτού λάβει αυτό το υψηλότατο λειτούργημα, καλείται με σύνεση, συναίσθηση και περίσκεψη να ακολουθήσει θυσιαστικό δρόμο ζωής, ώστε να μην βυθίσει το νοητό πλοίο της Εκκλησίας που ενδεχόμενο ναυάγιο δεν αφορά μόνο τον σωματικό θάνατο, αλλά και την αιωνιότητα³¹⁷.

³¹⁶ Καντιώτης Α., Η Θάλασσα, σελ. 238-239.

³¹⁷ Όπ.αν., σελ. 241.

β) Ταπεινοφροσύνη

Στηριζόμενος στους Πατέρες της Εκκλησίας και ιδιαιτέρως στον Ι. Χρυσόστομο και τους περισπούδαστους λόγους του περί ιερωσύνης σχολιάζει και επισημαίνει καίρια σημεία που αφορούν την ποιμαντική διακονία και την άσκηση της. Ο Ι. Χρυσόστομος λέγει πως η ψυχή του είναι “ασθενής” και “μικρά” για την ανάληψη της ποιμαντικής διακονίας, λόγω της ειλικρινούς ταπεινοφροσύνης του. Ταπείνωση, η οποία προέρχεται απ'το ότι πίστευε στο Θεό, μελετούσε διαρκώς την Αγία Γραφή, καθρεπτιζόταν στο θείο αυτό κάτοπτρο του λόγου Του Θεού, και συναισθανόταν ότι η ιερωσύνη δεν είναι ένα εκ των πολλών βιοποριστικών επαγγελμάτων, αλλ' ιερά διακονία³¹⁸. Κατ' αυτό τον τρόπο και λόγο η ταπεινοφροσύνη³¹⁹ και η επίγνωση της ιεράς αποστολής που έχει η ιερωσύνη, οφείλει να φλέγει την καρδιά του υποψήφιου κληρικού.

³¹⁸ Όπ. αν., σελ. 244.

³¹⁹ Βλ. Γαϊτάνης Β., Απο την επικοινωνία στην κοινωνία, σελ. 349 “Όποιος όμως έχει αυστηρή συνείδηση και διαπιστώνει ο ίδιος την αμαρτία του, ταπεινώνεται, και αν ξέρει ο ίδιος πως θα του άξιζαν μεγάλες συμφορές, να ξέρει πως έχει φτάσει σε υψηλό επίπεδο ταπείνωσης...η κατάσταση ανάπαυσης είναι δώρο της ταπείνωσης και καρπός της τελειότητας”.

γ) Προσευχή

Η σημασία της προσευχής καθίσταται αναγκαία και πολύτιμη. Ιδιαίτερα δε η προσευχή στο ναό. Στηριζόμενος στην Πατερική Θεολογία και συγκεκριμένα στον Ι. Χρυσόστομο, ο π. Αυγουστίνος επισημαίνει την αναγκαιότητα και σημασία της προσευχής εν τω ναό και τη διάκριση της από την επίσης αναγκαία ατομική προσευχή που έκαστος επιτελεί.

Να προσευχόμαστε. Αν ο άνθρωπος αισθάνεται την ανάγκη να επικοινωνεί με άλλους ανθρώπου που αγαπάει, έστω κι αν βρίσκονται στα άκρα της γης, και αισθάνεται χαρά και αγαλλίασή όταν απ' το τηλέφωνο ακούει τη φωνή τους, ασυγκρίτως περισσότερο πρέπει να αισθάνεται την ανάγκη να επικοινωνεί με τον Θεό, ο οποίος είναι ο πάνσοφος, ο πανάγαθος κι ο παντοδύναμος Πατέρας. Και μέσον επικοινωνίας, πνευματικό τηλέφωνο, είναι η προσευχή. Η δύναμη της προσευχής είναι μεγάλη, ανυπολόγιστη. Άνθρωποι που αρρώστησαν βαριά, και οι καλύτεροι επιστήμονες γιατροί του εσωτερικού και του εξωτερικού δεν μπόρεσαν να τους κάνουν καλά και θεραπεύτηκαν, με τη θερμή προσευχή που έκαναν οι άρρωστοι ή άλλοι φίλοι και συγγενείς³²⁰. Ο Χριστός προσευχόταν πάντοτε, καθώς όπως λέει το Ευαγγέλιο διανυκτέρευε “εν προσευχή”³²¹. Μας διδάσκει κατ' αυτό τον τρόπο και εμείς που πιστεύουμε στο όνομα του και λεγόμαστε χριστιανοί, πρέπει να μιμηθούμε το παράδειγμα του Αρχηγού της πίστεως μας³²².

Η προσευχή στο ναό είναι ανώτερη και επιτακτικότερη λόγω του πλήθους των πατέρων, όπου ως μία βοή προς τον Θεό, ανέρχονται οι προσευχές. Διότι, προσεύχεσαι με τους αδελφούς, επικρατεί η ομόνοια, η συμφωνία και της αγάπης ο σύνδεσμος και οι ευχές των ιερέων. Η προσευχή ενός αδελφού έχει δύναμη, όμως ακόμη μεγαλύτερη δύναμη έχει η κοινή προσευχή κλήρου και λαού.

³²⁰Καντιώτης Α., Σταγόνες από το ύδωρ το ζων, σελ. 197-198.

³²¹ Όπ. αν., σελ. 197.

³²² Όπ. αν., σελ. 197.

Αυτή η κοινή προσευχή έσωσε τον Απόστολο Παύλο (Β'Κορ. 1, 10-11) και τον Πέτρο (Πρξ 12,5) απο τον θάνατο. Ενώ και ο Ίδιος ο Θεός απεφάνθη ότι σπλαχνίζεται το πλήθος όταν αυτό προσεύχεται με αγαθή διάθεση (Ιων. 4, 10-11).

Κάλεσμα κοινής προσευχής κάνει και ο Δαβίδ (Ψα 25,12, 67,27, 28,2 και 17,7), αλλά και ο Κύριος (Μθ 21, 13). Επομένως, αν ίσχυε η κοινή προσευχή στο ναό για τους Ιουδαίους, πολύ περισσότερο ισχύει για τους Χριστιανούς, όπου ιερό θυσιαστήριο υψώνεται, αναπαρίσταται το δράμα του Γολγοθά, προσφέρεται η θυσία, η αναίμακτος θυσία, και καλούνται εις θείαν Μετάληψη οι πιστοί³²³.

Η προσευχή είναι ακόμη πιο επιτακτική στη σημερινή εποχή. Απευθυνόμενος στους Χριστιανούς Έλληνες ο π. Αυγουστίνος τονίζει εναγωνίως “Νήψατε, γρηγορήσατε”, καθώς ο σατανάς με ποικίλα προσωπεία θα παίζει με σκοπό την απώλεια των ανθρώπων ως “λέων ωρυόμενος”³²⁴.

Το εισιτήριο για την αιωνιότητα είναι η αγαθή συνείδηση. Αποκτάται με την πίστη στον Κύριο Ιησού Χριστό, μια πίστη, η οποία δεν παραμένει νεκρά, αλλ' εκδηλώνεται με έργα μετάνοιας, αγιασμού, ποικίλης χριστιανικής ζωής και δραστηριότητας και αναλόγως των έργων θα είναι και καθενός η ταξιθέτηση³²⁵.

Η προσευχή με κατάνυξη. Κατάνυξη είναι ρίγος, η ιερά εκείνη συγκίνηση που δοκιμάζει η καρδιά μας, όταν έλθει σε συναίσθηση της αδυναμίας και της αθλιότητας μας απέναντι ενός Θεού παντοδυνάμου και παναγίου. Είναι το πυρ εκείνο που

³²³ Καντιώτης Α., Φλογέρα, Β' τ., σελ. 172-174.

³²⁴ Όπ. αν., σελ. 54.

³²⁵Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ. Α', σελ.262.

ανάπτει το Πνεύμα το άγιο εντός μας και καίει τα αμαρτήματα μας, η πνευματική σφύρα, με την οποία συντρίβουμε την λιθώδη καρδιά μας και αποκτούμε καρδιά συντετριμμένη και τεταπεινωμένη. Είναι “ η κλείς η ανοίγουσα την θύραν του ελέους και της ευσπλαχνίας του Θεού”. Κατά τον Ι. Χρυσόστομο είναι η περισυλλογή, η συγκέντρωση και η στροφή των αισθήσεων και δυνάμεων μας προς τον Θεό, η δέσποινα που κατασκευάζει το μύρο το πολύτιμο της κατανύξεως³²⁶. Βασική προϋπόθεση είναι προσευχή με φόβο Θεού κατα το παράδειγμα του Ευαγρίου μοναχού που με τρόμο και μεγάλη προσοχή υποβάλλει την αίτηση του στον Θεό.. Αλλά και η σύναξη των αγγέλων με φόβο λειτουργεί και με τρόμο δοξολογεί τον Χριστό και ακατάπαυστο αναπέμπει σε αυτόν τον ύμνο ως και στον άναρχο Πατέρα και το Πανάγιο και συναϊδιόν Πνεύμα, νυν και αει και εις τους αιώνας των αιώνων. Αμήν³²⁷.

Η κατάνυξη κλείνει όλες τις θύρες της ψυχής και δεν επιτρέπει την είσοδο σε κανένα, διότι έχει τον Κύριο της στον οίκο της ψυχής και με Αυτόν ασχολείται. Παραδείγματα κατανύξεως παρατηρούμε στη Αγία Γραφή, όπως στον Δαβίδ³²⁸, Ιερεμία³²⁹, Δανιήλ³³⁰, αλλά και τα δάκρυα του Πέτρου, της μετανοημένης πόρνης³³¹ αλλά και το πλήθος την ημέρα της Πεντηκοστής³³². Μαρτυρούνται φυσικά και πληθώρα σχετικών παραδειγμάτων στους βίους των Αγίων, όπως οι Άγιοι ασκητές, Αντώνιος, Παχώμιος, Αρσένιος, ο οποίος είχε δάκρυα κατανύξεως και γι αυτό φορούσε μανδήλιον στο λαιμό του χάριν των δακρύων του. Αλλά και οι περίφημοι

³²⁶ Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ.Α', σελ. 15.

³²⁷ Όπ. αν., σελ. 269-270.

³²⁸ Ψα 6, 7.

³²⁹ Ιε 9,1.

³³⁰ Δα 10,9.

³³¹ Λκ 7, 47.

³³² Πρξ 2, 37.

κατανυκτικοί λόγοι του Εφραίμ, που προέτρεπε τους μαθητές του σε κατάνυξη, την οποία συσχέτιζε με την αιωνιότητα, την σωτηρία των ψυχών³³³.

Ο τρόπος απόκτησης της κατανύξεως. Η κατάνυξη για να μην μείνει ως ένα στιγμιαίο αίσθημα, αλλά μόνιμο που θα μας ωθεί σε πράξεις αρετής και πίστεως, και ως ουράνιο άνθος θα αρωματίζει την πνευματική μας ζωή, έχει ανάγκη από μία συνεχή, αδιάλειπτη και εντατική καλλιέργεια. Τα μέσα είναι ο λόγος του Θεού, η τακτική, καθημερινή αυτοεξέταση του βίου μας, οι κατανυκτικές προσευχές, η μελέτη του βίου των αγίων και ιδίως των παθών του Κυρίου³³⁴.

Τα μέσα έλξης και διατήρησης της ιεράς κατανύξεως. Όταν ακούει κάποιος ή μελετά με πίστη και με προσοχή τον λόγο του Θεού, τότε ο λόγος του Θεού, ως μέσον θείας χάριτος, έχει την μυστική δύναμη να διεγείρει σε αισθήματα ευλαβείας, να δίνει πτερά στη διάνοια σου, να θερμαίνει την καρδιά μέχρι τέτοιο βαθμό, ώστε ο ταπεινός ακροατής του λόγου του Θεού να αισθάνεται το πύρ μιάς αγίας κατανύξεως να καίει την καρδιά.

Η τακτική αυτοεξέταση. Κάθε βράδυ πριν κοιμηθούμε, να εξετάζουμε αν όσα πράξαμε και σκεφτήκαμε είναι σύμφωνα με το νόμο του Θεού, την συνείδηση μας και να ζητάμε το θείο έλεος για τις ποικίλες παραβάσεις μας. Οι κατανυκτικές προσευχές επίσης δύναται να ωφελήσουν πολλαπλώς τον πιστό και να λειτουργήσουν ως μέσο κατανύξεως κατα την πράξη των αγίων. Στις Συνόψεις και κατανυκτικές προσευχές, όπως σε τροπάρια της Εκκλησίας μας, γεμίζουν την ψυχή του προσεκτικού αναγνώστου με θάμβος και φέρουν δάκρυα στους οφθαλμούς³³⁵.

Τέλος, σπουδαιότατο βοήθημα για την κατάνυξη είναι η μελέτη των βίων των αγίων και των παθών του Κυρίου. Ακόμη και η ανάγνωση ενός βίου αγίου έφερε σε

³³³ Όπ. αν., σελ. 17-18.

³³⁴ Όπ. αν., σελ. 18-20.

³³⁵ Όπ. αν., σελ. 20.

συντριβή και μετάνοια ανθρώπους αδιάφορους μέχρι τότε. Αλλά και μπροστά στα πάθη του Κυρίου είναι αδύνατον να μην κλάσουμε και να μην πενθήσουμε, βλέποντας τον Χριστό να πάσχει για την δική μας σωτηρία, για να μας χαρίσει την αιωνιότητα . Με αυτές τις προϋποθέσεις, τα μέσα, τους τρόπους έρχεται και η κατάνυξη³³⁶. Η προσευχή ως πραγματική επικοινωνία, είναι κοινωνία στην ίδια την αυτονομία της ίδιας της εξ' αντικειμένου θεοειδούς αγάπης της³³⁷.

δ) Αυταπάρνηση-μαρτύριο

Όταν λέει ο Χριστός “απαρνησάσθω εαυτόν”. Δεν εννοεί να μισήσουμε τον εαυτό μας, που είναι δημιούργημα του Θεού και πρέπει να το προσέχουμε και περιποιούμαστε. Όμως, ύστερα από την πτώση των πρωτοπλάστων, μπήκε η αμαρτία, η κλίση και η ροπή για το κακό. Ο αληθινός χριστιανός σταυρώνεται, υποφέρει και πάσχει για τον πλησίον του. Άρα καλούμαστε να αρνηθούμε και μισούμε τον παλιό άνθρωπο με τις κακίες και τα πάθη του. Εφ' όσον στην καρδιά μας ζουνε τα απαίσια πάθη, ούτε τον Θεό ούτε τον πλησίον μας αγαπούμε, και δεν αξίζει να λεγόμαστε μαθητές και οπαδοί του Χριστού. Αλλά για να εξοντωθούν οι κακίες και τα πάθη μας χρειάζεται αγώνας σκληρός και προπαντός η χάρις του Χριστού, η οποία ξεριζώνει από τα στήθη των ανθρώπων τη φιλαυτία, το άκαρπο αυτό δέντρο, και φυτεύει την αγάπη του Χριστού, που τις ρίζες του, τις έχει στο βράχο του Γολγοθά³³⁸.

³³⁶ Όπ. αν., σελ. 20-21.

³³⁷ Γαϊτάνης Β., Homo mediator και homo theologicus, σελ. 356.

³³⁸ Καντιώτης Α., Σταγόνες από το ύδωρ το ζων, σελ. 247-249.

Αυταπάρνηση και μαρτύριο μας καλεί πρώτα από όλα το παράδειγμα που ο Ίδιος ο Κύριος με τα πάθη και την σταυρική θυσία του, ο μαρτυρικός βίος και η δράση μέχρι θανάτου των Αποστόλων, των Πατέρων και Αγίων Μαρτύρων της πίστεως μας.

Για να βαδίσουν αυτό το πνεύμα αυταπαρνήσεως μέχρι μαρτυρίου, χρειάζεται πίστη ακράδαντη στον Κύριο. Όλα να θυσιάστούν για χάρη του Κυρίου³³⁹.

Στην πρόσκληση του Κυρίου “ακολούθει μοι”, εγκατέλειψαν τα πάντα και ακολούθησαν. Όλα τα θυσίασαν στο βωμό της αγάπης του Χριστού. Θαυμάζουμε τους αποστόλους και τους αξίους διαδόχους αυτών, τους ποιμένες και διδασκάλους της αγίας μας Εκκλησίας, τους ομολογητές και τους μάρτυρες, για τις υπέρ Χριστού θυσίες, για τα ολοκαυτώματα τους. Ευγενείς υπάρξεις, οι οποίοι αντί της προκειμένης χαράς, της κοσμικής χαράς και ηδονής, που προσφέρει ο κόσμος, προετοίμασαν τον σκληρό βίο, την πλήρη κινδύνων και ταλαιπωριών ιεραποστολική ζωή. Προτιμούσαν να υποστούν τα πάντα για το Χριστό, παρα να τον αρνηθούν. Αυτό το θυσιαστικό πνεύμα συγκλόνησε τον ειδωλολατρικό κόσμο, που είχε θεοποιήσει την ύλη, τις ηδονές, τη δόξα, το συμφέρον, τις απολαύσεις³⁴⁰.

Η αυταπάρνηση και το μαρτύριο είναι ο δρόμος που χάραξε ο Χριστός και μας καλεί ανα τους αιώνες και κάθε εποχή μα ακολουθήσουμε την στενλή και τεθλιμμένη οδό με Χριστοκεντρικότητα στην ζωή «έως τοῦ θανάτου» (Σ. Σειρ. 4,28), κατά το παράδειγμα, ζωή και την πράξη των Αγίων και μαρτύρων, μαχόμενοι «μέχρις αἵματος» (Εβρ. 12,4).

Ένα τέτοιο παράδειγμα ήταν και ο άγιος Βαβύλας που υπέδειξε σθένος και γεναιότητα στα

³³⁹Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ.Β΄, σελ. 213.

³⁴⁰ Όπ.αν., σελ. 214-215.

τους βασανισμούς που υπέστη για την αγάπη του Χριστού³⁴¹.

ε) Κοινωνία Αγίων

Επικαλούμαστε τη μεσιτεία των Αγίων προς τον Θεό, για να παρακαλούν για εμάς. Και επικαλούμαστε αυτούς όχι ως θεούς, αλλ' ως φίλους αυτού, του οποίου δουλεύουν και τον οποίο δοξολογούν και λατρεύουν και χρειαζόμαστε την βοήθεια τους, όχι σαν να μας βοηθούσαν εκείνοι από την δική τους δύναμη, αλλά γιατί ζητούν σε εμάς την χάρη του Θεού με τις πρεσβείες τους. Διατί αν η Αγία Γραφή μας διδάσκει, να ζητάμε από τους ζώντες αγίους μεσιτείες και προσευχές προς τον Θεό³⁴², όπως έκανε και ο Απόστολος Παύλος³⁴³

Οι Άγιοι είναι ο Απόστολος και το Ευαγγέλιον στην πράξη. Ό,τι δίδαξε ο Χριστός, ό,τι κήρυξαν οι απόστολοι, οι άγιοι το εφάρμοσαν στη ζωή τους και απέδειξαν ότι τα υψηλά περί αρετής διδάγματα της Καινής Διαθήκης δύναται να εφαρμοστούν από τους όμοιους των ανθρώπων. Αλλ' ο βίος των αγίων περιέχει και έργα που προκαλούν κατάπληξη, τα θαύματα τους. Σε μερικές μάλιστα περιπτώσεις οι άγιοι κάταναν και θαύματα που δεν έκανε ο Χριστός. Όχι φυσικά ότι ήταν ανώτεροι, όντας πλάσματα Του, αλλά διότι ο Χριστός, ως ο Θεός ιδρυτής και αιώνιος Κυβερνήτης της Εκκλησίας, εν τη πανσοφία του όρισε ορισμένα θαύματα να μη γίνουν προσωπικώς από κείνον αλλά από τους διαδόχους του, τους αποστόλους, μάρτυρες και λοιπούς

³⁴¹Καντιώτης Α., Ελευθέρα και ζώσα Εκκλησία", Αθήναι, 1954-55, σελ.. 175-176,

³⁴² Καρμίρης Ι., Δογματικά και Συμβολικά Μνημεία της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, τ. ΙΙ, σελ.678.

³⁴³ Βλ. Ρωμ. 15,30, Β' Κορ. 1,10.

αγίους, για να αποδειχθεί ότι ο Χριστιανισμός είναι ένα διαρκές και αδιάλειπτο θαύμα³⁴⁴.

Ο Χριστός δια μέσω των Αγίων του δεν παύει να θαυματουργεί και δεν αποκλείεται στο τέλος των αιώνων να γίνουν τα πλέον μεγάλα και καταπληκτικά θαύματα. Θαύματα εν τω ονόματι του τω αγίω. Ο Ιδιος βεβαίωσε ότι αυτός που πιστεύει στο όνομα του θα κάνει θαύματα³⁴⁵ όχι μόνο ως εκείνα που έκανε ο ίδιος, αλλά και ακόμη μεγαλύτερα³⁴⁶.

Οι άγιοι όλων των αιώνων, από των αποστολικών χρόνων μέχρι των ημερών μας, αποδεικνύουν σε ποιά ύψη αρετής δύναται να φθάσει ο άνθρωπος, και ο πλέον αμαρτωλός, όχι με δικές του δυνάμεις, αλλά με τη δύναμη του Χριστού. Οι άγιοι είναι τα καρποφόρα δένδρα της νέας Εδέμ. Είναι τα “μυρίπνοα άνθη του παραδείσου”. Είναι η ευωδία Χριστού, το φως και το άλας τού κόσμου, ό,τι εκλεκτό έχει να παρουσιάσει η ανθρωπότητα. Χωρίς τους αγίους ο κόσμος θα είχε σαπίσει ηθικώς και θρησκευτικώς και θα είχε βυθισθεί στο σκότος³⁴⁷.

Οι άγιοι, δεν ανήκουν πλέον στην στρατευομένη Εκκλησία, η οποία με τα όπλα του φωτός αγωνίζεται εδώ στην γη δια να πετύχει λαμπρά νίκη, την αγιότητα των πιστών, την έλευση της βασιλείας του Θεού στις καρδιές των ανθρώπων. Οι άγιοι, οι οποίοι βρίσκονται ήδη στην θριαμβεύουσα Εκκλησία, πλησίον του θρόνου του Θεού, δεν παύουν να παρακολουθούν από τα θεωρία της αιωνιότητάς την φοβερά πάλη που διεξάγουν οι μικρότεροι αδελφοί τους, οι χριστιανοί του παρόντος αιώνας. Δεν παύουν να πρεσβεύουν υπέρ των πιστών. Προσφέροντας έτσι την

³⁴⁴ Καντιώτης Α., Μυρίπνοα άνθη, σελ. 8.

³⁴⁵ Όπ. αν., σελ. 8.

³⁴⁶ Ιωαν. 14,12.

³⁴⁷ Όπ. αν., σελ. 9.

πνευματική τους βοήθεια στους χριστιανούς που αγωνίζονται. Ζουν εν τω Θεώ. Ζουν στην παράδοση της Εκκλησίας. Η ανάμνηση του βίου τους και των θαυμάτων τους ως ζωογόνος αύρα πνέει σε όλη την Εκκλησία³⁴⁸.

Οι άγιοι εξακολουθούν να διδάσκουν και να εμπνέουν τους πιστούς. Ως οι μεγαλύτεροι αδελφοί μας, περιμένουν εκεί ψηλά, στους ουραμούς των ουρανών, για να συνεορτάσουμε όλοι μαζί την νίκη του εσφαγμένου Αρνίου³⁴⁹. Ο πιστός με την μυστηριακή ένωση με τον Υιό και ανερχόμενος στην μυστική Υιοθεσία Εκείνου θεμελιώνει οντολογικά μια “Κοινωνία Αγίων” μια *Communio Sanctorum* μέσω της οποίας κάθε μέλος είναι ταυτόχρονα μέλος του Σώματος, δηλαδή αποκτά οντολογική μεσιτεία στον Ουράνιο Θρόνο³⁵⁰.

στ) Αυτοέλεγχος-Αυτογνωσία

Η εμπέδωση της πεποιθήσεως στον ποιμενόμενο, ότι είναι ελευθέρα ύπαρξη κατ' εικόνα και ομοίωσιν Θεού δημιουργηθείσα, συνιστά την πρώτη φάση του περιελευθερίας της βουλήσεως προβλήματος εξ' απόψεως ποιμαντικής. Η δεύτερη φάση συνίσταται στην υπό του ποιμένου συμβολή προς την υπό του ποιμενομένου αξιοποίηση της πράγματι τεραστίας δυνάμεως, η οποία περικλείεται στην ελευθερία της βουλήσεως, η ορθή χρησιμοποίηση της οποίας συμβάλλει τα μέγιστα στην κατά Χριστό διαμόρφωση του πιστού. Η τρίτη φάση της ποιμαντικής φροντίδας ως προς την ορθή χρήση και αξιοποίηση της ελευθέρας βουλήσεως υπό του ποιμενομένου συνίσταται στην αξιολόγηση των πράξεων και των καθ' όλου εκδηλώσεων αυτού επι τη βάση όχι μόνο της εξωτερικής συμπεριφοράς, αλλά και

³⁴⁸ Όπ. αν., σελ. 9-10.

³⁴⁹ Όπ. αν., σελ. 10.

³⁵⁰ Γαϊτάνης Β., Από την επικοινωνία στην κοινωνία, σελ. 338.

της προθέσεως και των ελατηρίων, τα οποία ώθησαν αυτόν σε κάποια πράξη ή παράλειψη³⁵¹.

Κατα το παράδειγμα της Παλαιάς Διαθήκης και συγκεκριμένα την διήγηση όπου ο ελεγκτικός Νάθαν αφύπνισε την συνείδηση του Δαβίδ. Και την συνείδηση παντός αμαρτωλού αφυπνίζει ο προφητικός λόγος. Αυτός ο λόγος με τέχνη παρουσιάζει ενώπιον των ψυχικών οφθαλμών την θλιβερή ηθική κατάσταση του και τον καλεί σε μετάνοια. Εκεντήθη η συνείδησή; ξύπνησε; από αυτή τη στιγμή αρχίζει ο άνθρωπος ν' ανησυχεί, να ρίχνει βλέμματα στο παρελθόν της ζωής του, να γίνεται ανακριτής του εαυτού του, και να μη παύει να διερευνά τον βίο του. Η ανάκριση αυτή, η αυτοκριτική, όπως λέγεται, ή αυτοέλεγχος, είναι από τα ευγενέστερα καθήκοντα του ανθρώπου. Η ανάκριση δε αυτή πρέπει να είναι διαρκής. Όπως ο πλοίαρχος, ο οποίος ταξιδεύει σε τρικυμιώδες πέλαγος, δεν παύει διαρκώς να παρακολουθεί και να ελέγχει την πορεία του σκάφους, έτσι και ο πιστός χριστιανός πρέπει να παρακολουθεί και να ελέγχει την πορεία της ζωής του³⁵².

Τον έλεγχο του εαυτού καλούμαστε να τον κάνουμε τακτικά. Καθημερινά, κάποιες στιγμές της μέρας, της εβδομάδος, του έτους έναν απολογισμό³⁵³. Αλλά ποικίλες τέτοιες ευκαιρίες ενδοσκόπησης και προσωπικής έρευνας του εσωτερικού μας κόσμου, με τον αυτοέλεγχο, επιτυγχάνεται εκκλησιαστικό έτος. Ιδίως την κατανυκτική περίοδο της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, όπου μέσω της νηστείας, των ακολουθιών και της μεγαλύτερης προσπάθειας να διορθώσουμε και να γνωρίσουμε τον εαυτό μας, για να μετάσχουμε στην Θεία Κοινωνία³⁵⁴.

³⁵¹ Μουρατίδης, Χριστοκεντρική Ποιμαντική εν τοις Ασκητικοίς του Μεγάλου Βασιλείου, σελ. 66-67.

³⁵² Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ. Β', σελ. 204.

³⁵³ Όπ. αν., σελ. 205.

³⁵⁴ Όπ. αν., σελ. 205.

Ατελής θα είναι η αυτοκριτική άνευ της ιεράς εξομολογήσεως. Αλλά και η ιερά εξομολόγηση έχει ανάγκη προηγούμενης αυτοκριτικής. Διότι τα ερωτήματα, τα οποία αναγκάζεται σήμερα να απευθύνει ο πνευματικός προς τον εξομολογούμενο, θα έπρεπε να τα είχε απευθύνει ο ίδιος προηγουμένως εν τω μυστικώ ταμείω της ψυχής του, και έτσι προετοιμασμένος να έλθει να δείξει στον πνευματικό την σφόδρα διεφθαρμένη καρδιά του, και να ζητήσει την θεραπεία της³⁵⁵.

³
⁵⁵ Όπ. αν., σελ. 206.

ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΑ ΠΡΟΣΩΝΤΑ

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΣΩΝΤΑ

α) Αγάπη θερμή προς τον Κύριο ημών Ιησού Χριστό

Η αγάπη³⁵⁶ προς τον Χριστό, είναι το τρυφερότερο των αισθημάτων, το οποίο γεννάται στην ανθρώπινη καρδιά. Η γλυκύτης των λόγων του Χριστού, η ωραιότης των αρετών του, η οποία εκλάμπει εις πάσαν λεπτομέρεια του βίου του, το μεγαλείο των έργων του, τασεπτά του Πάθη, όλα αυτά δεν είναι δυνατόν παρά να γεμίζουν την ανθρωπίνη ψυχή από αισθήματα αγάπης προς τον Χριστό. Ο Χριστός δια τας απείρους τελειότητας του ελκύει τον θαυμασμό, την αγάπη. Ο Χριστός είναι ο Αγαπητός. Ο Αγαπητός των αγαπητών. Είναι ο ποθεινός και εράσμιος των ψυχών. Είναι ο ωραίος Νυμφίος πάσης ευγενούς ψυχής, η οποία διασώζει εν εαυτή σπέρμα θεϊόν. Είναι εκείνος, ο οποίος λόγω της υπερόχου ηθικής καλλονής του και λόγω της ανυπερβλήτου αγάπης του προς τον άνθρωπο, ανάπτει φλόγα αγάπης εις τας καρδιάς. Ούτω μεταξύ της ψυχής και του Χριστού δημιουργείται ένας μυστικός δεσμός, ο δεσμός της αγάπης, του θεϊκού έρωτος. Εις την ψυχή του έρωτος ο Χριστός είναι το προσφιλέστερον πρόσωπον. Είναι ο ακατάβλητος εραστής³⁵⁷.

β) Ζήλος ιερός

Επισημαίνεται πως η θεωρία του κηρύγματος προηγείται της πράξεως, ο κήρυκας του Ευαγγελίου οφείλει να ανανεώνει το ζήλο του και δι' αναγνώσεως παντός λαμπρού λόγου και παραδείγματος εκ της ιστορίας του κηρύγματος. Να υπάρχει η

³⁵⁶ Βλ. Γαϊτάνης Β., Από την επικοινωνία στην κοινωνία, σελ. 345 "Αφού οικειοποιηθεί τη θεία αγάπη, ανεβαίνει προς το ύψος της με τα φτερά της καθαρής προσευχής ακατάπαυστα, μέχρις ότου φτάσει στην πλήρη γνώση του Υιού του Θεού και γίνει τέλειος άνδρας με την πλήρη τελειότητα που είχε ο Χριστός".

³⁵⁷ Καντιώτης Α., Ακολούθει μοι, σελ. 366.

αγωνία για την ευθύνη απέναντι Θεού και ανθρώπων. Καθώς, με το κήρυγμα πρόκειται ο ποιμένας να πείσει και να καθοδηγήσει στην εν Χριστώ ζωή τους διψώντας σωτηρία, να ελέγξει και πολεμήσει πλάνες και αιρέσεις, καθαίρεση επάλξεων και οχυρώματα του Σατανά³⁵⁸. “Ο ποιμήν ο καλός, εικών του πνευματικού ποιμένος, του ιερέως, δεν ησύχασε δι' ένα πρόβατον, πως να ησυχάση ο ιερεύς, ο ποιμήν των λογικών προβάτων, του οποίου όχι ένα αλλά πολλά πρόβατα έχουν φύγει από την ποιμνήν ...ώστε όχι μόνο ο ιερεύς να φλέγεται από τον άγιον αυτόν πόθον, αλλά και εις άλλας ευσεβείς ψυχάς, άνδρας και γυναίκας, να μεταδίδη τήν φλόγα υπέρ της σωτηρίας ψυχών”³⁵⁹.

γ) Φόβος Θεού άγιος

Σε αντίθεση με τα ανωτέρω λεχθέντα περι αρετών, καθάρσεως από πάθη, καθαρότητας, νομίμου ηλικίας, ενάρετου και θεοφιλούς βίου, μελέτης και προσευχής παρατηρείται με πόση επιπολαιότητα, ακρισία και έλλειψησυναισθήσεως σπεύδουν οι πολλοί να γίνουν κληρικοί.

Όπως μετα θλίψεως διαπιστώνει ο Ιεράρχης, πως άνθρωποι που ποτε δεν άνοιξαν την Αγία Γραφή και δεν μελέτησαν τα ιερά κείμενα για να γνωρίσουν το μεγαλείο της πίστεως μας επιθυμούν και γίνονται ιερείς. Όπως λέει ο Άγιος Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός, αυτοί οι άνθρωποι δεν έμαθαν ακόμη να κωπηλατούν, παρουσιάζονται με θρασύτητα και απαιτούν να γίνουν πνευματικοί οδηγοί, να γίνουν κυβερνήτες ενοριών και επισκόπων. Όπως σχολιάζει και λόγο του Ι. Χρυσοστόμου, πως η Εκκλησία, δεχθείσα στους κόλπους της πολλούς “φθόρους ανθρώπους”, δηλαδή ανθρώπους ανικάνους και φαύλους, ικανούς μόνο για ζημίες και πνευματικές συμφορές, “επλήσθη ναυαγίων πολλών”. Όπου αν δεν υπήρχε ο άόρατος Κυβερνήτης, που κυβερνά την Εκκλησία, ο Θεός, άνευ του οποίου θα είχε εξαφανισθεί η Εκκλησία από την απιστία, ανικανότητα, φαυλότητα και διαφθορά ιερέων και επισκόπων³⁶⁰.

³⁵⁸ Καντιώτης Α., Απολογισμός δευτέρας τετραετίας (1971-1975), σελ. 23.

³⁵⁹ Καντιώτης Α., Υπομνήσεις, σελ. 30.

δ) Πίστη σταθερά και ζώσα

Ο ορισμός της πίστεως δίνεται από τον Απόστολο Παύλο (Εβ 11,1). Αν δηλαδή δια των αισθήσεων λαμβάνεις γνώση, πληροφορία του εξωτερικού, υλικού κόσμου, δια της πίστεως λαμβάνεις γνώση, πληροφορία, απόδειξη του πνευματικού, του άυλου, του αόρατου κόσμου. Συνεπώς, στον πιστό άνθρωπο η εσωτερική πεποίθηση περί υπάρξεως του υπερφυσικού κόσμου είναι ισχυρότατη. Αυτή η πίστη στηρίζεται στο Λόγο Του Θεού, η οποία καθίσταται ακλόνητη.

Η πίστη είναι υψίστη κορυφή όρους, όπως του όρους Ναβού της Παλαιάς Διαθήκης. Η πίστη είναι όπως το τηλεσκόπιο, μέσω του οποίου κατά τη νύκτα ο αστρονόμος βλέπει, εκτός των αστερών που και εμείς βλέπουμε, και άλλους αστέρες που δεν φαίνονται με γυμνό οφθαλμό. Δια της πίστεως όχι μόνο τα αόρατα γίνονται ορατά, αλλά αποκτά ο πιστός τεραστία δύναμη, για να πραγματοποιήσει τα έργα που πριν να πιστεύσει του φαίνονταν αδύνατα και απραγματοποίητα³⁶¹.

Με την πίστη ο Χριστιανός βλέπει τα όντως αόρατα, βλέπει ότι στη θεία δημιουργία δεν υπάρχει μόνο ύλη, της οποίας ποικίλα σχήματα είναι η γη, η σελήνη, ο ήλιος, οι πλανήτες, οι αστέρες και οι γαλαξίες. Αλλά πέρα από αυτά υπάρχει η πρώτη Αρχή, ο Θεός, ο πνευματικός Ήλιος, η τρισήλιος Θεότης. Πέριξ του Θεού υπάρχουν υπάρξεις νοερές, άυλοι δυνάμεις, τα πνεύματα, οι άγγελοι, πέριξ του Θεού των φώτων, εκ του οποίου εξαρτώνται και φωτίζονται αενάως. Αυτά τα φανερώνει η πίστη στις αλήθειες, όπως αυτές διατυπώνονται στην Αγία Γραφή³⁶².

³⁶⁰Καντιώτης Α., Απολογισμός δευτέρας τετραετίας (1971-1975), σελ. 245.

³⁶¹ Καντιώτης Α., Φλογέρα, Β' τ., σελ. 131-133.

³⁶² Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ.Α', σελ. 248.

«Ω πισταί ψυχαί! Οσοιδήποτε και εάν είναι οι σεισμοί που σείουν την οικουμένην, οσαδήποτε και εάν είναι τα ερείπια, τα οποία συσσωρεύουν καθημερινώς η απιστία και η διαφθορά του αιώνας μας, σεις μη κλονισθείτε. Έχετε βράχον, επί του οποίου μπορείτε να σταθείτε. Έχετε άγκυρα, εκ της οποίας δύνασθε να εξαρτηθείτε. Έχετε φως, δια να περιπατείτε εν αυτώ. Έχετε Ήλιον, ο οποίος ανέτειλεν εκ του τάφου. Έχετε Ιησούν Εσταυρωμένον και Αναστάντα εκ νεκρών. Τι δειλιάζετε; Τι φοβείσθε; Δεύτε προσκυνήσωμεν και προσπέσωμεν Αυτώ, Χριστώ τω Νικητή του θανάτου, τω Νεκρεγέρτη, τω Νικοποιώ, τω Βασιλεί των αιώνων»³⁶³.

Επίσης, μέσω της πίστεως ο άνθρωπος βρίσκει τον αληθή προορισμό του. Ο άνθρωπος με το αυτεξούσιο και δια της πίστεως, με όλες του τις δυνάμεις της ψυχής, όλος ο νούς, όλη η καρδιά, όλη η θέληση υποτάσσονται στο Θεό. Ζει πλέον όχι τη ζωή των αισθήσεων, αλλά ζει δια της πίστεως. Τα άνω ζητεί και ποθεί, την ουράνιο πατρίδα. Ως δυνάμει κάτοικος της αιωνιότητας, ουρανοπολίτης, ένα έχει σκοπό πως να εκτελεί το θέλημα του Θεού εν πάση τελειότητα και ακρίβεια, πως να ευαρεστήσει το Θεό³⁶⁴. Κατορθώνει να ζει έτσι με τη χάρη Του Θεού (Εβ 11,6). Η πίστη ενδεικτικώς δοκιμάζεται, από τη στάση μας στην ελεημοσύνη, την χρεοκοπία, τον θάνατο, την καταφυγή στα μυστήρια της Εκκλησίας³⁶⁵.

Συμπερασματικά, η ορθόδοξος πίστη δεν είναι μόνο ο κανόνας εκείνων των θρησκευτικών ιδεών που πρέπει να πιστεύουμε ως δόγματα, αλλά και κανών των έργων εκείνων που πρέπει να πράττουμε για να αποδεικνύουμε ενεργή τη πίστη μας σε όλη μας τη ζωή³⁶⁶. Προσπέφτουμε στο Χριστό να μας χαρίσει, προσθέσει και ενδυναμώσει στην πίστη. Η κίνηση της πίστεως πρέπει συνεχώς να συντελείται

³⁶³ Βλ Καντιώτης Α., «Ακολουθεί μοι», σελ.326.

³⁶⁴ Καντιώτης Α., Φλογέρα, Β' τ., σελ. 133-134.

³⁶⁵ Όπ. π., σελ. 138-140.

³⁶⁶ Όπ. π., σελ. 140-141.

δυνάμει του παράλογου, με τρόπο τέτοιο που να μην χάνεται ο πεπερασμένος κόσμος, αλλά να κερδίζεται ολοκληρωτικά³⁶⁷.

ΔΙΑΝΟΗΤΙΚΑ ΠΡΟΣΩΝΤΑ

α) Φυσικά διανοητικά προσόντα

Το έργο του ποιμένου και ιδίως του επισκόπου είναι η χειροτονία κληρικών. Μόνος του χειροτονεύει όλους τους βαθμούς, εκτός από τον βαθμό του επισκόπου, για την χειροτονία του οποίου χρειάζονται τουλάχιστον δύο επίσκοποι. Μεγάλη η ευθύνη του για τις χειροτονίες, καθώς θα δώσει λόγο στο Θεό για αμαρτίες που κάνουν ανάξιοι κληρικοί που χειροτόνησε. Έργο του επισκόπου είναι επίσης η τέλεση των εγκαινίων ναών. Έργο του η εποπτεία και η διοίκηση όλων των ναών, εξωκκλησίων και παρεκκλησίων. Δεν πρέπει να χτίζεται ναός χωρίς την άδεια του επισκόπου. Έργο του η συμφιλίωση των ανθρώπων και μάλιστα των ανδρογύνων, που με διάφορες αιτίες έρχονται σε διάσταση και κινδυνεύουν να διαλυθούν. Έργο του είναι να εκδίδει διαζύγιο, όχι όμως αν δεν υπάρχει σοβαρός λόγος όπως είναι η μοιχεία³⁶⁸.

Φύλακας και προστάτης της χριστιανικής οικογένειας πρέπει να είναι ο επίσκοπος. Έργο του η τιμωρία κληρικών που σκανδαλίζουν το λαό του Θεού. Έργο του ο αφορισμός των αιρετικών, που παρόλες τις προσπάθειες επιμένουν στις πλάνες τους και προσπαθούν να μεταδώσουν και σε άλλους. Έργο του η προστασία χήρων και ορφανών και κάθε άνθρωπο που αδικείται σ' αυτό τον κόσμο. Αλλ' από

³⁶⁷ Γαϊτάνης Β., Δοκίμια Επικοινωνιακής Θεολογίας, σελ. 218-219.

³⁶⁸ Καντιώτης Α., Ορθόδοξος ναός, σελ.211.

όλα τα έργα το σπουδαιότερο είναι το κήρυγμα του Ευαγγελίου. Να κηρύττει όχι μονάχα Κυριακή και εορτές, αλλ' αν είναι δυνατόν και καθημερινά. Να διδάσκει, να κατηχεί, αλλά και να ελέγχει σύμφωνα με την εντολή του αποστόλου Παύλου³⁶⁹. Ο επίσκοπος είναι η πηγή και το κέντρο της εκκλησιαστικής εξουσίας, μέσα στην περιφέρεια του. Είναι, πρέπει να είναι, ένας πνευματικός ήλιος, που να φωτίζει και να θερμαίνει και να ζωογονεί όλη την περιφέρεια του³⁷⁰.

Με άλλα λόγια θα μπορούσαμε να πούμε πως ο ποιμένας και δη ο επίσκοπος ως φυσικά διανοητικά³⁷¹ προσόντα θα πρέπει να έχει το αντιληπτικόν, την δύναμη της διανοίας, ώστε η οξύνοια να τον καθιστά βαθύ ερμηνευτή των Γραφών. Επαγρύπνηση ή ετοιμότητα πνεύματος διότι πολλάκις επείγουν και οι ενέργειες και οι απαντήσεις. Κατά την διοίκηση της Μητροπόλεως του τα πρέπει να έχει νούν διοικητικό πρις καλή διοίκηση της ποιίμνης, νούν διακριτικό, για να διακρίνει την ευσέβεια από την υποκρισία, το ψεύδος από την αλήθεια. Επίσης, καλείται να έχει και από τα ανωτέρα νούν επινοητικόν ώστε να βρίσκει τα μέσα και να θεραπεύει τις ανάγκες της ποιίμνης του και νούν εποπτικό για να εποπτεύει εφ' όλης της Επισκοπικής του περιφερείας³⁷².

³⁶⁹ Α' Τιμ. 5, 20.

³⁷⁰ Όπ. αν., σελ. 212.

³⁷¹ Καντιώτης Α., Ελεύθεροι, σελ. 15 "Υπερέχει από τα κτήνη κυρίως ως προς την πνευματική του υπόστασι. Τοαπροσμέτρητο μεγαλείο του οφείλεται στα εξαιρετικά άυλα δώρα, με τα οποία τον προίκισε ο εν Τριάδι Θεός όταν τον δημιούργησε. Διότι αυτή η αγία Τριάς συνεργάσθηκε για τη δημιουργία, για τήν πλάσι του ανθρώπου. Και τα εξαιρετικά αυτά δώρα είνε τούτα: το ΛΟΓΙΚΟ και η ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ".

³⁷² Βλ. Γιαννακοπούλου Β., "Η Ποιμαντική Θεολογία του Αγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως Πραξη και Θεωρία", σελ. 101-102 "Ποιμαντική κατα την Θεολογία και Πράξη των Αγίων" σελ. 121-122.

Η εξεύρεση και ο καταρτισμός νέων δι' αποστολικής διακονίας πρέπει να είναι η σπουδαιότερά μέριμνα. Αλλ' οι νέοι αυτοί δεν γίνονται ιεραπόστολοι μέσα σε μία μέρα, έχουν ανάγκη και φωτεινής διδασκαλίας και λαμπρού παραδείγματος. Θα διέλθουν κι αυτοί από δοκιμασίες, όπως διήλθον όλοι οι εργάτες του Ευαγγελίου. Έτσι, ο πνευματικός πατέρας με υπομονή και αγάπη, στις διάφορες κοσμικές αντιλήψεις, πλάνες και προλήψεις, έως ότου να αποκτήσουν γενναίο και υψηλό φρόνημα³⁷³. “Έχομεν ανάγκην ιερέων συγκεκριοτημένων κατά το θέλημα του Κυρίου. Έχομεν ανάγκην ιερέων ευλαβών. Η Ορθοδοξία, η αδιάφθορος συνείδησις των πιστών...ιερείς αξίους της αποστολής των³⁷⁴” Καθώς “ τέλειος τύπος Ορθοδόξου ιερέως είνε εκείνος, ο οποίος, συν τη απαραίτητω πίστει, έχει, όχι απλώς την γνώσιν, αλλά τήν επίγνωσιν όλων των δογματικών και ηθικών αληθειών της πίστεως μας. Διότι ο ιερέυς δεν είνε όπως ένας λαϊκός, διά τον οποίον αρκεί η πίστις προς σωτηρίαν, αλλά συμφώνως προς τόν θεόπνευστον λόγον του αποστόλου Παύλου πρέπει να είναι διδακτικός^{375»376}. Ο κληρικός ο οποίος είναι υπεύθυνος για τον καταρτισμό των πιστών, πρέπει να είναι σε θέση ότι πιστεύει και εξαγγέλει και να το εξηγεί και ερμηνεύει. Γι' αυτό πρέπει να γνωρίζει γράμματα, για να μπορεί απρόσκοπτα να αναγινώσκει και εξηγεί τα κείμενα της Αγίας Γραφής και των ιερών Κανόνων της Ορθοδόξου Εκκλησίας³⁷⁷. Εξ' ου και η Ορθόδοξος Εκκλησία από τους πρώτους αιώνες της ιδρύσεως της δεν αδιαφόρησε για την όσο το δυνατόν τελειότερη μόρφωση των κληρικών της. Ιδρύοντας μάλιστα στις μεγαλύτερες πόλεις Κατηχητικές Σχολές, στις οποίες υπό περιωνύμων διδασκάλων διδάσκονταν και

³⁷³ Καντιώτης Α., Ακολουθεί μοι, σελ. 302-303.

³⁷⁴ Καντιώτης Α., Υπομνήσεις, σελ. 81.

³⁷⁵ Α' Τιμ., 3,2.

³⁷⁶ Όπ. αν., σελ. 81-82.

³⁷⁷ Όπ. αν., σελ.82.

μορφώνονταν οι μέλλοντες να ιερωθούν³⁷⁸. Βέβαια, έπειτα με την Οθωμανική Αυτοκρατορία έπεσαν το μορφωτικό επίπεδο με αποτέλεσμα την χειροτονία και ολιγογραμμάτων. Πρέπει και η μόρφωση του κληρικού να βαδίζει παραλλήλως προς το μορφωτικό επίπεδο του λαού. Βεβαίως, όμως το πρώτον προσόν είναι η αγιότητα, άνευ της οποίας ο κληρικός, έστω και αν είναι εφοδιασμένος με όλα τα διπλώματα των Ανωτάτων Σχολών, δεν θα δύναται να επιδράσει θρησκευτικώς και ηθικώς επί της κοινωνίας. Αλλά και η εγκυκλοπαιδική μόρφωση των κληρικών, είναι αναγκαία και απαραίτητος, προκειμένου να διεξαχθεί αγών πολυμέτωπος εναντίον αιρετικών, απίστων και αθέων, οι οποίοι πανταχόθεν βάλλουν σήμερα κατά της Πίστεως³⁷⁹.

Γνώση της Εκκλησιαστικής Παραδόσεως, Γραφής, Πατέρων και Κανονικού Δικαίου.

Ο π. Αυγουστίνος συνοψίζει για το έργο του επισκόπου στηριζόμενος στους Ιερούς Κανόνες “Οι δέ ιεροί Κανόνες της ορθοδόξου Εκκλησίας επιβάλλουν ως πρώτον καθήκον εις τον Επίσκοπον όχι άπαξ ή δίσ ή τρίς του έτους, αλλ', ει δυνατόν, καθ' εκάστην ημέραν να συναθροίζει κλήρο και λαόν και να διδάσκη τας αιωνίους αληθείας της Πίστεως μας. Ιδού τι ακριβώς επιτάσσει ο 19ος Κανών της ΣΤ' Οικουμ. Συνόδου...³⁸⁰”. Κάτι που ως επόμενος των ιερών Πατέρων προφορικώς και γραπτώς, έπραξε κι ο ίδιος, δηλαδή την συχνότατη διδασκαλία κλήρου και λαού στα πιστευτέα και τα πρακτέα³⁸¹.

³⁷⁸ Όπ. αν., σελ.84-85.

³⁷⁹ Όπ. αν., σελ.85.

³⁸⁰ Όπ. αν., σελ. 67.

³⁸¹ Όπ. αν., σελ. 68.

Οι ιεροί Κανόνες³⁸² των Οικουμενικών και Τοπικών Συνόδων, οι οποίοι τη επινεύσει του Αγίου Πνεύματος συνετάχθησαν υπό των αγίων Πατέρων δια την κανονική διακυβέρνηση της Ορθοδόξου Εκκλησίας, και είχαν τιμητική θέση σε όλα τα Συντάγματα της Ελληνικής Πολιτείας, από απελευθερώσεως της Πατρίδος εκ του τουρκικού ζυγού μέχρι του 1968³⁸³.

Οδός είναι η χριστιανική ζωή, οδός του καθήκοντος. Οδός του Γολγοθά. Οδός του Σταυρού. Σε αυτή την οδό οφείλει ο χριστιανός να περιπατεί. Ο Χριστιανισμός δεν είναι στασιμότητα και αδράνεια, είναι συνεχής κίνηση και πρόοδος, πρόοδος όμως επί της αυτής οδού, την οποία χάραξε ο Θεάνθρωπος Ιησούς. Ούτε στασιμότητα, ούτε αδράνεια, αλλ' ούτε παρέκκλιση προς τα δεξιά ή τα αριστερά της βασιλικής οδού, της μόνης ικανής να φέρει εμάς στην ουράνιο πατρίδα. Φωτεινοί δείκτες επί της χριστιανικής οδού είναι οι ιεροί Κανόνες. Να ευχαριστήσουμε τον Κύριο που όχι μόνο μας αποκάλυψε την οδό της σωτηρίας, αλλά και διότι εν τη διαρκεί αυτού μέριμνα όρισε επί της οδού οδηγούς, τους Πατέρας και Διδασκάλους της Εκκλησίας, και φώτισε αυτούς, όπως ως δείκτες ασφαλούς πορείας συντάξουν τους ιερούς Κανόνες. Συνοψίζοντας, οι ιεροί Κανόνες είναι ιερά συνθήματα, τα οποία εκφράζουν συντόμως την ηθική διδασκαλία της Εκκλησίας και δίνουν απαντήσεις στους οδοιπόρους της χριστιανικής οδού ενώπιον διαφόρων εμποδίων και δυσκολιών³⁸⁴.

³⁸² Καψάνη Γ., Ποιμαντική Διακονία κατά τους Ιερούς κανόνες, εκδ. Άθως, Πειραιεύς, 1976., σελ. 59

“Οι ι. Κανόνες της Εκκλησίας αποτελούν πρό πάντων κείμενα ποιμαντικά, ήτοι κείμενα συνταχθέντα προς ρύθμισιν συγκεκριμένων αναγκών της Εκκλησίας ως κοινωνίας πιστών, ή προς καθοδήγησιν της πνευματικής ζωής των καθ' έκαστα μελών αυτής”.

³⁸³ Καντιώτης Α., Εξέστημεν,, σελ. 48.

³⁸⁴ Όπ. αν., σελ. 52-53.

Τα πιστευτέα διατυπώθηκαν υπό των Οικουμενικών Συνόδων, κατόπιν πολλής συζητήσεως, εις συντόμους τινάς προτάσεις οι οποίες στη θεολογική γλώσσα ονομάζονται Όροι. Τα δε πρακτέα διατυπώθηκαν, κατόπιν πολλής πάλι συζητήσεως, σε συντόμους τινάς προτάσεις, οι οποίοι ονομάζονται Κανόνες³⁸⁵.

Η χριστιανική ζωή, εικονιζομένη ως αετός μεγαλοπτέρυξ, έχει ανάγκη και των δύο πτερύγων, της πίστεως και της ηθικής,. Δόγμα και ηθική είναι αρρήκτως συνδεδεμένα. Αυτό διακηρύττει ο αδελφόθεος Ιάκωβος³⁸⁶. Η πίστη νοείται ως ο κανών ζωής και όχι απλώς ως θεωρητικό τι κατασκεύασμα. Η πίστη, μη εφαρμοζομένη σε όλες τις εκδηλώσεις της ανθρώπινης ζωής και μη διαποτίζουσα τον όλο πολιτισμό της ανθρωπότητάς, είναι ως ο σκελετός άνει σαρκών είναι αποστεωμένος Χριστιανισμός, νεκός Χριστιανισμός, δια να στολίζει μουσεία και ν' αποτελεί αντικείμενο έρευνας των αρχαιολόγων. Εκεί θα καταντήσει ο Χριστιανισμός, εάν αποξενωθεί της ηθικής ζωής, την οποία ρυθμίζουν εν Πνεύματι Αγίω ο Ευαγγελικός νόμος και αυτό επεξηγούντες και εφαρμόζοντες σε διάφορες περιπτώσεις οι ιεροί Κανόνες. Δεν χωρίζονται οι ποταμοί από τις πηγές τους και δεν χωρίζονται οι πηγές από τους ποταμούς . Έτσι, και τα δόγματα δεν δύνανται να χωρισθούν από τους ιερούς Κανόνες και οι ιεροί Κανόνες από τα δόγματα³⁸⁷.

Σωματικά προσόντα

Τα υπό της Εκκλησίας απαιτούμενα σωματικά προσόντα είναι η αρτιμέλεια και η υγεία για την ιεροπρέπεια του ιερέως και του Αρχιερέως και την ανελλιπή εκπλήρωση των ποιμαντορικών καθηκόντων του. Κατά τόν οη' Αποστολικό κανόνα κωφός ή τυφλός ν α μην γίνεται επίσκοπος όχι ως μεμιασμένος, αλλά να μην

³⁸⁵ Όπ.αν., σελ. 56.

³⁸⁶ Ιακ. 2, 17-18.

³⁸⁷ Όπ.αν., σελ. 57.

παρεμποδίζεται στα εκκλησιαστικά του καθήκοντα. Διά τούτο ο ο' Αποστολικός κανών ότι αν κάποιος είναι ανάπηρος ή στον οφθαλμό ή το σκέλος πεπληγμένος, μπορεί να γίνεται επίσκοπος, διότι δεν τον μιάνει η λωβή σώματος, αλλά της ψυχής ο μολυσμός³⁸⁸.

Νόμιμος ηλικία

Συγκεκριμένα, να μην είναι νεόφυτος, αδοκίμαστος, αμύητος στην υψηλή θεωρία. Λόγω της νεότητας και της ροπής της σε μυρία μεταπτώσεις, όρισαν ως κατώτερο όριο ηλικίας για τον διάκονο το 25ο έτος συμπληρωμένο, για τον πρεσβύτερο το 30ο έτος. Κι αυτό εντόνως το διευκρινίζουν οι Πατέρες ακόμη και αν υπάρχει νέος ο οποίος εμφανίζει ηθικά προσόντα εξάίρετα να μην χειροτονεύεται πριν των κεκανονισμένων ορίων ηλικίας, αλλά να περιμένει την και δια του χρόνου τελείωση. Καθώς, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπως Επίσκοποι χειροτόνησαν σε πολλή νεαρή ηλικία Ιερείς, με αποτέλεσμα άλλα να πέταξαν τα ράσα και άλλοι να έγιναν δημιουργοί σκανδάλων³⁸⁹. Προτρέποντας μάλιστα ο π.Αυγουστίνος οι υποψήφιοι κληρικοί, πριν να χειροτονηθούν, να δοκιμάζουν τον εαυτό τους, να έρχονται σε αυτοέλεγχο, να σεβαστούν τους νόμους που έθεσαν οι Άγιοι Πατέρες εν Πνεύματι Αγίω στις Οικουμενικές Συνόδους³⁹⁰.

³⁸⁸ Γιαννακοπούλου Β., "Ποιμαντική κατα την Θεολογία και Πράξη των Αγίων", σελ. 128.

³⁸⁹ Καντιώτης Α., Εξέστημεν, σελ.122-123.

³⁹⁰ Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ.Α', σελ. 121.

α) Ηλικία χειροτονίας Διακόνου

Ως ηλικία χειροτονίας διακόνου όρισε η εν Καρθαγένη Σύνοδος διά των ιστ και κα' κανόνων το κε' έτος. Η διάταξη αυτή επικυρώθη υπό της ρκγ' Ιουστινιανείου Νεαράς και της εν Τρούλλω Συνόδου³⁹¹.

β) Ηλικία χειροτονίας Πρεσβυτέρου

Κατά τον ια' κανόνα της εν Νεοκαισαρεία Συνόδου των αρχών του 4ου μ.Χ. αιώνας, που επεκύρωσε η ρκγ' Νεαρά του Ιουστινιανού και η εν Τρούλλω ΣΤ' Οικουμενική Σύνοδος διά του ιδ' κανόνος, πρεσβύτερος δέν δύναται να χειροτονηθεί πρό του τριακοστού έτους³⁹².

γ) Ηλικία χειροτονίας Επισκόπου

Κατά τον 4ο μ.Χ. αώνα, συμφώνως προς τις Αποστολικές Διαταγές, ο υποψήφιος Επίσκοπος δεν έπρεπε να είναι νεότερος των πενήντα ετών, εκτός εάν υπήρχε σπανιότητα υποψηφίων ή έξοχα χαρίσματα του χειροτονημένου. Αργότερα ο Ιουστινιανός διά της ρκγ' Νεαράς όρισε η χειροτονία να γίνεται μετά το τέλος του τριακοστού έτους³⁹³.

³⁹¹ Γιαννακοπούλου Β., Ποιμαντική κατά την Θεολογία και πράξη των Αγίων, σελ. 129.

³⁹² Όπ. αν., σελ. 129.

³⁹³ Όπ. αν., σελ. 128-129.

ΧΑΡΙΣΜΑΤΑ

A. ΔΙΑΚΡΙΣΗ

“Η διάκρισις, η οποία είναι τό κύριον γνώρισμα της συνέσεως, είναι κατά τους Πατέρας μείζων πασών των αρετών”³⁹⁴. Ο π. Αυγουστίνος σημειώνει «Λόγω ἐλλείψεως ἀποδεικτικῶν στοιχείων καὶ εἰς περίπτωσιν ἄλλου τινὸς κληρικοῦ κατηγορηθέντος διὰ σαρκικὸν ἀμάρτημα...ἔκρινε προτιμότερον να σιωπήσει...»

B. ΔΙΟΡΑΣΗ

Η διόραση ορίζεται συνήθως ως η ικανότης διεισδύσεως στον “ κρυπτό της καρδιάς άνθρωπο”. Η διόραση, η λεγόμενη και φρόνηση, είναι η φυσική γνώση, διότι προϋπήρχε στη φύση του ανθρώπου λόγω της καθαρότητος του νούς του. Τα πάθη όμως εσκοτίσαν τον νούν καί, άν δεν σηκώσει αυτά ο Θεός δια της πρακτικής αρετής, δεν δύναται να βλέπει.

Ο διορατικός προβλέπει τις κεκρυμμένες μηχανές του εχθρού και εκκόπτει τις αφορμές αυτών εγκαίρως³⁹⁶. Από την διάκριση γεννάται η διόραση, την οποία ο Προφήτης Ησαΐας ονομάζει “βουλή”³⁹⁷. Ο διορατικός γνωρίζει επίσης μέρος των κρυμμένων μυστηρίων , που υπάρχουν στις θείες Γραφές και στα αισθητά κτίσματα, δηλαδή τον σκοπό, που υπάρχει στις θείες Γραφές και εις έκαστο κτίσμα³⁹⁸.

³⁹⁴ Καντιώτης Α., Εκκλησιαστικός στρουθοκαμηλισμός, σελ. 26.

³⁹⁵ Όπ.αν., σελ.26 και εξής.

³⁹⁶ Γιαννακοπούλου Β., Ποιμαντική Κατά την Θεολογία και Πράξη των Αγίων, σελ. 134-135.

³⁹⁷

Βλ. Η Πνευματική Καθοδήγηση στην Συνοπτική Φιλοκαλία του Οσίου Πέτρου του Δαμασκηνού, σελ. 73 και Ησ. 11, 2. .

Γ. ΠΡΟΟΡΑΣΗ

Η διόραση είναι η φυσική γνώση, που είχε ο άνθρωπος στην αρχαία κατάσταση, πριν τα πάθη σκοτίσουν τον νού του. Η προόραση όμως είναι υπέρ φύση γνώση, που κατά χάρη δίδεται στους αξίους³⁹⁹. Διότι μόνο ο Θεός προγινώσκει τα πάντα εν πάσι και τόν σκοπό εκάστου δημιουργήματος Του και λόγου της θείας Γραφής⁴⁰⁰.

Δ. ΑΓΑΠΗ

Η αγάπη χαρακτηρίστηκε ως η κορωνίδα των αρετών, δηλαδή η τελεία αγάπη προς τον Θεό εν Χριστώ Ιησού. Η αγάπη αυτή αποτελεί, την ισχυροτέρα δύναμη ανακαινίσεως της προσωπικότητάς του ανθρώπου. Μόνο υπ' αυτής εμπνεόμενος ο ποιμήν δύναται να πετύχει σε τέλειο βαθμό την εκπλήρωση της αποστολής του⁴⁰¹

Για την έμπρακτη εφαρμογή του Ευαγγελίου με πνεύμα αγάπης και φιλαδελφείας, μνημονεύει τον Άγιο Κοσμά τον Αιτωλό και μέσω αυτού σκιαγραφώντας την αγάπη του ποιμένος προς το ποίμνιο, συνοψίζοντας στον λόγο του, αναφέροντας πως ο Άγιος Κοσμάς δεν ήθελε να μένουν οι πιστοί μόνο σε ωφέλιμες θεωρητικές συζητήσεις περι της Γραφής, σε μια ξηρά, τυπική εκδήλωση των καθηκόντων τους ως χριστιανών. *Ήθελε να έχουν ζωντανή πίστη, μυστικό μοχλό, κινητήρια δύναμη για ό,τι ωραίο και υψηλό υπάρχει στον κόσμο.*

Οι ακροατές των κηρυγμάτων του να είναι πρωτοστάτες σε κάθε αγαθό έργο. Ωστε να φανούν άξιοι του θείου μακαρισμού “Μακάριοι οί άκούοντες τόν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐτόν.(Λουκᾶ 11, 28)”.

³⁹⁸ Όπ. αν., σελ. 74.

Συγκεκριμένα προς αποφυγή διασυρμού στην διαφθορά και ακολασία, προσπάθησε να περισώσει τις αιχμάλωτους από τους Τούρκους γυναίκες. Μεθόδευσε στην ανεύρεση χρημάτων για απόκτηση κολυμβύθρων ώστε να τελείται σωστά το μυστήριο του Βαπτίσματος, ενδιαφέρθηκε για τις έμπρακτες υλικές ανάγκες του λαού και ιδίως για τα ορφανά και τις χήρες, ίδρυσε σχολεία για την μόρφωση και ελληνική παιδεία των Ελλήνων δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στα γράμματα και με το φλογερό κήρυγμα του κατέργησε το παζάρι της Κυριακής με την μεταφορά του το Σάββατο, που αποτέλεσε αιτία του μαρτυρίου του.⁴⁰² Αντίστοιχα παραδείγματα έμπρακτης αγάπης λόγω και έργω έκανε και ο π.Αυγοπυστίνος στο πολυπληθές και πολυποίκιλο έργο του. Είτε ως ιεροκήρυκας είτε ως Επίσκοπος.

Συνεπώς,, εκείνος που αγαπά το Θεό, επιθυμεί με πόθο να βρίσκεται συνέχεια και να συναναστρέφεται μαζί Του⁴⁰³. Κάθε κοινωνία αγάπης εντός του κόσμου γίνεται κατανοητή μόνο ως αναγωγή στην τριαδολογική Κοινωνία Αγάπης⁴⁰⁴.

³⁹⁹ Όπ. αν., σελ. 135-36.

⁴⁰⁰Γιαννακοπούλου Β., Πνευματική Καθοδήγηση στην Συνοπτική Φιλοκαλία του Οσίου Πέτρου του Δαμασκηνού, σελ. 74-75.

⁴⁰¹ Μουρατίδου, Χριστοκεντρική Ποιμαντική εν τοις Ασκητικοίς του Μεγάλου Βασιλείου, σελ. 51.

Ε. ΑΓΙΟΤΗΣ

Η λέξη «άγιος» σημαίνει τον άνθρωπο που είναι καθαρός από την αμαρτία. Αλλά ποιος, παρακαλώ, ποιος άνθρωπος που έρχεται στον κόσμο με το φυσικό νόμο της αμαρτίας είναι καθαρός από την αμαρτία;⁴⁰⁵

Ακάθαρτος ο άνθρωπος σωματικώς και ψυχικώς. Για να καθαριστεί όμως ο άνθρωπος μόνος του είναι αδύνατο. Για να επιτευχθεί αυτή η κάθαρση χρειάζεται η θεία βοήθεια και επέμβαση. Όμως, ο άνθρωπος πλάστηκε ελεύθερος, και πρέπει να θελήσει να καθαριστεί, να απαλλαγεί από το κακό, την αμαρτία, και να γίνει άγιος. Ο πιστός με τη βοήθεια του Θεού παλεύει σκληρό αγώνα με την αμαρτία και τον κόσμο, και παρ' όλες τις τυχόν πτώσεις του τελικά νικά το κακό και σαν αθλητής γενναίος μπαίνει στη βασιλεία των ουρανών, στη θριαμβεύουσα Εκκλησία. Γιατί χωρίς αγιασμό κανείς δεν μπορεί να δη τη δόξα του Θεού (Πρβλ.Εβρ. 12, 14)⁴⁰⁶.

Ο άγιος και ο αληθής μοναχός, βοηθά τον κόσμο όχι με όσα λέει ή κάνει, αλλά με αυτό που είναι, με την κατάσταση της ασίγαστης προσευχής του, που έχει ταυτιστεί με τον εσώτερο εαυτό του⁴⁰⁷.

⁴⁰² Βλ.Καντιώτης Α., Κοσμάς ο Αιτωλός "Προφητείες και Διδαχές",σελ. 41-48.

⁴⁰³ Γαϊτάνης Β., Από την επικοινωνία στην κοινωνία, σελ. 345.

⁴⁰⁴ Όπ. αν., σελ. 351.

⁴⁰⁵Καντιώτης Αυγουστίνος, Εις την Θεϊαν Λειτουργίαν, τ. α,σελ.138.

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΟΥ

Σκοπός

Στο διάλογο του Χριστού με τον Πέτρο εδράζεται ο σκοπός της ποιμαντικής επιστήμης. Με μία ερώτηση που του απεύθυνε ο Χριστός τρεις φορές, ο Κύριος επέτυχε να αλιεύσει εκ του βάθους της ψυχής του Πέτρου πολύτιμο μαργαρίτη⁴⁰⁸.

Η επιστήμη εκείνη, η οποία, κατά τον Γρηγόριο τον Θεολόγο είναι τέχνη τεχνών και επιστήμη επιστημών. Στηρίζεται η ποιμαντική επιστήμη. Η επιστήμη δηλαδή, της οποίας σκοπός είναι η πνευματική καθοδήγηση και διαπόμηση ψυχών. Η επιστήμη αυτή στηρίζεται επί της αγάπης. Αγάπης προς τον Χριστό και αγάπης προς τον άνθρωπο. Αυτή την αγάπη τονίζει ο διάλογος⁴⁰⁹.

Στον θαυμάσιο λόγο του Γρηγορίου Ναζιανζηνού, τον επιγραφόμενο ως “Λόγος απολογητικός της εις Πόντον φυγής ένεκεν και αύθις επανόδου εκείθεν μετά την του πρεσβυτέρου χειροτονίαν”. Εξαιρείται το “της ιερωσύνης επάγγελμα”. Απορών ο ι. Πατήρ με ποια άλλη επιστήμη να συγκρίνει την ποιμαντική, την υπερ των άλλων μέριμνα, περί τας ψυχάς σπουδή, λέγει “ Αύτη μοι φαίνεται τέχνη τις των τεχνών και επιστήμη επιστημών , άνθρωπος άγειν, το πολυτροπώτατον των ζώων και ποικιλώτατον...”. Ο σκοπός αυτής της επιστήμης ύψιστος “ Πτερώσαι ψυχήν, αρπάσαι κόσμου και δούναι Θεώ, και το κατ' εικόνα ή μένον τηρήσαι ή κινδυνεύον χειραγωγήσαι ή διαρρυνέν ανασώσασθαι, εισοικίσαι τε το Χριστόν εν ταίς καρδίαις δια του Πνεύματος, και τό κεφάλαιον, θεό ποιήσαι, και της άνω μακαριότητος τόν της άνω συντάξεως” (Ιδε κεφ. 16 και 22)⁴¹⁰.

Όπως λέει και ο Άγιος Ισίδωρος ο Πηλουσιώτης για τους περί ιερωσύνης λόγους του Ι.Χρυσοστόμου “ ουκ έστι καρδιά ήν επήλθεν η ταύτης ανάγνωσις, και πρός τον θεϊόν αυτήν ουκ έτρωσεν έρωτα σεπτήν μέν την ιερωσύνην και δυσπρόσιτον δείξασα, αμέμπτως δέ αυτήν μετέρχεσθαι διδάξασα”(Βιβλ. Α', επιστ. 156 Ευσταθίω, Ε.Π. Migne 78, 288).

⁴⁰⁶ Όπ. αν, σελ.139-141.

⁴⁰⁷ Γαϊτάνης Β., Από την επικοινωνία στην κοινωνία, σελ. 343-344.

⁴⁰⁸ Καντιώτης Α., Ακολουθεί μοι, σελ. 364.

Ο Χριστός χρησιμοποίησε την εικόνα του καλού βοσκού, ως ο ποιμήν ο καλός. Αποτελώντας το άφθαστο πρότυπο της ποιμαντικής διακονίας. Αλλά και οι κληρικοί κατά δεύτερον λόγο, και πρό παντός οι επίσκοποι, ονομάζονται από την αγία Γραφήν ποιμένες, τους οποίους το Πνεύμα το άγιον έθεσε διά νά ποιμαίνουν την Εκκλησία του Θεού. Όπως αντίστοιχα ο βοσκός ενδιαφέρεται για τα πρόβατα του, ακόμη περισσότερο ο επίσκοπος καλείται να οδηγεί αυτά εις τα σωτηρίους νομάς της αγία Γραφής, να ποτίζει αυτά εκ των αστείρευτων ρευμάτων της θείας χάριτος, να αναζητεί τα απολωλότα, να ενισχύει τα αδύνατα, να αποκόπτει εκ της Εκκλησίας τα ανιάτως νοσούντα, να εκδιώκει τους αιρετικούς και απίστους, οι οποίοι ορμούν με λύσσα διά να κατασπαράξουν την ποίμνη του Ιησού⁴¹¹.

Ο Ιερεύς έχει ως σκοπό της ποιμαντικής⁴¹² του διακονίας την σωτηρία των πιστών. Επομένως, πρέπει να μένη κοντά στο ποίμνιο του, κινούμενος καιεργαζόμενος και να είναι όλος δραστηριότητα. Πρέπει να φροντίζει για την πνευματική τροφή, που πρέπει να είναι κατάλληλη σε κάθε ηλικία. Ακόμη έχει υποχρέωση να επισκεφτεί τους αρρώστους της ενορίας του, που περιμένουν ν' ακούσουν κι αυτοί ένα λόγο παρηγοριάς⁴¹³.

⁴⁰⁹ Οπ. αν, σελ. 365.

⁴¹⁰ Οπ. αν, σελ. 365.

Αρχές

α) Θείο θέλημα

Η Ελευθερία δεν περιορίζεται σε ένα τομέα, αλλά απλώνεται σε όλο το πλάτος του ανθρωπίνου βίου, ευρίσκεται δέ στην πιστή εφαρμογή της θείας διδασκαλίας του Κυρίου, του μόνου Ελευθερωτού σωμάτων και ψυχών⁴¹⁴.

Οι άνθρωποι θα είχαν αρμονία ανάμεσα τους και θα ζούσαν σαν άγγελοι, μικροί και μεγάλοι, αν ζούσαμε σύμφωνα με το θέλημα του Θεού. Κάθε μέρα στη προσευχή μας λέμε “Γενηθήτω το θέλημα σου...”. Υποσχόμαστε δηλαδή. Ότι θα ζήσουμε σύμφωνα με το θέλημα του Θεού, όπως ζούνε και οι άγγελοι. Το θέλημα του Θεού, το άγιο και τέλειο, που φέρνει την αγάπη και την αρμονία στον κόσμο, δεν το εφαρμόζουμε. Τα θελήματα τα δικά μας, τα αμαρτωλά, τα θελήματα του Διαβόλου, αυτά δυστυχώς κάνουμε οι περισσότεροι άνθρωποι. Όσοι άνθρωποι, τόσα και τα θελήματα, τόσες ατομικές και εγωιστικές επιδιώξεις, που έρχονται σε σύγκρουση με τις εγωιστικές επίσης επιδιώξεις των άλλων ανθρώπων⁴¹⁵.

Και μόνο ένα⁴¹⁶ θέλημα του Θεού, του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, αν ακούγαμε και εκτελούσαμε, απέραντη ειρήνη θα βασίλευε στον κόσμο απ' το ένα άκρο μέχρι το άλλο. Όλοι θα ζούσαμε ευτυχισμένοι. Ό,τι καλό θέλουμε να μας κάνουν οι άνθρωποι αυτό να κάνουμε και εμείς στους άλλους. Όπως και ό,τι κακό δεν θέλουμε να μας κάνουν, να μην το κάνουμε στους άλλους. Και για την εξακρίβωση αυτού ο καθένας μας προτού πράξει κάτι ρωτά την συνείδηση του⁴¹⁷.

⁴¹¹Καντιώτης Α., Κανονικότης της Εκλογής κα Χειροτονίας μου, σελ. 92 και 94.

⁴¹² Βλ. Σταυρόπουλος Μ.Α., Ποιμαντική Θεολογική προσέγγιση του κηρύγματος, σελ. 161
“Έργο της Ποιμαντικής στην ουσία της είναι η συγκρότηση της Μιάς Ποίμνης υπό τον ένα Ποιμένα ή με άλλα λόγια η οικοδόμηση της Εκκλησίας που σύμφωνα με την διαβεβαίωση του ίδιου του Κυρίου “πύλαι Άδου ου κατισχύσουσιν αυτής””.

⁴¹³ Καντιώτης Α., Ποικίλα, σελ. 62-63.

⁴¹⁴ Καντιώτης Α., Ελεύθεροι, , σελ. 8.

Το καθήκον του ανθρώπου πάνω στη γή είναι να εργάζεται το θέλημα Του Θεού και στις δύσκολες στιγμές να αφήνει τα πάντα με εμπιστοσύνη στην πρόνοια του Θεού, η οποία, απείρως πίο σοφή από τον άνθρωπο, κατευθύνει τα σύμπαντα προς ένα τελικό σκοπό⁴¹⁸.

Τη σημασία που αποδίδει η Εκκλησία στο Ευαγγέλιο και το θείο θέλημα φανερώνεται και στην χειροτονία του Επισκόπου. Κατά την χειροτονία επι της κεφαλής του χειροτονουμένου επισκόπου τίθεται το ιερό Ευαγγέλιο. Αυτό δε κατά την ερμηνεία των διδασκάλων σημαίνει, ότι το ποίμνιο θα υπακούσει εις τοντοιμένα, τον επίσκοπο, αλλ' υπό τον απαραίτητον όρον, ότι ο επίσκοπος θα εκφράζει το ευαγγελικό θέλημα. Δεν θα διοικεί ο επίσκοπος αυταρχικώς την επισκοπή, αλλά θα την διοικεί ο Κύριος, του οποίου το θέλημα εις όλες τις περιπτώσεις θα προσπαθεί να εκφράζει, πιστός δούλος του Κυρίουαναδεικνυόμενος. Εφ' όσον δε ευαγγελικώς διδάσκει και δεν παρεκκλίνει από την ορθόδοξον γραμμήν ο λαός, , το λογικόν ποίμνιο, οφείλει υπακοή εις τόν επίσκοπον, η δε υπακοή και πειθαρχεία αυτή είναι καθήκον παντός πιστού⁴¹⁹, συμφώνως προς την εντολή του Κυρίου⁴²⁰.

⁴¹⁵Καντιώτης Α., Κοινωνικά πληγαί, σελ. 258.

⁴¹⁶ Λουκ. 6, 31.

⁴¹⁷Όπ.αν., σελ. 258-259.

⁴¹⁸ Καντιώτης Α., Σταγόνες από το ύδωρ το ζών, σελ. 126.

β) Αγία Γραφή-Ιερά Παράδοση

Όπως σημειώνει χαρακτηριστικά “ Και ο υποφαινόμενος, ο οποίος εν ταις εσχάταις ταύταις ημέραις, κατά το άπειρον έλεος του Θεού, εγένετο επίσκοπος της Ορθοδοξίας εις την ακριτικήν αυτήν περιοχήν, εν τη ζωηρά επιθυμία του, ίνα ύπάρχη εκκλησιαστική τάξις, προφορικώς και γραπτώς υπέδειξεν εις τους αγαπητούς εφημερίους πως πρέπει να ενεργούν εις τας διαφόρους περιπτώσεις. Εις ό,τι δε ως επίσκοπος υπέδειξα διά τόν κλήρον και τόν λαόν της δικαιοδοσίας μου, πάσαν κατέβαλον προσπάθεια, ίνα μη εκφράσω ατομικάς μου αντιλήψεις καί ιδέας, αλλ' εκφράζω το θείον θέλημα, ως τούτο εις την Αγίαν Γραφήν εκφράζεται κι εις την Ιεράν Παράδοσιν της Εκκλησίας κηρύττεται και εφαρμόζεται⁴²¹”.

Παρά το ότι η Αγία Γραφή διακρίνεται της υπερφυσικής θείας Αποκαλύψεως, ως θεότευκτος όμως κώδιξ περιέχων την θεία Αποκάλυψη και ως αποτελούσα μετά της Αποστολικής Παραδόσεως την μοναδική πηγή, εξ' ης αντλούμε και γνωρίζουμε την θεία Αποκάλυψη, παρουσιάζεται απολύτως απαραίτητος και αναγκαία.

Ως εμπειρέχουσα λοιπόν τον λόγο του Θεού η Αγία Γραφή περιβάλλεται δι' απολύτου κύρους κυριαρχούντος και του κύρους της Εκκλησίας, η οποία οφείλει εν πάσι να συμμορφώνει την ζωή και την διδασκαλία αυτής πρός τα διδάγματα της Γραφής, είναι δε και ο πιστός θεματοφύλαξ και ανεπισφαλής ερμηνευτής αυτής, δεν δύναται όμως ούτε ένα ιώτα εξ' αυτής να μεταβάλει, ουδέ εξισχύειτο κύρος της Εκκλησίας, εις ανθρώπινόν τι έγγραφον προσδώσει κύρος και αξία ισοστάσιον πρός την Γραφήν και εις αυτήν δυνάμενον να συγχωνευθή⁴²².

⁴¹⁹ Καντιώτης Α., Υπομνήσεις, σελ. 57.

⁴²⁰ Λουκ. 10,16.

⁴²¹ Όπ. αν., σελ. 58.

Επιμένων δε εν τη μελέτη και τη διδασκαλία του λαού θα γίνη και αυτός μιά πηγή, πνευματικός ποταμός, εκ του οποίου θ' αρδεύεται όλον το γεώργιον, όλη η επισκοπή του. Παράδειγμα επισκόπων, οι οποίοι ηγάπησαν το Ευαγγέλιον και ανεδείχθησαν μελίρρυτοι ποταμοί της θείας διδασκαλίας, είναι οι τρεις Ιεράρχαι. Δέκα τρία έτη έζησαν εις την έρημον ο Μ. Βασίλειος και ο Γρηγόριος ο Θεολόγος μελετώντες τας Γραφάς, όπως και ο Ι. Χρυσόστομος⁴²³.

Προηγείται η κάθαρσις του νοός και της καρδιάς, προηγείται η βαθεία γνώσης της Γραφής και έπεται η ποιμαντορία. Χωρίς την εσωτερικήν αυτήν κάθαρσιν, χωρίς την βαθείαν γνώσιν της Γραφής οποία επιτυχία διδασκαλίας λαού δύναται να γίνη; ⁴²⁴.

Επίσης, πολύ σημαντική και αναγκαία για την οικοδομή του ποιμνίου είναι η διδαχή του Ευαγγελίου ευκαίρως ακαίρως. Ο ευλαβής εφημέριος δεν αρκείται μόνον εις το να απευθύνη μετά την ανάγνωσιν του Ευαγγελίου σύντομον τινα ομιλίαν εις τοποιμνιον του. Αλλά και εις άλλας περιστάσεις, κατά τας οποίας έρχεται εις επαφήν με τους ενορίτας του...Εγνωρίσαμεν δε έτερον ιερέα, οποίος επισκεπτόμενος τας καλύβας των χριστιανών της ενορίας του διένεμε δωρεάν θρησκευτικά φυλλάδια και βιβλία και προέτρεπεν εις ανάγνωσιν και πιστήν εκτέλεσιν των θρησκευτικών καθηκόντων των. Ο ιερεύς, όπου και αν ευρεθή, πρέπει παντού να σκορπίζει το άλας του Ευαγγελίου. Χωρίς το άλας τούτο η κοινωνία σαπίζει⁴²⁵.

Επίσης, επισημαίνει σε όσους νέους έχουν ένθεο πόθο να ακολουθήσουν την Ιερωσύνη, να μη δειλιάζουν, αλλά να βαδίζουν προς την Ιερωσύνη της οποίας κανένα υπάρχει υψηλότερο επι της γής λειτούργημα. Θεωρεί τους νέους ευέλπιδες του Χριστού. Ενω προς τους γονείς διασαφηνίζει πως είναι μεγάλη ευλογία αν κάποιο παιδί τους σπουδάσει τη ιερά επιστήμη και αφοσιωθεί στη λατρεία του Θεού.

Καθώς, το μνημόσυνο του θα είναι αώνιο επι της ελληνικής γης. Ενω απυθυνόμενος προς τους κληρικούς, σημειώνει πως φέρουν τη στολή του Ορθοδόξου κληρικού, η οποία βαρύνει τεράστια παράδοση αιώνων, τονίζοντας την προσοχή που απαιτεί το λειτούργημα του Ιερέως, προς αποφυγή να δίνεται αφορμή σε απίστους, αθέους και χλιαρούς χριστιανούς να διασύρουν την τιμή του ιερατικού ονόματος. Παρακαλώντας το Θεό προσευχητικά να δώσει στην Εκκλησία Του ποιμένας εις τύπον του Αρχιποίμενος Χριστού⁴²⁶.

⁴²² Τρεμπέλας Π., Δογματική της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, τ. Πρώτος, σελ. 98

⁴²³ Καντιώτης Α., Κηρύξατε το Ευαγγέλιον, σελ.103-105.

⁴²⁴ Όπ.αν., σ.106.

Επισημαίνεται, η ενθάρρυνση που δίνει ο σεπτός Ιεράρχης για τον ενοριακό εφημεριακό κλήρο και την προτροπή για σύσταση κύκλων μελέτης Αγίας Γραφής, προς διάδοση του Ευαγγελίου και κατήχηση του λαού Του Θεού. Εμπνεόμενος σε αυτή την προτροπή συν τοις άλλοις και από την διδασκαλία του Αγίου Κοσμά του Αιτωλού που συχνά μνημόνευε στα έργα και κηρύγματα του, όπως και η σχετική του έρευνα και εργογραφία. “...υπό την καθοδήγησιν ασφαλώς του ιερέως, να συγκεντρώνονται κάπου, να σχηματίζουν μίαν πνευματικήν συντροφίαν και να μελετούν τα λόγια της Γραφής. Ένας τοιούτος κύκλος συμμελέτης της αγίας Γραφή, αποτελούμενος από μερικά ευλαβή πρόσωπα, εάν εις εκάστην των οκτώ χιλιάδων περίπου ενοριών της πατρίδος μας εδημιουργείτο, αφάνταστος θα ήτο η επίδρασις εις όλην την κοινωνίαν της ενορίας...”⁴²⁷.

Τέλος, επιτακτικός είναι ο ιεραποστολικός ζήλος δια τον λόγον του Θεού. “Ιερείς του Υψίστου!...θερμὴν κάμνει την σύστασιν, τακτικῶς μελετώντες το Ευαγγέλιον, να μεταδίδητε ἐξ αὐτοῦ φῶς και παρηγορίαν και ενίσχυσιν και δύναμιν πνευματικὴν δια πάσαν περίστασιν της ζωῆς του βασανισμένου λαοῦ μας. Δια του Ευαγγελίου η σωτηρία και η ἐξύψωσις του λαοῦ μας εις ἀνώτερα ἐπίπεδα ζωῆς. Δια του Ευαγγελίου η δημιουργία πολιτισμοῦ ανταξίου του προορισμοῦ του ἀνθρώπου...Ω, Κύριε! Αφαίρεσε τὴν ραθυμίαν ἀπὸ τας ψυχὰς μας, διάνοιξον τους οφθαλμοὺς μας να κατανοήσωμεν τα θαυμάσια του νόμου σου, θέρμανε τὴν καρδίαν μας εις την μελέτην του Ευαγγελίου σου, ἐμπνευσον ἡμῖν ιεραποστολικὸν ενθουσιασμόν, καθάρισον τα χεῖλη ἡμῶν με τους ἀνθρακας του αγίου σου πυρός, πύρωσον ἡμᾶς τῷ ζήλῳ της ἀγάπης σου και δός ἵνα εκ του στόματος ὄλων των ιερέων σου θερμὸς ἐξέρχηται ο λόγος σου και εις πάσαν γωνίαν της Ελλάδος κηρύσσεται το Ευαγγέλιον σου”⁴²⁸.

⁴²⁵ Ὁπ. αν., σελ. 127-128.

⁴²⁶ Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ. Β', σελ. 38.

Παράδοσις εν αρχή απεκλήθη ο ενιαίος της “διδασχής τύπος”, ο εκ του προφορικού κηρύγματος του Χριστού και των Αποστόλων αποτελεσθείς και ως βίωμα ών υπό του θείου Πνεύματος εν ταίς καρδίαις των γνησίων μελών της Εκκλησίας εγγραφείς. Ζώντων έτι των Αποστόλων ο τύπος ούτος της διδασχής διεκρίθη ως ενιαίον τι εις έγγραφον και άγραφον Παράδοσιν.

Μετά δε τον θάνατο των Αποστόλων η μέν εν τοις ευαγγελίοις και ταις επιστολαίς έγγραφος παράδοσις εξήρθη ως θεόπνευστον και νεώτερον τμήμα της Αγία Γραφής, η άγραφος δε των Αποστόλων Παράδοσις, διαμεμορφωμένη ήδη υπό τον φωτισμό και την ενέργεια του Πνεύματος εις υγιές εκκλησιαστικόν και αποστολικόν φρόνημα και εις καθολικήν της Εκκλησίας συνείδησην διετηρήθη κατά τους πρώτους αιώνας διά στόματος καθ' 'απασαν την Καθολική Εκκλησία αποτελέσασα την ετέραν ισοστάσιον τη Αγία Γραφή πηγή της θείας Αποκαλύψεως , την γνωστήν εις το εξής υπό τας ονομασίας Παράδοσις ή Ιερά Παράδοσις ή Αποστολική Παράδοσις⁴²⁹.

Κοινωνία δε θεία είναι η Εκκλησία. Αύτη είναι ποντοπόρος ναυς η διασχίζουσα τας θαλάσσας και τους ωκεανούς του παρόντος αιώνος του απατεώνος. Το πνευματικό της έρμα είναι οι ιεραί παραδόσεις, οι οποίες από γενεάς σε γενεά μεταδίδονται. Νεωτεριστές θεολόγοι, κούφα, επιπόλαια και υπερήφανα πνεύματα, αναφερόμενοι για την δήθεν βραδύτητα της Εκκλησίας, προτείνουν, όπως όπως από του σκάφους τούτου απορριφθούν ως άχρηστο πλέον υλικό οι ιερές παραδόσεις. Αλλοίμονον αν επικρατήσουν οι αντιλήψεις τέτοιων κοσμικοφρόνων θεολόγων! Το σκάφος της Εκκλησίας στερούμενο του πνευματικού άρματος της ιεράς παραδόσεως, θα γίνη έρμαιο των παντοειδών κυμάτων και θ' κινδυνεύση να εκπέση του προορισμού του⁴³⁰.

⁴²⁷Καντιώτης Α., Κηρύξατε το Ευαγγέλιον, σελ. 129.

⁴²⁸Όπ. αν., σελ. 130-132.

Χαρακτηριστική είναι η παρότρυνση των εφημερίων της επαρχίας του να μελετούν την Αγία Γραφή και να διδάσκουν με το παράδειγμα τους τα αθάνατα λόγια της, αλλά και να μεριμνούν ώστε κάθε οικογένεια της ενορίας να έχει φροντισθεί με την Αγία Γραφή, την οποία θα μελετούν και θα είναι συγκάτοικος, σύντροφος, συνέκδημος και καθοδηγητής τους σε όλη τους τη ζωή⁴³¹.

⁴²⁹ Δογματική της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, Παναγιώτου Ν. Τρεμπέλας, τ. Πρώτος, σελ. 121-122.

⁴³⁰ Καντιώτης Α., Η Θάλασσα, σελ. 216-217.

γ) Θεανθρωπίνη συνεργία

Αλλά δε πρέπει μόνο να θρηνούμε. Πρέπει και να εργασθούμε, ώστε να ανατραπεί η θλιβερά κατάσταση. Δια να παύσει να είναι η χώρα μας ονόματι μόνο χριστιανική, και να γίνει και πράγματι χριστιανική, απαιτείται να γίνει ιεραποστολική εργασία κατα πλάτος και βάθος. Όπου βίαιοι άνεμοι δεν πρέπει να πνεύσουν για να ταράξουν τα λιμνάζοντα νερά. Πόσες φλόγες παναγίου Πνεύματος δεν πρέπει ν' αναφθούν για να καύσουν τα αγκάθια και τους τριβόλους, που επήσθη η γή. Οποία πνευματική δυναμίτης δεν θα χρειασθή για να ανατινάξει και κονιορτοποιήσει τους απαισίους βράχους, τα φοβερά οχυρά του σατανά. Οποία κατόπιν και οπόσαι σκαπάνες και άροτρα δεν θα χρειασθούν για να καλλιεργηθεί ο αγρός του Κυρίου! Οποία και οπόσα πνευματικά τρακτέρ, εργάτες δυνατοί εν λόγοις και έργοις, για ν' ανασκαφεί το έδαφος! Πίστη μας ακράδαντος είναι ότι η αγαπητή μας Πατρίς, εντατικώς καλλιεργουμένη, δύναται να μεταβληθεί σε κήπο εκλεκτό, σε επίγειο παράδεισο, υπόδειγμα χριστιανικής ζωής και πολιτείας για σύμπαντα τον κόσμο. Δύνανται και πάλι στην χώρα αυτή ν' ανθίσουν μυρίπνοα άνθη, να φυτρώσουν και ν' αναθάλουν πανύψηλα δένδρα πίστεως και αρετής, κάτω από την σκιά των οποίων θα βρούν ψυχική ανάπαυση λαοί και έθνη. Δύναται η Ελλάς να γίνει και πάλι έθνος ιεραποστολικό⁴³².

⁴³¹Καντιώτης Α., Υπομνήσεις, σελ. 119.

⁴³² Καντιώτης Α., Δύο ο Αδελφά Ρεύματα (μοναχισμός- ιεραποστολή), σελ. 176-177.

Επομένως, απαιτείται και η Θεανθρωπίνη συνεργία. Δηλαδή, και η ευδόκιση του έργου με την βοήθεια και επενέργια του Αγίου Πνεύματος, αλλά και ο προσωπικός αγώνας, η πνευματική εργασία προς ευαγγελισμό της οικουμένης.

δ) Χριστοκεντρικότητα

Η Χριστοκεντρικότητα της ποιμαντικής είναι Θεοκεντρική, διότι ο έσχατος σκοπός της επιγείου στρατείας είναι ο εν Τριάδι Θεός⁴³³.

Αλλ' επειδή χωρίς την βοήθεια του Χριστού ουδέν γενναίον και υψηλό υπέρ της σωτηρίας εαυτών και της σωτηρίας των άλλων δυνάμεθα να πράξουμε, ας καταφύγουμε, ας καταφεύγουμε πάντοτε, σε Αυτόν. Μηδενικά είμαστε. Αλλ' όπως αν βάλουμε μπροστά των μηδενικών τον αριθμό 1, τα μηδενικά αποκτούν αξία, έτσι, εάν μπροστά στην πνευματική μηδαμινότητα του ανθρώπου τεθεί ο ΕΙΣ, ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός, και αυτός ηγείται εν παντί πάσης πνευματικής, ιεραποστολικής προσπαθείας, τότε οι μηδαμινότητες αξιοποιούνται, και διά των μικρών και ελαχίστων, των ουκ όντων, πραγματοποιούνται τα τολμηρότερα σχέδια για την πνευματική κατάκτηση του κόσμου.

⁴³³ Μουρατίδου Κ., Χριστοκεντρική Ποιμαντική εν τοις Ασκητικοίς του Μεγάλου Βασιλείου , σελ. 8.

Τότε δύναται η πιστεύουσα ψυχή, η ενωμένη με τον Χριστό να λέγει Δια σε, Χριστέ, τολμώ το πάν⁴³⁴ να επαναλαμβάνει δε το του Παύλου “πάντα ισχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ⁴³⁵”. Η Χριστοκεντρικότητα λοιπόν αποτελεί βασική αρχή για την ποιμαντική διακονία. Ο θεῖος ἔρως να κατακλείσει την καρδιά του ποιμένου για τον Χριστό. Μιμούμενος το παράδειγμα του Αρχιεπίσκοπου, Χριστού.

Πάνω απ' όλα, από πράγματα και πρόσωπα, πάνω από αγγέλους και αρχαγγέλους, πάνω από όλο τον ορατό και αόρατο κόσμο εἶνε ο Κύριος μας Ιησούς Χριστός. Για την αγάπη του όλες οι άλλες αγάπες πρέπει να υποτάσσονται καί να θυσιάζονται ακόμη, εφ' ὅσον ἔρχονται σε αντίθεσι μέ την αγάπη του. Αυτό ἐπραξαν και ὅλοι οι ἅγιοι, γνωστοί και ἄγνωστοι, που εορτάζουμε τη μνήμη τους σήμερα. Αυτό πρέπει να πράξουμε κι' εμείς, αν θέλουμε να λεγώμαστε ἄξιοι οπαδοί του Χριστού, που ἔχυσε το αἷμα του για την αγάπη μας πάνω στό φρικτό Γολγοθά⁴³⁶.

Ο Χριστός εἶναι ο τέλειος, ο αἰώνιος που μένει στο αἶώνα. Αυτόν καλούμαστε να προσεγγίσουμε. Διότι ἔχει τελεία ὑπαρξη στο Σύμπαν, και ο ἄνθρωπος καθίσταται ικανός να λάβει τον τίτλο της υπέρξεως μόνο εφ' ὅσον πλησιάζει πρός τόν Χριστό. Οι ἄνθρωποι εκτός Χριστού εἶναι τρίμματα και συντρίμματα, κλάσματα υπέρξεως. Οι ἄνθρωποι παρ' ὅλες τις προσπάθειες δεν μπορούν να φθάσουν την μονάδα, να εξισώσουν τον αριθμητή με τον παρανομαστή. Τελεία ὑπαρξη, τελεία προσωπικότητα εἶναι ο Χριστός. Αυτός εἶναι ο Α και το Ω, ο πρώτος και ο ἔσχατος. Υἱός εἶναι ο

⁴³⁴ Ὁπ.αν., σ.181-182.

⁴³⁵ Φιλ. 4, 13.

⁴³⁶ Καντιώτης Α., Σταγόνες από το ὕδωρ τό ζων, σελ. 148-149.

ΩΝ⁴³⁷. Στην Ορθοδοξία η σχέση των προσώπων εν Χριστώ, χαρακτηρίζεται από Κοινωνία προσώπων κάτω απ' το Σώμα της σωτηριώδους ενανθρώπισης⁴³⁸.

ε) Πνευματοκίνητο

Ο ιερέας είναι φορέας εξουσίας, τρομερές εξουσίας, της οποίας κατά τους θείους νόμους η χρήση σώζει έθνη και λαούς και ανοίγει τας πύλας του παραδείσου. Ο ιερέυς είναι πνευματικός ηγεμών λαού. Κατά την θεόθεν δοθείσαν αυτό εξουσίαν ο ελάχιστος των ιερέων διακρίνεται λαού ολοκλήρου, πλήθους φιλοσόφων, ηγεμόνων και βασιλέων. Ιδεώδη Εκκλησίαν, ελευθέραν και ζώσαν, ονομάζομεν ημείς εκείνην, εις την οποίαν η μέν πολιτεία ουδεμίαν έχει ανάμιξιν, ο δε ευσεβής λαός υπακούει και υποτάσσεται εις τον κλήρον, πρεσβυτέρους και επισκόπους, οι δε ποιμένες, εκλεγμένοι ως δι' ίδιας συγγραφής υπεδείξαμεν υπό του ευσεβούς λαού, κυβερνώντες την Εκκλησίαν υπακούουν και υποτάσσονται εις τους θείους νόμους, εις το ιερόν και άγιον Ευαγγέλιον, όπερ και δι' αυτόν τον λόγον τίθεται επί της κεφαλής των χειροτονουμένων. Τοιαύτη δε αρχή, τάξις και ιεράρχησις εν τη διακονία του θείου μυστηρίου κάμνει να κινήται ευρύθμως όλον το πλήρωμα της Εκκλησίας, ήτις ως πάμφωτον πλοίον οδηγείται προς τον θείον λιμένα του προορισμού της, την αιώνιον ζωήν και μακαριότητα⁴³⁹.

⁴³⁷Καντιώτης Α., Ο χρόνος και αι τέσσαρες εποχαί, σελ. 157.

⁴³⁸ Γαϊτάνης Β., Από την επικοινωνία στην κοινωνία, σελ. 183.

⁴³⁹Καντιώτης Α., Σφενδόνη, Α' τ., σ.172-173.

στ) Θείο κήρυγμα

Ο π.Αυγουστίνος προτάσσει σαν ύψιστο καθήκον του ιερού κλήρου και των θεολόγων, ιδιαίτερα δε του Επισκόπου, το κήρυγμα. Γι' αυτό από της χειροτονίας του σε Διάκονο, Πρεσβύτερο, Αρχιμανδρίτη Ιεροκήρυκα και με την εκλογή του σε Μητροπολίτη της ακριτικής Μητροπόλεως Φλωρίνης, δεν έπαυσε από νεαρά ηλικία μέχρι το βαθύ γήρας να λαμπρύνει τον άμβωνα με τα συχνά και τόσο ελεγκητικά, όσο και εποικοδομητικά κηρύγματα του. Ιδιαίτερη θέση δε είχαν και οι ανα τακτά διαστήματα ομιλίες του σε πλήθος ιερών ναών ως ιεροκήρυκας Αθηνών, αλλά και στην επαρχία και στην Ορθόδοξη Χριστιανική Ιεραποστολική Αδελφότητα “Σταυρός” στην Αθήνα, της οποίας ήταν ιδρυτής και πνευματικός διευθυντής πλέον του μισού αιώνα. Βεβαίως, αυτή την φλόγα και τον πόθο διαδώσεως του Ευαγγελίου τον διατήρησε και αύξησε με την ανάληψη των νέων του Επισκοπικών καθηκόντων.

Προς σκοπό καταρτισμού των πιστών, αρκετές από αυτές τις ομιλίες και τα κηρύγματα τύπωνε και παρείχε αφειδώς από την αδελφότητα του, αλλά και ως Μητροπολίτης Φλωρίνης τα διένειμε με το εκκλησιαστικό περιοδικό της Μητροπόλεως ή τα διάβαζαν οι Ιερείς της επαρχίας του. Σε αρκετές περιπτώσεις τα εξέδιδε και από την Ιεραποστολική Αδελφότητα “Σταυρός” σε συλλογή αυτών με χαρακτηριστικά τα έργα του “Ευαγγέλιο” και “Απόστολος” που είχε ερμηνευτικά κηρυγματικά σχόλια για τις ευαγγελικές και αποστολικές περικοπές αντίστοιχα, όλου του ενιαυτού. Κηρύγματα και ομιλίες του σε γραπτή μορφή υπάρχουν βέβαια και άλλα πονήματα του, όπως το “Ποικίλα”, “Σταγόνες από το ύδωρ το ζων” κ.α. Κατεξοχήν γραπτά κηρύγματα του συναντούμε στα περιοδικά “Σπίθα” και “Σταυρός” που ίδρυσε και επέβλεπε ο ίδιος.

Το θείο κήρυγμα⁴⁴⁰ υψώνεται και τονίζεται από τον π. Αυγουστίνο, όντας το κατεξοχήν διακόνημα του ως ποιμένος και ακόμη περισσότερο ως Επισκόπου. Όπου, το κήρυγμα ως το κυριότερο έργο του Επισκόπου, παρα την προχωρημένη ηλικία του δεν το εγκατέλειψε, απεναντίας, πολλάκις και τετράκις της εβδομάδος κήρυττε το λόγο Του Θεού. Τα κηρύγματα του αριθμούνται συνολικά σε χιλιάδες. Επίσης, στην Μητρόπολη Φλωρίνης εξεδίδετο ανελλιπώς κάθε Κυριακή εβδομαδιαίο φυλλάδιο με τίτλο “Κυριακή”, σε 11.000 αντίτυπα.

Ενώ, δεν έμενε μόνο σε αυτό, αλλά και άλλοι κληρικοί, ιεροκήρυκες και πτυχιούχοι Θεολογίας κήρυτταν, ώστε ο ευσεβής λαός να καλλιεργείται σε βάθος δια πρακτικής ερμηνείας της Αγίας Γραφής, με την λειτουργία Κύκλων Αγίας Γραφής⁴⁴¹.

Επισημαίνεται πως η θεωρία του κηρύγματος προηγείται της πράξεως, ο κήρυκας του Ευαγγελίου οφείλει να ανανεώνει το ζήλο του και δι' αναγνώσεως παντός λαμπρού λόγου και παραδείγματος εκ της ιστορίας του κηρύγματος. Να υπάρχει η αγωνία για την ευθύνη απέναντι Θεού και ανθρώπων. Καθώς, με το κήρυγμα πρόκειται ο ποιμένας να πείσει και να καθοδηγήσει στην εν Χριστώ ζωή τους διψώντας σωτηρία, να ελέγξει και πολεμήσει πλάνες και αιρέσεις, καθαίρεση επάλξεων και οχυρώματα του Σατανά⁴⁴².

Σκοπός του θείου κηρύγματος. Η σπορά του θείου σπέρματος της αναγεννήσεως, η ανάπτυξη και η καλλιέργεια της εν Χριστώ πνευματικής ζωής, μιάς ζωής, η οποία είναι ωραιότερη όλων, η οποία υπό την πνοή του Παναγίου Πνεύματος μέσα στην αγκάλη της Ορθοδόξου Εκκλησίας μεταμορφώνεται και εξαγιάζεται και αποκτά το

⁴⁴⁰ Το κήρυγμα και τα παρεπόμενα του, Πατερική προσέγγιση, Πρωτ. Κωνσταντίνου Μ. Φούσκα, Αθήνα, 2000, σελ.29 “ Το ορθόδοξο κήρυγμα είναι πρώτα απ' όλα χριστοκεντρικό με την έννοια ότι τόσο η επιλογή του θέματος, όσο και το περιεχόμενό του, καθώς και η αναφορά του κήρυκα στο πρόσωπο, την αγιότητα, το κήρυγμα και τη θυσία του Χριστού, είναι τα κυρίαρχα σημεία του κηρύγματος”. Βλ. Ποιμαντική Θεολογική προσέγγιση του κηρύγματος, Αλέξανδρου Μ. Σταυρόπουλου, σελ.162-163 “Το κήρυγμα μπορεί επίσης να εγγραφεί και να διαζωγραφίσει τα τέσσερα θεμελιώδη χαρακτηριστικά γνωρίσματα της Εκκλησίας που αποτυπώνονται στο Σύμβολο της Πίστεως: Τήν ενότητα, την αγιότητα, την καθολικότητα και την αποστολικότητα”.

⁴⁴¹ Καντιώτης Α., Απολογισμός τρίτης τετραετίας (1975-1979), σελ.104-106.

⁴⁴²Καντιώτης Α., Απολογισμός δευτέρας τετραετίας (1971-1975), σελ. 23.

βάθος των ωκεανών, την καθαρότητα του κρυστάλλου, την λευκότητα του παραδείσου⁴⁴³.

Το φλογερό κήρυγμα διακρίνει η παρρησία, η ατρόμητος διαλάληση του λόγου του Θεού σε δυσμενείς συνθήκες, σε συνθήκες διωγμού “ένεκεν δικαιοσύνης και αληθείας”. Στηριζόμενος στους Αγίους Πατέρες, ο π.Αυγοπυστίνας με σχετικά αποσπάσματα λόγων τους περι παρρησίας, του Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου και του Αγίου Ισιδώρου του Πηλουσιώτου⁴⁴⁴, μαρτυρά αυτό.

Σπουδαίο χαρακτηριστικό του κηρύγματος είναι η απλότητα. Έτσι, ώστε το κήρυγμα να γίνεται αντιληπτό ακόμη και στους πιο ολιγογράμματους. Τέτοια παραδείγματα είναι ακόμη και οι μεγάλοι Πατέρες της Εκκλησίας μας και πιο πρόσφατοι ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός και ο Παπουλάκος. Η απλότητα στο κήρυγμα είναι δυσκολότερο κήρυγμα⁴⁴⁵ απο ότι μεταχειριζόμενος γλώσσα πομπώδη. Η απλότητα είναι προσόν εμπνευσμένων και μεγάλων κηρύκων του θείου λόγου, οι οποίοι με λίγες λέξεις, αλλά μεστές νοημάτων, έρχονται σε άμεση επικοινωνία με τις ψυχές και δημιουργούν βαθειάς και αλησμονήτους εντυπώσεις. Έτσι, ας αγαπήσουμε την απλότητα εις ωφέλεια του λαού αποβλέποντες και όχι σε δόξα του ρήτορος⁴⁴⁶.

Συχνότητα κηρύγματος. Το κήρυγμα δεν πρέπει να γίνεται σπάνια και μόνο σε εορτές και πανηγύρεις, αλλά αδιαλείπτως και συνεχώς⁴⁴⁷. Χωρίς να επηρεάζεται από τις ειρωνείες του κόσμου τούτου. Βέβαια, το κήρυγμα πρέπει ο τρόπος με τον οποίο

⁴⁴³ Καντιώτης Α., Απολογισμός δευτέρας τετραετίας (1971-1975), σελ. 24-25.

⁴⁴⁴ Όπ. αν., σελ. 26-27.

⁴⁴⁵ Α' Κορ 14, 19.

⁴⁴⁶ Καντιώτης Α., Απολογισμός δευτέρας τετραετίας (1971-1975), σελ. 27-28.

⁴⁴⁷ Όπ. αν., σελ. 29.

οι ιεροκήρυκες κάθε φορά εκφράζονται να διαφέρει, ενώ φυσικά οι ιδέες είναι οι ίδιες⁴⁴⁸.

Επομένως, το κήρυγμα δεν είναι εύκολο πράγμα, απαιτεί κόπο πολύ, προσοχή, και προπαντός προσευχή πρό του κηρύγματος, κατά το κήρυγμα και μετά το κήρυγμα, για να ελκύσει κάποιος την χάρη του Θεού σε αυτόν και στους ακροατές, η οποία φέρνει την κατάνυξη στην ανθρώπινη ψυχή⁴⁴⁹.

Πέραν όμως του προφορικού έχουμε και το γραπτό κήρυγμα. Αυτό μεταδίδεται μέσω περιοδικών, εφημερίδων και των βιβλίων. Επισημαίνοντας την δυσκολία του γραπτού λόγου έναντι του προφορικού⁴⁵⁰.

Βασική είναι η επίγνωση ότι το κήρυγμα αφορά και τον ίδιο τον κήρυκα. Να λογίζεται εαυτό ως ακροατή έχοντα περισσότερη παντός άλλου ανάγκη περι της σωτηριώδους αληθείας. Καθώς, το ίδιο το κήρυγμα του δίνει την ευκαιρία να ερευνά βαθύτερα τον εαυτό του, να ανανεώνει την απόφαση του, να ζει με συνέπεια σε όσα κηρύττει⁴⁵¹.

Τα αποτελέσματα της σποράς του θείου λόγου θα φανούν σε όλη την έκταση τους κατα την φοβερή ημέρα της κρίσεως⁴⁵².

⁴⁴⁸ Όπ. αν., σελ. 31.

⁴⁴⁹ Όπ. αν., σελ. 31.

⁴⁵⁰ Βλ. Όπ. αν., σελ. 34.

⁴⁵¹ Όπ. αν., σελ. 35.

⁴⁵² Όπ. αν., σελ. 39.

ζ) Εξατομίκευση

Ενέχει μεγάλη σπουδαιότητα διά την ποιμαντική επιστήμη η εσχάτως μόλις υπό της παιδαγωγικής ερευνηθείσα και ως ουσιωδέστατη αρχή της αγωγής εν γένει διακηρυχθείσα αρχή της εξατομικεύσεως, η οποία θεμελιώνεται απ' την διαπίστωση, ότι κάθε ψυχή αποτελεί ιδιαίτερη ατομικότητα, διακρινόμενη εκ πασών των άλλων και προς ουδεμίας εξ' αυτών ταυτιζόμενη⁴⁵³. Αλλ' αυτή η αρχή της εξατομικεύσεως είχε ήδη καθιερωθεί υπ' Αυτού του Κυρίου⁴⁵⁴.

⁴⁵³ Μουρατίδου Κ., Χριστοκεντρική Ποιμαντική εν τοις Ασκητικοίς του Μεγάλου Βασιλείου, σελ. 68.

⁴⁵⁴ Ιωάν. 10, 17.

ΑΡΕΤΕΣ

Α. Η ΗΘΙΚΗ ΑΝΔΡΕΙΑ

Η ηθική ανδρεία είναι αρετή απαραίτητη, προς αφοβία στο σημερινό σκότος που είναι απλωμένο στην ανθρωπότητα. Τέτοιο σκότος υπήρχε και χειρότερο, την εποχή του Χριστού, όμως ο Χριστός μες ελάχιστους μαθητές οι οποίοι είχαν την δημιουργική δύναμιν της πίστεως, αυτό το σκότος το διέλυσε. Επομένως, κάθε πιστός καλείται στο απέραντο μέτωπο της πίστεως κατά της απιστίας, όπου εφαρμοζόμενη η πίστη, δύναται αυτή και μόνη να σώσει τον κόσμο εκ βεβαίας καταστροφής⁴⁵⁵.

Μερίδιο ευθύνης έχουμε όλοι αν παραμένουμε αδρανούντες και κοιμώμενοι, για τη σημερινή κοινωνική εξαθλίωση. Διότι και ο ελάχιστος χριστιανός δύναται να πράξει πολλά, θείο έρωτι πυρπολούμενος. Το μαρτυρεί η εκκλησιαστική ιστορία 20 αιώνων και επιβεβαιώνεται με σύγχρονα παραδείγματα. Η ανδρεία και τόλμη αποτελεί πρόταση κρίσιμη για κάθε Χριστιανό με το σύνθημα “Διά τον Χριστόν τολμώ το πάλν”⁴⁵⁶.

⁴⁵⁵ Καντιώτης της Α., Φλογέρα, τ. Α', σελ.44.

⁴⁵⁶ Όπ. αν., σελ. 44.

Β. ΣΩΦΡΟΣΥΝΗ

Η σύνεση είναι μια λέξη συναντώμενη σε αγιογραφικά και πατερικά κείμενα. Καλείται και ως ευσεβής λογισμός, ο αυτοκράτωρ λογισμός και αυτοκράτωρ παθών⁴⁵⁷.

Σημειώνοντας για την αρετή της σωφροσύνης, το ύψος και το περιεχόμενο αυτής:

Ότι είναι αυτοί που στέκουν στο ύψος της αποστολής τους ως χριστιανοί μέσα στον κόσμο, είναι το αλάτι και το φως του κόσμου (βλ. Ματθ. 5,13-14). Αυτοί έχουν την εσωτερική μεγαοπρέπεια και ακτινοβολία, το άφθαρτο στυγμά της αγιότητας.

Αντίθετα όσι βρίσκονται υπο την κυριαρχία φρικτών παθών, ακόμη και πλούσοι να είναι ή να κατέχουν υψηλά αξιώματα, καταντούν δούλοι της αμαρτίας. Η μεγαλειότητα είναι η όντως αρετή, ενώ αθλιότητα είναι η κακία⁴⁵⁸.

Η σωφροσύνη ως αρετή της εγκρατείας, προς διαφύλαξη της αγνείας, πολεμείται σφοδρώς απο τον δαίμονα. Μέσα απο τα πολλά πνευματικά φάρμακα κατα την μαρτυρία και της Κλίμακος του Ιωάννου ισχυρότερο, αποτελεσματικότερο είναι, ο έρωσ που αισθάνεται κάποιος προς πρόσωπα και πράγματα, να μετατραπεί και ανυψωθεί σε έρωτα του αιωνίου κάλλους, τον Θεό. Έρωσ έρωτι νικάται. Ο έρωτας των γηίνων, νικάται με έναν ισχυρότερο έρωτα, των επουρανίων. Κατα της σαρκολατρείας, η αγάπη προς τον Χριστό, ο προς τον ωραίον κάλλει υπερ πάντας βροτούς τον Νυμφίον της Εκκλησίας νεκρώνει τας προσγείους και απατηλάς και ψευδείς αγάπας⁴⁵⁹.

⁴⁵⁷Καντιώτης Α., Εκκλησιαστικός στρουθοκαμηλισμός, σελ. 16-18.

⁴⁵⁸ Καντιώτης Α., Ελευθέρα και ζώσα Εκκλησία, σελ.175.

⁴⁵⁹ Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ. Α', σελ. 157.

Η σωφροσύνη κανένα ανάρμοστο δεν λέει, αλλά παν ο,τι είναι καλό και ωφέλιμο για τους ακούντας, οφθαλμούς δε συνεσταλμένους, ακοή δε η οποία δεν δέχεται ν' ακούει τίποτε απ' όσα δεν είναι πρέποντα, πόδας δε οι οποίοι βαδίζουν κοσμίως και πρόσωπον το οποίον δεν γελά, αλλά περισσότερο κλίνη προς δάκρυα και πενθεί⁴⁶⁰, ώστε η εσωτερική κατάσταση κατα αυτό τον τρόπο να εξωτερικεύεται επιβεβαιώνοντας το λόγο Του Σωτήρος⁴⁶¹.

Γ. Η ΤΑΠΕΙΝΟΦΡΟΣΥΝΗ

Η αρετή της Ταπεινοφροσύνης είναι τέτοια όπου κανένας δεν δύναται να ομιλεί περι αυτής παρα μόνο εκείνος που την έχει ζήσει και αισθανθεί. Ο μη γευθής του μεγαλείου της αρετής αυτής και περι αυτής ομιλών και γράφων ομοιάζει με εκείνον, ο οποίος πλέκει το εγκώμιον της γλυκύτητος του μέλιτος ενώ ουδέποτε ούτε με το άκρον του δακτύλου του έχει δοκιμάσει μέλι.

Η Ταπεινοφροσύνη είναι άφραστον θαύμα, σύντομος οδός σωτηρίας η βαθεία ταπεινώσις⁴⁶². Έτσι, λοιπόν, ο πιστός αποφεύγων το κακό, πράττων, διώκων το καλόν συνεχώς ανέρχεται στη κλίμακα των αρετών και φθάνων στα ύψη ακούει πλέον ευκρινώς την θεία φωνή του Αποστόλου Παύλου “νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη⁴⁶³”. Η αληθής και τελεία αγάπη προς τον Θεό οδηγεί αναποδράστως προς την υψοποιό και ανεκτίμητη ταπεινοφροσύνη

⁴⁶⁰ Όπ. αν., 274.

⁴⁶¹ Μθ 5, 16.

⁴⁶² Φλογέρα, τ. Α', σελ. 157.

⁴⁶³ Α Κορ. 13,13

η οποία μπορεί να οδηγήσει στην αληθή εκτίμηση της θείας μεγαλειότητας από τη μία και της ανθρωπίνης μικρότητας από την άλλη⁴⁶⁴.

Επίσης, μην αγνοούμε πως η υπερηφάνεια είναι η αιτία της πτώσεως του εωσφόρου, και αυτή πάλι υπήρξε η αιτία της πτώσεως του πρώτου ανθρώπου. Δια τούτο, όταν ο Κύριος φανερώθηκε στο κόσμο, για να λύσει τα έργα του διαβόλου και να λυτρώσει το ανθρώπινο γένος εκ του κακού, εκ των φοβερών συνεπειών της αποστασίας, έκρινε ότι η ηθική και θρησκευτική ζωή του ανθρώπου έπρεπε να θεμελιωθεί επι νέας βάσεως στερεάς και ακλονήτου, όλως αντιθέτου προς την παλαιάν σαθράν και ετοιμόρροπον βάσιν επι της οποίας κατα προτροπή του εωσφόρου ο άνθρωπος έκτισε το πνευματικό του οικοδόμημα⁴⁶⁵. Η ταπεινοφροσύνη είναι η νέα βάση, επι της οποίας ο Κύριος οικοδομεί τον οίκο των αρετών. Δια τούτο η πρώτη αρετή, την οποία συνιστά ο Κύριος στους μακαρισμούς είναι η ταπεινοφροσύνη⁴⁶⁶. Ακόμη και να ανέλθη κανείς σε όλα τα στάδια και ύψη των αρετών, αν δεν είναι ταπεινός, θα πέσει όπως ο εωσφόρος και η πτώση θα προκαλέσει θλίψη και πολλοί συγκρίνοντας το ύψος, στο οποίο έστεκες με το βάθος που έπεσες, θα απορούν και θα λένουν ότι και για τον εωσφόρο⁴⁶⁷.

Η Ταπεινοφροσύνη υψώνει στον ουρανό τον άνθρωπο. Έτσι λοιπόν η εωσφορική υπερηφάνεια, ο τύφος⁴⁶⁸ και όχι μόνο ο διάβολος, αλλά και ο πρώτος άνθρωπος, δια των ματαίων ελπίδων της υπερηφανεΐας, τις οποίες του ενεφύσησε ο διάβολος,

⁴⁶⁴ Μουρατίδου Κ., Χριστοκεντρική Ποιμαντική εν τοις Ασκητικοίς του Μεγάλου Βασιλείου, σελ. 53.

⁴⁶⁵ Όπ. αν., σελ. 254.

⁴⁶⁶ Μθ 5, 3.

⁴⁶⁷ Ησ 14, 12.

⁴⁶⁸ Α' Τι 3, 6.

εξήλθε της φυσικής τάξεως και θνητός έγινε, ήλπιζε να γίνει Θεός αυτοθεωτικά και όχι μόνο Θεός δεν έγινε, αλλά έχασε κι αυτό που είχε⁴⁶⁹.

Κατά αυτό το τρόπο η υπερηφάνεια είναι κακών η ακρόπολις και η ρίζα και η πηγή της πονηρίας απάσης, δια τούτο ο Χριστός δι' αυτήν κατασκεύασε φάρμακο κατάλληλο, το οποίο είναι η ταπείνωση, ως θεμέλιο ισχυρό⁴⁷⁰.

Είναι τόσο μεγάλη η ταπεινοφροσύνη όπου ο διάβολος μιμείται όλες τις αρετές, όμως η ταπεινοφροσύνη, ούτε μπορεί, ούτε γνωρίζει τι ακριβώς είναι. Η δε ταπεινοφροσύνη αποκτάται διά μέσου των ονειδισμών, των ύβρεων, των πληγών⁴⁷¹.

Δ. Ο ΠΟΙΜΕΝΑΣ ΩΣ ΙΑΤΡΟΣ

Η ορθή και ακριβής διάγνωση υπό του ποιμένου της ψυχικής ασθένειας του ποιμενομένου είναι μεγίστης σπουδαιότητας και αυτό είναι η προϋπόθεση της ορθής θεραπευτικής αγωγής⁴⁷². Η Εκκλησία είναι το πνευματικό Ιατρείο⁴⁷³, όπου έχει τα κατάλληλα φάρμακα εν Αγίω Πνεύματι που ενεργοποιούνται μετα πίστεως και διότι αυτή είναι κυρίως το κατά της αμαρτίας γενικό φάρμακο που πρέπει να εμπεριέχεται σε όλα τα είδη των άλλων φαρμάκων⁴⁷⁴.

Ο πόνος είναι αναμφισβήτητη πραγματικότητα. Διακρίνεται σε ψυχικό και σωματικό πόνο. Το σώμα υποφέρει από τις ποικίλες ασθένειες. Γι αυτό το σκοπό η

⁴⁶⁹ Όπ. αν., σελ. 254.

⁴⁷⁰ Όπ. αν., σελ. 255.

⁴⁷¹ Καντιώτης Α., Η Αγία Συγκλητική, σελ. 46.

⁴⁷² Μουρατίδου Κ., Η Χριστοκεντρική Ποιμαντική εν τοις Ασκητικοίς του Μεγάλου Βασιλείου, σελ. 70.

⁴⁷³ Βλ. Σταυρόπουλος Α., Θεραπευτική Διακονία, σελ. 5 “Η Ποιμαντική ακολουθώντας τα ίχνη του ιατρού και θεραπευτού των ψυχών και των σωμάτων ημών είναι θεραπευτική. Όποιος υπηρετεί αυτή την τέχνη και αυτή την επιστήμη οφείλει να λαμβάνει υπόψη του αυτόν τον στόχο. Ο ίδιος πρέπει να έχει επιμεληθεί προηγουμένως τη δική του θεραπεία”.

⁴⁷⁴ Καντιώτης Α., Εικόνες και πραγματικότητες, τ. Α, σελ. 153.

Ιατρική επιστήμη από αιώνων προσπαθεί με τα φάρμακα, τις ποικίλες εφευρέσεις της, να φέρουν μια όσο το δυνατόν άπονη ζωή. Όμως, αν και μετριάστηκε η ισχύς του πόνου, εξακολουθεί να μην εξαλείφεται, να μην νικάται πλήρως. Μάρτυρας για όλα αυτά η ίδια η πραγματικότητα, τα νοσοκομεία όπου ιατροί και νοσηλευτές πολλάκις δεν μπορούν να συνεισφέρουν αποτελεσματικά στην καταπολέμηση του πόνου για θανάσιμες ασθένειες⁴⁷⁵. Ακόμη φοβερότερος είναι ο ψυχικός πόνος. Αιτίες ποικίλουν, είτε αποτυχίες, διχόνοια, εγκατάλειψη, αχαριστία, θάνατος προσφιλών προσώπων, αλλά ακόμη περισσότερο ο έλεγχος από τις τύψεις της συνείδησης⁴⁷⁶.

Ειδικά για τον ψυχικό πόνο υπάρχει ανάγκη εκμυστήρευσης του προσωπικού πόνου σε κάποιον. Η εκμυστήρευση του πόνου, όπου πιστοί αποκάλυψαν τα βάθη της συνειδήσεως τους, εξομολογήθηκαν τα βάσανα της ζωής και τους έδωσε το φάρμακο εναντίον του πόνου και ο μοναδικός ιατρός που μπορεί να το χορηγήσει αυτό είναι ο Χριστός. Ο Οποίος με τα παθήματα Του, το Σταυρό Του, παρέχει ως αστείρευτη πηγή της θείας παρηγοριάς, δυνάμεις για να συνεχίσουν τον αγώνα της ζωής. Τα φάρμακα που μόνο ο Χριστός μας χορηγεί μέσω της Εκκλησίας Του, είναι ανδρεία στους κινδύνους, υπομονή στις θλίψεις, εγκαρτέρηση στα δεινά, ελπίδα στην μετά του τάφου ζωή, όπου ο Κύριος θα μας λυτρώσει από κάθε δάκρυο⁴⁷⁷, θλίψη και πικρή αυτής της ζωής⁴⁷⁸.

Η Εκκλησία είναι το πανδοχείο, το ιατρείο της παραβολής του ευαγγελίου, όπου ιπάσχοντες από διάφορες ψυχικές ασθένειες να καταφεύγουν ημέρα και νύχτα προκειμένου να βρουν την λύτρωση και θεραπεία τους. Οπότε η παραμονή και ετοιμότητα των κληρικών στους ναούς που υπηρετούν καθίστα αναγκαία και επιτακτική για το σ'νολο ιεραποστολικό τους έργο.

⁴⁷⁵ Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ. Α', σελ.69.

⁴⁷⁶ Όπ.αν., σελ.70.

⁴⁷⁷ Απ 21, 4-5.

⁴⁷⁸ Όπ. αν., σελ.71.

Κατά αυτό τον τρόπο όπως η εκκλησία είναι ιατρείο, θεραπευτήριο πνευματικό, έτσι και οι ποιμένες είναι διδάσκαλοι και καθηγητές με σχετική έννοια των ρημάτων της αιωνού ζωής, είναι πνευματικοί ιατροί που οφείλουν να ιατεύσουν τα πνευματικά νοσήματα των πιστών⁴⁷⁹.

Ε. ΕΛΕΓΧΟΣ ΜΕΤ' ΥΠΟΜΟΝΗΣ ΚΑΙ ΑΓΑΠΗΣ

Στους καιρούς μας έχει εφαρμογή η προφητεία του Ησαΐου, κατά την οποία οι άνθρωποι θα υποστούν τοιαύτην ηθική και διανοητική κατάπτωση και διαστροφή, ώστε τήν νύκτα θα ονομάζουν μέρα και την ημέρα νύκτα το σκότος φως και το φως σκότος⁴⁸⁰. Αλλ' ακριβώς επειδή ζούμε σε πονηρές μέρες υπάρχει ανάγκη για έλεγχο, ο οποίος να ενεργεί βαθειάν έρευνα ιδεών και και πραγμάτων, ν' αφαιρεί τα προσωπεία και ν' αποκαλύπτει την πραγματικότητα. Ο έλεγχος σε ορισμένες περιπτώσεις δύναται να επιφέρει διωγμούς, φυλακίσεις, εξορίας, ακόμη κι μαρτυρικό θάνατον⁴⁸¹.

Ο έλεγχος και συγκεκριμένα το ελεγκτικό κήρυγμα του δεν ήταν μια εμπαθής ή επιπόλαιη πρακτική, αλλά αφορούσε το συμφέρον της Εκκλησίας, την κάθαρση της και είχε ευαγγελικά και πατερικά στηρίγματα. Στόχος του ήταν όχι η σκανδαλοποίηση ή να αναδείξει κρυμμένα και μυστικά πάθη, αλλά να καταγγείλει δημόσια σκάνδαλα προς εξεύρεση της αλήθειας, κυρίως όμως ζητήματα παρέκκλισης από την πίστη και την

⁴⁷⁹ Καντιώτης Α., «ΣΥΝΟΔΙΚΑ», σελ. 60-68 .

⁴⁸⁰ Ησ. 5, 20.

⁴⁸¹ Καντιώτης Αυγουστίνος, Εκκλησιαστικός στρουθοκαμηλισμός, σελ. 15-16.

Ο ρ θ ο δ ο ξ ί α .

Ο έλεγχος του προέρχεται ως απαύγασμα αγάπης για τη Εκκλησία και τον άνθρωπο και προσπάθεια διόρθωσης των κακών κειμένων. Εκφέροντας άποψη και παίρνοντας θέση μόνο εφόσον υπήρχαν σαφή αποδεικτικά στοιχεία, με διάκριση και κατόπιν εξετάσεως της κάθε περίπτωσης ξεχωριστά⁴⁸².

ΣΤ. ΑΝΕΞΙΚΑΚΙΑ-ΣΥΓΧΩΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ

Ο τρόπος για επικράτηση της ειρήνης στον κόσμο, είναι η “οδός” ειρήνης. Αυτή χάραξε Εκείνος, ο οποίος ήρθε στον κόσμο για να φέρει την πλήρη και αληθινή ειρήνη και όχι κλάσμα ειρήνης και ψευδεπίπλαστη ειρήνη. Ειρήνη για ολόκληρη την ανθρωπότητα⁴⁸³. Οι μαθητές του Κυρίου άκουσαν την υψηλή διδασκαλία περί αγάπης και ανεξικακίας⁴⁸⁴.

Κατά το πρότυπο του Αρχιποίμενος Χριστού που συγχωρεί άπαντας στον ωκεανό της απείρου αγάπης του⁴⁸⁵, οφείλει να κινείται και ο ποιμένας. Δεν αρκεί να συγχωρεί μόνο εκείνους που μετανοούν και του ζητούν συγγνώμη. Στον κύκλο της αγάπης και της συγχωρήσεως πρέπει να περιλάβετε και εκείνους οι οποίοι σκληροί και

⁴⁸² Καντιώτης Α., «ΣΥΝΟΔΙΚΑ», σελ. 54-59.

⁴⁸³ Καντιώτης Α., Ακολουθεί μοί, σελ. 217.

⁴⁸⁴ Ματθ. 18, 15-17.

⁴⁸⁵ Όπ. αν., σελ. 223.

αμετανόητοι για όσα έπραξαν, εξακολουθούν να σας μισούν και να ζητούν την εξόντωση και καταστροφή σας, καθώς θα στερηθεί της θείας χάριτος, όποιος δεν δίνει συγχώρεση και πνέει εκδίκηση⁴⁸⁶.

Κατά τους λόγους του Χριστού η συγχωρετικότητα είναι μεγάλη αρετή, είναι ηρωισμός του πνεύματος. Ακόμη και προσευχή άνευ συγχωρήσεως και πνεύματος ανεξικακίας ματαιά γίνεται⁴⁸⁷.

Z. ΕΠΙΕΙΚΕΙΑ

Υπάρχουν ισχυροί που επιβάλλουν την αγάπη προς τους εχθρούς. Όπως εάν πέσεις άνθρωπε στα χέρια των εχθρών σου και αυτοί έχουν όλη την δύναμη να σε εξοντώσουν, θα ήθελες συμπάθεια και επιείκεια. Κι όταν δεις μιά τέτοια επιείκεια και συμπάθεια εκ μέρους των εχθρών σου, συγκινείσαι και ο μέχρι τότε εχθρός προβάλλει μπροστά σου σαν ένα πρόσωπο που αξίζει να αγαπάς, γιατί δεν περίμενες απ' αυτόν μιά τέτοια αγάπη. Ο καινούργιος νόμος, ο νόμος του Χριστού προβάλλει ότι πεινάει ο εχθρός σου; Δώσ' του να φάη. Διψάει; Δώσ' του να πιεί. Κρυώνει; Ντύσε τον. Είνε άρρωστος; Δείξτου αγάπη. Κινδυνεύει να καταστραφή; Τρέξε να τον σώσης. Αν και δύσκολο ο Χριστός με το παράδειγμα του πάνω στο σταυρό εξακολουθεί να φωνάη “ Πλήν αγαπάτε τους εχθρούς υμών”. Καί σου δίνει δύναμη για ν' αγαπάς τόν κόσμο όλο, και αυτούς τους εχθρούς σου, όπως τους αγάπησε Εκείνος⁴⁸⁸.

⁴⁸⁶ Όπ. αν., σελ. 225.

⁴⁸⁷ Όπ. αν., σελ. 226.

⁴⁸⁸ Καντιώτης Α., Σταγόνες από το ύδωρ το ζων, σελ. 260-262.

Ταπεινοφροσύνη και πραότητα συνδέονται αναποσπástως στο πρόσωπο του Κυρίου⁴⁸⁹, ο οποίος διακήρυξε, ότι “Μάθετε απ’ εμού, ότι πρᾶος εἰμί και ταπεινός τη καρδία”⁴⁹⁰. Ο Κύριος δια την σωτηρία των ανθρώπων εφόρεσε την ανθρώπινη σάρκα και επί γης περιεπάτησε, την αρετή αυτή ενεδύθη και με την αρετή αυτή ενδεδυμένος εστράφη πρὸς το πλήθος του λαού και εἶπε “μάθετε ἀπ’ ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι και ταπεινός τῆ καρδία”⁴⁹¹ και δεν περιορίζεται μόνο στο εσωτερικό του ανθρώπου, αλλά και εξωτερικῶς εκδηλώνεται⁴⁹².

Θ. ΦΡΟΝΗΣΗ

“ Γίνεσθε φρόνιμοι ως οι ὄφεις...”. Την εντολήν ταύτην του Κυρίου εφύλαξαν πιστῶς οι Απόστολοι, ως βλέπομεν εις τας Πράξεις. Τά πάντα οι εχθροί του Χριστού επέτρεπαν στους Αποστόλους, αρκεί μόνον να ἔπαυον ν’ αναφέρουν το ὄνομα του Ιησού Χριστού. ...Τὴν εντολήν ταύτην εφύλαξαν και οι διάδοχοι των Αποστόλων, οι διδάσκαλοι και Πατέρες της Εκκλησίας,.. Η φρόνησις των εφεύρισκε τρόπους διαφυγῆς εκ των θανασίμων εχθρῶν των. Εἰς τους λόγους τούτους του Μ. Βασιλείου βλέπει τις τὴ λαμπρὰν εἰκόνα της φρονήσεως, της κατὰ Χριστόν φρονήσεως, η οποία γνωρίζει να κάμνη διάκρισιν των πραγμάτων και να θέτη υπεράνω ὄλων την πίστιν, ως ανεκτιμήτου αξίας αγαθόν, και ν’ αγωνίζεται υπέρ της αληθείας της πίστεως⁴⁹³, κατὰ το παράδειγμα του Κυρίου⁴⁹⁴. Επαναλαμβάνοντας και τον ορισμό της φρονήσεως που δίνει ο Ἅγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως στο ἔργο του περί

⁴⁸⁹ Μουρατίδης Κ., Χριστοκεντρική Ποιμαντική εν τοις Ασκητικοῖς του Μεγάλου Βασιλείου, σελ. 54.

⁴⁹⁰ Ματθ. 11, 29.

⁴⁹¹ Ματθ. 11,29.

⁴⁹² Καντιώτης Α., Αγία Συγκλητική, σελ. 46.

⁴⁹³ Καντιώτης Α., Εκκλησιαστικός στρουθοκαμηλισμός, σελ. 23-25.

⁴⁹⁴ Ιωάν. 18,37.

Ποιμαντικής⁴⁹⁵, όπου μεταξύ άλλων την ορίζει “ Φρόνησις ἐστὶ τὸ ἐπιζητεῖν ἐν πάσι τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐμμένειν ἐν αὐτῇ. Αὕτη ὁδηγεῖ πρὸς τὸν Θεόν καὶ τὴν μακαριότητα ἐπονται δὲ αὕτῃ ἡ εὐβουλία, ἡ εὐλογιστία, ἡ εὐταξία, ἡ κοσμιότης καὶ ἡ αἰδημοσύνη...⁴⁹⁶”.

Ο κληρικός πρέπει να είναι σεμνός και απέρिटτος. Χαρακτηριστική είναι η στάση και εντολή του π. Αυγουστίνου σε περιπτώσεις κληρικών που κουρεύονταν ή αρωματίζονταν όπως αναφέρει. Ότι με αυτό το τρόπο σκανδαλίζουν τις απλοϊκές ψυχές των χωρικών και γίνονται κακό παράδειγμα για τους ντόπιους ιερείς, δίνοντας εντολή ούτε ψαλίδα ούτε ξυράφι να μεταχειρίζονται, ούτε κουρείο να επισκέπτονται, ούτε να αρωματίζονται⁴⁹⁷. Να είναι οι κληρικοί καθαροί μεν, αλλά απέριττοι.

Η πρόοδος και η ανακαίνιση της Εκκλησίας δεν θα προέλθει εκ της κοπής των γενειών και της κόμης και της τροποποίησης ή και αποβολής του τετιμημένου ράσου, όπως κάποιοι μοντέρνοι θεολόγοι φρονούν, αλλ' εκ της αγιότητας του βίου. Της αγιότητας απούσης ουδεμία πρόοδος και ανακαίνιση δεν δύναται να επέλθη στην Εκκλησία. Εκ της καθαρότητας της καρδιάς ας επιδιώξουμε την ανακαίνιση και πρόοδο της Εκκλησίας. Υπενθυμίζοντας πως πρέπει να τηρούν τις νηστείες της Τετάρτης και Παρασκευής αυστηρά και κάθε άλλη νηστεία της Εκκλησίας⁴⁹⁸.

⁴⁹⁵ Βλ. Όπ.. αν., σελ. 25.

⁴⁹⁶ Όπ.. αν., σελ. 25.

⁴⁹⁷ Καντιώτης Α., Πρὸς Κλήρον καὶ Λαόν, σελ. 64.

⁴⁹⁸ Όπ. αν., σελ. 65.

I. ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑ-ΠΑΡΘΕΝΙΑ

Η παρθενία είναι θεσμός, τον οποίο θέσπισε ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός δια των λόγων του⁴⁹⁹. Η παρθενία, όπως βλέπουμε στα κείμενα των αγίων πατέρων, είναι ένας ποταμός διαυγής, ο οποίος πηγάζει από τον λόφο του Γολγοθά. Ο ποταμός αυτός της παρθενίας διχάζεται σε δύο ρεύματα, το ένα είναι η μοναχική ζωή και το άλλο η ιεραποστολική ζωή⁵⁰⁰. Πάντως, ο ποταμός του παρθενικού ιδεώδους δεν θα παύσει να ρέει, άλλοτε μεν ως ιεραποστολή, άλλοτε δε ως μοναχισμός⁵⁰¹.

ΙΑ. ΕΙΡΗΝΗ

Ο Χριστός κατ' επανάληψη υπεσχέθη στους μαθητές του την ειρήνη⁵⁰². Και η υπόσχεση του Χριστού δεν είναι δυνατόν παρά να έχει την εκπλήρωση της. Η ειρήνη του Θεού με οποιανδήποτε μορφή εξωτερικής καταστάσεως που προκαλείται από την έκρηξη του εν τω κόσμω κακού και εάν βρίσκεται ο χριστιανός, η ειρήνη του Θεού δεν είναι κενή λέξη, δεν είναι μία ουτοπία, αλλά μία πραγματικότητα, της οποίας την γλυκύτητα γεύονται τα τέκνα του Θεού. Όπως η θάλασσα σε ένα ορισμένο βάθος το κύμα πλέον εκπνέει και η θάλασσα από του σημείου εκείνου και κάτω χαίρει άκρας γαλήνης⁵⁰³.

Κατ' αυτό τον τρόπο η ειρήνη ως αρετή προερχομένη άνωθεν από του Κυρίου, καταπραΰνει και ηρεμεί τις ψυχές των ανθρώπων. Ο ποιμήν καλείται να είναι ειρηνικός και συμπονετικός, επιεικής προς τον πιστό και οποιονδήποτε άνθρωπο έρχεται προς αυτόν.

⁴⁹⁹ Ματθ. 19,12.

⁵⁰⁰ Καντιώτης Α., Δύο Αδελφά Ρεύματα, σελ. 309-310.

⁵⁰¹ Όπ. αν., σελ. 312.

⁵⁰² Λουκ. 24, 36 Ιωάν. 14,27 20, 19 20, 26.

⁵⁰³ Καντιώτης Α., Η Θάλασσα, σελ. 348-349.

ΙΒ. ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ

Στηριζόμενος στην Αγία Γραφή (Δανιήλ 4,24 και Λουκ. 16,9) κατα την περιγραφεί των βίων του Αγίου Βαρλαάμ και Ιωάσαφ, όπου δίνεται το έναυσμα για προσέγγιση της σπουδαίας αυτής αρετής της ελεημοσύνης. Καθώς αυτή θεωρείται ο τρόπος με τον οποίο θα καταφέρει κανείς να προπέμψει τους θησαυρούς του. Διότι όσα καλά θα κάνεις στους πτωχούς και τους πένητες, ο Κύριος θα θεωρήσει ότι έγιναν σε Αυτόν και θα είναι χρεώστης και θα σε ανταμείψει πλουσίως. Καθώς, η θεία αγάπη υπερβαίνει κάθε άλλη αγάπη και δίνεται ως δωρεά του Θεού, σε όσους τον αγαπούν τηρώντας τις εντολές του⁵⁰⁴.

Επίσης, δια της ελεημοσύνης θα μετατραπούν όλα για όσα μοχθεί κανείς εις εφόδια ζωής αιωνίου, και δια μέσου των ρευστών τούτων και προσκαιρών αγαθών τα σταθερά και μόνιμα θ' αγοράσεις. Έτσι, θα αφήσεις το σκότος μαζί με την σκιά του θανάτου, θα μισήσεις δε το κόσμο και τον κοσμοκράτορα, θα σπεύσεις προς το φως το απρόσιτο και αφού επ' ώμων θέσεις τον σταυρό θ' ακολουθήσεις τον Κύριο άνευ πλέον επιστροφής προς τα πίσω, ώστε μαζί με Αυτόν να δοξασθείς και της ζωής εκείνης, η οποία δεν γνωρίζει διακοπή χαράς και ευφροσύνης και τίποτα δεν έχει το απατηλό, ώστε κληρονόμος αυτής να αναδειχθείς⁵⁰⁵.

Ας μελετήσουμε και ευχαριστήσουμε την Αγία Τριάδα διότι εξακολουθεί να εκχύνει το έλεος της στην ανθρωπότητα, αλλά και ας μιμηθούμε και εμείς το θείο έλεος. Ας γίνουμε κι εμείς μιμητές της Αγίας Τριάδος, της οποίας το μυστήριο

⁵⁰⁴ Καντιώτης Α., Ο Πολύτιμος Μαργαρίτης, Βιογραφία των οσίων Πατέρων ημών Βαρλαάμ και Ιωάσαφ, Έκδ. Ορθοδόξου Ιεραποστολικής Αδελφότητας "Ο Σταυρός", Αθήναι, έκδοσις Γ', 1991, σελ. 141.

⁵⁰⁵ Όπ.αν., σελ.141-142.

φανερώθηκε παρα τις όχθες του Ιορδάνου ποταμού. Ας προσφέρουμε τη σταγόνα μας, εκ του περισσέματος μας, εκ του υστερήματος μας, ως χρυσή περιστερά να πετάξει η ελεημοσύνη στην Ελλάδα, κατα τον λόγο του προφήτου “ περιηγυρωμένοι και τα μετάφρενα αυτής εν χλωρότητι χρυσίου”⁵⁰⁶.

Επίσης, επειδή όλοι έχουμε ανάγκη του θείου ελέους, κατα τον Ι. Χρυσόστομο κανένα άλλο προσόν δεν χαρακτηρίζει τόσο τον χριστιανό, όσο η ελεημοσύνη και τίποτα άλλο δεν κάνει τον άπιστο να γονατίσει και να πει εδώ υπάρχει Θεός, όσο τα θαυμαστά έργα της ελεημοσύνης, που κάνουν να λάμπουν οι χριστιανικές κοινωνίες. Η δε ελεημοσύνη έχει χιλιάδες τρόπους να εκδηλωθεί, ακόμη και ο φτωχότερος μπορεί να προσφέρει βοήθεια στον πλησίον. Η ελεημοσύνη η χριστιανική, η ιδεώδης ελεημοσύνη, η οποία παν ό,τι πράττει το πράττει όλως ελευθέρως εν ονόματι Εκείνου, ο οποίος είπε “Έφ' όσο εποήσατε ενί τούτων των αδελφών μου των ελαχίστων, εμοί εποήσατε” (Μθ 25, 40)⁵⁰⁷.

Η ελεημοσύνη είναι ασφάλεια, πλούτος, θησαυρός ανεκτίμητος υπερβαίνων πάντα άλλον θησαυρό. Όπως ο Άγγελος Κυρίου, Ραφαήλ, ο οποίος συνόδευσε τον υιό του ελεήμωνος κατα το μακρυνόν ταξίδι , επέστρεψε και παρέδωκε τον Τωβίαν στους γονείς του και έγινε χαρά μεγάλη, ο οποίος άγγελος αποκαλύφθηκε και είπε ότι ήρθε να διδάξει άπαντας οτι μία είναι η αποταμίευση, η ελεημοσύνη⁵⁰⁸.

Ο Χριστός στο Ιερό Ευαγγέλιο τελειοποιεί τον νόμο της ελεημοσύνης, ευρύνει τα όρια της, εξαγιάζει τα ελατήρια της, ορίζει τα έπαθλα της, δείχνει τα άστρα του ουρανού, ότι προς τα εκεί ασφαλίζονται τα πλούτη⁵⁰⁹.

⁵⁰⁶ Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ. Β', σελ. 41-42.

⁵⁰⁷ Οπ.αν., σελ. 48-49.

⁵⁰⁸ Οπ.αν., σελ. 114-115.

⁵⁰⁹ Μθ 6, 19-21.

Κατά αυτό το πνεύμα, ορμώμενοι απο το Ευαγγέλιο, οι Απόστολοι και Πατέρες εν μέσω ακόμη και διωγμών κήρυξαν την ελεημοσύνη. Ταυτόχρονα, με σφοδρότητα πολέμησαν την φιλαργυρία και την πλεονεξία των πλουσίων και θερμοί συνήγοροι των πτωχών, των ενδεών. Ενώ ερμηνεύοντας ο Μ. Βασίλειος τη παραβολή του πλουσίου νεανίσκου⁵¹⁰, τονίζει ότι δεν πρέπει να πλουτίζουμε, αλλά χάριν των άλλων πρέπει να πτωχεύουμε μιμούμενοι τον δι' ημάς πτωχεύσαντα Κύριον, υπενθυμίζοντας τους Μακαρισμούς του Κυρίου⁵¹¹.

Ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος στην ομιλία του περι φιλοπτωχίας, λέγει οτι ο Ιησούς Χριστός και σήμερα περιπατεί εν μέσω της κοινωνίας ως πτωχός, ενδεής πεινών, γυμνός, άστεγος μη έχων που την κεφαλήν κλίνη, και οι έχοντες, ούτε άρτον, ούτε ενδυμασία, ούτε στέγη και ούτε καν λόγο παρηγοριάς προσφέρουν σε αυτόν. Ο Ι. Χρυσόστομος χαρακτηριζόμενος ως αθάνατος της ελεημοσύνης κήρυξ καλούσε, προέτρεπε στα κηρύγματα του σε ελεημοσύνη, βοήθεια, διότι μέσω αυτής δύναται να αγοράσει κανείς τον ουρανό, καθώς ο Κύριος δέχεται και το δίλεπτο της χήρας, ως μόνος φιλόανθρωπος⁵¹². Καθώς αυτός που ελεεί πτωχό, δανείζει στον Θεό⁵¹³.

Επισημαίνοντας την αξία και σπουδαιότητα της ελεημοσύνης ο π. Αυγουστίνος καλεί έναν έκαστο, να ανοίξει μυστικό ατομικό βιβλιάριο με πίστη, ότι κάθε είδος ελεημοσύνης που θα κάνει σύμφωνα με το νόμο της ελεημοσύνης θα σημειώνεται υπο του αγγέλου του λεπτομερώς στις σελίδες του του βιβλίου της αιωνιότητας και μέσα στο βάθος της υπάρξεως εκάστου θα δοκιμάζεται η χαρά, η ανέκφραστη χαρά και ευτυχία που υπεσχέθη ο Κύριος στους ελεήμονας όλων των αιώνων⁵¹⁴, κατα τους

⁵¹⁰ Μθ 19, 16-26.

⁵¹¹ Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ. Β', σελ.116.

⁵¹² Όπ. αν., σελ. 116-117.

⁵¹³ Πρμ 19, 17.

⁵¹⁴ Όπ. αν., 117-118.

Μακαρισμούς⁵¹⁵. Η αγαθοεργία δεν έχει να κάνει μόνο με υλικά μέσα, όπως τα χρήματα. Όσο πτωχός και να είναι κάποιος δύναται έστω μέσω της γλώσσης, να παρέχει παρηγοριά στους συνανθρώπους που δοκιμάζονται, όπως φυλακισμένοι, ασθενείς, πενθούντες, γέροντες⁵¹⁶.

Κορυφαία εκδήλωση της ελεημοσύνης είναι να φέρεις έναν αμαρτωλό, εν αγνοία Θεού, στο Χριστό. Ειδικά, την Κυριακή ημέρα, όπου καταπαύουμε από τα βιοτικά μας καθήκοντα, να διαθέσουμε χρόνο, βρίσκοντας κάποιον γνώριμο μας και να του μιλήσουμε περι των αιωνίων του συμφερόντων⁵¹⁷. Καθώς, με το να σώσεις ψυχή εκ θανάτου, καλύπτεις πλήθος αμαρτιών⁵¹⁸.

Το δίλεπτον της χήρας, ελέγχει πλούσιους και φτωχούς. Οι πλούσιοι καλούνται πρώτα να εκδηλώσουν μια πρώτης μορφής αγαθοεργία που είναι η ύπαρξη και ανάδειξη της δικαιοσύνης ενάντια στην αυταρέσκεια και καταδυνάστευση των πτωχών, όπως και την λατρεία της φιλαργυρίας ως νέο είδωλο⁵¹⁹. Έπειτα δε να εκτελέσουν γενναία ελεημοσύνη προερχόμενη εκ περιουσίας καθαρής από πάσης αδικίας. Όμως, είναι έλεγχος το δίλεπτον της χήρας και κατα των πτωχών. Έτσι και ο πτωχότερος μπορεί να ελεήσει. Καθώς, έλεος κατα τον Άγιο Γρηγόριο Νύσση είναι η επίταση της αγάπης η οποία, όταν υπάρχει θερμή στα στήθη του χριστιανού, φωτίζεται από τον Θεότης αγάπης και γίνεται εφευρετική, ευμήχανος και πολυμήχανος, και εξευρίσκει πολλούς τρόπους, μυρίους τρόπους για να κάνει το καλό ώστε να ευεργετήσει τους πάσχοντα ανθρώπους⁵²⁰.

⁵¹⁵ Μθ 5, 7.

⁵¹⁶ Όπ. αν., 180.

⁵¹⁷ Όπ. αν., 181.

⁵¹⁸ Ια 5, 20.

⁵¹⁹ Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ. Α', σελ.238-240.

⁵²⁰ Όπ. αν., σελ. 243.

Π. ΕΓΚΡΑΤΕΙΑ

Προϋπόθεση για την ανάληψη ποιμαντικής διακονίας είναι η κάθαρση από των παθών, η εγκράτεια βίου. Η καθαρότητα, απαλλαγμένη από τον καθημερινό κίνδυνο της κενοδοξίας. Υπάρχουν αρκετά θηρία, τα πάθη που υπονομεύουν το έργο του Ιερέως, οπότε ο υποψήφιος κληρικός θα πρέπει να μπορεί με την βοήθεια του Θεού να τα τιθασέυει και να μην προκαλεί τον αλλεπάλληλο σκανδαλισμό των πιστών με συνέπειες στην αιωνιότητα. Αυτά είναι ο θυμός, η λιποψυχία, ο φθόνος, η φιλονεικία, οι συκοφαντίες, οι κατηγορίες, το ψεύδος, η υποκρισία, οι μηχανορραφίες, οι οργές εναντίον εκείνων που σε τίποτε δεν έχουν αδικήσει, η ευχαρίστηση όταν ταλαιπωρούνται οι λειτουργοί, η λυπόταν ευημερούν, η επιθυμία επαίνων, η φιλοδοξία (αυτό ακριβώς είναι εκείνο που περισσότερο από όλα εκταχλιρίζει την ανθρωπίνη ψυχή), η διδασκαλία των αρεστών, οι δουλικές κολακειές, τα ευτελή “ξεσκονίσματα”, η περιφρόνηση των πτωχών, οι εξυπηρετήσεις πλουσίων, οι παράλογες και επιβλαβείς τιμές, οι ευεργεσίες οι επικίνδυνες και για εκείνους που τις παρέχουν και για εκείνους που τις δέχονται, ο φόβος που ανήκει στους δούλους και στους χειρότερους αιχμαλώτους μόνο, η έλλειψη παρησίας, η υποκριτική ταπεινοφροσύνη η έχουσα μεν εξωτερική εμφάνιση αλλ' στην πραγματικότητα δεν υπάρχει, η έλλειψη ελέγχων και επιτιμήσεων ή μάλλον ο πέρα του μέτρου έλεγχος εναντίον των ασήμων, η κολακεία δε των εχόντων εξουσία, κατά των οποίων ούτε να ανοίξει τα χείλη μπορεί κανείς⁵²¹.

⁵²¹ Όπ. αν., σελ. 242-243.

Στην πολυτάραχη και κυματώδη ζωή, η άγκυρα για να κρατηθούμε είναι η ελπίδα. Βέβαια η βεβαία κι ασφαλής άγκυρα δεν είναι τα χρήματα, η ύλη, η φιλία του κόσμου η φιλοσοφία, η ποίηση, η επιστήμη. Διότι λόγω της φθαρτότητας και μεταβλητότητας τους δεν δύνανται να σώσουν τον άνθρωπο, είναι ελπίδες ψευδείς, είναι άγκυρες που σε καιρό θυέλλης και καταιγίδος θραύονται από τα σφοδρά κύματα⁵²².

Η βεβαία και σωτήριος ελπίδα είναι στον Ιησού Χριστό, τον Εσταυρωμένο και Αναστάντα⁵²³. Αυτή η ελπίδα των χριστιανών στηρίζεται επάνω στο αξιόπιστο του Θεού. Καθώς ό,τι υπόσχεται, το κάνει πράξη. Αυτό μαρτυρεί πλουσιοπάροχα και η Παλαιά Διαθήκη, όπου θα δούμε πως υποσχέσεις, τις οποίες έδωσε κατα διάφορες περιστάσεις πραγματοποιήθηκαν μέχρι κεραίας. Την Καινή Διαθήκη ο εκ τάφου αναστάς Κύριος στους αποστόλους και σε όλους εκείνους, οι οποίοι δια του αποστολικού κηρύγματος θα πιστεύουν σε αυτόν, έδωσε υπόσχεση ανεκτίμητης αξίας. Συγκεκριμένα, στο όρος της Γαλιλαίας ενώπιον των 11 μαθητών Του, αναφέρει πως θα είναι για πάντα μαζί μας μέχρι της συντελείας του αιώνας⁵²⁴, όπου με την πίστη αισθάνεται από τώρα ο πιστός αυτή την παρουσία. Με την εσωτερική όραση και εσωτερική ακοή⁵²⁵.

Αυτή την ελπίδα της θείας παρουσίας, προστασίας και μετα θάνατον ζωής είχαν οι Απόστολοι, άγιοι και μάρτυρες⁵²⁶ της Εκκλησίας. Την Αναστάσιμη προσδοκία και βεβαιότητα. Αυτή την αναστάσιμη ελπίδα σχολιάζει και ο Ι. Χρυσόστομος σε ομιλία του προ της εξορίας. Ο Ι. Αυγουστίνος στο ΚΔ' κεφάλαιο των μελετών του Κεκραγαρίου του μακαρίζει τους αγίους, οι οποίοι διαπέρασαν το πέλαγος της

⁵²² Όπ. αν., τ.Α'. σελ. 230.

⁵²³ Βλ. Πρξ 17,31, Α' Κορ. 15,20, Εβ 6, 18-19 κ.α..

⁵²⁴ Μθ 28, 20.

⁵²⁵ Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ.Α'. σελ.232.

⁵²⁶ Όπ. αν. σελ.232.

θνητότητάς και αξιώθηκαν να φθάσουν στον λιμένα της αϊδίου αναπαύσεως και ασφαλείας, ευφραϊνόμενοι σε εορτή και πανήγυρη ατελεύτητη⁵²⁷. Τίποτα ουσιαστικώς χάνεται για όσους πιστεύουν και ελπίζουν στον Χριστό. Το πάν χάνεται εάν εκλείψει η πίστη και η ελπίδα. Αυτός ο Εσταυρωμένος και Αναστάς Κύριος είναι η ελπίδα⁵²⁸ και “η ελπίς αυτή ου καταισχύνει⁵²⁹”. Επομένως, η αγωνία δεν είναι μόνο ένα προσωπικό υπαρξιακό φαινόμενο, παρά εξίσου η ύψιστη συνειδητοποίηση της πνευματικής καταρράκωσης της εποχής⁵³⁰.

ΙΕ. ΥΠΟΜΟΝΗ

Η υπομονή αποτελεί αρετή βιβλικής προέλευσης. Με υπομονή δέχθηκε τις θλίψεις ο Ιώβ όπως περιγράφεται στο ομώνυμο βιβλίο της Παλαιάς Διαθήκης. Όπως και ο Ιακώβ που εδιώχθηκε από τον αδελφό του Ησαυ. Παρέμειναν ως ακλόνητοι βράχοι υπομονής⁵³¹. Αυτό το πρότυπο υπομονής του Ιώβ, προβάλλει, μνημονεύει ο Απόστολος Ιάκωβος στην ομώνυμη Επιστολή του στην Καινή Διαθήκη “ιδού μακαρίζομεν τούς ύπομένοντας· τήν ύπομονήν Ίωβ ήκούσατε, καί τὸ τέλος Κυρίου εἶδετε, ὅτι πολύσπλαγχός ἐστιν ὁ Κύριος καί οἰκτίρμων⁵³²”.

Κατά τον λόγο του Κυρίου⁵³³, πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι για κάθε είδος θλίψεως και μάλιστα για το είδος των θλίψεων εκείνων, οι οποίοι προέρχονται από την αντίθεση της χριστιανικής μας συνειδήσεως προς τις παράλογες και άνομες

⁵²⁷ Όπ. αν. σελ.233

⁵²⁸ Όπ. αν. σελ.234.

⁵²⁹ Ρω 5,5.

⁵³⁰ Γαϊτάνης Β., Δοκίμια Επικοινωνιακής Θεολογίας, σελ.85.

⁵³¹ Καντιώτης Α., Φλογέρα, τ. Β', σελ. 87.

⁵³² Ιακ. 5,11

⁵³³ Ιω 16,33.

επιθυμίες του κόσμου. Για να νικήσουμε τον κόσμο όλο μέσω της εν Χριστώ υπομονής. Νοερώς ατενίζοντας τον πρόσωπο για να θυμόμαστε ποιες θλίψεις διήλθε ο Κύριος μας την επίγειο του ζωή προκειμένου να εκτελέσει στην τελειότητα το θέλημα Του ουρανού Πατρός⁵³⁴.

Έτσι, με αυτή την υπομονή και επιμονή αντιμετωπίζουμε τους αγώνες της πίστεως και αρετής. Καθώς, όπως κάθε αρετή, είναι δώρο του Θεού και δίνεται σε εκείνους οι οποίοι έχουν καλή προαίρεση και αυτή εκδηλώνεται ενεργά, έτσι και η αρετή της υπομονής είναι δώρο Θεού, άνωθεν προερχόμενο. Γι' αυτό και στις προσευχές μας ζητούμε, να μας χαρίσει ο Θεός πνεύμα υπομονής, ώστε με ανδρεία και μεγαλοψυχία αντιμετωπίζουμε όλες τις θλίψεις, όλες τις αντιξοότητες της ανθρώπινης ζωής. Ενώ η απώλεια της υπομονής είναι συμφορά μεγαλύτερη από κάθε άλλη συμφορά, είναι μια εγκατάλειψη της θείας χάριτος, είναι μια ηθική και πνευματική αυτοκτονία, την οποία επακολουθεί όχι σπανίως και η σωματική αυτοκτονία. Το πνεύμα υπομονής είναι πνεύμα δυνάμεως και ανδρείας⁵³⁵, οπότε και αναγκαίο στοιχείο με σωτηριολογικές προεκτάσεις.

Ο Κύριος εγγύς. Μή χάσετε το βραβείο που ο Κύριος θα δώσει σ' εκείνους που αγαπούν και υπομένουν και δοκιμάζουν μεγάλες θλίψεις εξ αιτίας αχαρίστων ανθρώπων⁵³⁶.

⁵³⁴ Όπ.αν., σελ. 91.

⁵³⁵ Όπ.αν., σελ. 92.

⁵³⁶ Καντιώτης Α., Ποικίλα, σελ. 222.

ΗΘΙΚΕΣ ΚΑΚΙΕΣ

Α. Αδικία

Η αδικία πάντοτε αλλά ιδιαίτερα στις μέρες μας πλεονάζει και κυριαρχεί. Παντού όπου και να πάμε θ' ακούσουμε φωνές ανθρώπων που αδικούνται από τους άλλους ανθρώπους⁵³⁷. Αδικία μέσα στα σπίτια, αλλά και μέσα στην κοινωνία. Αλλά αδικία πρό παντός μά στις μεγάλες πόλεις, όπου μερικοί κατορθώνουν με διάφορα μέσα ν' αποκτήσουν περιουσίες, να φτιάξουν εταιρείες και εργοστάσια και να κερδίζουν τεράστια ποσά, ενώ στους εργάτες τους δίνουν ψίχουλα απ' τα κέρδη τους. Αδικίες και από διεθνείς οργανισμούς, όπου αδικούνται τα μικρά κράτη έναντι των μεγαλύτερων και πλουσιότερων⁵³⁸.

Η αδικία είναι ανήμερο και άγριο θηρίο, που βγήκε απ' το βασίλειο του Σατανά και παντού σκορπίζει τη δυστυχία και τη συμφορά. Μονάχα αν οι λαοί και τα έθνη πιστέψουν στο Χριστό και υπακούσουν όλοι στο άγιο θέλημα του, τότε και μόνο θα εξαφανιστεί η αδικία, και η γη αυτή, που σήμερα είναι κόλαση, θα γίνει παράδεισος⁵³⁹.

⁵³⁷ Καντιώτης Α., Κοινωνικά πληγάι, σελ. 259.

⁵³⁸ Όπ.αν., σελ. 261.

⁵³⁹ Όπ.αν., σελ. 261-262.

B. Αδιαφορία

Η αδιαφορία που δείχνουν οι πολλοί μπροστά στις αδικίες που γίνονται στον κόσμο είναι αμαρτία. Συνεπώς ένοχοι δεν είναι μονάχα αυτοί που αδικούν, αλλά και αυτοί που μπορούν να σταματήσουν την αδικία και δεν την σταματούν⁵⁴⁰.

Αδιάφοροι οι άνθρωποι για τις βλαστήμιες που ακούγονται, αλλά ακόμη και απέναντι στην ανθρώπινη δυστυχία. Η αδιαφορία είναι η κοπριά του Διαβόλου πάνω στην οποία ο Διάβολος σπέρνει όλα τα αγκάθια του⁵⁴¹.

Γ. Απαισιοδοξία

Οι απαισιόδοξοι βλέπουν κι' αυτοί το κακό, βλέπουν τις κοινωνικές πληγές που μαστίζουν τον τόπο μας. Βλέπουν το ξάπλωμά τους και τα φοβερά αποτελέσματα τους. Πονούν και αναστενάζουν για το κατόντημα της κοινωνίας και σχολιάζουν το κακό οπουδήποτε και αν παρουσιαστεί. Ο απαισιόδοξος πιστεύει ότι δεν υπάρχει πιά ελπίδα να διορθωθεί η κοινωνία και γι' αυτό πέφτει στην απελπισία, στην αδράνεια, στην απραξία. Και με το πνεύμα αυτό της απαισιοδοξίας του προξενεί γενικότερο κακό, γιατί επηρεάζει και άλλους που είχαν διάθεση να εργασθούν για κοινωνική ανόρθωση⁵⁴².

Κακή απαισιοδοξία, καθώς καταδικάζει σε αργία δυνάμεις του ανθρώπου, πού άν τις εκμεταλλευόταν θα μπορούσε να πετύχει θαυμαστά πράγματα. Η απαισιοδοξία είναι καταστροφή για την οικονομική ηθική και θρησκευτική ζωή⁵⁴³.

Καταλήγοντας ο π.Αυγουστίνος απευθυνόμενος προς τους Ιερείς του Υψίστου, κήρυκες του Ευαγγελίου, διδασκάλους και καθηγητές, γονείς και κηδεμόνες, όσους μοχθούν και κοπιάζουν για την διαπαιδαγώγηση της νεολαίας και γιά την θρησκευτική και ηθική ανόρθωση της κοινωνίας, να μην αφήνουν να τους κυριεύσει ο δαίμονας της απαισιοδοξίας. Καθώς, αν ήμασταν μόνοι στον αγώνα του κακού, θα

⁵⁴⁰ Όπ.αν., σελ. 265-266.

⁵⁴¹ Όπ.αν., σελ. 267.

⁵⁴² Όπ. αν. σελ. 270.

⁵⁴³ Όπ. αν. σελ. 270-271.

έπρεπε να απελπιστούμε. Όμως, δεν είμαστε μόνοι, αλλά έχουμε τον Χριστό να μας ενδυναμώνει σε αυτό τον αγώνα. Επομένως, αν πιστεύουμε σε Αυτόν, τον νικητή της αμαρτίας και του θανάτου, αν βρισκόμαστε σε διαρκή επαφή με την αθάνατη αυτή πηγή της ζωής και της δυνάμεως, θα παίρνουμε συνεχώς δύναμη και θα νικάμε το κακό και θα συντελούμε στη μείωση και στην εξαφάνιση του⁵⁴⁴.

Ας είμαστε λοιπόν αισιόδοξοι εν Χριστώ Ιησού και ας έχουμε σύνθημα στον αγώνα για ηθική και θρησκευτική αναγέννηση⁵⁴⁵, το λόγο του Αποστόλου Παύλου⁵⁴⁶

Δ. Αισχρολογία

Από τη γλώσσα όλα τα καλά, αλλά από τη γλώσσα και όλα τα κακά. Ο Θεός έδωσε τη γλώσσα για να προσεύχεται ο άνθρωπος και να συνομιλεί με τον ουράνιο Πατέρα. Χρυσή γίνεται η γλώσσα όταν ο άνθρωπος προσεύχεται. Ο Θεός έδωσε τη γλώσσα στον άνθρωπο για να συνομιλεί με τους άλλους ανθρώπους, να διδάσκει και να διδάσκεται, να πλουτίζει τις γνώσεις του, να προοδεύει στις τέχνες και τις επιστήμες⁵⁴⁷.

Ευλογία Θεού η γλώσσα, όταν ο άνθρωπος τη μεταχειρίζεται για καλό. Αλλά κατάρα γίνεται η γλώσσα, όταν ο άνθρωπος τη μεταχειρίζεται για κακό. Ένα από τα πολλά αμαρτήματα της γλώσσας είναι η αισχρολογία. Να λέει δηλαδή ο άνθρωπος αισχρά. Τα αισχρά που λένε οι άνθρωποι σήμερα είναι δύο κατηγοριών. Η πρώτη κατηγορία είναι τα αισχρά που λένε οι πολλοί χωρίς να προσπαθούν να τα σκεπάζουν με άλλες αθώες λέξεις. Αυτοί οι άνθρωποι είναι ως επι το πλείστων άνθρωποι

⁵⁴⁴ Όπ. αν. σελ. 273.

⁵⁴⁵ Όπ. αν. σελ. 274.

⁵⁴⁶ Φιλip. 4, 13.

⁵⁴⁷ Όπ. αν. σελ. 55-56.

άξεστοι, ακαλλιέργητοι, αγράμματοι, που δεν ξέρουν ψευτοευγένειες, αλλ' ότι έχει μέσα η ακάθαρτη καρδιά τους το πετάνε και πιτσιλίζουν με την ακαθαρσία τους όποιον τους ακούσει. Επαναλαμβάνοντας αισχρές λέξεις ακόμη και γονείς στα παιδιά τους⁵⁴⁸.

Πέρα από την ωμή αισχρολογία υπάρχει και η αισχρολογία που σερβίρετε με πολλή τέχνη. Αυτοί που την χρησιμοποιούν είναι οι δήθεν μορφωμένοι και ευγενείς. Αυτοί λένε τα αισχρότερα πράγματα, αλλά με υπονοούμενα, με συμβολισμούς και αλληγορίες⁵⁴⁹. Όπως έλεγαν και οι αρχαίοι, η απόσταση που χωρίζει τις αισχρές πράξεις από τα αισχρά λόγια δεν είναι μεγάλη. Όποιος λέει αισχρά, αν δεν έκανε, θα κάνει και τα αισχρά. Έχει διεφθαρμένο μυαλό. Η καρδιά του μοιάζει με έναν βόθρο γεμάτο ακαθαρσίες, αλλά που ο βόθρος αυτός είναι σκεπασμένος με μιά μαρμάρινη πλάκα και δεν αφήνει να βγαίνει έξω η ακαθαρσία και η βρώμα. Η πορνεία και η μοιχεία και άλλα αμαρτήματα της σάρκας, δεν γίνονται αμέσως, αρχίζουν με αστεία, με γέλια, με αισχρά λόγια. Αυτά τα αισχρά λόγια είναι η αρχή της αισχρής αμαρτίας ως προοίμιο, είναι ο σύντομος δρόμος που οδηγεί κατευθείαν στο γκρεμό. Είναι όπως λέει ο ιερός Χρυσόστομος, το προσανάμμα της πορνείας. Όπως μια φωτιά για να ανάψει χρειάζεται φρύγανα και άλλα εύφλεκτα προσανάμματα, έτσι και η πορνεία για να ανάψει χρειάζεται προσανάμματα τα οποία είναι τα αισχρά λόγια που ακούγονται σε πάρτυ, χοροεσπερίδες, στα κέντρα διασκεδάσεων και στις οικογενειακές επισκέψεις⁵⁵⁰. Δυό νηστείες πρέπει να κάνουμε, νηστεία από φαγητά και την ανώτερη, την νηστεία της γλώσσας μας από αισχρολογία και πάσα άλλη αμαρτία. Καθως η Εκκλησία διδάσκει πως “Νηστεία αληθής γλώσσης εγκράτεια”⁵⁵¹.

⁵⁴⁸ Όπ. αν. σελ. 56.

⁵⁴⁹ Όπ. αν. σελ. 57.

⁵⁵⁰ Όπ. αν. σελ. 58.

⁵⁵¹ Όπ. αν. σελ. 59.

Ε. Αχαριστία

Πάντοτε υπήρχε αχαριστία στον κόσμο. Αλλά τώρα τελευταία η αχαριστία των ανθρώπων προς τους ευεργέτες τους, γονείς κηδεμόνες, δασκάλους και πνευματικούς πατέρες, έχει πάρει μεγάλη έκταση και έχει καταστήσει κοινωνική πληγή, που κατατρώει τα σπλάχνα της ανθρωπότητας. Κι' ήταν επόμενο να συμβεί αυτό, γιατί η αχαριστία αρχίζει από ψηλά. Την αρχή της την έχει στην αχαριστία που δείχνουν οι άνθρωποι στο Θεό. Δεν είναι ο Θεός ο μεγαλύτερος ευεργέτης; δεν είναι εκείνος που φωτίζει τους ανθρώπους για να γίνονται κι' αυτοί μικροί ευεργέτες; Δεν είναι αυτός η πηγή όλων των καλών; Κι' όμως ένα “ευχαριστώ” δεν ακούγεται⁵⁵².

Οι αχάριστοι άνθρωποι προς τον Θεό είναι επόμενο να είναι αχάριστοι και προς τους γονείς, και προς τους δασκάλους, και προς τους πνευματικούς πατέρες και προς κάθε άλλο ευεργέτη⁵⁵³. Κι αυτό ένα σημείο των καιρών που προφήτευσε ο Απόστολος Παύλος, όταν έλεγε ότι τους τελευταίους καιρούς οι άνθρωποι θα είναι αχάριστοι⁵⁵⁴.

ΣΤ. Αισχροκέρδεια

Αισχροκερδής λέγεται αυτός που επιθυμεί το κέρδος, το παράνομο, το αισχρο⁵⁵⁵. Αισχροκερδείς ονομάζουμε τους βιομηχάνους εκείνους και εφοπλιστές, εμπόρους, που ενώ κερδίζουν πολλά, ελάχιστα δίνουν στους εργάτες και τους υπαλλήλους τους⁵⁵⁶.

Αλλά για την αισχροκέρδεια υπάρχει και ένα άλλο είδος της, που δυστυχώς συμβαίνει και μέσα στην Εκκλησία. Ο ναός για ορισμένους ασυνείδητους,

⁵⁵² Όπ. αν. σελ. 128-129.

⁵⁵³ Όπ. αν. σελ. 129.

⁵⁵⁴ Β' Τιμ. 3, 2.

⁵⁵⁵ Όπ. αν. σελ. 234.

⁵⁵⁶ Όπ. αν. σελ. 235.

πλεονέκτες ιερείς που δεν έχουν επίγνωση της αποστολής τους, γίνεται “οίκος εμπορίου”. Εμπορεύονται τα άγια μυστήρια, αρπάζουν από φτωχούς και πλουσίους, μοσχοπουλάνε το Χριστό. Αυτοί οι ιερείς κάνουν μεγάλο κακό στην Εκκλησία και δίνουν αφορμή στους εχθρούς της Εκκλησίας να κατηγορούν όλο τον κλήρο. Υπάρχουν φάρμακα κατά της αισχροκερδείας. Αυτά είναι από την πολιτεία να επιβάλει αυστηρές ποινές στους αισχροκερδείς που ρουφάνε το αίμα του φτωχού λαού. Η Εκκλησία να αφορίσει τους αισχροκερδείς ιερείς και αρχιερείς. Αλλά πέρα από τις ποινές αυτές το αποτελεσματικότερο μέσο για το ξερίζωμα της κοινωνικής αυτής πληγής είναι ο φόβος του Θεού⁵⁵⁷. Χαρακτηριστική περίπτωση αισχροκέρδειας στο κοσμικό γίγνεσθαι είναι τα ΜΜΕ. Όπου το χρήμα παρεκκλίνει από τον νόμο της αξίας και έχει μετασηματιστεί παίρνοντας μια υπόσταση πλειστηριασμού και πρόκλησης⁵⁵⁸.

Z. Λαιμαργία

Τέλειο αυτοκίνητο το ανθρώπινο σώμα. Αλλ' όπως το αυτοκίνητο χρειάζεται καύσιμα για να κινηθεί, έτσι και το σώμα για να εργασθεί και να εκτελέσει τις αποφάσεις της ψυχής, έχει ανάγκη από καύσιμα. Καύσιμα του σώματος είναι οι τροφές. Αναγκαίες οι τροφές. Η τροφή του ανθρώπου όπως διδάσκει η Αγία Γραφή, στην πρώτη εποχή μετά τη δημιουργία του ήταν χόρτα και καρποί δέντρων. Φυτοφάγος ήταν τότε ο άνθρωπος. Οι καρποί στην καθαρή και αμόλυντη και υγιεινή ατμόσφαιρα της πρώτης εκείνης εποχής, ήταν θαυμάσια τροφή για τον άνθρωπο. Αλλ'

⁵⁵⁷ Όπ. αν. σελ. 237-238.

⁵⁵⁸ Γαϊτάνης Β., Από την επικοινωνία στην κοινωνία, σελ.100.

όταν η ατμόσφαιρα μολύνθηκε και ο ανθρώπινος οργανισμός εξασθένησε, τότε ο Θεός επέτρεψε στον άνθρωπο να τρώει και κρέατα ζώων⁵⁵⁹.

Αλλ' όταν ξέφυγε απ' τη φυσική πορεία του και έπαψε να λατρεύει τον αληθινό Θεό και θεό του έκανε την κοιλιά του και τα αισχρά πάθη, τότε η τροφή από μέσο ζωής έγινε σκοπός. Οι άνθρωποι δεν έτρωγαν πια για να ζουν, αλλά ζούσαν για να τρώνε. Λαίμαργοι, κοιλιόδουλοι, σαρκολάτρες κατάντησαν οι άνθρωποι⁵⁶⁰.

Αλλά και σήμερα ένα πνεύμα λαιμαργίας και πολυφαγίας, κοιλιοδοουλίας και σαρκολατρίας, ένα πνεύμα λουκούλλειο, επικρατεί στον κόσμο. Χωρίς εγκράτεια, νηστεία, Τετάρτες και Παρασκευές ακόμα και τη Μεγάλη Παρασκευή. Καταναλωτική κοινωνία. Όσο περισσότερο δηλαδή τρώει και πίνει και ξοδεύει η κοινωνία για την κοιλιά. Τόσο περισσότερο προοδευμένη και ευτυχισμένη θεωρείται. Αλλά μια τέτοια ζωή, οσοδήποτε και αν καλοτυγχίζεται, είναι ζωή ανάξια για τον ανθρώπινο προορισμό είναι ζωή αντίθετη απ' τη ζωή που μας δίδαξε ο Χριστός με το λόγο του και το παράδειγμα του. Ο Χριστός ήταν απλός σε όλα, απλός και στο φαγητό. Ο Χριστός νήστευε και στο “Πάτερ ημών”, μας δίδαξε να ζητάμε “τον άρτον ημών τον επιούσιον”, την αναγκαία δηλαδή τροφή, και όχι πλούσια και πολυτελή φαγητά. Η Εκκλησία του Θεού καταδίκασε την γαστριμαργία σαν ένα από τα επτά θανάσιμα αμαρτήματα. Σου φτάνουν εκατό δράμια ψωμί; Αν φας περισσότερο, είναι αμαρτία. Τρωσ απ' τον πεινασμένο, όπως είπε ο άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός. Λαίμαργοι και σπάταλοι άνθρωποι, πως θα ξεφύγουμε την οργή του Θεού;⁵⁶¹

⁵⁵⁹ Καντιώτης Α., Κοινωνικά πληγαί, σελ. 41-42.

⁵⁶⁰ Όπ. αν. σελ. 43.

⁵⁶¹ Όπ. αν. σελ. 44-45.

Η. Κλοπή

Ο άνθρωπος δεν είναι μόνο πνεύμα, είναι και σώμα. Επομένως έχει ανάγκη από ορισμένα πράγματα, για να συντηρηθεί και να ζήσει. Όπως το ψωμί, τα τρόφιμα, τα ρούχα, τη στέγη, τα φάρμακα. Ο άνθρωπος αγωνίζεται για να αποκτήσει μια μικρή έστω περιουσία, ώστε να καλύπτει τις ανάγκες του. Κάθε κλοπή που γίνεται απαγορεύεται. Αλλά η κλοπή που γίνεται σε βάρος των φτωχών ανθρώπων παίρνει μιά άλλη βαρύτητα και γίνεται έγκλημα κοινωνικό. Το να κλέβει κανείς από τους ανθρώπους της εργασίας και του μόχθου είναι σαν να τους σκοτώνει⁵⁶².

“Ου κλέψεις”, δεν επιτρέπεται να κλέψεις, λέει η εντολή του Θεού. Αλλά δυστυχώς οι άνθρωποι δεν θέλουν ν' ακούσουν τη φωνή του Θεού αντιθέτως ακούνε τη φωνή του Διαβόλου, που τους επιτρέπει να κλέψουν. Κλέβουν μικροί και μεγάλοι. Η κλοπή έχει γίνει μια κοινωνική πληγή⁵⁶³.

Με την κλοπή όχι μόνο τα άτομα και η κοινωνία αδικούνται, αλλά και το έθνος προσβάλλεται στα μάτια των ξένων, γιατί παρουσιάζεται σαν ένα έθνος κλεφτών. Αλλά δεν πρέπει και να αφήσουμε την κλοπή να κυριαρχήσει στην ιδιωτική και δημόσια ζωή των ανθρώπων. Και ο τρόπος ακόμη και για να εξαφανιστεί η κλοπή, είναι ο φόβος του Θεού. Ο άνθρωπος που φοβάται τον Θεό εκτελεί τις εντολές του. Μια δε από τις εντολές είναι και η εντολή του Δεκαλόγου “Ου κλέψεις”. Επίσης, και οι γονείς πρέπει να προσέξουν ιδιαίτερα το θέμα της κλοπής. Αν δεν θέλουν τα παιδιά τους να γίνουν κλέφτες και διαρρήκτες, πρέπει, όταν είναι ακόμη μικρά, να τα προσέχουν και να τα διδάσκουν. Μία κοινωνία χωρίς κλέφτες και απατεώνες είναι μια ευλογημένη κοινωνία⁵⁶⁴.

⁵⁶² Όπ. αν. σελ. 60-61.

⁵⁶³ Όπ. αν. σελ. 62.

⁵⁶⁴ Όπ. αν. σελ. 63-64.

Θ. Πολυτέλεια

Οι άνθρωποι δεν θέλουν πιά να ζουν ταπεινά και απλά, όπως τα περασμένα χρόνια θέλουν να ζουν με χλιδή και επίδειξη. Η πολυτέλεια είναι αιτία της κλοπής, των καταχρήσεων, ατιμιών και διαφθορών, όπου μεταξύ των άλλων φέρνει τεράστια καταστροφή στα σπίτια των φτωχών και των πλουσίων⁵⁶⁵.

Η πολυτέλεια γίνεται μία αιτία που οι άνθρωποι αποφεύγουν την τεκνογονία. Αντί να κάνουν παιδιά τα λεφτά τους τα ξοδεύουν για μια ζωή πολυτέλειας. Τα παιδιά τα τρώει η πολυτέλεια της σημερινής ζωής⁵⁶⁶. Φτάσαμε έτσι σε μία εποχή, που τα πιο περιττά πράγματα τα έκανε αναγκαία, και τα πιο αναγκαία περιττά. Ανατράπηκαν οι όροι της ζωής. Η απλότητα, η ταπεινή και απέριτη ζωή χάθηκαν. Ενώ ο Απόστολος Παύλος μας καλεί να αρκούμαστε στα αναγκαία, τροφή και σκεπάσματα⁵⁶⁷. Και προπαντός, όταν ο πειρασμός της πολυτελείας μας ενοχλεί και μας κάνει να ζητάμε τα περιττά πράγματα, ας ρίξουμε μια ματιά στον Εσταυρωμένο, που έζησε με μια μοναδική απλότητα και ταπείνωση. Ας συγκρίνουμε τη ζωή μας με τη ζωή του και ας κρίνουμε τότε αν είμαστε άξιοι να λεγόμαστε οπαδοί του. Εκείνος στη φτώχεια, εμείς στην πολυτέλεια⁵⁶⁸.

⁵⁶⁵ Όπ. αν. σελ. 66-67.

⁵⁶⁶ Όπ. αν. σελ. 68.

⁵⁶⁷ Α' Τιμ. 6, 8.

⁵⁶⁸ Όπ. αν. σελ. 69.

I. Κατάκριση

Νηστεύουν αρκετοί ευλαβείς χριστιανοί την Μεγάλη Τεσσαρακοστή, Τετάρτες και Παρασκευές, έτσι εγκρατεύονται και τηρούν τον ιερό θεσμό της νηστείας. Όμως, για να είναι πλήρης η νηστεία, δηλαδή όπως τη θέλει ο Θεός, πρέπει να νηστεύουν όχι μόνο σωματικά αλλά και πνευματικά. Να νηστεύει το σώμα, αλλά να νηστεύει κι' η ψυχή, να νηστεύει απ' την αμαρτία. Νηστεία λοιπόν από τα φαγητά, αλλά νηστεία κι' από όλα τα αμαρτήματα της γλώσσας. Νηστεία κι' από την κατάκριση⁵⁶⁹.

Κατάκριση είναι η άδικη κρίση και η άσπλαχνη καταδίκη απόντος του κατηγορουμένου. Η κατάκριση στη γλώσσα του λαού λέγεται κουτσομπολιό. Προξενεί μεγάλο κακό στην κοινωνία. Ψυχραίνει την αγάπη, κλονίζει την εμπιστοσύνη, προκαλεί μίσση, σκάνδαλα και φιλονεικίες. Αυτά που συζητούν οι άνθρωποι σε βάρος του συνανθρώπου τους δεν μένουν μέσα στους τέσσερις τοίχους. Δεν αποκλείεται ακόμη και να γίνονται διάφορα εγκλήματα εξ' αιτίας του ελαττώματος της κατακρίσεως⁵⁷⁰. Δεν θα γλυτώσουμε την κόλαση, αν δεν τηρήσουμε την εντολή του Χριστού⁵⁷¹ “Μη κρίνετε, ίνα μή κριθήτε⁵⁷²”.

Ο πιστός όχι μόνο δεν πρέπει να καταλαλεί, αλλά ούτε να δέχεται άλλους να καταλαλούν. Διότι εάν την ακαθαρσίαν, που προέρχεται από τα λόγια των καταλάλων, δεχθείς μέσα εις την ψυχή σου, η προσευχήσου δεν θα είναι πλέον καθαρά, αλλά μεμολυσμένη με τους λογισμούς και εν τω καιρώ της κοινής προσευχής, χρίζαιτιαν, θα μισής και θ' αποστρέφεται τας ψυχάς των αδελφών. Κατά συνέπεια, δεν θα βλέπεις τους άλλους με αγάπη και ευγένεια, που αρμόζει στο χριστιανικό χαρακτήρα, αλλά με κάποια αγριότητα⁵⁷³.

⁵⁶⁹ Όπ. αν. σελ. 70.

⁵⁷⁰ Όπ. αν. σελ. 72-73.

⁵⁷¹ Όπ. αν. σελ. 74.

⁵⁷² Ματθ. 7, 1.

⁵⁷³ Καντιώτης Α., Η Αγία Συγκλητική, σελ. 50.

ΙΑ. Κολακεία

Η κολακεία είναι μία σιχαμερή κακία. Είναι μία προσποίηση και υποκρισία. Είναι ένα είδος ψέματος, που λέγεται με τρόπο, επιτηδειότητα, και αποβλέπει σε κάποιο ιδιοτελές συμφέρον. Η κολακεία είναι το ελάττωμα να στολίζει κανένας τον άλλο με καλές λέξεις, με χαρίσματα και προτερήματα που δέν έχει, ή που έχει σε ασήμαντο βαθμό και αυτός τα μεγαλοποιεί σκόπιμα⁵⁷⁴.

Ο σκοπός, στον οποίο αποβλέπουν οι κόλακες, είναι το συμφέρον τους Γι' αυτό κολακεύουν πρόσωπα, απ' τα οποία περιμένουν κέρδος⁵⁷⁵. Αλλ' η κολακεία δεν υπάρχει μονάχα στους κοσμικούς, αλλά και στους εκκλησιαστικούς χώρους. Ανάξιοι αρχιμανδρίτες κολακεύουν ελεεινά ισχυρούς παράγοντες της Εκκλησίας και της πολιτείας για να γίνουν δεσποτάδες. Παπάδες κολακεύουν δεσποτάδες για να εξασφαλίσουν κι' αυτοί τα δικά τους συμφέροντα. Ιεροκήρυκες κολακεύουν τα ακροατήρια και αποφεύγουν να πουν και να τονίσουν ορισμένες δυσάρεστες αλήθειες, για να μη στενοχωρήσουν τους ισχυρούς της ημέρας. Καλόγεροι και καλόγριες, που πήγαν στα μοναστήρια για να ζήσουν μια ανώτερη ζωή έξω απ' τα κατά συνθήκη ψεύδη, κολακεύουν ηγουμένους και ηγουμένισσες, κι' έτσι κατορθώνουν να γίνονται ευνοούμενοι μέσα στα μοναστήρια και ταράζουν την αρμονική συμβίωση των μοναχικών αδελφοτήτων⁵⁷⁶.

ΙΒ. ΨΕΥΔΟΡΚΙΑ

Οι όρκοι είναι δύο ειδών, δημόσιο και ιδιωτικοί. Δημόσιοι λέγονται εκείνοι που αναγκάζεται καθένας να τους κάνει, γιατί τους ζητάει το κράτος. Ο άνθρωπος που

⁵⁷⁴ Καντιώτης Α., Κοινωνικά πληγαί, σελ. 219.

⁵⁷⁵ Όπ. αν. σελ. 220.

⁵⁷⁶ Όπ. αν. σελ. 222-223.

έχει συνείδηση φοβάται τους όρκους. Ω με πόση ευκολία ξαπλώνουν σήμερα οι άνθρωποι το χέρι τους στο Ευαγγέλιο κι' ορκίζονται! Άλλοτε που υπήρχε φόβος Θεού. Έτρεμαν όχι να πάρουν ψεύτικο όρκο, αλλά να ορκιστούν έστω κι' αλήθεια. Προτιμούσαν να ζημιωθούν παρά να πάνε στο δικαστήριο και να ορκιστούν⁵⁷⁷.

Αλλ' εκτός από τους όρκους που δίνονται επίσημα στα δικαστήρια υπάρχουν και άλλοι όροι είναι οι ιδιωτικοί. Είναι οι όρκοι που κάνουν μόνοι τους οι άνθρωποι για να γίνουν πιστευτοί. Απ' όλους αυτούς τους ψεύτικους όρκους θα ήταν απαλλαγμένος ο τόπος μας, αν όλοι μας, άρχοντες και αρχόμενοι, εκτελούσαμε την εντολή του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, του ιδρυτού της αγίας μας θρησκείας. Ο Χριστός καθαρά μας λέει να μην ορκιζόμαστε⁵⁷⁸. Μία χριστιανική κοινωνία, αν θέλει να πηγαίνει σύμφωνα με το Ευαγγέλιο, πρέπει να πάψει να χρησιμοποιεί τον όρκο. Ενώ ως επίσκοπος διαρκώς αγωνιζόταν για την εξάλειψη του όρκου από την πατρίδα μας και τα δικαστήρια να εξακριβώνουν με άλλο τρόπο την αλήθεια⁵⁷⁹.

Γ. Ιεροκατηγορία

Αλλ' εκτός απ' τους σαρκικούς, υπάρχουν και οι πνευματικοί πατέρες. Αυτοί είναι οι ιερείς του Υψίστου. Αυτοί τελούν τα επτά μυστήρια. Αυτοί παίρνουν στα χέρια τους το παιδί του Α ή του Β, το βυθίζουν μέσα στ' αγιασμένα νερά της κολυμβήθρας,, κι' από κεί το παιδί βγαίνει καθαρό και λαμπρό σαν τις ακτίνες του ήλιου, βγαίνει ηλιογέννητο, υιοθετείται , γίνεται παιδί του Θεού, ένα πριγκιπόπουλο του ουρανού, ασυγκρίτως ανώτερο απ' τα πριγκιπόπουλα και βασιλόπουλα. Με το βάπτισμα ο αμαρτωλός γίνεται παιδί του Θεού, με τη θεία κοινωνία τρέφεται με τροφή ουράνια, με το μυστήριο της εξομολογήσεως πλένεται και καθαρίζεται από προσωπικές του αμαρτίες, με το μυστήριο του γάμου ευλογείται η ένωση του αντρογύνου και με το

⁵⁷⁷ Όπ. αν. σελ. 77.

⁵⁷⁸ Ματθ. 5, 34-37.

⁵⁷⁹ Όπ. αν. σελ. 79.

ευχέλαιο ο άρρωστος παίρνει σωματική και ψυχική δύναμη, αγιάζεται και θεραπεύεται⁵⁸⁰.

Όλα δε τα μυστήρια που τόσο ευεργετούνε τον άνθρωπο και τον συνδέουν με το Θεό, τα τελεί ο ιερέυς. Χωρίς τον ιερέα μυστήριο δεν γίνεται. Άγγελος Κυρίου παντοκράτορας, πρεσβευτής του Θεού είναι κάτω στη γη ο ιερέυς, επομένως πρέπει να τον σέβονται όλοι⁵⁸¹.

Αλλά δυστυχώς στα χρόνια που ζούμε, χρόνια μεγάλης απιστίας και διαφθοράς, καμμιά τιμή και κανένας σεβασμός δεν αποδίδεται πιά στον ιερέα. Οι άνθρωποι σήμερα άμα δούν ιερέα κάνουν αισχρές χειρονομίες παιδιά- χαμίνια αλλά και μαθητές και μαθήτριες γελούν και καγχάζουν και χτυπούν τις πλάτες. Στα καφεενεία δε, όπου μαζεύονται, έχουν θέμα συζητήσεως τους ιερείς. Κατηγορούν τους ιερείς και πλάθουν με τη φαντασία τους διάφορα ανέκδοτα για να τους γελοιοποιήσουν. Παίρνουν αφορμή από ορισμένες ενέργειες ιερέων και βγάζουν συμπεράσματα που τα γενικεύουν σ' όλο τον κλήρο. Όλοι οι ιερείς μας κατ' αυτούς είναι κακοί, φιλάργυροι, πλεονέκτες, διεφθαρμένοι και μόνος άγιος και αναμάρτητος είναι αυτός ο κύριος που κατηγορεί τον ιερέα⁵⁸².

Αμαρτάνουν όχι μόνοι οι κατήγοροι των ιερέων αλλά και αυτοί που ακούνε αυτούς που κατηγορούν και δεν διαμαρτύρονται. Αλλά όχι μόνο στις πλατείες και στα δημόσια κέντρα, αλλά και μέσα στα σπίτια κατηγορείται και ατιμάζεται ο ιερέυς. Με όλα αυτά βέβαια δεν αμνηστεύει όσα τυχόν κακά κάνουν οι ιερείς, ούτε λέει ότι είναι αλάθητοι και αναμάρτητοι όπως ο πάπας. Άνθρωποι είναι κι' αυτοί, λάθη κάνουν, σε αμαρτήματα πέφτουν. Αλλά εσυ κύριε , αν αγαπάς την Εκκλησία, πλησίασε τον ιερέα και με τρόπο ευγενικό υπόδειξε του το λάθος του. Και αν ο ιερέυς δεν σε ακούσει και

⁵⁸⁰ Όπ. αν. σελ. 97.

⁵⁸¹ Όπ. αν. σελ. 97-98.

⁵⁸² Όπ. αν. σελ. 98.

εξακολουθήσει να αμαρτάνει και να σκανδαλίζει το λαό, υπάρχει επίσκοπος στην επαρχία πήγαινε και πες του σε τι σφάλλει ο ιερέυς. Κί'αν εκείνος δεν ελέγξει την κατηγορία και δεν το τιμωρήσει αν φταίει, τότε θα έχεις δικαίωμα να τον σχολιάσεις. Ενώ αν κατηγορείς τον ιερέα χρησιμοποιώντας τις χειρότερες λέξεις, δεν είσαι χριστιανός, είσαι χαμίτης, και πάνω σου θα πέσει η κατάρα του Νώε⁵⁸³ όπως αναφέρει η βιβλική διήγηση.

ΙΔ. Πορνεία

Ο Θεός δεν έπλασε μόνο άντρα ή μόνο γυναίκα, έπλασε άντρα και γυναίκα. Ο άντρας διαφέρει απ' τη γυναίκα και η γυναίκα απ' τον άντρα. Ιδιαίτερες χάρες έχουν αμφότεροι. Μεταξύ των δύο φύλων υπάρχει μιά μυστηριώδης έλξη. Υπάρχει η επιθυμία του γάμου. Η επιθυμία του γάμου πρέπει να εκπληρώνεται σύμφωνα με το θέλημα Του Θεού, όπως και κάθε άλλη επιθυμία ή ανάγκη. Όπως λοιπόν την επιθυμία της τροφής ο άνθρωπος εκπληρώνει με την εργασία του, έτσι και την επιθυμία του γάμου πρέπει να εκπληρώνει σύμφωνα με το θέλημα Του Θεού. Το θέλημα του Θεού είναι ο γάμος, ο γάμος ο νόμιμος και κανονικός⁵⁸⁴.

Ο γάμος είναι ένας ιερός θεσμός που θέσπισε ο Θεός. Ένας άντρας με μια γυναίκα, όταν ενωθούν με το δεσμό του γάμου, δεν είναι πια δύο σώματα, αλλά ένα. Ο άντρας είναι το κεφάλι και η γυναίκα το σώμα. Έξω από τον γάμο κάθε άλλη σχέση αντρός και γυναικός είναι αμαρτία. Το να έρχεται σε σχέση ο άντρας με παντρεμένη γυναίκα και το αντίστροφο είναι αμαρτία, και λέγεται μοιχεία. Επίσης μεγάλη και θανάσιμη αμαρτία είναι και η πορνεία. Δηλαδή να σμίγει άντρας με ανύπαντρη γυναίκα και γυναίκα με ανύπαντρο άντρα. Και τα δύο, μοιχεία και πορνεία, τα καταδικάζει ο νόμος του Θεού⁵⁸⁵.

⁵⁸³ Όπ. αν. σελ. 98-99.

⁵⁸⁴ Όπ. αν. σελ. 165-166.

⁵⁸⁵ Όπ. αν. σελ. 166-167.

Αν εξετάσουμε κατα βάθος το αμάρτημα της πορνείας, θα βρούμε ότι είναι ένα είδος μοιχείας κι' αυτό. Γιατί η ανύπαντρη γυναίκα, με την οποία αμαρτάνει ο άντρας, αυτή, σύμφωνα με τον νόμο του Θεού, σε έναν άντρα ανήκει, όπως κι' ο ανύπαντρος άντρας σε μία γυναίκα. Η πορνεία τορπιλίζει την παρθενία, μολύνει τα κορμιά και τις ψυχές, και κάνει τους ανθρώπους να μη χαίρονται τον αγνό και τίμιο γάμο. Πόρνοι άντρες και πόρνες γυναίκες, που μολύνουν τα κορμιά τους πριν να παντρευτούν, αισθάνονται τύψεις συνειδήσεως. Δεν έχουν πια αγνότητα, πού είναι απαραίτητη για έναν ευτυχισμένο γάμο⁵⁸⁶.

Στα σημερινά χρόνια η εξάπλωση της πορνείας πήρε μεγάλες διαστάσεις. Νομίζει κανείς πώς ξαναγυρίσαμε στα χρόνια της αισχρής ειδωλολατρίας. Το σέξ, μία λέξη που είναι στα χείλη του κόσμου περισσότερο απ' όλες τις λέξεις, λατρεύεται για θεός. Χωρίς αμαρτωλή ηδονή που προέρχεται από τα βδελυρά αμαρτήματα της σάρκας δεν μπορούν να ζήσουν οι πολλοί. Δισεκατομμύρια δολάρια ξοδεύονται για το σατανά της πορνείας. Οι δε αρρώστιες που προέρχονται απ' τα βδελυρά αυτά αμαρτήματα της σάρκας, αρρώστιες ακατανόμαστες, που νίκησαν και την πενικιλίνη, κάνουν θραύση και απειλούν την υγεία της ανθρωπότητας. Η ανθρωπότης έγινε Σόδομα και Γόμορρα, και η οργή του Θεού θα ξεσπάσει πάνω στον αμαρτωλό κόσμο. Δυστυχώς και στην πατρίδα μας τώρα τελευταία με τα νυχτερινά κέντρα, με τα πάρτυ και τους χορούς, με τα αισχρά τραγούδια και τις αισχρές ταινίες, το κακό έχει εξαπλωθεί⁵⁸⁷. Όπου βέβαια όλα αυτά αποθεώνονται με την άρνηση τεκνογονίας και τις αμβλώσεις⁵⁸⁸.

Έγινε επιδημία. Δεν το έχουν τίποτα οι άνθρωποι, και μάλιστα οι νέοι, να κυλιόνται μέσ' στη φοβερή αυτή αμαρτία⁵⁸⁹. Επομένως, καλούμαστε να ακούμε το

⁵⁸⁶ Όπ. αν. σελ. 167.

⁵⁸⁷ Βλ. Καντιώτης Α., Εκκλησιαστικά υπομνήματα, σελ. 145 " *Τοιαύτην έκτασιν έχει λάβει η πορνεία, ώστε το πορνεύειν πλέον δεν θεωρείται αμάρτημα άξιον κολασμού. Η αμαρτία αυτή, Κατά τον Προφήτην, πίνεται ως ύδωρ*".

⁵⁸⁸ Βλ. Νικολαΐδης Α., Από τη Γένεση στη Γενετική, σελ. 105-110 και σελ. 227-235.

⁵⁸⁹ Καντιώτης Α., Κοινωνικά πληγαί, σελ. 169.

λόγο του Παύλου που λέει “ Φεύγετε τήν πορνείαν”⁵⁹⁰. Η λογική κατάληξη της κοινωνίας της αγοράς είναι η γενικευμένη εκπόρνευση, η μεταμόρφωση του ανθρώπινου είδους σε προμηθευτές ή πελάτες⁵⁹¹.

ΙΕ. ΠΕΡΙΕΡΓΕΙΑ

Ο π. Αυγουστίνος διακρίνει την περιέργεια σε καλή και αμαρτωλή. Η καλή περιέργεια είναι η αιτία πολλών εφευρέσεων και ανακαλύψεων ευεργετικών για τον άνθρωπο, που οφείλονται στους επιστήμονες⁵⁹².

Η κακή αμαρτωλή περιέργεια διαφαίνεται χαρακτηριστικά στη Αγία Γραφή⁵⁹³ με την περίπτωση της γυναίκας του Λώτ που εξαιτίας αυτής της περιέργειας έγινε “Στήλη άλατος” ως τιμωρία της⁵⁹⁴. Συνεπεία αυτού του πάθους πολλοί άντρες και γυναίκες αντι να δουλεύουν, να ασχολούνται με το νοικοκυριό τους, συνεχώς εξετάζουν και ερευνούν την ζωή των άλλων. Θέλουν να μαθαίνουν τα μυστικά των άλλων για να σχολιάζουν, να κατακρίνουν, να κουτσομπολεύουν, και έτσι με τίς περιέργειες και τίς κατακρίσεις ανάβουν φωτιές οι άνθρωποι μέσα στην κοινωνία, φωτιές που δύσκολα σβήνουν. Κατακλείνοντας το σχετικό θέμα προτρέπει προς μία περιέργεια, να εξετάζουμε τον εαυτό μας, να πολεμούμε τις κακίες και τα πάθη μας και να προοδεύουμε στην αρετή. Αυτή είναι η πιο καλή κι' ευλογημένη περιέργεια, “το γνώθι σαυτόν”⁵⁹⁵.

⁵⁹⁰ Α' Κορ. 6, 18.

⁵⁹¹ Γαϊτάνης Β., Από την επικοινωνία στην κοινωνία, σελ. 167.

⁵⁹² Καντιώτης Α., Κοινωνικά πληγαί σελ. 197.

⁵⁹³ Γεν. 19, 12-26.

⁵⁹⁴ Όπ. αν. σελ. 198.

⁵⁹⁵ Όπ. αν. σελ. 199.

ΙΣΤ. Οκνηρία

Παράδεισος ήταν η πρώτη κατοικία του ανθρώπου. Ο Θεός τον έβαλε εκεί για να εργάζεται και να τον φυλάει. Η εργασία εντολή στον παράδεισο, αλλά και έξ από αυτόν. Συμπεριλαμβάνεται σαν εντολή και στον Δεκάλογο⁵⁹⁶. Την εργασία προτρέπει και ο Χριστός με το ίδιο του το παράδειγμα και το λόγο του⁵⁹⁷ λειτουργώντας ως πρότυπο για όσους εργάζονται σε χειρωνακτικές ή διανοητικές εργασίες⁵⁹⁸. Ο δε Απόστολος Παύλος λέει, ότι όποιος δέν εργάζεται πρέπει και να μην τρώει⁵⁹⁹.

Η αργία είναι αμαρτία. Η αργία είναι κατάρα. Η αργία είναι η μητέρα κάθε κακίας. Είναι ένα από τα 7 θανάσιμα αμαρτήματα που καταδικάζει η Εκκλησία. Προβάλλοντας ο π. Αυγουστίνος το σύνθημα να εργάζονται υλικώς, πνευματικώς, για την πρόοδο της κοινωνίας και της σωτηρίας των ψυχών⁶⁰⁰. Η ψυχαγωγία υπονοεί ότι δεν υπάρχει άλλο μήνυμα και άλλος σκοπός από το να γεμίσει ο ελεύθερος χρόνος και να νιώσουν καλά οι άνθρωποι⁶⁰¹.

ΙΖ. ΠΡΟΠΕΤΕΙΑ

Προπέτεια είναι αναίδεια, θρασύτητα, αυθάδεια. Είναι η περιφρόνηση των μεγαλύτερων, η κατάλυση της τάξεως και της πειθαρχίας, η διαρκής προβολή του εγώ κι' ο εξευτελισμός των άλλων⁶⁰². Προπέτεια και έλλειψη σεβασμού προς τους γονείς στην οικογένεια, τόσο από τα αγόρια, όσο και από τα κορίτσια. Προπέτεια και στα σχολεία, παντού.

⁵⁹⁶ Έξοδ. 20, 9-10.

⁵⁹⁷ Ιωάν. 9, 4.

⁵⁹⁸ Όπ. αν. σελ. 192.

⁵⁹⁹ Β' Θεσσ. 3, 10.

⁶⁰⁰ Όπ. αν. σελ. 194.

⁶⁰¹ Γαϊτάνης Β., Από ην επικοινωνία στην κοινωνία, σελ. 160.

⁶⁰² Καντιώτης Α., Κοινωνικά πληγαί, σελ. 214.

Αλλ' η προπέτεια προχωρεί και φτάνει μέχρι τους ιερούς ναούς την ώρα που τελείται η θεία λειτουργία και διαβάζεται το Ευαγγέλιο και βγαίνουν άγια και γονατίζουν οι πιστοί, και εκείνες τις ιερότατες στιγμές βλέπεις άντρες και γυναίκες αμπαίνουν στο ναό χωρίς διάκριση, χωρίς σεβασμό, να κάνουν θόρυβο. Η υπερηφάνεια είναι η μάνα που γεννά την προπέτεια. Έχει ο προπετής άνθρωπος μεγάλη ιδέα για τον εαυτό του και μικρή ιδέα για τους άλλους και προσπαθεί πάντοτε να παραμερίζει, να ταπεινώνει, να εξευτελίζει, να καταλύει τους άλλους και να προβάλλει τον εαυτό του, για να φαίνεται αυτός και μόνο. Το φάρμακο της προπέτειας είναι η ταπείνωση⁶⁰³.

ΙΗ. Μεμψιμοιρία

Ένα ελάττωμα που δεν περιορίζεται σε λίγους, αλλά έχει εξαπλωθεί σ' όλη την κοινωνία και σπάνια βρίσκεται άνθρωπος που δεν έχει προσβληθεί απ' αυτό, είναι και η μεμψιμοιρία⁶⁰⁴.

Μεμψίμοιροι οι άντρες, οι γυναίκες και τα παιδιά. Όπου και να πάμε παντού συναντάμε την μεμψιμοιρία. Όχι μονάχα σε ατελή και αμαρτωλά καθεστώτα που βασιλεύει η αδικία και ακούγονται δικαιολογημένα τα παράπονα των ανθρώπων,

⁶⁰³ Όπ. αν. σελ. 218.

⁶⁰⁴ Όπ. αν. σελ. 229.

αλλά και μέσα στις πιο τέλειες κοινωνίες βρίσκει τρόπο να τρυπώνει η μεμψιμοιρία και να στάζει το φαρμάκι της⁶⁰⁵.

Η μεμψιμοιρία και η γκρίνια είναι μεγάλο κακό, που τη γέννησε η αχαριστία. Επομένως, καλούμαστε να γίνουμε ευγενείς, ευγνώμονες, ας μάθουμε να ευχαριστούμε τους ανθρώπους και προ παντός το Θεό για ό,τι καλό απολαμβάνουμε⁶⁰⁶.

ΙΘ. ΥΠΕΡΗΦΑΝΕΙΑ

Η υπερηφάνεια υπάρχει μέσα στην καρδιά όλων. Οι άνθρωποι περιφρονούν όλους τους ανθρώπους, εκτός απ' τον εαυτό τους. Τον εαυτό τους τον τιμούν, επαινούν και τον εξυψώνουν μέχρι τα ουράνια⁶⁰⁷.

Η υπερηφάνεια κάνει τους ανθρώπους να αποφεύγουν τη συναναστροφή με τους φτωχούς και άσημους και να επιδιώκουν τις σχέσεις με πλουσίους και μεγάλους και ισχυρούς. Ο υπερήφανος καυχιέται για τις κοινωνικές του σχέσεις, για τη γυναίκα, τα παιδιά του, το σπίτι, τα αυτοκίνητα. Θέλει όλοι να τον τιμούν, κάνει είδωλο τον εαυτό του. Η υπερηφάνεια καλλιεργεί την προσωπολατρεία, τον ναζισμό⁶⁰⁸.

Μισητή είναι πάντοτε η υπερηφάνεια, είναι κακία του Διαβόλου. Όσοι, λοιπόν, υπερηφανεύονται μοιάζουν με τον Διάβολο, τον πατέρα της ψευτιάς και της υπερηφάνειας. Ο υπερήφανος ζει με την άγνοια του εαυτού του. Για την υπερηφάνεια ευθύνη έχουν οι γονείς με τα πολλά επαινετικά λόγια στα παιδιά τους άνευ

⁶⁰⁵ Όπ. αν. σελ. 232-233.

⁶⁰⁶ Όπ. αν. σελ. 233.

⁶⁰⁷ Όπ. αν. σελ. 245.

⁶⁰⁸ Όπ. αν. σελ. 247.

διακρίσεως. Ο υπερήφανος είναι εικόνα του Διαβόλου, ενώ ο ταπεινός είναι εικόνα του Χριστού⁶⁰⁹. Καταλυτικό ρόλο για την αποθέωση του εγωισμού είχε και η λειτουργία των ΜΜΕ. Τα οποία μετέτρεψαν τον άνθρωπο σε άβουλο παθητικό μόριο μιας ομοιόμορφης ανθρώπινης μάζας. Πρόβαλαν την ψευδεπίγραφη εικόνα ενός υλιστικού και πραγματιστικού ιδεότυπου⁶¹⁰.

Κ. Φλυαρία

Ένα απ' τα αμαρτήματα της γλώσσας είναι κ' η φλυαρία. Φλυαρούν, άνδρες και γυναίκες των πόλεων και των χωριών⁶¹¹.

Αλλ' η φλυαρία δεν αφήνει ήσυχη ούτε την Εκκλησία. Μέσα στον ιερό ναό, όπου πηγαίνουμε να προσευχηθούμε, υπάρχουν δυστυχώς χριστιανοί και χριστιανές, που ενοχλούν τους άλλους με ψιθύρους και ομιλίες και δεν τους αφήνουν να προσέξουν ούτε τις ιερότερες στιγμές της θείας λειτουργίας. Η φλυαρία παντού. Και είναι αμαρτία.

Όπως λέει η Αγία Γραφή “ εκ πολυλογίας ουκ εκφεύξη αμαρτίαν”. Όταν λέει κανείς πολλά λόγια είναι αδύνατον να μην αμαρτήσει. Ο φλύαρος και ψέμματα θα πεί και σε κατάκριση θα πέσει και σε φιλονεικίες θα καταλήξει και σε άλλα αμαρτήματα. Η φλυαρία μπορεί να οδηγήσει ακόμη και στον φόνο. Είναι σπατάλη πολύτιμου χρόνου που μας έδωσε ο Θεός για συλλογή, εργασία και έργα αγαθά⁶¹².

Επομένως, ας αποφεύγουμε τα περιττά λόγια, προτού ν' ανοίξουμε το στόμα μας, ας σκεφτόμαστε αν αυτό που θα πούμε θα είναι για την ωφέλεια του άλλου ανθρώπου και για δόξα του Θεού. Ενθυμούμενοι το λόγο του Κυρίου ότι την ημέρα της κρίσεως

⁶⁰⁹ Όπ. αν. σελ. 249-250.

⁶¹⁰ Γαϊτάνης Β., Homo mediator και homo theologicus , σελ. 25.

⁶¹¹ Όπ. αν. σελ. 210-211.

⁶¹² Όπ. αν. σελ. 212-213.

θα δώσουμε λόγο όχι μόνο για τις πράξεις μας⁶¹³, αλλά και για τα λόγια μας⁶¹⁴.

ΚΑ. Φιλαργυρία

Ένα, αγαπητοί μου από τα φοβερότερα πάθη του ανθρώπου και μιά από τις φοβερότερες πληγές της κοινωνίας είναι η φιλαργυρία. Είναι το πάθος του φιλάργυρου να αποκτήσει όλο και περισσότερα. Τις χίλιες λίρες να τις κάνει δύο χιλιάδες. Η φιλαργυρία σε κανέναν αριθμό δεν σταματάει. Αλλά η φιλαργυρία δεν βασανίζει τόν άνθρωπο με τονπόθο μόνο, αλλά και με τον φόβο. Φοβάται μήπως χάσει τα χρήματα του, φοβάται από κλέφτες, διαρρήκτες, απατεώνες. Φοβάται από πληθωρισμό, πολέμους. Φοβάται και τη σκιά του⁶¹⁵.

Ο φιλάργυρος θέτει τα λεφτά πάνω και από τα παιδιά του και το εαυτό του. Και ενώ ο φτωχός χαίρεται τη ζωή με τα αγαθά του Θεού, ο φιλάργυρος στερείται και υποφέρει και ψυχικά και σωματικά. Ο πραγματικά φτωχός και δυστυχισμένος καθίσταται ο πλούσιος και ας έχει εκατομμύρια. Αλλ' ο φιλάργυρος δεν κάνει κακό μόνο στον εαυτό του και τους συγγενείς του, αλλά και στην κοινωνία. Ελεημοσύνη δεν κάνει. Ψωμί στον πεινασμένο, ρούχο στο γυμνό, φάρμακο στον άρρωστο, στέγη στον άστεγο, δεν θα δώσει. Ούτε νερό στον άγγελο του. Σκληρή καρδιά λες και είναι από πέτρα. Άσπλαγχος και άδικος. Δεν αμείβει δίκαια τους εργάτες του. Η φιλαργυρία σπρώχνει τον άνθρωπο στα πιο φρικτά εγκλήματα. Τον καθιστά προδότη της πατρίδας και του Θεού. Γίνεται Ιούδας. Επιβεβαιώνοντας τον Απόστολο Παύλο που λέει οτι η φιλαργυρία είναι η ρίζα όλων των κακών⁶¹⁶.

⁶¹³ Όπ. αν. σελ. 213.

⁶¹⁴ Ματθ. 12, 36.

⁶¹⁵ Όπ. αν. σελ. 46-47.

⁶¹⁶ Α' Τιμ. 6, 10.

Είναι κακοήθης όγκος, είναι καρκίνος της ψυχής και της κοινωνίας, που κατατρώει την ψυχή και ρουφά το αίμα της ανθρωπότητας. Πάθος αγιάτρευτο ανθρωπίνως. Η μόνη θεραπεία είναι να πιστέψει στον Θεό σαν τον Ζακχαίο. Να πιστέψει τον Χριστό, που είχε τη φτώχεια συντροφιά σ' όλο το διάστημα της ζωής του πάνω στη γη, και αγάπησε τους φτωχούς, και για τους φιλαργύρους και πλεονέκτες έδωσε το σωτήριο φάρμακο⁶¹⁷ “Πώλησον σου τα υπάρχοντα και δός πτωχοίς”⁶¹⁸.

ΚΒ. ΨΕΜΑ

Η γλώσσα είναι ένα χάρισμα, δώρο του Θεού στον άνθρωπο, ώστε να μιλάει με τον Κύριο του και τους συνανθρώπους του. Μέσω της προσευχής ο μηδαμινός άνθρωπος καταφέρνει να μιλάει με τον ίδιο τον Θεό⁶¹⁹. Όμως, πέρα απ' το καλό, κάνει και κακό η λάθος χρήση της. Όταν η γλώσσα του ανθρώπου είναι διεφθαρμένη, είναι γεμάτη από κακίες και πάθη, από πονηρές και αισχρές επιθυμίες, από φθόνους, μίση και έχθρες, από φιλαργυρία και πλεονεξία, τότε από μία τέτοια καρδιά ανεβαίνουν στη γλώσσα και βγαίνουν σκορπιοί και φίδια, πικρά δηλαδή και φαρμακερά και καταραμένα λόγια που κάνουν κακό στην κοινωνία⁶²⁰.

⁶¹⁷ Όπ. αν. σελ. 48-49.

⁶¹⁸ Ματθ. 19, 21.

⁶¹⁹ Καντιώτης Α., Κοινωνικά πληγαί, σελ. 31.

Ένα από τα αμαρτήματα της γλώσσας είναι το ψέμα. Είναι το νόμισμα που έχει την πιο μεγάλη κυκλοφορία στο βασίλειο του Διαβόλου. Με αυτό κάνει μικρές και μεγάλες συναλλαγές στον κόσμο. Από όταν βυζαίνει το παιδί μαθαίνει στο ψέμα. Κάνει μια ζημιά, λέει ψέματα για να σκεπάσει το σφάλμα του. Ψέματα στο σχολείο. Ψέματα στην αγορά. Ψέματα στα δικαστήρια. Ψέματα και οι γυναίκες και ίσως αυτές λένε ψέματα περισσότερο και από όλους⁶²¹.

Ψέματα σε διεθνή συνέδρια οι αντιπρόσωποι των διαφόρων κρατών και μάλιστα των μεγαλύτερων της γης με συνέπειες για όλη την ανθρωπότητα. Το ψέμα εκεί γίνεται επιστήμη και ονομάζεται διπλωματία⁶²².

Ψέματα λέγονται με ζημιά στον ψυχικό κόσμο του ανθρώπου. Τέτοια λέγονται απ' τους Χιλιαστές. Αυτοί τα ψέματα τους, τα δηλητήρια των ψυχών τα αλείφουν απ' έξω με ρητά της Αγίας Γραφής και έτσι παραπλανούν τους αφελείς χριστιανούς και τους κάνουν δικούς τους, παιδιά του Σατανά. Με το ψέμα που είπε ο Σατανάς στην Εύα έδιωξε τον άνθρωπο απ' τον παράδεισο. Απ' αυτόν άρχισε το ψέμα, καθώς είναι ο εφευρέτης του. Με τα ψέματα ο Σατανάς ψυχραίνει τη αγάπη μεταξύ των ανθρώπων, κλονίζει την εμπιστοσύνη, γεννά παρεξηγήσεις, μίσση και έχθρες, και σπρώχνει τους ανθρώπους σε ατιμίες, σε εγκλήματα, σε μάχες και πολέμους⁶²³.

Με τα ψέματα τα ανδρόγυνα χωρίζουν, παιδιά μισούν τον πατέρα και αντιστρόφως, ορθόδοξοι γίνονται αιρετικοί, πιστοί γίνονται άπιστοι και άθεοι, ο κόσμος όλος γίνεται άνω κάτω, Βαβέλ, σύγχυση επικρατεί, χάνεται η αλήθεια, και χωρίς την

⁶²⁰ Όπ. αν. σελ. 32.

⁶²¹ Όπ. αν. σελ. 33.

⁶²² Όπ. αν. σελ. 34.

⁶²³ Όπ. αν. σελ. 35.

αλήθεια οι άνθρωποι δεν μπορούν να συνεννοηθούν και να ειρηνεύσουν. Οπότε κυριαρχεί το δίλλημα ή αλήθεια και Θεός ή ψέμα και Διάβολος⁶²⁴.

⁶²⁴ Όπ. αν. σελ. 35.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Εν κατακλείδι, ένα ελάχιστο δείγμα αυτού του έργου που πραγματικά προκαλεί αίσθηση και δείχνει, επισφραγίζει την προς όλους αγάπη και αγάλη της Εκκλησίας υπερβαίνοντας φυλή, κοινωνική θέση κ.τ.λ. και που αξίζει να αναφερθεί αποτελεί η δημιουργία την εποχή της επταετούς δικτατορίας οικισμού εντός της πόλης Φλώρινας, στον οποίο εγκατέστησε τους τσιγγάνους της περιοχής, αφού προηγουμένως τους βάπτισε ομαδικά στο Σακολέβα ποταμό στις 5/5/1968 , κάτι φυσικά που αποτέλεσε απαύγασμα της πίστεως και παρρησίας που τον διέκρινε καθ'όλη την διάρκεια της βιωτής του, αναγνωρίζοντας σε όλους τους ανθρώπους την διαφύλαξη της αξιοπρέπειας και της συνεχούς επαγρύπνησης και προσφοράς, σε μια περίοδο πολύ δύσκολη για μια απόπειρα όπως αυτή όπου σαφέστατα δεν έλειψαν και οι προσπάθειες του καθεστώτος της περιόδου αυτής να τον εκθρονίσουν με την κατηγορία της σαλότητος και τρέλλας, στέλνοντας του στην Φλώρινα ψυχιάτρους για να επιτευχθεί ο στόχος τούς. Το εγχείρημα της κοινωνικής ενσωμάτωσης αυτής της ειδικής πληθυσμιακής ομάδας, στις αρχές της δεκαετίας του 1970 , ήταν πρωτόγνωρο για τα ελληνικά δεδομένα.

Η τοπική Εκκλησία με την οικονομική συνδρομή της πολιτείας πραγματοποιεί μία ολοκληρωμένη ένταξη αυτών των ανθρώπων στο οργανωμένο κοινωνικό σύνολο με ταυτόχρονη απομάκρυνση αυτών από τον πλανόδιο βίο και τις τυχόν έκνομες τάσεις και ενέργειες που παρουσίαζαν, χαρακτηρίζοντας αυτό τον αυθεντικό ποιμένα⁶²⁵ της Εκκλησίας, τον π. Αυγουστίνο Καντιώτη, οι ίδιοι οι τσιγγάνοι ως έναν σύγχρονο άγιο, ενώ όσο βρισκόταν εν ζωή ως τον Επίσκοπο των τσιγγάνων σαν κατηγορία ή προσπάθεια υποτίμησης, που όμως ο ίδιος δεχόταν τον τίτλο αυτόν ως τίτλο τιμητικό.

⁶²⁵ Βλ. Σταυρόπουλος Αλέξανδρος, Σύγχρονοι Ποιμαντικοί προβληματισμοί, σελ. 87 “ Σημαντικό, βέβαια, στοιχείο αποτελεί η εκ μέρους του αγίου μίμηση του Καλού Ποιμένος και η άμεση συνάφεια του με τον ποιμενάρχη Χριστό”.

Η μορφή αυτού του πατέρα υπήρξε μία τεραστία φυσιογνωμία της σύγχρονης ιστορίας της Εκκλησίας της Ελλάδος και του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα, κηρύσσοντας όλη την ζωή του Ιησού Χριστό Εσταυρωμένο και Αναστάντα.

Κηρύττοντας ακραιφνή και ανόθευτη Ορθοδοξία και Ορθοπραξία και παράλληλα Ελλάδα όχι με φανατισμούς και μισαλλοδοξίες αλλά με νηφαλιότητα και πραότητα για την αγαπητή του Πατρίδα, εμπνέοντας και εκφράζοντας με γνησιότητα το πνεύμα του Ελληνοχριστιανικού πολιτισμού, αυτή η μεγάλη μαχητική μορφή του 20ου και 21ου αιώνα να πρεσβεύει για μας στον Σωτήρα και Λυτρωτή των ψυχών ημών.

Αυγουστίδης Α., Εξομολογητική, Το μυστήριο της Μετανοίας στην Ποιμαντική Θεολογία, Ίδρυμα Ποιμαντικής Επιμόρφωσης της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών, Αθήνα 2013.

Γαϊτάνης Βασίλειος, Δοκίμια Επικοινωνιακής Θεολογίας, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα, 2021.

Γαϊτάνης Βασίλειος, Homo Mediator και Homo Theologicus, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα, 2003.

Γαϊτάνης Βασίλειος, Από την επικοινωνία στην κοινωνία, Σύγχρονες Θεωρίες Επικοινωνίας και Ορθόδοξος Επικοινωνιακή Θεολογία, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα, 2008.

Γιαγκάζογλου Σταύρος, Κοινωνία Εσχάτων, Δοκίμια Εσχατολογικής οντολογίας, Εκδ. Ίνδικτος, Αθήναι, 2014.

Γιαγκάζογλου Σταύρος, Κοινωνία Θεώσεως, Η Σύνθεση Χριστολογίας και Πνευματολογίας στο έργο του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά, εκδ. Δόμος, Αθήνα, 2001.

Γιαννακοπούλου Βαρβάρα, Ποιμαντική κατα την Θεολογία και πράξη των Αγίων, εκδ. Γεώργιος Γκέλμπεσης, Αθήνα, 2004.

Γιαννακοπούλου Βαρβάρα, Η Ποιμαντική Θεολογία του Αγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως Πράξη και Θεωρία, εκδ. Επτάλοφος Α.Β.Ε.Ε., Αθήνα, 2014.

Γιαννακοπούλου Βαρβάρα, Η πνευματική καθοδήγηση στην συνοπτική Φιλοκαλία του Οσίου Πέτρου του Δαμασκηνού, εκδ. Γεώργιος Γκέλμπεσης, Αθήνα, 2010.

Γιαννακοπούλου Βαρβάρα, Η θυσία του Μεγάλου Αρχιερέως και Αρχιποίμενος ως προϋπόθεση και σκοπός της Ποιμαντικής, εκδ. Γεώργιος Α. Γκέλμπεσης, Αθήνα, 2003.

Θεοδώρου Ανδρέας, Η ουσία της Ορθοδοξίας, έκδ. Δεύτερη βελτιωμένη, εκδ. Παρουσία, Αθήνα, 1998.

Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια, Εκδότης Αθ. Μαρτίνος, Αθήναι : 1962-1968, τόμος 7.

Καντιώτης Αυγουστίνος, Φλογέρα, τ. Α', έκδ. Β', Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1992.

Καντιώτης Αυγουστίνος, Εξέστημεν; , Έκδ. Β', Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1993.

- Καντιώτης Αυγουστίνος, Σημεία των καιρών, έκδ. Β', Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1993.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Η Αγία Συγκλητική, έκδ. Β', Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1989.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Το Οικονομικόν πρόβλημα της Εκκλησίας της Ελλάδος εις περίπτωσιν διωγμού ή χωρισμού, Εισήγησις εις την Ιεράν Σύνοδον της Ιεραρχίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήναι- Οκτώβριος, 1987.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Απολογισμός έκτης τετραετίας : (25 Ιουνίου 1988-25 Ιουνίου 1991) έκδ. Β', Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1992.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Επιστροφή εις την αρχαίαν ειδωλολατρείαν; Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1992.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Ο Πολύτιμος Μαργαρίτης : Βιογραφία των οσίων πατέρων ημών Βαρλαάμ και Ιωάσαφ, Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1991.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Ο Χρόνος και αι τέσσαρες εποχαί, εκδ. Γ', Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1991.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Η Θάλασσα, εκδ. β', Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1990.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Η Κανονικότης της εκλογής & χειροτονίας μου ως Μητροπολίτου Φλωρίνης, Πρεσπών & Εορδαίας, Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1990.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Ελευθέρα και ζώσα Εκκλησία, Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1988.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Κοινωνικάι πληγαί, εκδ Δ', Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1990.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Το Διαζύγιον, Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1980.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Χρονικόν Σοβούσης Κρίσεως εν τη Εκκλησία της Ελλάδος, Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1973.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Υπομνήσεις, έκδ. Γ', Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1980.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Ελεύθεροι;, έκδ. Β', Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1988.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Ένα βλέμμα στο πανόραμα της Αγίας Γραφής, τεύχος Γ', Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1991.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Πάσχα, Επισκόπου, έκδ. Β', Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1992.

Καντιώτης Αυγουστίνος, Απολογισμός πέμπτης τετραετίας : (25 Ιουνίου 1984-25 Ιουνίου 1987), Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1988.

Καντιώτης Αυγουστίνος, Η Αγία Συγκλητική, β' έκδ., Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1989.

Καντιώτης Αυγουστίνος, Χριστούγεννα, Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1988.

Καντιώτης Αυγουστίνος, Κηρύξατε το Ευαγγέλιον, Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1986.

Καντιώτης Αυγουστίνος, Απολογισμός τέταρτης τετραετίας : (25 Ιουνίου 1980-25 Ιουνίου 1983) , Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1984.

Καντιώτης Αυγουστίνος, Απολογισμός τρίτης τετραετίας : (25 Ιουνίου 1975-25 Ιουνίου 1979), Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1980.

Καντιώτης Αυγουστίνος, Απολογισμός δευτέρας τετραετίας : (25 Ιουνίου 1971-25 Ιουνίου 1975), Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1975.

Καντιώτης Αυγουστίνος, Πρός τό ποιμνιον : (80 ποιμαντορικά εγκύκλιοι), Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1975.

Καντιώτης Αυγουστίνος, Πρός κλήρον και λαόν : (70 ποιμαντορικά εγκύκλιοι), Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1969.

Καντιώτης Αυγουστίνος, «ΣΥΝΟΔΙΚΑ», «Προφητικοί λόγοι άφυπνίσεως για την ανόρθωσι τής Έκκλησίας και κοινωνίας», Θεσσαλονίκη 2013.

Καντιώτης Αυγουστίνος, Περιοδικό «Χριστιανική Σπίθα», φύλλο 440, του 1985, του. Επί τη συμπληρώση μιας πενηκονταετίας ιεροσύνης (1935-1985).

Καντιώτης Αυγουστίνος, «Σάλπιγξ Ορθοδοξίας», Κείμενο ενθυμίου στή λήξη της σειράς λυκείου του έτους 1990.

Καντιώτης Αυγουστίνος, «Χριστιανική Σπίθα», Οκτώβριο του 1949, αριθμ. Φυλ. 99, Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1986.

- Καντιώτης Αυγουστίνος, «Χριστιανική Σπίθα», φ. 264 – 265, Αθήνα 1963.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Χριστιανική Σπίθα», 1959 φύλλον, Έκ τοῦ: Κοσμάς Αιτωλός. Εκδ. Σταυρός, Αθήνα 1998.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, «Χριστιανική Σπίθα», ἀριθμ. φύλλου 1819, Φλώρινα, Περίοδος Δ΄ – Έτος Λ΄–.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Αντιπαπικά , Έκδ. « Σταυρός», Αθήναι, 1988.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Κοσμάς ο Αιτωλός “Προφητείες και Διδαχές”, Έκδ. «Ο Σταυρός», Αθήναι, 2011.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, «Αντιχλιαστικά», Έκδοσις «Ο Σταυρός», Αθηναι, 1988
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Σφενδόνη, τ. Α., Έκδοσις «Ο Σταυρός», Αθήναι, 1987
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Η Ορθοδοξία έναντι του Οικουμενισμού, εκδ. “Σταυρός”, Αθήναι, 1990,
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Φλογέρα, τ. Β', Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1988.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Δυο Αδελφά Ρεύματα, Εκδ. Σταυρός, Αθήνα, 1989.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Ακολουθεί μοι, Εκδ. Σταυρός, Αθήνα, 1989.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Μυρίπνοα άνθη, έκδ. Γ', Εκδ. Σταυρός, Αθήνα, 1990.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Ορθόδοξος ναός, Εκδ. Σταυρός, έκδ. Γ', Αθήναι, 1992.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Αντιβλασφημικός αγών, έκδ. Β', Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1989.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Ποικίλα, έκδ. Γ', Αθήναι, 1992. Εκδ. Σταυρός, Απαντήσεις επι εκκλησιαστικών θεμάτων, Εκδ. Συνδέσμου Φοιτητών “ΑΣΠΙΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ”, Αθήναι, 1973.
- Καντιώτης Αυγουστίνος, Απόστολος, έκδ. Β', Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1992.

Καντιώτης Αυγουστίνος, Εκκλησιαστικός στρουθοκαμηλισμός, έκδ. Γ', Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1973.

Καντιώτης Αυγουστίνος, Εκκλησιαστικά υπομνήματα, Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1969.

Καντιώτης Αυγουστίνος, Εικόνες και Πραγματικότητες, τεύχος Α', Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1990.

Καντιώτης Αυγουστίνος, Σταγόνες από το ύδωρ το ζων, έκδ. Γ', Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1990.

Καντιώτης Αυγουστίνος, Προς τον Γολγοθάν, έκδ. Δ', Εκδ. Σταυρός, Αθήναι, 1989.

Καντιώτης Αυγουστίνος, Σύντομος βιογραφία, Ιερά Κοινοβιακή Μονή «Ζωοδόχος Πηγή» Λογγοβάρδας, Πάρος 2010.

Καρμίρης Ι., Δογματικά και Συμβολικά Μνημεία της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, τ. ΙΙ, Αθήναι, 1953.

Καπλάνογλου Ανδρονίκη, «ΜΙΑ ΖΩΝΤΑΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ, ο π. Αυγουστίνος Καντιώτης στην Κοζάνη», μέρος β', Κοζάνη 2003.

Καψάνη Γ., Ποιμαντική Διακονία κατά τους Ιερούς κανόνες, Εκδ. Άθως, Πειραιεύς, 1976.

Μουρατίδης Κωνσταντίνος, Χριστοκεντρική Ποιμαντική εν τοις Ασκητικοίς του Μεγάλου Βασιλείου, Αθηναι, 1962.

Νικολαΐδης Απόστολος, Προβληματισμοί Χριστιανικού ήθους, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα, 2002.

Νικολαΐδης Απόστολος, Από τη Γένεση στη Γενετική, Εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα, 2014.

Ειώνης Νικόλαος, Περί του Αγίου Πνεύματος, εκδ. Έννοια, Αθήνα, 2018.

Σταυρόπουλος Αλέξανδρος, Θεραπευτική Διακονία, Ανάτυπο από το περιοδικό “Ο Εφημέριος” των ετών 1988-1989, Αποστολική Διακονία, Αθήνα, 1989.

Σταυρόπουλος Αλέξανδρος, Σύγχρονοι Ποιμαντικοί προβληματισμοί, Ανάτυπο από το περιοδικό “Ο Εφημέριος” των ετών 1986-1988, Αποστολική Διακονία, Αθήνα, 1988.

Σταυρόπουλος Αλέξανδρος, Ποιμαντική Θεολογική προσέγγιση του κηρύγματος, Ανάτυπο από το περιοδικό Θεολογία, Τόμος 82, σ.161-176, Αθήνα, 2011.

Τρεμπέλας Παναγιώτης, Δογματική της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, τ. Τρίτος, Εκδ. “Ο Σωτήρ”, Αθήνα, 1961.

Τρεμπέλας Παναγιώτης, Δογματική της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, τ. Δεύτερος, Εκδ. “ΖΩΗ”, Αθήνα, 1959.

Τρεμπέλας Παναγιώτης, Δογματική της Ορθοδόξου Καθολικής Εκκλησίας, τ. πρώτος, Εκδ. “ΖΩΗ”, Αθήνα, 1959.

Φίλιας Γεώργιος, Λειτουργική, τ. Α', εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα, 2016.

Φουντούλης Ιωάννης, Λογική Λατρεία, έκδ. Τρίτη, εκδ. Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, Αθήνα, 1997.